

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI**

**KEMÂL-NÂME-İ DÜĞÜMLÜ BABA CİLD-İ SÂMİN
(İNCELEME-METİN)**

Betül SÖĞÜT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Prof. Dr. Kenan MERMER

KASIM - 2024

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KEMÂL-NÂME-İ DÜĞÜMLÜ BABA CİLD-İ SÂMİN
(İNCELEME-METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Betül SÖĞÜT

Enstitü Anabilim Dalı : İslam Tarihi ve Sanatları
Enstitü Bilim Dalı : Türk-İslam Edebiyatı

“Bu tez 29/11/2024 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Prof. Dr. Kenan MERMER	Başarılı
Prof. Dr. Murat AK	Başarılı
Doç. Dr. Ahmet YEŞİL	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☐

Hayır ☒

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Betül SÖĞÜT

29/11/2024

ÖN SÖZ

Bu tezin hazırlanma sürecinde, önümdeki tüm basamaklara eşlik etmekle kalmayıp gerek yönlendirmeleriyle gerekse tashihleriyle yolumu güzelleştiren ve ferahlatan kıymetli tez danışmanım Prof. Dr. Kenan Mermer hocama, uzaktan da olsa ellerini hep omzumda hissettiğim canım annem Raziye Yazar ve canım babam Mehmet Yazar'a, bu yolculukta her türlü sabrı ve desteği gösteren sevgili eşim Semih Söğüt'e, oğullarım Muhammed Ali ve Ahmet Cahit'e teşekkürü bir borç bilirim.

Betül SÖĞÜT

29/11/2024

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iii
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	iv
HARİTA LİSTESİ.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM : İSMÂİL SÂDİK KEMÂL PAŞA.....	6
1.1. Hayatı.....	6
1.2. Eserleri.....	8
2. BÖLÜM : KEMÂL-NÂME-İ DÜĞÜMLÜ BABA CİLD-İ SÂMİN.....	9
2.1. Eserin Şekil Özellikleri.....	9
2.1.1. Nazım Şekilleri.....	9
2.1.2. Vezin	9
2.1.3. Dil ve Üslup	10
2.1.3.1. Edebî Sanatlar.....	10
2.1.3.2. Atasözleri ve Deyimler.....	28
2.2. Eserin Muhtevâ Özellikleri.....	30
2.2.1. Düğümlü Baba.....	30
2.2.2. Düğümlü Baba Tekkesi.....	33
2.2.3. Kemâl-nâme-i Düğümlü Baba Cild-i Sâmin’de Adı Geçen Şahıslar.....	35
2.2.3.1. Dinî Şahsiyetler	36
2.2.3.2. Devlet Erkânı.....	38
2.2.3.3. Çağdaşı Bazı Zevât.....	45
2.2.4. Eserde Adı Geçen Yer İsimleri	47
2.2.5. Menkıbelerin Sınıflandırılması.....	53
2.2.5.1. Kerâmât-ı Kevniyye.....	54
2.2.5.2. Kerâmât-ı İlmiyye.....	70
3. BÖLÜM : METİN	72

3.1. Metne Kaynaklık Eden Nüsha ve Tavsifi.....	72
3.2. Neşir Esasları.....	72
3.3. Kemâl-nâme-i Düğümlü Baba Cild-i Sâmin	74

SONUÇ	291
KAYNAKÇA.....	293
SÖZLÜK.....	298
EK	313
ÖZ GEÇMİŞ	317

KISALTMALAR

bkz.	: Bakınız
c.	: Cilt
çev.	: Çeviren
DİA	: Diyanet İslâm Ansiklopedisi
Ed.	: Editör
Haz.	: Hazırlayan
h.	: Hicrî Takvim
m.	: Milâdî Takvim
K.	: Kıt'a
KAS.	: Kasîde
K.B.	: Kıt'a-i Kebîre
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
ö.	: Ölüm tarihi
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
thk.	: Tahkikleyen
vd.	: ve diğerleri
vr.	: Varak
yay.	: Yayınları

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا	: Ā, ā	ض	: ḏ, ḏ
ء	: '	ط	: Ṭ, ṭ
ب	: B, b	ظ	: Ṣ, ṣ
ت	: T, t	ع	: '
ث	: Ṣ, ṣ	غ	: Ġ, ġ
ج	: C, c	ف	: F, f
ح	: Ḥ, ḥ	ق	: K, k
خ	: Ḥ, ḥ	ك	: K, k, G, g, Ñ, ñ
د	: D, d	ل	: L, l
ذ	: Ḍ, ḍ	م	: M, m
ر	: R, r	ن	: N, n
ز	: Z, z	و	: V, v, Ū, ū, ~
س	: S, s	ه	: H, h
ش	: Ṣ, ṣ	ي	: Y, y, ī
ص	: Ṣ, ṣ		

HARİTA LİSTESİ

Harita 1: Osmanlı Coğrafyasından Yer İsimlerinin Temsîlî Gösterimi.....	51
Harita 2: Metinde Geçen Diğer Ülkelerin Temsîlî Gösterimi.....	53

ÖZET	
Başlık: Kemâl-nâme-i Düğümlü Baba Cild-i Sâmin (İnceleme-Metin)	
Yazar: Betül SÖĞÜT	
Danışman: Prof. Dr. Kenan MERMER	
Kabul Tarihi: 29/11/2024	Sayfa Sayısı: vii (ön kısım) + 312 (ana kısım) + 4 (ek)
Bu çalışmada, 1828-1892 yılları arasında yaşamış hattat, şair ve devlet adamı olan İsmail Sâdık Kemâl'in, Düğümlü Baba nâmıyla tanınan Hacı Hafız Mustafa Efendi'nin hayatını ve kerametlerini merkeze alarak yazdığı 10 ciltlik “Kemâl-nâme-i Düğümlü Baba” adlı eserinin sekizinci cildi incelenmiştir. Mezkûr menâkıb-nâmenin metni transkribe edilmiş ve muhteva incelemesi yapılmıştır. Tez üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm eserin müellifi İsmâil Sâdık Kemâl Paşa'nın hayatı ve eserleri ile ilgili olup iki alt başlıktan oluşmaktadır. İlk alt başlıkta, İsmâil Sâdık Kemâl'in ailesi, eğitimi, çalışma hayatından söz edilmiştir. İkinci alt başlıkta İsmâil Sâdık Kemâl'e ait diğer eserler verilmiştir. İkinci bölüm'de eser, Kemâl-Nâme-i Düğümlü Baba ana başlığı altında "Eserin Şekil Özellikleri" ve "Eserin Muhteva Özellikleri" olarak iki alt başlık olarak ele alınmıştır. Eser, dil ve üslup açısından incelenmiş ve içerdiği tasavvufî kavramlar ve tartışmalar alt başlıklar halinde tespit edilmeye çalışılmıştır. Son bölüm olan üçüncü bölümde ise metnin hazırlanmasında takip edilen yol ve yöntemler hakkındaki bilgilere, neşir esaslarına ve eserin tam transkripsiyonlu metnine yer verilmiştir.	
Anahtar Kelimeler: Menâkıb-nâme, Manzum, İsmâil Sâdık Kemâl, Düğümlü Baba, Kemâl-nâme-i Düğümlü Baba	

ABSTRACT	
Title of Thesis: Kemal-name-i Dugumlu Baba Jild 8 (Text and Analysis)	
Author of Thesis: Betül SÖĞÜT	
Supervisor: Prof. Dr. Kenan MERMER	
Accepted Date: 29/11/2024	Number of Pages: vii (pre text) + 312 (main body) + 4 (add)
This study examines the eighth volume of the ten-volume work 'Kemal-name-i Dugumlu Baba' written by Ismail Sadik Kemal, a calligrapher, poet and statesman who lived between 1828 and 1892, which focuses on the life and miracles of Hadji Hafiz Mustafa Efendi, known as Dugumlu Baba. The text of the mentioned hagiography was transcribed and its content was examined. The thesis consists of three main chapters. The first chapter is about the life and works of the author Ismail Sadik Kemal Pasha and consists of two subheadings. In the first subheading, Ismail Sadik Kemal's family, education and working life are mentioned. In the second sub-heading, other works of Ismail Sadik Kemal are given. In the second chapter, the work is analysed under the main title of 'Kemal-name-i Dugumlu Baba' with two subheadings as 'Form Features of the Work' and 'Content Features of the Work'. The work has been analysed in terms of language and style and the sufi concepts and discussions it contains have been tried to be determined under subheadings. The final part, the third, contains information on the methods and procedures used in the preparation of the text, the principles of publication and the full transcribed text of the work.	
Keywords: Menakibname, Manzum, Ismail Sadik Kemal, Dugumlu Baba, Kemal-name-i Dugumlu Baba	

GİRİŞ

Edebî eserler zamanı ve mekânı aşan yönleri ile farklı çağlara hitap edebilseler de diğer taraftan kendi yazarları ve yazıldıkları dönemle de oldukça sıkı ve girift bir ilişki içinde olmak durumundadırlar. Bu nedenle edebî eserlerin daha iyi anlaşılabilirmeleri eserin edebî özelliklerine hakimiyet kadar içinde yazıldıkları dönemin ve yazarlarının tanınmasıyla mümkün olabilir.

Osmanlı Devleti hem farklı milletlerden tebaaları hem de farklı sınıflara mensup yönetici kadroları arasında kurmaya çalıştığı denge siyasetinin katkısıyla uzun yıllar hüküm sürmüş bir devlettir. Fakat diğer birçok şey gibi bu düzen yahut siyaset biçimi de zamanla aşınmış ve değişimin tehdidi karşısında sorgulanmaya ve değiştirilmeye çalışılmıştır. 19. yüzyıl bu sorgulama ve değiştirme ameliyesinin zirve yaptığı bu nedenle de toplumsal karışıklık ve farklılaşmaların sıkça görüldüğü bir çağdır.

19. yüzyıl Osmanlı Devleti'nde dinî ve siyasi çalkantıların sıkça yaşandığı bir döneme dönüşerek İlber Ortaylı'nın deyimiyle "İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı" olmuştur.¹ Devletin bu dönemde dine ve dinî yapılara yaklaşımı ikircikli bir haldedir. Bir yandan yüzyılın başında olaylı bir şekilde lağvedilen Yeniçeri Ocağı ile ilişkilendirilen Bektaşî Tarikatı'na ait tekkeler kapatılıp bağlıları takibata uğrarken² diğer yandan diğer bazı tarikatlara müntesip tekkeler bizzat saray tarafından desteklenmiş ve taltif edilmiştir.³ Buna rağmen taltif edilen tarikatlara karşı da bir şüphe içinde olduğundan bunları denetleyip kontrol altında tutmak amacıyla ulema ve tarikat temsilcilerinin yer aldığı Meclis-i Meşâyih olarak isimlendirilen kurum kurulmuştur.⁴ Bütün bunlar olurken bazı bürokratlar ve hatta II. Abdülhamit gibi padişahlar tarikatlarla sıkı bir ilişki içine girmişlerdir.⁵

Dışarıdan gelen baskılar ve devletin parçalanma tehlikesinin belirmesi üzerine Tanzimat ve Islahat Fermanları ilan edilerek Batılılaşma yolunda ciddi adımlar atılmıştır. Batılı eserlerin tercüme edilmesi adını ilan edilen Tanzimat Fermanı'ndan alan Tanzimat döneminde aydınların farklı tepkiler vermesine neden olmuştur.⁶ Ansiklopedizm ve

¹ İlber Ortaylı, *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı* (İstanbul: Timaş Yayınları, 2011).

² Ortaylı, *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*, 45.

³ Kemal Karpat, *Osmanlı'dan Günümüze Elitler ve Din* (İstanbul: Timaş Yayınları, 2011), 227.

⁴ Ortaylı, *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*, 158.

⁵ Karpat, *Osmanlı'dan Günümüze Elitler ve Din*, 173.

⁶ Erik Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2011), 107-114.

pozitivizm gibi akımlardan etkilenerak maddeci bir anlayışa geçen aydın ve bürokratların 7yanında, Ziya Paşa'nın Terci-i Bend'inde tasvir ettiği gibi kafası karışmış olsa da çareyi Allah'a sığınmakta bulan bir aydın bürokrat kesimi⁸ de ortaya çıkmıştır. Bir sonraki bölümde daha detaylı bir şekilde açıklanacağı üzere babası da kendisi gibi bir bürokrat ve aydın olan İsm il S dik Kem l Paşa da ikinci grupta yer alan aydınlardır. Başarılı bürokratik kariyeri ve parlak olması muhtemel bir siyasi geleceği olmasına rağmen geçen sayılabilecek bir yaşta dünyevi işlerden elini ayağını çekmiş ve Arabacıbaş Tekkesi'ne bağlanmışır. Burada tanıdığı Düğümlü Baba namıyla bilinen zata intisap etmiş ve adeta hayatını tekkeye vakfetmiştir. Burada ele aldığı geleneksel edebiyat türlerindeki birçok eserin yanında Düğümlü Baba'nın hayatına dair şahit olduğu veya güvenilir ravilerden duyduğu menkıbeleri 10 ciltlik *Kem l-n me-i Düğümlü Baba* eserinde aktarmıştır. Yukarıda belirtildiği gibi edebi eserler genel olarak dönemlerini yansıtır fakat Osmanlı son dönemi şiiri ve romanı adeta bir sosyolojik çalışma gibi toplumu gerçekçi bir tarzda resmetmiştir. İsm il S dik Kem l Paşa'nın yaşadığı süreci de kendisinden sonra yazılmış dönemin meşhur romanı Amak-ı Hayal'in baş kahramanı Raci'nin⁹ yaşadıkları ile benzeştirmek mümkündür. Paşa gibi Raci de d nyev  işlerden sıkılarak uzaklaşmakta ve huzuru Düğümlü Baba gibi halk arasında bir meczup olarak görülen Aynalı Baba'nın yanında bulmaktadır.¹⁰ Yine İsm il S dik Kem l Paşa'nın benliğini Düğümlü Baba'nın ruh niyeti içinde eriterek varlığını ona vakfetmesi gibi Aynalı Baba ile Raci de bütünleşmiş hatta Baba'nın irtihalinden sonra bile bir arada kalmışlardır.¹¹ Somut benzerlikleri zikretmek gerekir ise Aynalı Baba kahve içmeyi sevip Raci'ye kahve takımını miras bırakırken¹² Düğümlü Baba Tekkesi'nde de levhası bizzat İsm il S dik Kem l Paşa tarafından yazılan bir kahveh ne bulunmaktadır.¹³ İsm il S dik Kem l Paşa'nın Düğümlü Baba'nın vefatının ardından varlığını ve nüfuzunu kullanıp tekkeyi tamir ettirip orada vakit geçirmesi gibi Raci de Aynalı Baba'nın irtihalinin ardından

⁷ şerif Mardin, *Türkiye'de Din ve Siyaset* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2011), 266-268.

⁸ Ömer Solak, "Ziya Paşa'nın Terci-i Bend'i ve Tanzimat Neslinde İlk Tereddütler", *Journal of Turkish Studies* 4/3(2009), 1991.

⁹ Ahmed Hilmi, *A'm k-ı Hay l* (İstanbul: Türk Neşriyat Yurdu, 1958).

¹⁰ Ahmed Hilmi, *A'm k-ı Hay l*, 105.

¹¹ Ahmed Hilmi, *A'm k-ı Hay l*, 133.

¹² Ahmed Hilmi, *A'm k-ı Hay l*, 134.

¹³ şeyda Nur Küçük, *Kem l-N me-i Düğümlü Baba Cild-i S lis (İnceleme-Metin)*, (Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023), 19.

kulübesini tamir ettirip “meşgale-i dünyeviyeden âzade kaldığı” vakitleri orada geçirmiştir.¹⁴

Bu devirde bir yandan roman gibi çağdaş ve Batılı türlerde eserler verilirken diğer yandan bu çalışmanın inceleme konusu olan menâkıb-nâme gibi geleneksel türlerdeki eserler de verilmeye devam etmiştir ki yazarların tür seçimleri edebî yetkinlik alanı göstergesi olmaktan çok politik bir duruşa işaret olarak yorumlanmıştır. Örnek olarak bu çalışmada inceleme konusu yapılan menâkıb-nâme türündeki eser ilk Türkçe roman olarak kabul edilen ve bütün halinde 1875 yılında yayımlanan Şemseddin Sami’nin Taaşşuku Talat ve Fitnat’ından 3 yıl sonra 1878 yılında yazılmıştır. Buna rağmen modern bir form yerine geleneksel bir form olan menâkıb-nâmenin tercih edilmesi yazarın siyasi konumu ve tercihleri ile yakından ilişkilidir.

Türkçe’de menkıbe şeklinde kullanılmakla birlikte Arapça kökenli bir kelime olan “menkabe” kelimesi, “delmek, kazmak, oymak” eylemleri için kullanılan “ne-ka-be” fiilinden türetilmiş olup sözlükte “övülmeye layık iyi iş”¹⁵ anlamına gelmektedir. Çoğulu olan menâkıb ise önemli şahsiyetlerin hayatlarını ve fiillerini anlatan eserler için kullanılmıştır. Hazreti Peygamber’in hayatından başlamakla birlikte sonrasında sahabeler, evliyalar, dinî yönü ağır basan devlet adamları gibi kişiler için yazılan bu tür eserler menâkıb-nâme olarak kategorize edilmiştir. Menâkıb-nâme türündeki eserler menâkıb ismiyle olduğu gibi reşehât, tezkire, nefehât, makâmât, vilâyetnâme şekillerinde de isimlendirilmiştir¹⁶. Bahsedilen olay ve kişilerin niteliğine göre Cenknâme ve Battalnâme türündeki eserlerin de menâkıb-nâme türüne dahil edildiği olmuştur. Menâkıb-nâmeleri diğer edebî türlerden ayıran temel hususlar hakkında yazılan kişilerin dinî açıdan önemli kabul edilen şahsiyetler olması, konu edilen olayların dinî bilgelik ya da keramet unsurlarını içermesi ve bu olayların gerçekliğine dair bir şüphe duyulmadan kısa ve öz bir şekilde yazılmış olmasıdır.¹⁷

Bu çalışmada da menâkıb-nâme türünün son örneklerinden biri olan 10 ciltlik *Kemâl-nâme-i Düğümlü Baba* isimli eserin 8. cildi incelenecektir. Eserin hem içinde yaşanan dönemin özelliklerini yansıttığı hem de menâkıb-nâme türünün özelliklerini kamilen

¹⁴ Ahmed Hilmi, *A’mâk-ı Hayâl*, 134.

¹⁵ Mevlüt Sarı, *el-Mevârid*, (İstanbul: Bahar Yay., 1980), 1546.

¹⁶ Haşim Şahin, “Menâkıbnâme”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2004), 29/112.

¹⁷ Ahmet Yaşar Ocak, *Osmanlı Sufiliğine Bakışlar*, (İstanbul: Timaş Yayınları, 2010), 232.

gösterdiği söylenebilir. Bu durum çalışmanın ilerleyen bölümlerinde detayları ile gösterilecektir.

Çalışmanın Konusu

Bu çalışmanın konusu, 19. Yüzyılda yaşamış büyük bir Osmanlı devlet adamı ve sanatkârı olan İsmail Sâdık Kemal'in hayattaki mânevi yolculuğunu tamamlamak üzere intisâb ettiği Dügümlü Baba nâmıyla bilinen Hacı Hafız Mustafa Efendi isimli zâtın hayatını ve gösterdiği olağanüstü halleri konu alan 10 ciltlik *Kemâl-nâme-i Dügümlü Baba* adlı menâkıb-nâme türündeki eserin 8. cildini transkribe etmek ve incelemektir.

Çalışmanın Önemi

Eser, Osmanlı Devleti'nin maddi ve mânevi açıdan zor zamanlar yaşadığı bir dönemde devletin önemli kademelerinde görev almış olan İsmâil Sâdık Kemâl Paşa'nın halkın türlü türlü ihtiyaçlarına cevap vermeye çalışan bir zatla ilgili gözlemlerini aktarmaktadır. Eserin özellikle bu çalışmada konu edinilen 8. Cildinde Anadolu'nun farklı köşelerinden gelen halkın istek ve talepleri ve bunların karşılanış şekli sanatkarane bir üslupla anlatılmaktadır. Bu açıdan eser döneminin sosyal, siyasi ve kültürel şartlarını bir devlet adamı ve sanatkarın gözünden incelemek açısından önemlidir. Ayrıca, menâkıb-nâme türünün son örneklerinden biri olması hasebiyle türün gelişimini ve vardığı nihai noktayı göstermesi nedeniyle dikkate değerdir.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, *Kemâl-nâme-i Dügümlü Baba* isimli 10 ciltlik külliyyâtın sekizinci cildini transkribe ve tahlil etmek, bunun yanı sıra eserde geçen olayların ve kullanılan edebi sanatların, deyim ve atasözlerinin, ayet, hadis gibi dinî metinlerin tasnifi ve incelenmesidir.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada ele alınan *Kemâl-nâme-i Dügümlü Baba* isimli eserin sekizinci cildinin günümüzde bulunan tek nüshası Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi'nde Dügümlü Baba Koleksiyonu'nda kayıtlı olan 564-8 numaralı olan nüshadır. Metnin transkripsiyonu bu nüsha üzerinden gerçekleştirilmiştir. Üzerinde çalıştığımız eserin bir bütünün parçası

olduğu düşünülerek daha önce çalışılan ciltlerinin tamamı incelenmiş ve benzer neşir esasları kullanılmıştır.

Bu çalışma temel olarak üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde ele alınan eserin yazarı İsmâil Sâdık Kemâl'in hayatı ve eserlerini tanıtılmaktadır. Yazarın hayatına dair bilgilerin özet şeklinde verilmiş olmasının nedeni eserin önceki nüshalarına dair yapılan çalışmalarda bu konunun kapsamlı bir şekilde incelenmesi ve artık çalışmasının sonuna yaklaşan yazarın bu nüshada gerek kendisinin gerekse konu aldığı Dügümlü Baba'nın hayatına dair bilgi vermek yerine olayları aktarmaya odaklanmış olmasıdır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ele alınan eserin şekil ve içerik özellikleri verilmiştir. Eserin muhtevasına kaynaklık eden Dügümlü Baba'nın yaşamı, ölümüne dair bir gazete haberi ve içinde yaşadığı önceleri Arabacıbaşı Tekkesi olarak anılmakla birlikte kendisinden sonra Dügümlü Baba Tekkesi olarak bilinen yere dair kısa bilgiler verildikten sonra metinde geçen kişiler, şehir, ülke adları ve keramet örnekleri tasniflenerek sunulmuştur. Eserde kullanılan deyimler, atasözleri, nazım şekilleri ve söz sanatları örnekleri ile gösterilmiştir.

Son bölümde ise kullanılan neşir esasları ifade edildikten sonra *Kemâl-nâme-i Dügümlü Baba* isimli eserin sekizinci cildinin transkripsiyonlu metnine yer verilmiştir.

1. BÖLÜM: İSMÂİL SÂDİK KEMÂL PAŞA’NIN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. Hayatı

İsmail Sâdık Kemâl, aşağıda hakkında detaylı bilgi verilecek olan *Âsâr-ı Kemâl* isimli eserinin son kısmında kendisi ve ailesi hakkında bilgiler vermiştir. Bu eserde geçtiğine göre H. 1240 (M. 1824-25) yılında Edirne’de dünyaya gelmiştir.¹⁸ Oldukça dindar bir kişi olarak bilinen babası Yozgatlı Mehmed Vecîhî Paşa (ö. H. 1284) kendisi gibi üst düzey bürokratik görevlerde bulunmuş bir zâttır. Bünyamin Ayaşî Hazretleri’nin neslinden olan annesi Müslime Hatun (d. H. 1209 – ö. H. 1281) ise eserlerde dindarlığı, hayırseverliği ile zikredilmektedir. Yazarın kendi eserlerinde sadece erkek kardeşi Salih Bey’in adı geçmiş olsa da Mehmed Süreyya, isimleri Mehmed Salih, Rıza ve Aziz olan 3 erkek kardeşinden bahseder.¹⁹ Sadullah Paşa ile evli olan Necibe Hanım isminde bir kız kardeşi de bulunmaktadır.²⁰

İsmâil Sâdık Kemâl Paşa’nın babası olan Yozgatlı Mehmed Vecîhî Paşa (ö. H. 1284) Belgrad’dan Taif’e geniş bir coğrafyada birçok farklı vilayette üst düzey bürokratik görevler almıştır. Bu görevler nedeniyle evinden uzak kalmış kendisine nispetle Vecîhî Paşazâde lakabıyla da anılan oğlu daha çok annesi ile vakit geçirmek durumunda kalmıştır. Annesi Müslime Hatun da Mehmed Vecihi Paşa gibi hayırsever ve dindar bir kişi olarak bilinmesinin yanında, İsmâil Sâdık Kemâl Paşa’nın *Âsâr-ı Kemâl* isimli eserinde sıkça zikrettiği üzere tasavvufa ve Dügümlü Baba başta olmak üzere tasavvufi kişiliklere düşkün bir hanımefendidir. İsmâil Sâdık Kemâl Paşa’nın tasavvufa olan özel ilgisinin annesinden oldukça etkilenmiş olmasından kaynaklandığını söylemek mümkündür. Müslime Hanım Dügümlü Baba’nın vefatından iki yıl evvel Hicri 1281 senesinde kendisinden de dua alıp hacca gitmiş ve Dügümlü Baba’nın işaret ettiği gibi orada vefat etmiştir.²¹ Mehmed Vecihi Paşa ise eşinden üç yıl sonra Hicri 1284 senesinde vefat etmiştir.

¹⁸ İsmail Sâdık Kemâl, *Âsâr-ı Kemâl*, Süleymaniye Kütüphanesi Pertevniyal no 1050, 256a.

¹⁹ Mehmed Süreyya, Ed. Nuri Akbayan, *Sicilli Osmanî*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996, c.5, s. 1655.

²⁰ Melek Dikmen, *Son Dönem Osmanlı Şuarâsından İsmâil Sâdık Kemâl ve Âsâr-ı Kemâl*’i, (Isparta: Fakülte yayınları, 2016), 1/30.

²¹ Menkıbenin tamamı için bkz. Melike Şentürk, *Kemâl-nâme-i Dügümlü Baba Cild-i Sâdis (İnceleme-Metin)*, (Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2024), 58-59.

“Vâlidem ‘azm-i Hicâz eyleyecek oldu/ Gitdi birlikde vedâ’ itmek için bir kadın

İsmâil Sâdık Kemâl Paşa, Darü'l-Hilafeti'l-Âliyye kurumunda hoca olan es-Seyyid Sâdık bin Muhammed el-Kaysaravî'den çeşitli alanlarda icazet almıştır. Babasının izinden giderek bürokraside Rumeli Beylerbeyliği, Maliye Meclisi Üyeliği gibi birçok görev almıştır. Tanzimat sonrası süreçte devletin görece liberalleşmesi ve muhalif isimlerin de yer aldığı Meclis-i Mebusan'ın kurulmasının ardından bu meclisi denetlemek için üyelerini doğrudan padişahın belirlediği Meclis-i Ayan'da görevlendirilmesini padişah yanlısı bir siyaset izlediğinin kanıtı olarak görmek mümkündür. Girişte belirtildiği gibi geleneksel bir türde eser vermeyi tercih olan paşanın bu muhafazakâr tutumu geleneksel siyasi kurumların ve siyaset tarzının tarafında olması ile tamamlanır. Bununla birlikte eserlerinde önceleri Sâdık sonradan Kemâl mahlasını kullanan İsmâil Sâdık Kemâl Paşa siyasetten çok tasavvuf ve sanatla ilgilenmiştir ki bu durumu eserlerinde de görmek mümkündür. Kaleme aldığı eserlerinde hemen hemen hiç siyasi mülâhaza bulunmaz, siyasi isimlerse günlük hayatın akışı içinde yer aldıkları hallerde geçer. Arapça, Farsça ve Türkçe dillerine vukufiyetini siyasi makaleler neşretmek yerine şiir yazmakta kullanmış²², irticalen yazabildiği şiirin yanında hat sanatı ve saatçilikle ilgilenmiş, bir kısmı günümüze ulaşabilmiş eserler vermiştir.

Eşi Hasnâ Hatun vefatının ardından kendisinin yanına defnedilmiştir.²³ Eserlerinden anlaşıldığı kadarıyla Düğümlü Baba'nın himmetiyle iyileşen en az iki kız ve iki erkek evladı vardır ki bunlardan ikisi kendisi hayattayken vefat etmiştir.²⁴ Kızlarından birinin isminin Zehra olduğu ve Kemal ile Necmeddin adında torunları olduğu kaynaklarda geçmektedir.²⁵

İsmâil Sâdık Kemâl Paşa, 10 Safer 1310 (3 Eylül 1892) tarihinde dar-ı bekaya irtihal eylemiş ve isteği üzerine hayatında çok sevdiği adeta kişiliğini onun kişiliğinde eriterek “Fena fi Düğümlü Baba” olarak anıldığı²⁶ Düğümlü Baba'nın kabrinin yanına devlet

Ki dimiş vâlideme orada ƙal gidüp de/Tûl-i meksi orada fevti de remzen tebyîn”

²² İbnü'l-Emin Mahmud Kemal İnal, *Son Asır Türk Şâirleri (Kemâlî'ş-Şuarâ)*, haz. M. Kayahan Özgül, (Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2000), 2/1180.

²³ İbrahim Hakkı Konyalı, *İstanbul Abidelerinden İstanbul Sarayları, Atmeydanı Sarayı, Pertev Paşa Sarayı, Çinili Köşk*, (İstanbul: Burhaneddin Matbaası, 1942), 1/262

²⁴ Nazım Taşan, *Kemâl-Nâme-i Düğümlü Baba Cild-i Evvel (İnceleme-Metin)*, (Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017), 13.

²⁵ Konyalı, *İstanbul Abidelerinden İstanbul Sarayları, Atmeydanı Sarayı, Pertev Paşa Sarayı, Çinili Köşk*, 260-263.

²⁶ Konyalı, *İstanbul Abidelerinden İstanbul Sarayları, Atmeydanı Sarayı, Pertev Paşa Sarayı, Çinili Köşk*, 260.

erkanından birçok kişinin katıldığı törenle defnedilmiştir.²⁷ Arabacıbaşı Tekkesi'nin haziresinde bulunan kabri, daha sonra gerçekleştirilen restorasyon çalışmaları sonucunda Sultan I. Ahmed Türbesi'nin bahçesine götürülmüştür.²⁸ Fakat günümüzde söz konusu yerde mezar taşı bulunmamaktadır.

1.2. Eserleri

İsmail Sâdık Kemal'in Süleymaniye kütüphanesinde mevcut olan eserleri hakkındaki tafsilatlı bilgiler daha önce yayınlanan tezlerde ayrıntılı bir biçimde ele alındığı için burada sadece eserlerin isimleri verilmekle yetinilecektir. Bu eserlerin başında cilt sayısı bakımından en geniş sayılabilecek 10 ciltlik *Kemâl-nâme-i Düğümlü Baba* gelmektedir. Bir diğer önemli eseri *Âsâr-ı Kemâl* 3 ciltten müteşekkildir ve müellifin basılmış olan tek eseridir. *Zikr-i Ashâb-ı Küllî Düğümlü-i Kemâl* 9 ciltten oluşan eseridir. *Rûh-ı Kemâl*, Delâilü'l Hayrât şerhi olan ve manzum olarak kaleme alınmış olan eseridir. *Tefsîr-i Âyât-ı Kur'ân* Kur'an'ın manzum tefsiridir ve 3 ciltten oluşmaktadır. *Şerh-i Nuṭṭ-ı Çehâr-yâr-ı Güzîn* isimli eserinde 4 halifeden rivayetler zikredilmiştir. *Müfliḥîn-i Hazîne*, *Tefeyyüz*, *Terceme-i Fıkḥu'l-Ekber*, *Şiir Mecmuaları*, *Ḥayrû'l-Kaşas* ve *Şâdıkû'l-Maḳâl Mecma'u'l- Kemâl* müellifin diğer eserleridir.

²⁷ Bu konudaki haber metninin transkripsiyonu için bkz. Zeynep Tekin Bakan, *Kemâl-nâme-i Düğümlü Baba Cild-i Râbi' (İnceleme-Metin)*, (Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2024), 8.

²⁸ Dikmen, *Son Dönem Osmanlı Şuarâsından İsmâil Sâdık Kemâl ve Âsâr-ı Kemâl'i*, 1/38.

2. BÖLÜM : KEMÂL-NÂME-İ DÜĞÜMLÜ BABA CİLD-İ SÂMİN

2.1. Eserin Şekil Özellikleri

2.1.1. Nazım Şekilleri

Arapça “ne-za-me” kökünden türetilen nazım kelimesi sözlükte “dizme, tertîbetme, sıraya koyma, vezinli ve kafiyeli söz”²⁹ anlamlarına gelmektedir. Eserlerini daha çok manzum olarak kaleme alan İsmâil Sâdık Kemâl, çalışmamıza konu edindiğimiz *Kemâl-nâme-i Düğümlü Baba* eserinin sekizinci cildinde nazım şekli olarak kahir ekseriyetle kasîde ve kıt‘ayı kullanmıştır. Eser 1 kasîde ve 909 kıt‘adan müteşekkildir. Müellif, diğer ciltlerde kullandığı murabba‘, musarra, gazel, tahmis, rubâî gibi biçimleri bu ciltte kullanmamış; son cilde yaklaştıkça nazım şekillerinde sadeleşen bir tutum sergilemiş olduğunu düşünebiliriz. Kasîde eserin başında ve tek bir yerde bulunmaktadır. Daha çok din ve devlet büyüklerini övmek amacıyla³⁰ yazılan kasidelerden farklı olarak tasavvufî meseleleri işlemek için kaleme alınmıştır.

Metnin başında yer alan kaside dışında eserin tamamı kıt‘a nazım şekliyle yazılmıştır. Sözlük anlamı “parça, bölüm, cüz” demek olan kıt‘a, beyitlerle kurulan nazım şekillerindendir. Uyak düzeni xa- xa olan ve dörtlük adıyla da anılan kıt‘a, muhtelif konuları mündemiç olabilir.³¹ Kıt‘alar beyit sayısının farklı olmasına göre kıt‘a veyahut kıt‘a-i kebîre olarak adlandırılırlar. Böyle bir ayrımın gerekliliği bazı kişilerce tartışılmıştır.³² Genel kabul iki beyitten fazla olanların kıt‘a-i kebîre olması gerektiği yönünde olsa da ciltler arasında genel bir bütünlük oluşması hasebiyle 12 beyiti aşan beyitlere bu ad verilecektir. Diğer ciltlerin aksine sekizinci ciltte kıt‘a-i kebîre bulunmamakta; beyitler çoğunlukla iki en fazla altı beyite varan bir düzen içerisinde sıralanmaktadır.

2.1.2. Vezin

Müellif eserin tamamını aruz vezni ile yazmıştır. Eserde vezin hatası yok denecek kadar azdır. Sâdık Kemâl’in aruz veznine dair vukufiyeti buradan anlaşılmaktadır. Önceki

²⁹ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, (Ankara: Doğu Matbaası, 1962), 973.

³⁰ Abdurrahman Güzel, *Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı El Kitabı*, (Ankara: Akçağ Yayınları, 2014), 275.

³¹ Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, (Ankara: TDK Yayınları, 2016), 202.

³² Tâhirü’l-Mevlevî, *Nazm ve Eşkâl-i Nazm*, Haz. Muhittin Turan, (İstanbul: Kesit Yayınları, 2015), 92.

ciltlerde görülen vezin ve nazım çeşitliliğinin sekizinci ciltte bulunmadığı görülmektedir. Bu cildin tamamında kullanılan vezin remel bahrinin *Fe‘ilâtün (Fâ‘ilâtün) Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün (Fa‘lün)*³³ kalıbıdır. Metnin transkribe edildiği bölümde vezin değişmedikçe tekrar belirtme ihtiyacı hissedilmemiştir.

2.1.3. Dil ve Üslup

Lügat manası “tarz, tavır, minval, suret, yol”³⁴ olan üslup ıstılâhî olarak “ duygusal veya manevi anlamda takip edilen yol, şive, gidiş”³⁵ şeklinde tanımlanabilir. Elbetteki dil ve üslup birbirinden ayrı düşünülemez. Bir metnin anlaşılması ve derinlemesine tahlil edilebilmesi kullanılan kelime ve kaidelerin gerçek anlamları üzerine kurulan bağın anlaşılmasına bağlı olmakla birlikte müellifin inşa ettiği ferdî ve hususî ilişki tarzının da kavranmasına bağlıdır.³⁶ Bu kabulde yaklaştığımızda İsmâil Sâdık’ın eserini sade ve anlaşılır bir üslupla kaleme aldığı görülmektedir. Yer yer mecaz, üstü kapalı ve sanatlı ifadeler yer verilse de diğer ciltlerde görülen anlatım yoğunluğunun bu ciltte azaldığı söylenebilir. Özellikle birinci ve ikinci ciltte der-kenâr kısmında yer alan Arapça şiir, Farsça tahmis ve Düğümlü Baba’yı övmek amacıyla yazılan kasidelerdeki yoğun sanatlı üslûba sekizinci ciltte yer verilmemiştir. Eserin bu cildi baştan sona Türkçe ve manzum olarak kaleme alınmıştır. Ayet ve hadis iktibasları ifadenin orijinal haline sadık kalınarak Arapça olarak verilmiştir. Klasik şiir geleneğinin bir göstergesi olarak eserde Arapça ve Farsça kelimeler sıklıkla kullanılmakla birlikte vapur,³⁷ frenk,³⁸ imparator³⁹ vd. gibi yabancı kökenli kelimelere de tesadüf edilir.

2.1.3.1. Edebî Sanatlar

Sözlük anlamı “ulaşmak, yetişmek, bir yere varmak, rüşdüne ermek”⁴⁰ olan belâgat; duygu ve düşüncenin kelâma bürünüp muhâtaba ulaşma sürecinde açık, anlaşılır, güzel

³³ Haluk İpekten, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, (İstanbul: Dergah Yayınları: 2010), 228.

³⁴ İbrahim Cûdî Efendi, *Lügat-ı Cûdî*, Haz. İsmail Parlatır, Belgin Tezcan Aksu, Nicolai Tufar , (Ankara: TDK, 2006), 590.

³⁵ Kenan Mermer, *Klasik Şerh Geleneğinde Üslup Kasîde-i Bürde Örneği* (İstanbul: İz Yayıncılık, 2018), 23.

³⁶ Şerif Aktaş, *Edebiyatta Üslup ve Problemleri*, (Ankara: Akçağ yay., 1993), 27.

³⁷ K.696.

³⁸ K.250.

³⁹ K.50.

⁴⁰ Serdar Mutçalı, *Arapça-Türkçe Sözlük*, (İstanbul: Dağarcık Yayınları, 1995), 69.

ve etkileyici olması demektir. “Elfâzın telaffuz ve istimâi tatlu, mânâsı zâhir”⁴¹ olarak tanımlanan fesâhat kelimesi ile de yakından ilişkilidir. Çünkü söz ne kadar fasihse kastedilen mânâ da anlaşılanla o kadar mutâbık ve belîğ olacak demektir. Aynı zamanda bir sözün edebî olarak vasıflandırılabilmesi için fesâhat ve belâgata hâiz olması gereklidir.⁴² Belâgat ilminin alt dallarının tasnifinde farklı görüş ve tutumlar mevcuttur. Edebî sanatları İlm-i Beyân, İlm-i Bedî‘ ve İlm-i Meânî olarak klasik bir çizgide ayırma tâbi tutanlar olduğu gibi, bütünüyle farklı bir tasnifi tercih edip “Heyecana merbut ve fıkre merbut sanatlar”⁴³ olarak ayıranlar da olmuştur. Bu çalışmada edebi sanatlar genel tutuma mutâbık olarak İlm-i Beyân ve İlm-i Bedî tasnifinde ele anılacaktır.

2.1.3.1.1. İlm-i Beyân

“Beyân, lafzın mânâyâ delâletinde vuzuha kavuşabilmek için gereken melekeyi kazandıran ve bununla ilgili kaidelerin bütününe içine alan bir ilimdir.”⁴⁴ Kastedilen mana kelimenin gerçek anlamıyla ifade edilebileceği gibi, benzetmelerle donatılarak veya gerçek anlamı dışında kullanılan sözcüklerle de ifade edilebilir. Beyan ilmi Belâgat ilimleri içinde sıralama olarak İlm-i Bedî‘den önce İlm-i Meânî’den ise sonra gelir. Lafızla anlam arasında kurulan ilişkide adeta bir köprü görevi görür. Aşağıda bölümlendirilmesi yapılan her bir edebî sanat, transkribe ettiğimiz sekizinci ciltten örneklerle birlikte verilmiştir.

2.1.3.1.1.1. Mecâz-ı Mürsel

Bir sözün anlamını güçlendirmek ya da süslemek için herhangi bir alakaya/ilgiye göre ilk anlamından farklı şekilde kullanılmasına mecâz denir. Mecâzî ifadelerin alışlagelmişin dışında ve sanatlı bir biçimde kullanılmasıyla mecâz-ı mürsel meydana gelir. Kelimede mecâz-ı mürselin olduğunu söyleyebilmek için bazı gereklilikler mevcuttur. Lafzın gerçek anlamı dışında kullanılması ve bu hakikî mânânın anlaşılmasına bir engel(karîne-i mâni‘a) bulunması gerekir. İsti‘âre ve teşbih sanatından ayrılması için mecazen kullanılan kelimenin benzetme amacı gütmeksizin kullanılması gerekir.⁴⁵Kastedilen asıl anlamı mecâzi anlama bağlayan birden çok alaka/ilgi bulunmaktadır. Bu alakalar;

⁴¹ Ahmet Cevdet Paşa, *Belâgat-i Osmâniye*, (İstanbul: Nişan Berberyân Matbaası, 1310), 12.

⁴² Numan Külekçi, *Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar*, (Ankara: Akçağ Yayınları, 1995), 9.

⁴³ Ali Nihad Tarlan, *Edebî San’atlar*, (İstanbul: Varoğlu Yayınevi, 1947), 4.

⁴⁴ Külekçi, *Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar*, 10.

⁴⁵ Külekçi, *Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar*, 18-19.

cüz'iyet-külliyet, hâliyet-mahâlliyet, sebep-sonuç, umum-husus ilişkisi, lâzimiyyet-melzûmiyyet, çıkarma, kevnîyet-evvelîyyet, alet olma ilgisi, isnad ve masdariyyet ilgisi şeklinde hûlasa edilebilir.⁴⁶

Hakkı Efendi'den nakledilen aşağıdaki beyitte Arif Baba sütü olmayan bir ineği satın almıştır. İneğin sütünün artması niyetiyle Düğümlü Baba'ya gitmiş ve Baba'nın ineğe okuyup üflemesiyle ineğin sütü artmıştır. İşin sonunda sütün hayvanın yavrusuna, ev halkına ve fakirlere yettiğinden bahsedilmektedir. “*Evi itdi idâre*” ifadesinde mecâz-ı mürsel sanatı vardır ve evden kasıt evde yaşayan insanlardır:

Aldı ‘Ârif Baba bir inegi sütsüz idi
Üfleyüp üzerine eyledi pek çok zuhûr

Yavrusı toydı *evi* itdi idâre arttı
Fuķarāya daħi virdirerek itdi me’cûr⁴⁷

Aynı minvâlde değerlendirebileceğimiz başka bir beyitte mecâz-ı mürsel yer-durum ilişkisi ile kurulmuştur. “*Çanağın hiç birisi akmadı*” ifadesinden “çanağın içindeki yemek” kast olunmaktadır:

Yine ol didi yoğurt ekmek alıp şâhibini
Hıdmete göndericek tablası düşdi ammâ

Çanağın hîç birisi akmadı düz indi o nân
Çamur iken kuru olan yire indi maḥzâ⁴⁸

Umum-husus ilişkisine örnek olarak verebileceğimiz aşağıdaki beyitte ise “*kırk kise*” ifadesi kesenin içindeki maddi değere atıfta bulunmaktadır:

Gösterir Hâķ buyurup başına düşdi kiremid
Çāresiñ bulmadı *kırk kīse* kadar şarf iderek⁴⁹

2.1.3.1.1.2. Teşbih

⁴⁶ M. A. Yekta Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi* (İstanbul: Gökkuşbe Yayınevi, 2007), 111. Külekçi, *Açıklamalar ve Örneklerle Edebi Sanatlar*, (Ankara: Akçağ Yayınları, 1995),20-29.

⁴⁷ K.564/2.

⁴⁸ K.156/2.

⁴⁹ K.43/2.

Beyân tabirlerinden biri olan teşbih, hakiki veya mecâzî olarak ilişkilendirilebilen iki şeyin birbirine benzetilmesi olarak tanımlanabilir.⁵⁰ Benzetim yapılan varlıklardan zayıf olan nitelikçe daha kuvvetli olana benzetilir. Bu sanatın her ne kadar nesirde kullanımına rastlansa da yaygın olarak kullanıldığı alan şiirdir. Sözün güzel ve etkileyici kılınmasında önemli bir görev üstlenen teşbih sanatının dört temel unsuru (erkân-ı teşbih) bulunmaktadır: **1. Müşebbeh:** Benzetilen demektir. **2. Müşebbehün bih:** Kendisine benzetilen demektir. **3. Vech-i Şebeh:** Birbirine benzetilen şeyler arasındaki bir veya birden çok bulunan benzetme yönüdür. **4. Edât-ı Teşbîh:** Vâsita-i teşbih olarak da isimlendirilir. Kelimeler arasında benzerliğin kurulmasını sağlayan, mukâyeseyi gösteren edât veya edât görevi gören sözcüklerdir. Bu sözcükler Türkçe olabildiği gibi Arapça ve Farsça'dan da olabilir. *Gibi, bigi, nitekim, sanki* Türkçe'den; *gûne, mânend, -veş, -âsâ* Farsça'dan; *misillü, âdetâ* vb. Arapça'dan olan teşbih edatlarıdır.⁵¹ Teşbih sanatında bir veya birden çok benzetme unsurunun bulunması farklı tasniflere zemin hazırlamıştır. Numan Külekçi bu sınıflandırmayı üç ana başlık altında yaparken; Cem Dilçin dört başlık altında toplamayı tercih etmiştir. Dört ögenin de zikredildiği *teşbîh-i mufassal*; sadece müşebbeh ve müşebbehün bihin bulunduğu, vech-i şebeh ve vâsita-i şebehin bulunmadığı *teşbîh-i belîğ*; vech-i şebehi zikredilmeyen *teşbîh-i mücmel/teşbîh-i muhtasar*; edât-ı teşbihin bulunmadığı *teşbîh-i müekked* olarak adlandırılmıştır. Benzetme sanatının en önemli iki ögesi olan benzetilen ve kendisine benzetilenin tek veya çok olmasına göre yapılan sınıflandırmaları *Teşbîh-i cem, tesviye (teşbîh-i mefrûk- teşbîh-i melfûf)*; vech-i şebehin özelliklerine göre yapılan sınıflandırmaları ise *tahkiki, tahayyülî, temsîlî, tehekkümî, sâde, amiyâne, edîbâne teşbîh ve teşâbüh* olarak sıralamak mümkündür.⁵²

Teşbih-i mufassala örnek teşkil eden bu beyitte; “baş” müşebbeh, “sünbül” müşebbehün bih, “eğiklik” vech-i şebeh, “âsâ” ise edât-ı teşbîhdır. Oğlunun Moskov tarafından esir alınarak gönderilmemesinden ötürü Sünbül Efendi'nin üzüntüyle eğilen başı sünbül çiçeğine benzetilmiştir:

Dağıtânlu bir efendi didi Sünbül laķabı

Virmedi gelmek için oğluma Moskov ruķşat

⁵⁰ Tâhirü'l-Mevlevî, *Edebiyat Lügatı*, (İstanbul: Enderun Yayınları, 1994), 168.

⁵¹ Külekçi, *Açıklamalar ve Örneklerle Edebi Sanatlar*, 31-33.

⁵² Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, 407-410; Külekçi, *Açıklamalar ve Örneklerle Edebi Sanatlar*, 34-45.

Gelecek nef'i olacak diyüp öyle oldu

Sünbül-āsā başım egmiş iken irdi ferhat⁵³

Eserde geçen bu beyit ise teşbîh-i mücmele örnek olarak gösterilebilir. Çeşmeden doldurulmak suretiyle verilen su şerbete benzetilmiştir. “*Su*” benzeyen, “*şerbet*” benzetilen, “*āsā*” ise benzetme edatıdır. Suyun şerbete hangi veçheden benzediği açık bir şekilde belirtilmediği için benzetme yönü bulunmayan teşbihe örnektir:

Yine ol söyledi *şu* istedi bir kimse gidüp

Çeşmeden aldı virüp içdi o *şerbet-āsā*⁵⁴

Aynı minvalde değerlendirebileceğimiz aşağıdaki beyitte, kabir derin olması bakımından bir kuyuya benzetilmektedir. Dört temel unsurun da bulunduğu teşbih-i mufassala örneklik sunan bu beyitte “*kabir*” benzeyen, “*kuyu*” benzetilen, “*derinlik*” benzetme yönü, Farsça gibi manasına gelen “*veş*” ise benzetme edâtı olarak kullanılmıştır:

Bir derin *kuyıya* bakmış idi Hâfız Paşa

Didi kabriñ seniñ işte olacak böyle ‘amîk

Didi ol Hakkı Efendi ki açıldı *kabri*

Anlaşıldı ki *derîn bi`r-veş* olmakla ‘atîk⁵⁵

Yine teşbîh-i mücmele örnek olarak gösterebileceğimiz bu beyitte ise hamal olan Vanlı İbrahim Ağa Düğümlü Baba’dan ücret yerine kendisine himmet etmesini istemektedir. Benzeyen “*düğüm*”, benzetilen “*bārân*”, benzetme edatı “*gibi*”dir:

Hıfz için virdi düğüm Mısr’a buyurdı tesvîk

Çıkdı *bārân gibi* anıñla nebât-ı şervet⁵⁶

2.1.3.1.1.3. İsti‘âre

Lügavî mânâsı “ödünç alma, birinden iğreti bir şey alma”⁵⁷ olan isti‘âre “bir kelimenin mânâsını muvakkaten diğer bir kelime hakkında kullanmak” demektir.⁵⁸ Bir sözde isti‘âre sanatının var olduğunu söyleyebilmek için söz hakiki mânâsı dışında kullanılmalı, gerçek

⁵³ K.703/2.

⁵⁴ K.133/1.

⁵⁵ K.343/2.

⁵⁶ K.461/2.

⁵⁷ Külekçi, *Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar*, 53.

⁵⁸ Tâhirü’l-Mevlevî, *Edebiyat Lügati*, (İstanbul: Enderun Yayınları, 1994),71.

anlamında kullanılması mümkün olmamalı ve benzetme amacı olmalıdır. Taşıdığı unsurlardaki benzerlik sebebiyle mecâz ve teşbih sanatlarıyla yakından ilgilidir. İlm-i belâğâtta teşbihten daha kuvvetli ve makbul sayılır. İsti‘are sanatı iki kısma ayrılır:

1. Müfred İsti‘âre: Bir kelimededen meydana gelen isti‘âre çeşididir. Kendi içinde ikiye ayrılır:

a) Açık İsti‘âre (İsti‘âre-i Musarraha): Kendisine benzetilenin yer aldığı, benzeyenin olmadığı isti‘âredir.

b) Kapalı İsti‘âre (İsti‘âre-i Mekniyye): Benzeyenin bulunduğu kendisine benzetilenin açıkça yer almadığı isti‘âredir. Bu isti‘âre çeşidine ait, kapalı isti‘ârenin kolu diyebileceğimiz bir kavram da *isti‘âre-i hayâliyye* kavramıdır. Benzetilen kavram soyutsa hayalî isti‘âreden söz edilebilir.

2. Mürekkeb İsti‘âre: Benzetme unsurlarının birden fazla sözcükten oluşan kelimeler şeklinde sıralandığı isti‘âre çeşididir.

Bir başka bölümlendirme de benzetme yönünün açıklığı ve kapalılığı üzerinden yapılır. İki öge arasındaki alaka açıksa *isti‘âre-i mübtezele* veya *isti‘âre-i ammîyye* ; iki öge arasındaki benzetmede kapalılık varsa *isti‘âre-i garîbe* veya *isti‘âre-i hâssiyye* adını alır.⁵⁹

Eserde bu sanata dair örneklerin en sık Dügümlü Baba’nın methedildiği beyitlerde yer aldığı görülmektedir. ‘Ayıntâblı ‘Ali-nâm Efendi evvelce fakrının olduğunu, Dügümlü Baba’nın himmet etmesiyle Halep’te memuriyet verilerek feraha kavuştuğunu ifade etmektedir. Benzeyen (Dügümlü Baba) zikredilmeden yapıldığı için açık isti‘âreye örnektir:

Geldi yüsr oldu Haleb’de baña me’ mürîyyet
Çünkü ol *kutb-ı mu‘allā* baña da himmet itdi⁶⁰

Aşağıda yer alan beyitte ise Hz. Ebubekir’den söz edilmiş ancak ismi açıkça belirtilmeyip lakabı zikredilerek isti‘âre sanatı icrâ edilmiştir:

İmtişāl eyleyerek virdi Hudā ‘āfiyeti
Şiddik’a nef’i hadīs-i Nebevîyle eclā⁶¹

⁵⁹ Yekta Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi-Belâgat*, (İstanbul: 3F Yayınevi, 2007), 118-121; Külekçi, *Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar*, 53-67.

⁶⁰ K.732/1.

⁶¹ K.291/2.

2.1.3.1.1.4. Kinâye

Sarâhat (açıklık) kelimesinin zıddı olan kinâye, hakîkatin mecâzî yoldan dolaylı bir biçimde anlatılmasıdır. Mecâzın aksine kelimenin gerçek mânâsını akla getirmeye engel bir durum (karine-i mânia) söz konusu değildir. Bir yönüyle hakikat, diğer bir yönüyle mecâzdır. Okuyucuda bir bulmacayı çözüyormuş hissiyatını oluşturması hasebiyle keyifli bir sanatın kapısını aralar. Kinâyenin iki temel ögesi bulunmaktadır. Kinâyenin kendisinde ortaya çıktığı söz *meknî bih*, anlamı da *meknî anh* olarak isimlendirilir. *Meknî anh* da kendi içinde üç kısma ayrılır. Mevsûf yani nitelenen varlığın kendisi olabildiği gibi sıfat ve nispet de olabilir.⁶² Kinâye mânâ ve kast açısından ikiye ayrılır. Altı çeşit olan mânâ yönüyle kinâyeler; kabalığı hafifleten, öğücü (öğmeye yönelik), ayıplayıcı, çok ve az vasıtalı, gizlilik ve vasıtası az kinâyeler şeklinde sıralanabilir. Kasd yönüyle yapılan kinâyeler ise beş çeşittir. Bunlar; kinâye-i hafiyye (gizli kinâye), kinâye-i karibe (açık kinâye), nispet kasıtlı kinâye, müfred ve mürekkeb kinâyedir.⁶³

Kinâye-i karibeye ve az vasıtalı kinâyeye örnek teşkil eden bu beyitte “*rıhlet*” kelimesi hem hakiki hem de mecaz anlamını düşündürecek şekilde kullanılmıştır. Bir yerden başka bir yere seyahat etmek manası çıkarılabileceği gibi asıl kastedilen mecâzi anlam olan kişinin ahirete intikal etmiş olmasıdır:

Zevcesi Mekke’de kendü de Mısr’da *rıhlet*

İdecek olduğunu didi anıñ bā-ilhām⁶⁴

Öğücü kinayeye örnek olarak zikredebileceğimiz beyitte ise “*engüş-i şeref-bağşā*” ifadesi ile Dügümlü Baba’nın hastalıkları iyileştiren, şifa veren eli kastedilmektedir:

Söyler ol Şādık Efendi biri efkar olarak

Dudağı yıprağ idi himmet idüp buldı şifā

Ya’ni *engüş-i şeref-bağşā* ile mess iderek

Kılarak himmeti noğşānını tām itdi Hudā⁶⁵

2.1.3.1.1.5. Teşhis ve İntâk

⁶² Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi-Belâgat*, 145.

⁶³ Numan Külekçi, *Açıklamalar ve Örneklerle Edebi Sanatlar*, (Ankara: Akçağ Yayınları, 1995), 71-73.

⁶⁴ K.806/1.

⁶⁵ K. 7.

İnsan olmayan canlı ve cansız varlıklara insan kişiliği verme sanatıdır. Bu sanat mecâz ve teşbih sanatına ait unsurları da içinde barındırır. İnsan dışı varlıklar, toplumda göze çarpan bazı aksaklıkları tenkid etmek amacıyla, adeta bir insan gibi hareket ettirilir ve insan gibi düşündürülür. İnsana dair olaylar sanki bu varlıklar arasında cereyân ediyormuş gibi gösterilir. Okuyan kişide hayvan ve eşyaların bu şekilde konuşturulması kuvvetli bir etki bırakır.⁶⁶

Eserdeki bu beyitte insanî tek tip bir varlık olmayan kalbe, insana ait olan korkuyla titreme özelliği verilerek teşhis sanatı yapılmıştır:

Öyle itdikde Hüdâ bâdi-i havfı giderüp
Lerze-nâk idi binâ-yı dilim oldu aqvâ⁶⁷

2.1.3.1.2. İlm-i Bedî‘

Belâgat ilminin üç fenninden biri sayılan İlm-i Bedî‘ “lafzî ve manevî bazı san‘atler icrasıyla sözün süslenmesini öğreten ilmin adıdır.”⁶⁸ Bir ifadenin belîğ olması meâni, beyân ve bedî‘ ilimlerini kusursuz bir beraberlikle barındırmasına bağlıdır. Hakeza eserin idrak edilmesi ve okuyucuyu seçkin bir zevke ulaştırabilmesi, icra edilen sanatların bilinirliği ve anlaşılmasıyla doğru orantılıdır. Bu sebepten ötürü olacaktır ki birçok müellif tarafından farklı tasnifler yapılmıştır. Yapılan tasniflerin bir çatı altında ve birbirleriyle bağlantılı olan bu ilimler için keskin sınırlar çizdiğini söylemek doğru değildir.⁶⁹ Bu bağı göz önünde bulundurmakla birlikte bu çalışmada geleneksel tutuma mutâbık olarak İlm-i bedî‘ “Anlamla ilgili sanatlar” ve “Sözle ilgili sanatlar” alt başlıklarıyla verilecek; bu sanatlara örnek teşkil eden beyitler açıklamalarıyla birlikte sıralanacaktır.

2.1.3.1.2.1. Anlamla İlgili Sanatlar

2.1.3.1.2.1.1. Tezâd

Anlam bakımından birbirinin zıttı olan iki düşünce, hayal ve duygunun tek bir ifadede birleşmesi tezat sanatı altında değerlendirilir. Bu sanat *tıbak*, *mukâbele*, *mütezâd*, *tatbik*

⁶⁶ Kemal Gariboğlu, *Edebiyat Bilgileri -Batı'da ve bizde- Edebî akımlar(Ecole'ler)*,(Ankara: Resimli Posta Matbaası, 1965), 144-146.

⁶⁷ K.673/2.

⁶⁸ Tâhirü'l-Mevlevî, *Edebiyat Lügati*, (İstanbul: Enderun Yayınları, 1994), 25.

⁶⁹ Mermer, *Klasik Şerh Geleneğinde Üslûp*, 65.

vb. isimlerle de anılır. Karşıtlıkların birarada kullanılması dikkati celb edeceğinden daha etkili bir anlatım biçimi oluşturur. Burada sözü edilen karşıtlığın siyah-beyaz, yaz-kış gibi sadece dilbilgisi bakımından olması yeterli gelmez. Kavramlar arasında bir alaka bulunmalı, biri gerçek anlamında ise diğeri mecaz anlamda kullanılmalıdır.⁷⁰ Aralarında karşıtlık bulunan kelimeler aynı türden olabileceği gibi farklı türden de olabilir. Fiillerle kurulan tezâd iki çeşittir:

1.Tıbâk-ı İcâb: Olumlu eylemlerin arasındaki karşıtlığa dayanır.

2.Tıbâk-ı Selb: Olumlu-olumsuz ya da emir-nehiy formunda iki fiilin beraber kullanılmasıyla oluşan tıbâktır.⁷¹

Eserde yer alan bu beyitte “*müştaḳbel*” ve “*māzî*” kelimeleri arasındaki zıtlık her ikisinin de bilinir olmasıyla ilişkilendirilerek tezâd oluşturulmuştur:

Levh-i maḥfûz olarak maşdar-ı ilhâm-ı Hudâ

Hâl ü müştaḳbeli māzî gibi Hâḳ bildiriyor⁷²

Tıbâk-ı icâba örnek teşkil eden bu beyitte ise “*rûz*” ve “*şām*” sözcükleriyle zıtlık oluşturularak anlatım dikkat çekici hale getirilmiştir:

Himmeti Şām’da buldurdı refâhı baña da

Rûz u şām rāḥat idüp kalmadı zaḥmet çekmek⁷³

Bir başka beyitte ise Davudpaşa’da şeyh olan ‘Abdü’lḳâdir kendisine tekke himmet edilmesiyle yaşadığı ferahlığı “*ẓāhiren*” ve “*bāṭinen*” kelimelerindeki zıtlık üzerinden aktarmıştır:

Ẓāhiren anda ta‘ayyüşle refâhı buldum

Bāṭinen nef‘ini ta‘dâda bulunmaz ḳudret⁷⁴

2.1.3.1.2.1.2. Tenâsüb

Lügavî mânâsı ‘uygun, yakışır nisbette olmak’ anlamına gelen tenâsüb; anlamca birbirine uygun kelimeleri -karşıtlık oluşturmamak kaydıyla- bir arada zikretmektir. *Mürâat-ı nazîr*, *tevfîk*, *telfîk*, *müvâhât* adlarıyla da anılır.⁷⁵ Divan şairleri bu sanatta, farklı konu

⁷⁰ Külekçi, *Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar*, 83.

⁷¹ Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi-Belâgat*, 163.

⁷² K.637/2.

⁷³ K.728/2.

⁷⁴ K.107/2.

⁷⁵ Külekçi, *Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar*, 221; Tâhirü’l-Mevlevî, *Edebiyat Lügatı*, 162.

başlıklarında birbiriyle alakalı sözcükleri ahenkli bir biçimde sıralamışlar; şiirlerinde sıklıkla tenâsüb sanatına yer vermişlerdir. Beyitte “*minber*”, “*ḥāce*”, “*huṭbe*” kelimeleri bir arada kullanılarak tenâsüb sanatı icra edilmiştir:

Minbere çıkmağa ḥāhiş iderek bir *ḥāce*
Dīgeri ol okuyamaz diyerek men‘ itdi

Ḳalbini kırma bakup kağıda okur buyurup
Dinlememişdi ḥacīl oldu ki okuyamadı

Yazılı *huṭbe* dahı bulamayup yanında
Çāresiz ol ḥāceden aḥz iderek okudı⁷⁶

Başka bir beyitte “*aḳd*”, “*nikāḥ*”, “*tezevvüc*” kelimeleri arasında tenâsüb kurulmuştur:

‘Ulemādan biri didi emeli ḥac idügin
Didi gidüp hem oradan kız ider ‘*aḳd* ü *nikāḥ*

İstemez gibi göründi kız līkin öyle
Ḥac ile itdi *tezevvüc* bu da oldu īzāḥ⁷⁷

Aşağıda vereceğimiz beyitte ise “*şakāl*”, “*tıraş*” ve “*berber*” kelimeleri birlikte kullanılarak tenâsüb oluşturulmuştur:

Şakālın itme *tıraş* didi Selīm Ḳavāş’a
Hem de bu *berberi* terk eyle buyurmuşdı aña

Dinlememişdi tecennün iderek ol *berber*
Şakālın yerine *boynım* itdi imhā⁷⁸

2.1.3.1.2.1.3. Nidâ

⁷⁶ K.367.

⁷⁷ K.624.

⁷⁸ K.374.

Şairin kendisini heyecana sürükleyen ve duygulandıran olay ve varlıklar karşısında “ey, hey” vb. anlamlara gelen ünlemlerle seslenmesidir.⁷⁹ Aşağıdaki beyitte müellif bu seslendirmeyi “*āyā*” ünlemiyle dile getirmektedir:

Bindi çürük kayığa sağlamı daği var-iken

Muntazır oldu görenler ki ne *āyā* hikmet⁸⁰

Aynı minvalde örnek verebileceğimiz bu beyitte ise tuz ve biberin bulunmasına şaşırان ahali şaşkınlığını şu şekilde dile getirmektedir:

Hem yine o didi *āyā* bu tuz ile biberi

Cin mi vaz‘ itdi didik birbirimize mağfi⁸¹

2.1.3.1.2.1.4. İstifhâm

Heyecâna merbut sanatlardan olan istifhâm, sözü cevap alma niyeti gütmeden soru şeklinde söylemektir. Anlatımın daha dikkat çekici hale getirilmesi için bu yola başvurulur. Tecâhül-i ârif sanatıyla ortak yanları olmakla birlikte ayrıldığı en temel nokta, bilmezlikten geline gerçeğin sezdirilmesi durumunun olmamasıdır. İstifhâm yanıt almak için sorulan sorularla oluşturuluyorsa *istifhâm-ı âdî*; olumsuz soru biçimiyle kuruluyorsa *istifhâm-ı inkâri*; soru edatı kullanmadan oluşturuluyorsa *istifhâm-ı tavrî* adını alır.⁸² Aşağıdaki beyitte müellif, kılıç çıplakken avuca alıp sıkmanın mantığa mugâyir bir iş olduğunu soru sorarak izah etmeye çalışmıştır:

Bir nizâmiye nefer daği ‘iyâzen bi’ llâh

Süngü uzatdı düşüp kendü saķat oldu hemân

Kendü kendüsini urmuş dimek olur o daği

Avça alup *şıklur mı* kılıç iken ‘uryân⁸³

Örnek olarak zikredebileceğimiz başka bir beyitte ise cevabın olumsuz olduğu istifhâm sanatıyla açığa çıkarılmak istenmiştir:

Çokça altun viricek almadı didi beni Hâķ

⁷⁹ Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, 453.

⁸⁰ K.379/1.

⁸¹ K.260/2.

⁸² Külekçi, *Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar*, 124-126; Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, 456.

⁸³ K.354/2.

2.1.3.1.2.1.5. İktibâs

Sözü ve mânâyı kuvvetlendirmek maksadıyla esere âyet ve hadislerin tamamının veya bir parçasının alınmasıdır. Ayet ya da hadis tam bir mânâ oluşturacak şekilde alınmışsa *tam iktibâs*; vezin veya başka sebeplerle, mananın bozulmamasına dikkat edilip değiştirilerek alınmışsa *nâkıs iktibâs* olarak adlandırılır. İçerik olarak ise şariat ve islam ahlakına uygun gerçekleştirilen iktibâs *müstahsen*; şariat ve örfe uygun olmayan da *müstehcen iktibâs* şeklinde sınıflandırılır.⁸⁵

Aşağıda yer alan beyitte “Biz onların dünya hayatında geçimliliğini aralarında böldük”⁸⁶ ayetinde geçen “*naḥnū ḳasemnā*” ifadesi ile iktibâs sanatı icrâ edilmiş, kısmetin Allah tarafından taksim edildiğine dikkat çekilmiştir:

Bir efendi ki Selīm ismi o İstanbullu
Didi faḳr ile perīşān idi aḥvālīm pek

Ḳısmetiñ “*Naḥnū ḳasemnā*”ca Tırabzon’da diyüp
Buldum ol-vech-ile ilhām idi nuṭḳı bī-şekk⁸⁷

Bir diğer örnekte ahiret hayatı için dünyadayken gayret sarfetmek gerektiği ifade edilmiştir. Hz. Peygamber’den rivâyet edilen hadis zikredilerek anlatım kuvvetlendirilmiştir:

İsmini yazmayalım olmaya tā kim ḡybet
Vüzerādan biriniñ fışḳ u fücūrı dindi
(**Ed-dünyā mezra‘atü’l āḫireti**)

Bu ḥadīş üzre ḳazanmaḳsa da lāzım burada
Var ḳazanmaz daḫi beyhüde ḡçer ‘ömri didi⁸⁸

Aynı şekilde örnek verebileceğimiz bir diğer beyitte ise müellif “Vatan sevgisi imandandır” hadisine iktibasta bulunmuştur:

(**Es-seferu ḳıṭ‘atün mine’s-seḳar**)

⁸⁴ K.601/2.

⁸⁵ Külekçi, *Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar*, 205-208.

⁸⁶ Zuhuf Suresi 32.

⁸⁷ K.452/2.

⁸⁸ K.536/2.

(Ḥubbu'l vaṭan mine'l- īmān)

Didi dünyā sefer 'uḳbā vaṭan olmaḳla kiṣi

Renc-i dünyāyı çeküp bulmalı feyḏ-i 'uḳbā⁸⁹

2.1.3.1.2.1.6. Telmîh

Söz içinde açıkça zikretmeksizin geçmişte yaşanmış olaylara, kıssalara, efsanelere, bilinen kişilere, ayet ve hadislere işaret etme sanatıdır. İktibâs ve irsâl-i mesel sanatlarıyla yakından ilişkilidir. İktibâsta ayet ve hadis; irsâl-i meselde ise atasözleri çok değiştirilmeden ibare olarak alıntılanır. Telmihte ise bizzat ibareden alıntı yapılmayıp yalnızca bunlara işaret edilir.⁹⁰ Bu vesileyle metni yazanın işaret ettiği mana, metni yorumlayan kişinin zihin ve hayal dünyasıyla harmanlanarak daha zengin bir kisveye bürünür. Aşağıda yer alan beyitte Hz. Musa'nın koynundan ışık saçarak çıkardığı eline “*yed-i beyḏā*” ifadesiyle telmihte bulunulmuştur:

Yed-i beyḏā meḏāmîn-i cenāḥ-ı dilden

Nûr virir feyḏi ile kılsa tecellî Mevlâ⁹¹

Bir başka beyitte Hz. İsa'nın nefesiyle ölüleri diriltme mucizesine işaret edilerek telmih sanatı yapılmıştır. Aynı zamanda Dügümlü Baba'nın feyziyle Hz. İsa'nın nefesi arasında da bir benzerlik kurulması istiâre sanatına da örnek oluşturur:

‘İlm-i ṭıbbî daḥi taḥṣîle muvaffaḳ oldum

Dem-i ‘İsâ gibi feyḏi aña da irişerek⁹²

2.1.3.1.2.1.7. Îrâd-ı Mesel

Bir düşünceyi ispat etmek ve pekiştirmek maksadıyla atasözlerinden örnek vermeye denir. Alıntılanan sözler farklı dillerden herkes tarafından bilinen bir söz veya atasözü olabilir. Aşağıdaki beyitte “*Mal canın yongasıdır.*” atasözü kullanılarak îrâd-ı mesel yapılmıştır:

⁸⁹ K.511/1.

⁹⁰ Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi-Belâgat*,282.

⁹¹ KAS 1/8.

⁹² K.808/2.

Dağıtānlu Ağacān-nām kişiniñ çok mālī
Bađdı medyūnlarından idemezdi taḥşīl

Māl cān yongasıdır beyt-i dili oldı ḥarāb
Himmeti eyledi i‘mār olup oğlu tekml⁹³

2.1.3.1.2.1.8. Tekrîr

İfâdeyi kuvvetlendirmek amacıyla şiir ya da nesirde aynı kelimeyi veya kelime gruplarını birkaç kez tekrarlamaya *tekrir* adı verilmektedir. Tekrarların anlamı güçlendiren bir etkisi varsa *hüsn-i tekrâr*; böyle bir etkisi yoksa *kesret-i tekrâr* olarak isimlendirilir. Tekrîr sanatı sorularla yapılırsa *istifhâm*, ünlemlerle yapılırsa *nidâ* olur.⁹⁴ Müellif aşağıdaki beyitte “*lutf*” kelimesini arka arkaya kullanarak mânâsı kuvvetli, tesiri yüksek bir söyleyişte bulunmuştur:

Māşe ile kaşığına tokununca şavdı
Oldı *lutf* üstüne *lutf* aña da böyle himmet⁹⁵

Bir diğer misâlde ise “*muẓmaḥill*” kelimesi ard arda sıralanarak hüsn-i tekrâr yapılmıştır:

Muẓmaḥill olacağın söyledi ḥālā anlar
Muẓmaḥill olmadadır zulm olarak mu‘tādı⁹⁶

2.1.3.1.2.1.9. Mezheb-i Kelâmî

İhticâc olarak da isimlendirilen mezheb-i kelâmî sanatı, dile getirilen meselelerde delil getirilmesi ve kıyas yapılmasıdır.⁹⁷ Aşağıda verilen beyitte Hasan Ağa’dan dilenciye sadaka vermesi istenmekte, ikinci beyitte ise verilen sadakayla belaların def’ olacağı ve ömrün uzayacağı “Sadaka belaları def’ eder ve ömrü uzatır.” hadisiyle delillendirilerek verilmektedir:

Didi bakırcı Hasan Ağa’ya sâ’il için

⁹³ K.857/2.

⁹⁴ Külekçi, *Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar*, 189-190.

⁹⁵ K.480/2.

⁹⁶ K.537/2.

⁹⁷ Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi-Belâgat*, 240.

Şadağa vir ide her vech-ile mesrūr Hudā

Öyle oldu ki belā def‘i vü ‘ömri tezyīd

Her meserrāta esās anda ḥadīşdir eclā⁹⁸

Aynı bağlam üzere söyleyebileceğimiz bir diğer beyitte ise evlilikte zenginliğin değil gūnahtan sakınmanın tercih sebebi olduğu hadis kaynağıyla delillendirilmektedir:

Hem aña didi kızıñ daḥi olur ammā kim

Telef olur ṭama‘ıñ zengine idüp tezvīc

Öyle oldu bunu yazmaqla da maḥşad ‘ibret

Var ḥadīs olmalı *tercīḥ ile etkā tervīc*⁹⁹

2.1.3.1.2.1.10. Tervīe

“Hakikat yahut mecāz olmak üzere iki mânâsı olan bir lafzın uzak mânâsını kasd etmektir. Herkes tarafından akla gelen ilk anlam mânâ-yı karīb (yakın mânâ), erbâbınca anlaşılan mefhumu da mânâ-yı baīd(uzak mânâ) olur.”¹⁰⁰ Metinde genellikle müellifin kendi ismini kastettiği beyitlerde bu sanatı kullandığı görülmektedir:

Olma münkir buna da oldu ser-ā-ser taḥḫīk

Haḳ ḳabuliyle *kemāl* ide hemān kām-revā¹⁰¹

2.1.3.1.2.1.11. İltifāt

Lügavî anlamı ‘dönüp bakma, dikkat, hitap vb.’ olan iltifāt, bir mesele anlatılırken aniden meydana gelen duygularla hitabın yön değiştirmesidir. Şahıs kipi değişmiş olsa da konuda bir değişiklik olmamalıdır.¹⁰² Aşağıdaki beyit birinci tekil şahısla başlamış üçüncü tekil şahısla devam etmiştir:

Himmet-i ‘āliyesi ile şifā-yāb oldum

İşbı‘-ı feyzi anıñ māh-ı neviñ maḥşūdı¹⁰³

⁹⁸ K.355.

⁹⁹ K.803/2.

¹⁰⁰ Tāhirü’l-Mevlevî, *Edebiyat Lügatı*, 159.

¹⁰¹ KAS.1/10.

¹⁰² Külekçi, *Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar*, 179.

¹⁰³ K.51/2.

2.1.3.1.2.1.12. Sıhr-i Helâl

Güzel söz manasında da kullanılan sıhr-i helâl, bir kelime veya kelime grubunun ilk mısranın sonuna -nitelik ve anlam olarak- bağlanabildiği gibi, ikinci mısranın başına da bağlanabilmesidir.¹⁰⁴ Beyitte “İstanbul’da” kelimesi ilk mısranın sonuna getirildiği gibi ikinci mısranın başına da getirilebilecek niteliktedir:

Ben daği ıarlığa düşmüş iken İstanbul’da
Kıldı temdîd ü vasî’ öylece Rabb-i ‘İzzet¹⁰⁵

2.1.3.1.2.2. Sözle İlgili Sanatlar

2.1.3.1.2.2.1. Cinas

Tecnîs olarak da isimlendirilen cinâs; lafızda bir, mânâda ayrı olan kelimelerin bir ibarede bulunmasıdır.¹⁰⁶ Cinasın varlığından söz edebilmek için en az iki söz arasında benzerlik bulunması gerekir. Bu lafızlar isim, fiil veya kelime köküne getirilmiş ekler olabilir. Lafızlardaki benzerlik dört unsurla sağlanır. Bunlar kelimeleri oluşturan harflerin *cinsi*, *harekesi*, *sayısı* ve *sırası*dır. Cinas evvelâ iki kısma ayrılır. Cinası oluşturan unsurların tamamını barındıran *cinâs-ı tâm*, barındırmayan ise *cinâs-ı gayr-ı tâm* olarak adlandırılır.

1. Cinâs-ı Tâm(Tam Cinas): Kendi içinde yapısı bakımından basit ve mürekkebe olmak üzere iki kısma ayrılır: **a) Basit Cinas:** Cinası oluşturan kelimelerin tek bir kelime olmasıdır. **b) Mürekkebe Cinas:** Cinası oluşturan sözcüklerden biri veya ikisinin, iki ayrı kelimeden meydana gelmesidir. Yazılışları aynı kelimelerle kurulduysa *cinâs-ı müteşâbih*, yazılışları farklı kelimelerle kurulduysa *cinâs-ı mefruk* ve cinaslı kelimelerden birinin parçası diğerinde olursa *cinâs-ı merfu* olur. **2. Cinâs-ı Gayr-ı Tâm(Tam Olmayan Cinas):** Cinası oluşturan dört unsurdan birinin bozulmasıyla meydana gelen cinastır. Aşağıda yer aldığı şekliyle şöyle sınıflandırılmıştır: **a) Cinâs-ı Nâkıs:** Cinaslı kelimelerin harf sayısının birbirinden farklı olması, birinin diğerinden az olmasıdır. Harf fazlalığı kelime başındaysa *cinâs-ı merdûf*, ortasındaysa *cinâs-ı mutarraf*, sonundaysa *cinâs-ı müktenif* olarak isimlendirilir. Harf fazlalığı hem birden fazla hem de kelime sonunda yer alıyorsa bu da *cinâs-ı müzeyyel* olur. **b) Cinâs-ı Müttekârib:** Cinası meydana getiren sözcüklerdeki harf sayısının aynı, cinsinin farklı olmasıdır. Yakın mahrepli

¹⁰⁴ Külekçi, *Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar*, 246.

¹⁰⁵ K.56.

¹⁰⁶ Tâhirü'l-Mevlevî, *Edebiyat Lügati*, 31.

harflerle oluşturulana *cinâs-ı muzârî*; uzak mahreçli harflerle oluşturulana ise *cinâs-ı lâhik* adı verilir. **c) Cinâs-ı Muharref:** Arap harflerine göre yazılışları aynı, harekeleri farklı kelimelerle oluşturulan cinastır. **d) Cinâs-ı Musahhaf:** Yazılış olarak aynı olan kelimelerde nokta bulunması cihetiyle farklılık oluşmasıdır. **e) Cinâs-ı Kalb:** Aynı harflerin farklı şekilde sıralanmasıyla oluşturulan cinastır. Son harften ilk harfe doğru bir sıralama yapıldığında anlamlı bir kelime meydana geliyorsa *kalb-i kül*, bir sıra gözetmeksizin aynı harflerle farklı kelime oluşturuluyorsa *kalb-i ba'z* diye isimlendirilir.¹⁰⁷Aşağıda zikredilen beyitte müellif hem kelimesini üstelik ve gam anlamlarında kullanarak basit cinâs yapmıştır:

Himmet-i 'âliyesi ile getürdi yerine

Hem yetim hem de o *hem* çekmedi yine aldı¹⁰⁸

Diğer bir beyitte “*tezvîc*”(ترويح) ve “*tervîc*”(ترويح) kelimeleri kullanılarak cinâs-ı musahhaf yapılmıştır:

Hem aña didi kızın dağı olur ammâ kim

Telef olur tama'ın zengine idüp *tezvîc*

Öyle oldı bunu yazmakla da maşşad 'ibret

Var hadîs olmalı tercîh ile etkâ *tervîc*¹⁰⁹

Arapça yazılışları aynı, harekeleri farklı “*maḥkeme*” ve “*muḥkeme*” kelimeleri kullanılarak cinâs-ı muharref sanatı icrâ edilmiştir:

Qıldı bunuñla da i'zâz Cenâb-ı Mevlâ

Qalbidir *maḥkeme-i muḥkemesi* iḥsânın¹¹⁰

İki farklı kelime olan “*ayn*” ve “*tâb*” kelimeleriyle yer ismi olan “*Ayntâb*” kelimesi arasında mürekkeb cinâs yapılmıştır:

Qaymaqam oldum anın yümni ile *Ayntâb* 'da

'*Ayn-ı tâb*-ı ezel içre olup öyle kısmet¹¹¹

Bu sanata örnek verebileceğimiz bir diğer beyitte “*Hak*” ve “*ḥaqqā*” kelimeleri ile cinâs-ı müzeyyel; “*hulḳ*” ve “*taḥalluḳ*” kelimeleri arasında ise cinâs-ı nâkıs yapılmıştır:

Hulḳ-ı *Hak* 'la *taḥalluḳ*da hadîs vâridir

¹⁰⁷ Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi-Belâgat*, 245-247.

¹⁰⁸ K.620/2.

¹⁰⁹ K.803/1-2.

¹¹⁰ K.815/2.

¹¹¹ K.793/2.

İşte *ḥaḳḳā* ḡazabından yine ‘afvı a‘zam¹¹²

Son olarak zikredeceğimiz aşağıdaki beyitte “*iḥṭār*” ve “*taḥaṭṭur*” kelimeleri arasında var olan cinas, cinâs-ı nâkısâ örnek olarak gösterilebilir:

Öylece oldu *taḥaṭṭur* için *iḥṭār* demek

Olmasa mübrem iderdi yine himmet der-kār¹¹³

2.1.3.1.2.2.2. Reddū’l-Acüz Ale’s-Sadr

Acüz, düz yazıda fıkranın, şiir de mısranın sonu; sadr ise nesirde fıkranın, şiirde mısranın başı demektir. Yani “sözün evvelindeki lafzı âhirinde de zikretmek”¹¹⁴ demektir. Lafız aynen tekrar edilebildiği gibi cinası da tekraren zikredilebilir. Her ne kadar Dilçin bu sanatın iâde sanatıyla aynı olduğunu savunsa da aralarındaki fark barizdir. Şiirin tamamına yayılan bir tekrarlama mevcutsa iâde; bir beyit ya da nesir parçasını konu edinen bir durum mevcutsa reddū’l-acüz ale’s-sadr olur. Bu sanatın türlerini altı maddede sıralamak mümkündür: **1.** Sadr ve acüzde aynı mânâda bir kelimenin bulunmasıdır. **2.** Sadr ve acüzde bulunan kelimenin cinaslı olmasıdır. **3.** Aynı mânâyı taşıyan kelimenin mısranın ortası demek olan haşv ve acüzde bulunmasıdır. **4.** Cinaslı iki sözcüğün haşv ile acüzde bulunmasıdır. **5.** İştikâk sanatını içeren iki kelimenin sadr ve acüzde olmasıdır. **6.** Şibh-i iştikâk sanatını içeren iki kelimenin sadr ve acüz veya haşv ve acüzde bulunmasıdır.¹¹⁵ Üçüncü türe örnek verebileceğimiz bu beyitte “*cezā*” kelimesi haşv ve acüzde yer almıştır:

Didi Hâfız Paşa şiddetlü *cezā*dan korkdum

Korkma dimiş idi hîç olmadı bir gûne *cezā*¹¹⁶

Bir diğer örnekte ise “*Hak*” kelimesi sadr ve acüzde kullanılarak bu sanat icrâ edilmiştir:

Hak Medîne’de mücāvirligi de ide naşîb

Diyerek cümlesini kıldı müyesser yine *Hak*¹¹⁷

¹¹² K.739/2.

¹¹³ K.879/2.

¹¹⁴ Tâhirü’l-Mevlevî, *Edebiyat Lügati*, 121.

¹¹⁵ Tâhirü’l-Mevlevî, *Edebiyat Lügati*, 122; Külekçi, *Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar*, 292-294.

¹¹⁶ K.601/1.

¹¹⁷ K.666/2.

Yine başka bir beyitte “*helāl*” kelimesi haşv ve acüzde kullanılarak reddü’l-acüz ale’s-sadr sanatı yapılmıştır. Aynı zamanda “*helāl*” kelimesinin her iki beyitte de kullanılması tekrîr sanatına da örneklik oluşturmaktadır:

Luţfen olduğda ider kesb *helāl* şarf *helāl*

Saňa da ide Medīne’de *helāl*den i ‘tā¹¹⁸

Dördüncü türe örnek olarak zikredeceğimiz son beyitte cinâs-ı musahhaf sanatını oluşturan “*çāh*” ve “*cāh*” kelimeleri haşv ve acüzde kullanılarak bu sanat icrâ edilmiştir:

Himmetiyle o düşüp kazdığı *çāha* kendü

Ėıldı *cāhı* ile rûz-nāmeciyi ĖaĖ şādān¹¹⁹

2.1.3.1.2.2.3. İştikâk

Türeme manasına gelen iştikâk, ifadeyi daha süslü bir hâle getirmek maksadıyla bir beyitte aynı kökten türetilmiş bir kelimenin farklı anlam ve terkible kullanılmasıdır. *İttihâd-ı iştikâk* ve *şibh-i iştikâk* olmak üzere iki kısma ayrılır. Aynı kökten türetilmiş kelimelerle yapılan iştikâka *ittihâd-ı iştikâk*; telaffuz ve yazılışındaki benzerlikten ötürü aynı kökten zannedilen kelimelerle yapılan iştikâka ise *şibh-i iştikâk* adı verilir.¹²⁰ Aşağıda yer alan beyitte aynı kökten türemiş “*fakr*” ve “*efkar*” kelimeleri kullanılarak ittihâd-i iştikâk sanatı yapılmıştır:

Didi Şālih Beg odur Aţana sancāĖından

Pederim *fakr* ile fevt oldu ben idim *efkar*¹²¹

2.1.3.2. Atasözleri ve Deyimler

Afiyet bulmak: Sağlığına kavuşmak.¹²²

AĞzından çıkmak: Bir sözü istemeden söylemek, söylemiş bulunmak.¹²³

Aza kanaat etmeyen çoğu hiç bulamaz: Emegimizin karşılığı kazancı yeterli bulmalı, daha fazlası için emek harmalıyız.¹²⁴

¹¹⁸ K.640/3.

¹¹⁹ K.114.

¹²⁰ Külekçi, *Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar*, 251; Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi-Belâgat*, 254.

¹²¹ K.92/1.

¹²² K.363.M.Ertuğrul Saraçbaşı, *Örnekleriyle Büyük Deyimler Sözlüğü*, 1. Cilt, (İstanbul: YKY, 2010), 36.

¹²³ K.303. Saraçbaşı, *Örnekleriyle Büyük Deyimler Sözlüğü*, 1/52.

¹²⁴ K.574. Yusuf Çotuksöken, *Türkçe Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, (İstanbul: Toroslu Kitaplığı, 2004), 19.

Baştan ayağı (Baştan Ayağa): Baştan sona kadar, hiçbir tarafı eksik olmadan tamamı, hepsi.¹²⁵

Cezasını bulmak: Hakettiği kötü sona uğramak.¹²⁶

Çare bulamamak: Herhangi bir güçlük karşısında çözüm yolu bulamamak.¹²⁷

Dünyaya gelmek: Doğmak.¹²⁸

Fayda vermemek: Bir iş veya kimseye yararlı olmamak.¹²⁹

Gıpta etmek: İmrenmek, özenmek.¹³⁰

Gözden kaybolmak: Görülmez olmak, ayrılıp başka bir yere gitmek.¹³¹

Hayran kalmak: Takdir etmek, güzel durumu ya da davranışları karşısında beğeni duymak.¹³²

Helâk olmak/etmek: Öldürmek, ortadan kaldırmak.¹³³

Himayesine girmek: Birinin koruması altında olmak.¹³⁴

İdare etmek: 1. Hoş görmek 2. Tutumlu Davranıp kazancıyla geçinebilmek 3. Yetmek, yetiştirmek.¹³⁵

İmana gelmek: 1. İslam'ı kabul etmek. 2. Eninde sonunda doğruyu söylemek.¹³⁶

Kıssadan hisse almak(çıkarmak): Anlatılan bir öykü ve olaydan ders çıkarmak.¹³⁷

Mal canın yongasıdır: Mal canın bir parçası gibidir. Malına zarar gelen kişi, canından bir parça gidiyormuş gibi üzülür.¹³⁸

Merhamete gelmek: Acıma duygusuna kapılmak.¹³⁹

Meydana çıkmak: Kendini göstermek, ortaya çıkmak.¹⁴⁰

¹²⁵K.24. M.Ertuğrul Saraçbaşı- İbrahim Minnetoğlu, *Örnekli ve Açıklamalı Türkçe Deyimler Sözlüğü*, (İstanbul: Bilge Yayıncılık, 2002), 133.

¹²⁶ K.116. Saraçbaşı, *Örnekleriyle Büyük Deyimler Sözlüğü*, 1. Cilt, 288.

¹²⁷ K.699.

¹²⁸ K.584. Yakup Kavas, *Açıklamalı Örnekli Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü*, (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1991), 102.

¹²⁹ K.188. Saraçbaşı, *Örnekleriyle Büyük Deyimler Sözlüğü*, 1. Cilt, 463.

¹³⁰ K.591.

¹³¹ K.761. Ömer Asım Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, (İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1988), 808.

¹³² K.357. Saraçbaşı, *Örnekleriyle Büyük Deyimler Sözlüğü*, 1. Cilt, 591.

¹³³ Saraçbaşı- Minnetoğlu, *Örnekli ve Açıklamalı Türkçe Deyimler Sözlüğü*, 366.

¹³⁴ K.211.

¹³⁵ K.422. Numan Kurt- Hamit Kemal, *Örnekli Deyimler ve Atasözleri*, (Ankara: Kemal Yayıncılık, 1998), 155.

¹³⁶ K.126. Kavas, *Açıklamalı Örnekli Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü*, 138.

¹³⁷ KAS.1. Saraçbaşı, *Örnekleriyle Büyük Deyimler Sözlüğü*, 2/783.

¹³⁸ K.857. Ömer Asım Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü-Deyimler Sözlüğü 2*, (İstanbul: İnkılap Yayınevi, 1993), 175.

¹³⁹ K.248. Saraçbaşı, *Örnekleriyle Büyük Deyimler Sözlüğü*, 2/869.

¹⁴⁰ K.227. Saraçbaşı, *Örnekleriyle Büyük Deyimler Sözlüğü*, 2/873.

Muradına ermek: Dileği gerçekleşmek, çok istediği şeye kavuşmak.¹⁴¹

Naçar kalmak: Bir çıkar yol bulamamak.¹⁴²

Nazar etmek: Birisine teveccüh, onu hâl ehli etmektir.¹⁴³

Rağbet bulmak: Beğenilmek, istenmek, arzu edilmek.¹⁴⁴

Tanışan dâniş olur: Tanıştığı kişi hakkında bilgi sahibi olmak.¹⁴⁵

Ümidi kalmamak: Ummaz olmak, ümidi kalmamak.¹⁴⁶

Yüz yüze gelmek: Karşı karşıya gelmek, karşılaşmak.¹⁴⁷

Zuhur etmek: Belirmek, meydana çıkmak anlamına gelir. Tasavvuf ehline meydana gelen şeylere “zuhurât” denir.¹⁴⁸

2.2. Eserin Muhtevâ Özellikleri

2.2.1. Düğümlü Baba

Düğümlü Baba nâmıyla bilinen Hacı Hâfız Mustafa Efendi, Amasra'nın Viranşehir kasabasında dünyaya gelmiştir. Kaynaklarda doğum tarihi h.1200/m.1786 olarak verilmektedir. Amasra'nın tanınan ailelerinden biri olan Alemdarzâde ailesindendir. Babası nakşî şeyhi olan Şeyh Yahyâ Efendi kaynaklara göre Hz. Ömer'in soyundan gelmektedir.¹⁴⁹ Muhammedzâde soyundan olan annesinin ismi bazı kaynaklarda Hanife bazı kaynaklarda ise Havva olarak geçmektedir.¹⁵⁰ Birinci ve üçüncü ciltte annesinin adı Hanife olarak geçmekte olup, üzerinde çalıştığımız sekizinci ciltte bu konuda bir malumat bulunmamaktadır.

Hâfız Mustafa Efendi, babasının şeyh olmasından mütevellit tasavvufla erken yaşlarda tanışmıştır. Tahsil hayatına dair net bir bilgi olmadığı için ilk eğitimini babasından almış olması muhtemeldir. Menkıbelerden yola çıkarak Düğümlü Baba'nın iyi derecede Arapça bildiği; fıkıh, hadis, tefsir, İslam tarihi, siyer, ahlâk gibi temel İslami ilimlere vâkıf

¹⁴¹ K. Çotuksöken, *Türkçe Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, 284.

¹⁴² K. 186. Saraçbaşı, *Örnekleriyle Büyük Deyimler Sözlüğü*, 2/887.

¹⁴³ K.513. Abdülbâki Gölpınarlı, *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*, (İstanbul: İnkılap ve Aka kitabevleri, 1977), 250.

¹⁴⁴ K.275. Saraçbaşı, *Örnekleriyle Büyük Deyimler Sözlüğü*, 2/979.

¹⁴⁵ K.425.

¹⁴⁶ K.595. Saraçbaşı, *Örnekleriyle Büyük Deyimler Sözlüğü*, 2/1150.

¹⁴⁷ K.707. Saraçbaşı, *Örnekleriyle Büyük Deyimler Sözlüğü*, 2. Cilt, 1243.

¹⁴⁸ K.79. Gölpınarlı, *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*, 365.

¹⁴⁹ Necdet Sakaoğlu, *Çeşm-i Cihân Amasra* (İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 1999), 113.

¹⁵⁰ Necdet Sakaoğlu, “Düğümlü Baba”, *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2008), 382.

olduğuzaten eserlerinden de anlaşılmaktadır.¹⁵¹ Müellif eserin önceki ciltlerinde olduğu gibi bu ciltte de Dügümlü Baba'dan bahsederken defâatle Kutb,¹⁵² Kutb-ı güzîn,¹⁵³ Kutb-ı mu'allâ¹⁵⁴ ve gavs¹⁵⁵ kelimelerini kullanmıştır. “Kutub, mazhar-ı hakikat-ı Muhammediyye ve cami-i esmâ-i İlâhiyyedir”.¹⁵⁶ Yani Hz. Peygamber'in hakikatine ulaşan, ilahi isimleri zâtında cem eden ve veliler zümresinin başında olduğuna inanılan yüksek mertebeli kişidir. Bulunduğu makama da kutbiyyet makamı denir. Kutub olma derecesine ulaşan veli kendisinden manevî yardım istendiği zaman “gavs” olarak isimlendirilir.¹⁵⁷

Hafız Mustafa Efendi'yi Dügümlü Baba olmaya yönlendiren yolculuğu ise 1806 yılında başlayan Osmanlı – Rus Harbi'ne gönüllü olarak katılması ile başlar. İsmâil Sâdık Kemâl Paşa'nın aktardığına göre Baba, savaşa Laz Ahmet Paşa ile birlikte katılmış, sesini beğenen Paşa tarafından orduda imamlik görevine getirilmiştir.¹⁵⁸ Bu bilgiden hareketle savaşa Laz Ahmet Paşa'nın savaşa dahil olduğu 1811 yılında katıldığı söylenebilir.¹⁵⁹ Savaş esnasında uğradığı Niş kentinde Şeyh Masum Halil ile tanışmış, bu zatın önceden haber verdiği gibi savaşa devam edip karnından süngüyle yaralanmıştır. Savaşın ardından Şeyhin yanına döner ve bu esnada bir saatlik bir halvetleri vukua gelir.¹⁶⁰ Hafız Mustafa Efendi'nin bu esnada cezbelendiği tahmin edilmektedir. Bu olaydan sonra Şeyh Masum Halil'e tam olarak bağlanan Mustafa Efendi, şeyhin vefatına kadar yanında kalır. Şeyhin vefatının akabinde İstanbul'a gelerek münzevi bir şekilde yaşar. Bu esnada hacca gidip gelir. Hac sonrasında ise İstanbul'da Sultan Ahmet Camii yakınlarında yer alan İbrahim Paşa Sarayı'na mündemiç halde bulunan Arabacıbaşı Tekkesi'ndeki Arabacıbaşı

¹⁵¹ Nazım Taşan, *Kemâl-Nâme-i Dügümlü Baba Cild-i Evvel (İnceleme-Metin)*, (Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017), 35.

¹⁵² K.212/2.

¹⁵³ K.134/1.

¹⁵⁴ K.732/2.

¹⁵⁵ K.679, K.845, K.34 vd.

¹⁵⁶ Ethem Cebecioğlu, “Gavs”, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, (İstanbul: Anka yayınları, 2005), 225.

¹⁵⁷ Süleyman Ateş, “Kutub”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV yayınları, 1991), 26/498.

¹⁵⁸ Taşan, *Kemâl-nâme-i Dügümlü Baba Cild-i Evvel*, 36.

¹⁵⁹ Ayla Efe, “Silistre Eyaletinde Osmanlı-Rus Savaşları Küçük Kaynarca'dan Berlin'e”. *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi* 19/19 (February 2006), 148.

¹⁶⁰ Taşan, *Kemâl-nâme-i Dügümlü Baba Cild-i Evvel*, 36; Küçük, *Kemâl-nâme-i Dügümlü Baba Cild-i Sâlis*, 16.

Arif Baba'nın yanına yerleşir.¹⁶¹ Arif Baba'ya intisap edip etmediği tartışmalı olmakla birlikte ömrünün sonuna kadar burada kalmıştır.

İstanbul'da geçirdiği yıllarda elbisesinin kenarlarına ve esasına bulduğu iplerden düğüm yapıp bağlaması nedeniyle Düğümlü Baba olarak anılmıştır.¹⁶² Bu düğümleri zaman zaman kendisinden şifa için dua isteyen kimselere vermiş, kerametleri arttıkça tezin ilerleyen bölümlerinde görüleceği üzere Anadolu'nun ve hatta dünyanın farklı köşelerinden İstanbul'a yol düşüren kişiler kendisini belli maksatlar ve arzuların halli için ziyarete gelmiştir. Eserin müellifi İsmâil Sâdık Kemâl Paşa da gönülden bağlı olduğu Düğümlü Baba'ya destek olarak hediyeler vermiş, hatta Düğümlü Baba vefat edeceği gün onun tarafından hediye edilen yeni döşegİN altına serilmesini istemiştir.¹⁶³ Odasında yanında bulunan dervişleri ile üç saat kadar zikrettikten sonra vefat etmiştir.¹⁶⁴ 1 Şaban 1283/9 Aralık 1866 tarihinde düzenlenen cenaze töreni ile defnedilmiştir. Aşağıda bu cenaze törenine dair yapılan ve orijinal hali tezin ekler bölümüne eklenen 11 Aralık 1866 tarihli *Ruznâme-i Ceride-i Havadis* gazetesinin haberinin transkripsiyonlu hali bulunmaktadır. Bu habere göre her ne kadar kendisi teveccüh göstermese de hayatında dönemin padişahı tarafından lütufta bulunulan¹⁶⁵ Düğümlü Baba'ya devlet ricâli tarafından gösterilen teveccüh ölümünün ardından da devam etmiş, cenaze masrafları Mehd-i Ulya-yı Saltanat olarak ifade edilen¹⁶⁶ Valide Sultan tarafından karşılanmıştır. Ayrıca Defterhâne-i Âmire-i Tahrîrât Mümeyyizi Osman Vâfi Efendi de cenazeye katılarak yazdığı bir beyit ile tarih düşürmüştür. Bu iki veriyi Düğümlü Baba'nın devlet tarafından makbul görülen bir kişi olduğunun kanıtı olarak değerlendirmek mümkündür. Ayrıca yukarıda Düğümlü Baba'nın vefatının incelediğimiz eserin ilk cildinin incelemesini yapan Taşan'ın İsmail Sâdık Kemâl Paşa'dan aktardığı dervişleri ile zikir halinde iken gerçekleştiği bilgisi ile gazete haberinde geçen odasında yalnız bir şekilde vefat ettiği bilgisi tenâkuz halindedir. Bununla birlikte iki bilginin de döneme doğrudan şahit kaynaklardan gelmesi hasebiyle ikisinin de zikredilmesi uygun görülmüştür.

Düğümlü Baba'nın vefatı ile ilgili haberin transkripsiyonlu hali aşağıdaki gibidir:

¹⁶¹ Konyalı, *İstanbul Abidelerinden İstanbul Sarayları*, 260.

¹⁶² Taşan, *Kemâl-nâme-i Düğümlü Baba Cild-i Evvel*, 41.

¹⁶³ Taşan, *Kemâl-nâme-i Düğümlü Baba Cild-i Evvel*, 36; Küçük, *Kemâl-nâme-i Düğümlü Baba Cild-i Sâlis*, 16.

¹⁶⁴ Taşan, *Kemâl-nâme-i Düğümlü Baba Cild-i Evvel*, 43.

¹⁶⁵ Taşan, *Kemâl-nâme-i Düğümlü Baba Cild-i Evvel*, 39.

¹⁶⁶ Ali Akyıldız, "Vâlîde Sultan", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 42/494.

“Sübha-i mecāzib-i dehriñ ‘imāmesi olup Dügümlü Baba demekle meşhūr olan zāt-ı şerīfiñ işbu Cum‘a günü ‘uğde-i hayātı rişte-i dār-ı fenādan inhilāl-pezīr olmuş ve techīz ve tekfinini maşārifi mehd-i ‘ulyā-yı saltanat-ı seniyye sultān-ı ‘ulyetü’ş-şān Efendimiz hāzretleri cānib-i ‘ulyālarından ‘ināyet ve i‘tā buyurularak mūmā ileyihiñ na‘şı cem‘iyyet-i mükemmele ile Sultānahmed’de kā’in ‘Ārif Ağa merhūmuñ dergāh-ı şerīfine defn olunmuşdur.

Ma‘lūm olduğu üzere müteveffā-yı mūmā ileyihiñ qarargāhı dergāh-ı mezkūr olup rivayete nazaran vefātından bir gün evvel kendüsiniñ muntehabı olan ve mecżübünden bulunan bir zātı celb ve da‘vetle eşerine tebe‘iyyet eylemesini aña vaşiyet eylemiş ve ba‘dehu oṭanıñ kapusını kapayup yalnızca kalarak irtesi gün terk-i cāme-i hayāt itmiş ve irtiḥālne bir zātıñ ḥāme-i nūzhetfāmesinden bi‘l-bedāhe zuhūr iden kıṭ‘a-i tāriḥiyye ber-vechi-zī zīver-i şuḥufiyye teberrük kılınmışdır.

Dügümlü dindi bu zāt-ı dil-āgāha hayātında

Ki bağlanmışdı Hāḳḳa kırtulup dünyā-perestiden

Raḥīḳ-i cezbe-i ‘aşḳ-ile her-dem mest idi çünkim

Hāḳīḳat neş’esin almış idi bezm-i Elestiden

Oḳur ḳuṭbiyyetine mu‘tekidler tām tāriḥin

‘Alāyık ‘uğdesin çözdü Dügümlü ḳayd-ı hestiden¹⁶⁷

Defterḥāne-i ‘āmire taḥrīrāt mümeyyizi ‘izzetlü ‘Osmān Vāfi Efendi’niñ mūmā ileyihiñ vefātına söylediği tāriḥdir:

Çözer bir gün bu tīmārḥānede her şahs pā-bendin

Virince sāḳi-i bezm-i şifā bir cām-ı meşhūnā

Ne mümkün ḥod-be-ḥod giçmek ‘alāyıkdan kişi zīrā

Ayağında ḳalur ḥablü’l-mūkāfāt olsa mescūnā

Gelüp bir hātif-i gaybī didi bu tāriḥi Vāfi

Dügümlü Baba oldu ḳayddan kırtuldu memnūnā

1283.”¹⁶⁸

2.2.2. Dügümlü Baba Tekkesi

Dügümlü Baba Tekkesi günümüze kadar ayakta kalamamış bir yapıdır. Günümüzde Türk İslam Eserleri Müzesi olarak kullanılan İbrahim Paşa Sarayı’na bitişik bir halde bulunan ve araba ahır şeklinde kullanılan iki oda, II. Mahmut tarafından arabacıbaşı olarak görev

¹⁶⁷ Vezin “Mefā’ilün Mefā’ilün Mefā’ilün efā’ilün”dür.

¹⁶⁸ *Ruznâme-i Ceride-i Havadis*, nr. 550, 11 Aralık 1866 (3 Şaban 1283), 1-2.

yapan Arif Baba'ya tahsis edilmiştir.¹⁶⁹ Turuk-ı Âliyye¹⁷⁰ mensubu olan Arabacıbaşı Arif Baba, kendisine tahsis edilen bu mekânı bir tekke hüviyetine sokar ve döneminin meczuplarını burada himaye eder. Kendisinden sonra oğulları da burada şeyhlik yapmış ve mekânın tekke hüviyetini korumuşlardır. Tekkenin misafirlerinden birinin döneminin meşhur meczuplarından olan Dügümlü Baba'nın olması yapının aynı zamanda Dügümlü Baba Tekkesi olarak anılmasını sağlamıştır. Aynı zamanda Dügümlü Baba'nın bağlılarından olan ve çalışma konumuz olan eserin müellifi İsmâil Sâdık Kemâl Paşa da varlığının önemli bir kısmının tekkenin imar ve korunmasına harcayarak bu ismin yaşatılmasını sağlamıştır.¹⁷¹ Ayrıca kendisi tekkeye çok miktarda eser de vakfetmiştir ki bu eserler bugün Süleymaniye Kütüphanesi'nde Dügümlü Baba Koleksiyonu'nda¹⁷² yer almaktadır.

Dügümlü Baba Tekkesi 1947 yılında yıkılmıştır.¹⁷³ Yıkıntı ve bahçesindeki mezarlar ise 1955 yılında kaldırılmıştır.¹⁷⁴ Mezarların I. Ahmed Türbesi'nin bahçesine aktarıldığı düşünülse de günümüzde burada sadece Dügümlü Baba'nın mezar taşı bulunmaktadır. Mezar taşının üstünde “ HÜVEL BAKİ , DÜĞÜMLÜ BABA HZ. , ORDU MÜFTÜSÜ , 1783-1866” ifadeleri bulunmaktadır. Tekke Arabacıbaşı Arif Efendi'nin oğullarından kendisinden sonra tekkeye poşnişin olan Mehmed Ragıp Efendi'nin Rifaiyye Tarikatı'na mensup olmasından ötürü Rifaiyye Tekkesi olarak da anılır.¹⁷⁵ Dügümlü Baba Tekkesi'nde görev yapan postnişinleri şöyle sıralamak mümkündür:

1. Arabacıbaşı Arif Baba (ö. 1843)
2. Arif Baba'nın oğlu Muhyiddin Efendi (ö. 1869)
3. Arif Baba'nın diğer oğlu Mehmed Ragıp Efendi (ö. 1875)
4. Mehmed Ragıp Efendi'nin oğlu Ahmet Raşid Efendi (ö. 1892) 5. Mustafa Efendi (ö. 1900)
6. Mehmet Arif Efendi (ö. 1902)

¹⁶⁹ Konyalı, *İstanbul Abidelerinden İstanbul Sarayları, Atmeydanı Sarayı, Pertev Paşa Sarayı, Çinili Köşk*, 261.

¹⁷⁰ Bu terim tek bir tarikata değil o dönem yaygın olan birçok tarikata bağlı olmayı ifade eder.

¹⁷¹ Taşan, *Kemâl-nâme-i Dügümlü Baba Cild-i Evvel*, 46.

¹⁷² İlgili koleksiyona şu linkten ulaşılabilir:

https://portal.yek.gov.tr/works/search/full?key=dügümlü%20baba&search_key_type=3&search_form_type=ALL_FIELDS.

¹⁷³ Zeynep Tekin Bakan, *Kemâl-nâme-i Dügümlü Baba Cild-i Râbi' (İnceleme-Metin)*, 42.

¹⁷⁴ Hüsnü Kınaylı, “Dügümlü Baba Tekkesi”, *İstanbul Ansiklopedisi*, (İstanbul: Koçu Yayınları, 1968, c.9), s. 4806.

¹⁷⁵ Süreyya, S. O., 1/308.

7. Hacı Mahmud Efendi (ö. 1903)
8. Halepli Mehmed Sırrî Efendi (ö. 1906)
9. Şeyh İhsan Efendi (ö.?)
10. Şeyh Şihabeddin Efendi (ö.?)¹⁷⁶

2.2.3. Kemâl-nâme-i Düğümlü Baba Cild-i Sâmin’de Adı Geçen Şahıslar

Kemâl-nâme-i Düğümlü Baba eserinin sekizinci cildinde peygamberler, sahabeler, keramet sahibi şeyh ve veliler gibi tasavvufî kimliğiyle ön plana çıkan dinî şahsiyetlerden bahsedildiği gibi padişahlar, valiler, vezirler gibi devlet büyüklerinden de bahsedilmiştir. Eserde İsmail Sâdık’ın sunduğu bilgiler doğrultusunda dönemin tarihî ve sosyal yaşantısına dair birçok malumat bulmak mümkündür. Düğümlü Baba kendisine şifa bulmak ümidiyle gelen kişilere farklı reçeteler sunarak hastalıklarından kurtulmalarına vesile olmuştur. Geçim sıkıntısıyla baş etmeye çalışanları özellikle Mısır,¹⁷⁷ Hicaz,¹⁷⁸ Rodos¹⁷⁹ ve Medine’ye¹⁸⁰ sevk ederek bu kişiler için yeni iş ve rızık imkanları oluşturmuştur. Düğümlü Baba’nın bu kişileri sözü geçen beldelere göndermesi ilgili beldelerin o dönemde ekonomik anlamda gelişmiş ve maişet için uygun olduğuna işaret etmektedir. Bu gibi durumların yanı sıra Osmanlı-Rus Harbi gibi tarihî meselelerden de bahsedildiği görülmektedir.

Müellif eserde her rivâyeti râvisiyle birlikte zikretmiştir. Aynı râvinin rivâyetinin devam ettiğini belirtmek için sonra gelen beytin başına “Bu daği” ibaresini eklemeyi uygun bulmuştur. Bazı beyitlerde râvinin rivâyeti kimden duyduğu bile zikredilirken bazı beyitler râvisiz verilmiştir. “İsmini yazmayalım olmaya ta kim gıybet”¹⁸¹ ifadesiyle râvinin zikredilmeme sebebi müellif tarafından açıkça zikredilmektedir. Aynı tutum kadınları ilgilendiren meselelerde veyahut râvinin kadın olduğu durumlarda¹⁸² da geçerlidir. Çalışmamızda, “Dinî Şahsiyetler”, “Devlet Adamları” ve “Çağdaş Kimseler” ana başlıkları altında hakkında malumat bulunan kişiler ayrı bir başlık verilerek sıralanacaktır. Eserde sadece ismi, mesleği veya lakabı geçen, kaynaklarda kendisine dair

¹⁷⁶ M. Şefik Korkusuz, *İstanbul Tekkeleri ve Postnişinleri*, (İstanbul: IQ Sanat Yayınları, 2016), 152-153.

¹⁷⁷ K.467/2.

¹⁷⁸ K.717/2.

¹⁷⁹ K.434.

¹⁸⁰ K.481/1.

¹⁸¹ K.536/1.

¹⁸² K.512/1.

bir bilgiye rastlanmayan kişiler ayrı bir başlık altında verilmeyecek; “Eserde Adı Geçen Yer İsimleri” başlığı altında geldikleri memleketlerle birlikte isimleri verilecektir. Bu kişilerden bazılarının isimleri şunlardır: Dağıstanlı Cevad Bey,¹⁸³ Bursalı Bekir Efendi,¹⁸⁴ Dilaver Ağa,¹⁸⁵ İngiltereli Ömer,¹⁸⁶ Hacı Beylan,¹⁸⁷ Ejdehanlı Ali Bey,¹⁸⁸ Afganlı Allahverdi,¹⁸⁹ Tarsuslu Süleyman Efendi,¹⁹⁰ Taşçı Uzun Ali,¹⁹¹ Sayis Ahmed,¹⁹² Samsunlu bir âdem.¹⁹³

2.2.3.1. Dinî Şahsiyetler

2.2.3.1.1. Peygamberler ve Sahabeler

Eserde Hz. Muhammed’in (s.a.v) ismine en çok hadis rivayetlerinin bulunduğu beyitlerde rastlanmaktadır. Müellif, Hz. Musa’dan elinin bembeyaz bir renge bürünüp ı ışık saçması (yed-i beyzâ) mucizesi vesilesiyle bahseder.¹⁹⁴ Hz. İsa’dan iki yerde bahsetmiş¹⁹⁵; Dügümlü Baba’nın fakir bir sıracalıyı¹⁹⁶ nefesiyle iyileştirmesi ile Hz. İsa’nın alacalıları iyileştirmesi¹⁹⁷ mucizesi arasında benzerlik kurmuştur. Babası hacda vefat eden Harputlu bir kişiye Baba’nın verdiği on altının Hz. İlyas ve Hz. Hızır tarafından verildiği ifade edilirken Hz. İlyas’ın bahsi geçmektedir.¹⁹⁸ Hz. Hızır’ın ise üç yerde adı geçmektedir.¹⁹⁹ Arif Baba’dan rivayet edilen menkıbede, Hz. Hızır’la aynı meclisteyken kapıdan çıktığı görülmeden birden ortadan kaybolduğu ifade edilmektedir. Yine bir başka menkıbede Dügümlü Baba Hz. Hızır’ı keşfetmiş ve yanındaki kişilere de göstermiştir:

Hazret-i Hızır’ı yine başka zemân içre dağı
Aña vü muhlisleriniñ ba‘zına da gösterdi

¹⁸³ K.306

¹⁸⁴ K.327

¹⁸⁵ K.867

¹⁸⁶ K.722.

¹⁸⁷ K.882

¹⁸⁸ K.453

¹⁸⁹ K.727

¹⁹⁰ K.721.

¹⁹¹ K.457.

¹⁹² K.39.

¹⁹³ K.141.

¹⁹⁴ KAS. 1/8.

¹⁹⁵ K.15/K.808.

¹⁹⁶ Sıraca hastalığı, daha ziyâde çocuklarda ve gençlerde görülen, boyun ve koltuk altlarındaki lenf bezlerinde iltihaplanmalara ve akıntılı yaralara yol açan bir çeşit veremdir.

¹⁹⁷ “Allah’ın izniyle anadan doğma körleri ve alaca hastalarını iyileştiririm.” Âl-i İmrân 3/49

¹⁹⁸ K.555/5.

¹⁹⁹ K.550/ K.555/ K.758.

Evvelâ bilemeyüp ba‘zı ‘alâmetle yine
Hazret-i Hızır idügin her biri de bilmiş-idi²⁰⁰

Sahabelerden Hz. Ebubekir(ö. 13/634)²⁰¹ ve Hz. Osman’ın(ö. 35/656) adı geçmektedir. Hz. Osman’ın adı Davud Paşa’nın ve cariyesinin kabrinin Hz. Osman’ın kabrine yakın olacağı bahsinde geçmektedir.²⁰² Hz. Ebubekir ise tek bir yerde Sıddık lakabıyla zikredilmiştir:

Haste oldu kayalardaki Mehmed Paşa
İdüp ihsân fülâna bulasın didi şifâ

İmtisâl eyleyerek virdi Hudâ ‘âfiyeti
Şıddık’a nef‘i hadîs-i Nebevîyle eclâ²⁰³

2.2.3.1.2. Mutasavvıflar ve Mezhep İmamları

Eserde farklı vesileler ve örnekliklerle birçok tasavvuf büyüğünün ismi zikredilmektedir. Mezhep imamlarından sadece Hanefî mezhebinin kurucusu Numan bin Sabit (ö. 150/767) zikredilmiş; İmâm-ı Azam lakabıyla kendisinden bahsedilmiştir. Dağıstanlı Ali Ekber’e İmâm-ı Azam’ın türbesini ziyaret etmesi tavsiye edilip ferahlık ve bereketin bu vesileyle kendisine ulaşacağı bildirilmektedir:

Dağısitānlu ‘Ali Ekber için olur nef‘i
Didi ez-türbe-i ‘ulyā-i İmām-ı A‘zam

Türbedārına anıñ git diyerek gitdikde
Kıldı yüsr ü berekāt bā‘ışi Rabb-i Ekrem²⁰⁴

2.2.3.1.2.1. Yahya Efendi (Beşiktaşî)

²⁰⁰ K.758.

²⁰¹ Vefat tarihleri *TDV İslam Ansiklopedisi*’nden alınmıştır.

²⁰² K.418.

²⁰³ K.291.

²⁰⁴ K.886.

“Müderriş” mahlasıyla şiirler yazan ve Molla Şeyhzâde olarak tanınan Yahyâ Efendi, h.900/m. 1495 yılında Trabzon’da dünyaya gelmiştir. Annesi Afife Hatun, babası Şamlı Ömer Efendi’dir. Ömer Efendi Trabzon’da kadılık yaptığı dönemde Şehzâde Selim de o sırada Trabzon sancak beyidir. İki aile arasında bir yakınlık kurulmuş olmalıdır ki, Şehzade Süleyman’ın annesinin sütü yetmeyince Afife Hatun Şehzâdeyi emzirmiş; Yahya Efendi ile Kanuni Sultan Süleyman sütkardeşi olmuştur.²⁰⁵ Çocukluğu ve gençliği Trabzon’da geçen Yahyâ Efendi, Sultan Selim’in tahta çıkmasının akabinde ailesiyle beraber İstanbul’a yerleşir. Birçok medresede müderrişlik yaptıktan sonra Beşiktaş’ta bir dergâh yaptırır ve ömrünün sonuna kadar burada münzevi bir hayat sürer. H. 978/ m. 1571 yılında İstanbul’da vefat eder. Eserin bu cildinde iki yerde adı geçmektedir. İlk menkıbede Düğümlü Baba ümitsiz ve kimsesiz olan Hasan Efendi’yi Yahya Efendi’nin türbesine hizmet etmek üzere göndermiştir.²⁰⁶ Diğer menkıbede ise Yahya Efendi’nin türbesinde beyit okumak isteyen kişinin zâkirbaşı tarafından menedildiği; “İzin ver!” denilmesine rağmen zâkirbaşının inat etmesiyle de dilinin tutulduğu ifade edilmektedir.²⁰⁷

2.2.3.1.2.2. Arabacıbaşızâde Ârif Baba(Hacı)

H.1241/m.1825 yılında vefat eden Hacı Ahmed Ağa’nın oğlu olarak dünyaya gelen Arif Baba, Sultan II. Mahmud’un arabacıbaşısıdır. Daha sonraları “Düğümlü Baba Tekkesi” olarak anılanacak olan meczupların meskeni Arabacıbaşı Tekkesi’nin ilk şeyhidir. Sultanahmet’te bulunan tekkede ömrünü geçirmiş; h. 1259/ m. 1843 senesinde vefat etmiştir. Karacaahmet’te medfundur.²⁰⁸ Üzerinde çalıştığımız bu ciltte eserin ana râvisi Hakkı Efendi’den sonra Düğümlü Baba’dan en çok rivâyette bulunan kişidir. Bizzat nakletmediği menkıbelerde de ismi zikredilmektedir.

2.2.3.2. Devlet Erkânı

2.2.3.2.1. Abdülmecîd Han(Sultan)

II. Mahmud ve Bezmiâlem Vâlide Sultan’ın oğlu olarak 14 Şa’ban 1238’de (25 Nisan 1823) dünyaya gelmiştir. H.1255 yılında tahta çıkan Abdülmecîd Han, 17 Zilhicce

²⁰⁵ Haşim Şahin, “Yahyâ Efendi, Beşiktaşlı”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 1991), 43/243.

²⁰⁶ K.96.

²⁰⁷ K.209.

²⁰⁸ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî*. haz. Nuri Akbayar, (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996), 1/ 308.

1277’de (26 Haziran 1861) vefat etmiştir. Sultanselim’de bulunan türbesine defnedilmiştir. 39 yıl, 9 ay, 5 gün yaşamıştır. Saltanat süresi 22 yıl, 7 ay, 2 gündür. Akıllı, edîp, vakûr, cömert, gayretli ve hattattır.²⁰⁹ Hattatlık icâzet-nâmesini Kazasker Mustafa İzzet’ten alan Abdülmecid, yazdığı kıtaları tezhip ettirip vezirlerine hediye etmiştir. Dolmabahçe ve Ortaköy camilerindeki çeharyârlar onun eseridir.²¹⁰ Eserde türbede Kur’an okuyan Dağıstanlı Hasan Efendi’ye sultana saygı gösterip halini arz etmesi, isteklerini söylemesi tavsiye ediliyor. Abdülmecîd Han’da evveli dilenci gibi olan kişiyi hâl-i refâha ulaştırıyor.²¹¹

2.2.3.2.2. Abdülaziz Han(Sultan)

Otuz ikinci Osmanlı padişahı olan Sultan Abdülaziz’in babası II. Mahmud, annesi Pertevniyal Vâlîde Sultan’dır. 8 Şubat 1830’da İstanbul’da dünyaya gelmiştir. Kardeşi Abdülmecîd Han’ın saltanatı müddetince müreffeh bir hayat yaşamış ve birçok alanda eğitim görme imkanını elde etmiştir. 25 Haziran 1861’de kardeşinin vefat etmesi üzerine tahta çıkmıştır. Saltanatı müddetince idari, hukuki ve mimari alanda önemli adımlar atılmıştır. Abdülazîz Han zeki, iyi niyetli, vakur, dindar, sanatkâr ve huzurunda ilmî tartışmaların yapılmasından hoşlanan bir padişah’tı. 6 Haziran 1878 tarihinde vefat eden II. Mahmud Türbesi’ne defnedilmiştir.²¹² Eserde aşağıdaki beyitlerde kendisinden bahsedilmektedir:

Hem o söyler baña da yine be-ilhâm-ı Hudâ
Didi Hâk Van kedisinden seni eyler mesrûr

Aldılar ba‘zı serây takımı benden anı
Eyledi ‘Abd-i ‘Azîz Hân’a ‘atâ-yı mevfûr²¹³

²⁰⁹ Süreyya, S.O., 1/2.

²¹⁰ Necdet Sakaoğlu, *Bu Mülkün Sultanları: 36 Osmanlı Padişahı*, (İstanbul: Oğlak Yayınları, 1999), 452.

²¹¹ K.346.

²¹² Cevdet Küçük, “Abdülazîz”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV yayınları, 1988), 1/179-185.

²¹³ K.400.

Bir saray edebiyatı olarak da kabul edilen²¹⁴ Divan Edebiyatı şairlerince Osmanlı Sarayı genel olarak refah sağlayan bir yer olarak tasavvur edilmiştir.²¹⁵ Bizim ele aldığımız eserde de saray ve müreffeh bir hayat arasında ilişki kurulmuştur. Düğümlü Baba kendisine gelen Niğbolulu Efendi'ye bir Van kedisi almasını ve kendisine refahın bu kedi aracılığı ile geleceğini söylemiştir. Tavsiyesine uyan Niğbolulu Efendi kediyi almış, daha sonra Sultan Abdülaziz'in sarayından gelen bir takım zevat kendisinden kediyi almıştır. Burada Niğbolulu zatın nasıl bir refaha kavuştuğu açıkça belirtilmemektedir. Bu zatın saray ile irtibata geçmesi refah işareti sayılarak Divan Edebiyatı'ndaki saray ve refah ilişkisi anlayışına telmihte bulunulmuştur.

2.2.3.2.3. Bezmiâlem Vâlide Sultan

Beşinci ciltte de kendisinden bahsedilen, Sultan II. Mahmud'un eşi ve Sultan Abdülmecîd Han'ın annesi olan Bezmiâlem Vâlide Sultan'ın doğum yeri ve tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Oğlu Abdülmecîd'in padişahlığı süresince devlet işlerinde yol gösterici ve müessir rol oynamış; kendisine devlet tarafından tahsis edilen maaş ve gelirleri sayısız hayır ve hasenat işi için kullanmayı tercih etmiştir.²¹⁶ Dolmabahçe'de bir cami, Yenibahçe'de bir hastahane, Sultan II. Mahmud Türbesi yakınında bir dârülmaarif, Galata Köprüsü ve çeşmeler yaptırdığı hayır eserlerinden bazılarıdır. 23 Receb 1269'da (2 Mayıs 1853) vefat etmiş ve eşinin yanına defnedilmiştir.²¹⁷ Eserde üç yerde Vâlide Sultan'ın bahsi geçmektedir. Düğümlü Baba'nın Vâlide Sultan'ın cariyesine himmet etmesiyle cariyenin Medine'de refaha kavuştuğu,²¹⁸ bir başka cariyesine himmet etmesiyle cariyenin Mekke'de müreffeh bir hayat yaşadığı²¹⁹ ve Kürd Ali Ağa'ya Vâlide Sultan'a aşçıbaşı ol demesiyle fakirlikten kurtulduğu²²⁰ ifade edilmektedir.

2.2.3.2.4. Âdile Sultan

²¹⁴ Ömer Faruk Akün, "Divân Edebiyatı" *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV yayınları, 1994), 9/389-427.

²¹⁵ Melike Aysu Akcan Altıntaş, *II. Mehmet Dönemi: "Osmanlı Padişahı" ve Divân Edebiyatı inşası arasındaki ilişki*, (Ankara: Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015), 56.

²¹⁶ M. Hüdâî Şentürk, "Bezmiâlem Vâlide Sultan", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV yayınları, 1992), 6/108-113.

²¹⁷ Süreyya, *S.O.*, 1/9.

²¹⁸ K.474.

²¹⁹ K.475.

²²⁰ K.783.

Babası Sultan II. Mahmud, annesi ise Zernigâr Hanım'dır.²²¹ Annesi doğumdan kısa bir süre sonra ölmüştür. II. Mahmud Adlî olan lakabına atfen çocuğuna Âdile Sultan ismini vermiştir.²²² 22 Şevval 1241'de (30 Mayıs 1826) doğmuş, 1 Şevval 1316'da (12 Şubat 1899) vefat etmiştir. Eyüp'te bulunan Hüsrev Paşa Türbesi'nde, eşi Mehmed Ali Paşa'nın yanına defnedilmiştir. Dindar ve hayır hasenat sahibi bir hanım olarak tanınan Âdile Sultan aynı zamanda şairdir. Dinî tasavvufî mahiyetteki şiirleri çoğunlukta olmakla birlikte babası, eşi, kızı ve kardeşleri için kaleme aldığı manzumeler de Dîvânında geniş bir yer kaplar.²²³ Kemâl-nâme'de Âdile Sultan'ın ismi bir yerde geçmektedir. Düğümlü Baba Anadolu'da Topal Ahmed olarak nam salmış kişiye kısmetinin bir cariyeden olacağını haber vermektedir. Bunun üzerine bu zât bir cariyeye bulup Âdile Sultan'a götürmekte ve karşılığında pek çok lütuflara mazhar olmaktadır.²²⁴

2.2.3.2.5. Mihrimâh Sultan

Osmanlı tarihinde birden çok Mihrimah Sultan bulunmaktadır. Bunlar arasında en meşhuru, adına Edirnekapı ve Üsküdar'da cami yaptırılan Kanuni Sultan Süleyman'ın kızı Mihrimah Sultan'dır. Bizim metnimizde geçen Mihrimah Sultan ise II. Mahmud'la Hoşyar Kadın'ın kızıdır. 18 Cemaziyelâhir 1227(29 Haziran 1812) senesinde dünyaya gelmiş 10 Rebiülahir 1254 (31 Ağustos 1838) senesinde vefat etmiştir. Vefat ettiği sırada 26 yaşında olan Mihrimah Sultan Fatih'teki Nakşîdil Valide Sultan Türbesine defnedilmiştir.²²⁵ Menâkıb-nâmede Mihrimah Sultan'la birlikte gelen bir kadın Düğümlü Baba'ya hakarete bulunmuştur. Bunun üzerine farklı cihetlerden ayıplanacak hallere düşerek kendisinin ve ömrünün heba olduğu söylenmektedir.²²⁶

2.2.3.2.6. Ali Aşkar Paşa

Kaynaklarda doğum yeri ve tarihiyle ilgili kesin bir bilgiye rastlanmamıştır. Enderun ağaları taliminden sonra yüzbaşı olarak görevlendirilmiştir. 1838-1842 yılları arasında Trablusgarb valiliği görevinde bulunmuştur. 1843-1854 yılları arasında sırasıyla Sivas,

²²¹ Zernigar Hanım için ayrıntılı bilgi Ali Kemal Meram, *Padişah Anaları* (İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yay.,2011), 405.

²²² Nihat Azamat, "Âdile Sultan", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV yayınları,1988),1/382-383.

²²³ İbnülemin Mahmud Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, (İstanbul: Orhaniye Matbaası,1930), 32-34.

²²⁴ K.685.

²²⁵ M. Cağatay, Uluçay, *Padişahların kadınları ve kızları*, (Ankara: Oğlak Yayınları, 1992), 131.

²²⁶ K.473.

Konya,²²⁷ Musul ve Şam valiliği yapmıştır.²²⁸ Askeri bilgisi ve yeteneği idareciliğinden üstün olan Aşkar Paşa, 24 Safer 1285'te (16 Haziran 1868) vefat etmiş ve Eyüp'e defnedilmiştir.²²⁹ Eserde Dügümlü Baba kendisine kavun getiren kavuncu Eyyüp Efendi'yi Aşkar Paşa'ya sevk edip kavunu ona vermesi gerektiğini, bu kavun vesilesiyle paşanın hastalığından kurtulup şifa bulacağını ifade etmektedir. Bu tavsiyeye uyan Eyyüp Efendi kavunu paşaya götürmüş ve karşılığında beş yüz kuruşla şereflendirilmiştir.²³⁰

2.2.3.2.7. Nevres Paşa

Eserin beşinci cildinde de kendisinden bahsedilen Nevres Paşa, başmâbeyinci Mehmed Bey'in oğludur. M.1826/h.1241 senesinde Beşiktaş'ta dünyaya gelmiştir. Enderun'da başlayan tahsil hayatı çeşitli idâri görevlerle devam etmiştir. Hüdâvendigâr Vilayeti valiliği, mâliye ve maârif nazırlığı, ser-kurenâlık vazifeleri aldığı idari görevlerdir. 1872 yılında Niş şehrinde tedavi edildiği sırada vefat etmiş ve naşı İstanbul'a getirilmiştir. Kanlıca yakınlarındaki mescidin haziresinde medfundur.²³¹ Mîr-i kelim, sâdık, tatlı dilli, zevk u sefaya düşkün, güzel ve şişman bir zat olduğu söylenmektedir.²³² Tüm bu özelliklerinin yanı sıra bestekar ve musikişinas olan Nevres Paşa'nın güfteleri Tanburî Ali Efendi, Bimen Şen ve Sadi Hoşses gibi tanınmış musikişinaslar tarafından bestelenmiştir.²³³ Eserde Dügümlü Baba Nevres Paşa'ya gücü yetiyorken hayır yapmasını tavsiye etmektedir. Muktedirken hayır yapmadığı takdirde ise ikbalinin ışığının çabucak söneceğini haber vermektedir.²³⁴ Nitekim Dügümlü Baba'nın dediği gibi de olmuş, Paşa henüz 46 yaşında iken hastalanarak vefat etmiştir.

2.2.3.2.8. Muammer Mehmed Paşa

Eserin dördüncü cildinde de kendisinden bahsedilen Muammer Paşa, üzerinde çalıştığımız sekizinci ciltte ismi en çok geçen paşalardan biridir.²³⁵ Erzurum kaymakamı Mehmed Rüşdü Paşa'nın oğlu olarak M. 1812/h. 1227 yılında İstanbul'da doğmuştur.

²²⁷ Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Karaman Ahkam Defterleri, nr. 36, s.159/2.

²²⁸ Sinan Kuneralp, *Son Dönem Osmanlı Erkân ve Ricali* (1839-1922), (İstanbul: İsis Yayınları, 1999), 62.

²²⁹ Süreyya, *S.O.*, 1/243.

²³⁰ K.742.

²³¹ İbnülemin, *Son Asır Türk Şairleri*, 1186.

²³² Süreyya, *S.O.*, 4/1253.

²³³ Nuri Özcan, "Nevres Paşa", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV yayınları, 2007), 33/59-60.

²³⁴ K.131.

²³⁵ K.530, K.577, K.578, K.579, K.580, K.581, K.724.

Binbaşılık, miralaylık, ordu kaymakamlığı gibi çeşitli idâri görevlerin ardından vefat etmiştir. Ölüm tarihi hakkında net bir bilgi bulunamamakla birlikte 1853'ten sonraki bir tarihte vefat ettiği düşünülmektedir.²³⁶ Eserde Dügümlü Baba, Muammer Paşa'ya bazı kişilerce işe yaramaz olarak addedilen bir köleyi mühürdâr olarak almasını tavsiye etmekte ve bu köleden fayda sağlayacağını da haber vermektedir.²³⁷ Bir diğer menkıbede Muammer Paşa'nın oğlu gözündeki hastalıktan mustariptir. Doktorlar hastalığın gözüne yayılması halinde öleceğini, gözünün çıkarılması gerektiğini söylerler. Bunun üzerine Dügümlü Baba Muammer Paşa'nın oğluna himmet buyurarak şifaya mazhar olmasına vesile olmuştur.²³⁸ Muammer Paşa'nın adının geçtiği diğer menkıbelerde ise Cidde'ye vali olacağı kendisine haber verilmekte, seyisi Recep Ağa'nın da Başibozuk askerine sergerde olarak refaha kavuşacağı ifade edilmektedir.²³⁹

2.2.3.2.9. Hâfız Mehmed Paşa (Çerkes)

Doğum tarihi hakkında kesin bir bilgiye rastlanmayan Hâfız Paşa (v.1282/1866), gücü ve kuvveti yerinde olduğu için pehlivanlıkla şöhet almıştır. Ordu kuruluşunda binbaşı, miralay ve süvâri livası rütbelerine terfi etmiştir. Diyarbakır, Sivas, Erzurum, Musul, Yanya, Üsküp, Bosna, Edirne, Konya ve Trabzon valiliği yaptığı idârî görevlerdendir. 1862 yılında Şeyhü'l-harem olarak görevlendirilmiştir. 1866'da Medine'de vefat etmiştir.²⁴⁰ Beşinci ciltte de kendisinden bahsedilen Hâfız Paşa, sekizinci ciltte adı en çok geçen paşadır.²⁴¹ Eserde Dügümlü Baba Hafız Paşa'ya Sivas vâlisi olacağını önceden haber vermiştir.²⁴² Hafız Paşa mecnun olan oğlu için Dügümlü Baba'dan himmet istemiş, Baba da bir bakışla nazar eyleyerek şifaya kavuşmasına sebep olmuştur.²⁴³ Yine şiddetli cezaya çarptırılmaktan korkan paşaya korkmamasını tembihleyerek ceza almamasını sağlamış ve Hafız Paşa'nın kendisine teklif ettiği altını almamıştır.²⁴⁴

2.2.3.2.10. Mehmed Kâni Paşa

²³⁶ *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, "Muammer Mehmed Paşa". C. VI. (İstanbul: Dergah Yay.,1986), 408.

²³⁷ K.530.

²³⁸ K.578.

²³⁹ K.581, K.724.

²⁴⁰ Süreyya, *S.O.*,2/557; Kuneralp, *Son Dönem Osmanlı Erkân ve Ricali*, 74.

²⁴¹ K.343, K.513, K.597, K.599, K.600, K.601, K.603, K.604.

²⁴² K.600.

²⁴³ K.513.

²⁴⁴ K.601.

1805-1885 yılları arasında yaşamış olan Kâni Paşa'nın hayatının ilk yıllarına dair fazla bilgi bulunmamaktadır. Kaynaklarda onun Kafkasya'da Anapa ya da Penza şehrinde doğduğu kaydedilmiştir. İlk eğitimini memleketinde aldıktan sonra İstanbul'a gelerek Fransız mektebine devam etmiştir. Askeri eğitimini Mısır'da gördükten sonra İstanbul'a geri dönen Kâni Paşa, Tırhala mutasarrıflığına tayin edilmiştir. Daha sonraki yıllarda Aydın, Bosna, Selanik gibi şehirlerde valilik yapmıştır.²⁴⁵ Mâliye nâzırı, Defrethâne nâzırı ve Meclis-i Ayan âzalıgı gibi görevlerde bulunmuştur. Kaynaklarda Rusça, Fransızca, İtalyanca ve Arapça bildiği zikredilmektedir. Akıllı, zeki, iffetli, hesap işlerinde mâhir bir kişi olarak nitelendirilir. Merkezefendi Mezarlığı'nda medfundur.²⁴⁶ Menâkıb-nâmede Dügümlü Baba'nın bulunduğu zamanda ve gelecekte vuku bulacak hâdiseleri tıpkı mazideki hâdiseler gibi ilham yoluyla bildiğine işaret edilmekte, Kâni Paşa'ya geleceğiyle ilgili bilgiler verdiğinden söz edilmektedir.²⁴⁷ Diğer menkıbede ise Kâni Paşa'nın hastalığı kendisine çeşmeden verilen suyla geçmekte, ömrünün sıhhatli ve uzun olacağı Dügümlü Baba tarafından kendisine bildirilmektedir.²⁴⁸

2.2.3.2.11. Hasib Mehmed Paşa

Doğum tarihi bilinmemekle birlikte 1805'te vefat eden Mehmed Emin Efendi'nin oğludur. Hayatı müddetince üç kez evkaf nâzırı, iki kez hazine-i hassa nâzırı, iki kez de mâliye nâzırı görevlerinde bulunmuştur.²⁴⁹ Selanik ve Cidde valiliği görevinde de bulunan Hasib Paşa, 1286/1870'de şeyhülhareme olmasının peşi sıra hastalanarak vefat etmiştir. Tedbirli, cömert, kapısı fukaraya her daim açık, zengin bir kişi olduğu söylenmektedir. Çocuklarının çoğu genç yaşta vefat etmiştir. Oğullarından İsmail Hakkı Bey 1296/1879'da vefat etmiş ve yanına defnedilmiştir.²⁵⁰ *Kemâl-nâme*'de iki yerde Hasib Paşa'nın adı geçmektedir. Dügümlü Baba, Hasib Paşa'nın hanımının kendisine eziyetini şikâyetle gelen Arap cariyesine hanımın cezasını ölümle bulacağını, Hasib Paşa'nın Cidde valisi olacağını ve kendisini de orada çırak edeceğini haber vermiştir.²⁵¹

²⁴⁵ İsmail Türkoğlu, "Mehmed Kâni Paşa", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV yayınları, 2003), 226.

²⁴⁶ Süreyya, *S.O.*, 3/865-866.

²⁴⁷ K.637.

²⁴⁸ K.638.

²⁴⁹ Kuneralp, *Son Dönem Osmanlı Erkân ve Ricali*, 96.

²⁵⁰ Süreyya, *S.O.*, 3/649-650.

²⁵¹ K.469.

Yine Hasib Paşa'nın dairesinde harç vekili olan İzzet Efendi Düğümlü Baba'nın kendisine himmet etmesiyle refaha ulaştığını ifade etmektedir.²⁵²

2.2.3.2.12. Davud Paşa

Gürcü olan Davud Paşa 1774 yılında Tiflis'te dünyaya gelmiştir. Bağdat valisi Büyük Süleyman Paşa'nın kölesi ve damadı olmuştur. Bağdat ve Basra vezirliğinden sonra Bosna valisi olarak görevlendirilmiştir. 1839'da Ankara valisi olup 1840'ta görevinden azledilmiştir. 1850'de şeyhülharemlik görevine getirilen paşa, bu senenin Ramazan ayında Medine'de vefat etmiştir. Birçok öğrenci yetiştiren Davud Paşa, bilgili, kâmil, tedbirli ve muktedir bir zât olarak anılmaktadır. Oğulları Yusuf Bey ve Hasan Bey'e kapıcıbaşılık görevi verilmiştir.²⁵³ Eserde Düğümlü Baba Davud Paşa'nın cariyesi Zeynep'e Davud Paşa'nın hanımının vefat edeceğini, bunun akabinde de paşanın kendisini nikahına alacağını haber vermektedir.²⁵⁴ Hemen peşi sıra zikredilen diğer menkıbede ise Davud Paşa ve cariyesinin kabrinin Hz. Osman'ın kabrine yakın olacağı bildirilmektedir.²⁵⁵

2.2.3.2.13. Mustafa Nûri Paşa

Sicill-i Osmâni'de bu dönemde yaşamış birden çok Mustafa Nûri Paşa'ya rastlanmaktadır.²⁵⁶ Mustafa Nuri Paşa (Sırkatibi) ve Mustafa Nurî Paşa (Mansûrîzâde) hakkında aldıkları idârî görevlere dair geniş malumat bulunmaktadır.²⁵⁷ Ancak eserin bu cildinde Nûri Paşa'nın sadece adı geçmekte, kendisine dair açıklayıcı/betimleyici başka bir bilgi bulunmamaktadır. Menkıbede Mustafa Nûri Paşa'nın hizmetindeki Said isimli zâtın boğazındaki hastalığın Düğümlü Baba'nın ağzını değdirdiği suyu içmekle geçtiği mevzu-i bahsdir.²⁵⁸

2.2.3.3. Çağdaşı Bazı Kimseler

2.2.3.3.1. İsmâil Hakkı Efendi

²⁵² K.471.

²⁵³ Süreyya, *S.O.*,2/408.

²⁵⁴ K.417.

²⁵⁵ K.418.

²⁵⁶ Süreyya, *S.O.*,4/1275-76.

²⁵⁷ Kuneralp, *Son Dönem Osmanlı Erkân ve Ricali*,110.

²⁵⁸ K.573.

H.1200/m. 1785 yılında İstanbul'da dünyaya gelen İsmail Hakkı Efendi, tersane emîni Kıbrıslı Hacı Ali Ağa'nın oğludur. Medrese tahsilini tamamladıktan sonra Selânik Mollası ilmiye sınıfına geçti. Selânik ve Bursa kadılığı görevinden sonra h.1279/m.1851 yılında İstanbul'da vefat etmiştir. Koca Mustafa Paşa Camii haziresinde medfundur.²⁵⁹ Sa'diyye tarikatının ileri gelenlerinden biri olan İsmail Hakkı Efendi, şair olmasının yanı sıra icâzetnâme sahibi bir hattat olarak da tanınmıştır. Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi'den talik hattını talim etmiş ve kendisi de birçok öğrenci yetiştirerek bu sanatın gelişmesine katkıda bulunmuştur. En meşhur talebeleri Sâmi Efendi ve Şeyh Mehmed Atâullah Dedeefendi'dir. Fâtin Tezkiresi'nde hat sanatındaki mahareti şu şekilde ifade edilmektedir: “Hatt-ı ta'likde mânend-i imâd-ı meşhûr-ı ibâd olan hattâtinden olduğu haysiyetle kendisinin çırağ-ı bî-hadd ve şâkirdân-ı bî-a'dâdı vardır.”²⁶⁰ Eserin üzerinde çalıştığımız sekizinci cildinde raviler arasında bir sıralama yapılacak olursa Dügümlü Baba'dan en çok rivayette bulunan kişi İsmail Hakkı Efendi'dir. “Hakkı-i haq-gû”²⁶¹ sıfatıyla nitelenerek doğru sözlü, dürüst bir kimse olduğuna sık sık vurgu yapılmaktadır.

2.2.3.3.2. Hacı Mehmed Râgıb Efendi

Sicill-i Osmânî ve Osmanlı Müellifleri'nde Dügümlü Baba'yla çağdaş birden fazla Râgıb Efendi bulunmaktadır. Hakkında en çok malumat bulunan, Mehmed Sıbgatullâh Efendi'nin torunu olan Diyarbakırlı Mehmed Râgıb Efendi'dir.²⁶² Ancak eserde sözü edilen kişinin Arabacıbaşı Ârif Baba'nın üç oğlundan biri olan Hacı Mehmed Râgıb Efendi(v.1876) olması kuvvetle muhtemeldir. Nitekim Arabacıbaşı Tekkesi şeyhliğini Ârif Baba'dan sonra sırasıyla oğulları Muhyiddîn Efendi ve Mehmed Râgıb Efendi yapmıştır. Bu esnada da Dügümlü Baba'yla olan münasebetinin ve şahit olduğu olayların azımsanamayacak derecede olduğu âşikardır. Eserde Kudüs'de evi yanan birinin Gavsın himmetiyle İstanbul'da ev yaptığı,²⁶³ Dügümlü Baba'nın Kâni Paşa'ya geleceğiyle ilgili haberler verdiği,²⁶⁴ hacca gitmek isteyen fakir bir kadının huzura gelip himmet bulmasıyla kendisine haccın nasip olduğu²⁶⁵ ve Unkapanı'nda at tepmesi sonucu dişleri

²⁵⁹ Mehmet Arslan, “Hakkı, Kıbrısı-Zâde Şeyh İsmâil Hakkı Efendi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.

²⁶⁰ Fâtin Davud, “Hâtîmetü'l- eş'âr (Fâtin Tezkiresi)”, haz. Ömer Çifçi, (Ankara: 2017), 94.

²⁶¹ K.211/2.

²⁶² Bursalı Mehmet Tahir, Haz. A. Fikri Yavuz-İsmail Özen, *Osmanlı Müellifleri* (İstanbul: Meral Yayınevi, 1975), 1/428.

²⁶³ K.634.

²⁶⁴ K.637.

²⁶⁵ K.631.

dökülüp sakatlanan fakir birinin Düğümlü Baba'nın mess etmesiyle sıhhat bulduğu²⁶⁶ Hacı Ragıp Efendi tarafından nakledilmektedir.

2.2.3.3.3. Ömer Fuâdî Efendi

Doğum yeri ve tarihi hakkında net bir bilgiye sahip olamadığımız Ömer Fuâdî Efendi(v.1857), Halvetiyye tarikatının Şâbân-ı Velî'ye nispet edilen Şâbâniyye koluna mensup bir zattır. Geredeli Azîz nâmıyla bilinen on dördüncü post-nişîn Şeyh Halîl Efendi'nin yetiştirdiği halifelerden olup silsile içerisindeki Şâbân-ı Velî'den sonra beşinci post-nişîn olan Ömer Fuâdî Efendi (H.1046/ M.1636) ile karıştırılmamalıdır. Eserde Sofular Tekkesi'nde şeyh olduğu ve Düğümlü Baba'ya hürmet ettiği²⁶⁷ ifade edilen kişinin, Sofular'daki Ekmel Tekkesi'ni Şâbâniyye Tekkesi'ne çeviren Ömer Fuâdî-i Sâni olduğu kanaatindeyiz.²⁶⁸

2.2.4. Eserde Adı Geçen Yer İsimleri

Önceki ciltlere nazaran bu ciltte daha fazla yer ve kişi isminin mevcut olması ayrı bir sınıflandırmayı gerektirmektedir. Zira himmet istemeye gelen kişilerin geldikleri yer isimlerinin belirtilmesi Düğümlü Baba'nın şöhretinin sınırlarını daha belirgin hale getirmesi ve göstermesi açısından önem arz etmektedir. Bu yer isimleri çoğu zaman belirli bir şehri imlerken bazen de Horasan, Kırım, Kıbrıs, Dağıstan gibi bölgeleri kimi zaman da İran, İngiltere, Çin gibi ülkeleri içermektedir. Aşağıda öncelikle “Osmanlı Coğrafyası” ve “Diğer Ülkeler” şeklinde kategorize edilen yer isimleri o yerlerden gelen kişilerle birlikte eserde geçtiği şekilde liste halinde verilecektir. Sonrasında ise Düğümlü Baba'nın ününün yayıldığı coğrafyayı gözümüzde daha iyi canlandırabilmek için bu yer isimleri kullanılarak oluşturulan iki harita hazırlanarak çalışmaya eklenmiştir.

2.2.4.1. Osmanlı Coğrafyasından Yer İsimleri

Düğümlü Baba'nın yaşadığı 19. Yüzyıl Osmanlı Devleti açısından toprak kayıplarının yaşandığı hareketli bir dönemdir. Eserde de olaylar tarih kaydı düşülmeden belirtildiğinden ismi geçen yerlerin olay anında Osmanlı Devleti'nin resmi sınırları içinde yer alıp almadığı soruşturulmamış, tarihin herhangi bir anında Osmanlı Devleti'nin resmi

²⁶⁶ K.571.

²⁶⁷ K.122.

²⁶⁸ Hür Mahmut Yücer, “*Osmanlı Toplumunda Tasavvuf (19. Yüzyıl)*”, (İstanbul: İnsan Yay., 2003),160.

sınırlarında kalmış bölgeler Osmanlı Coğrafyası başlığında belirtilmiştir. Bu coğrafyaya dahil edilen yerler ve bu yerlerden gelen kişiler aşağıda kronolojik bir sıralamayla verilmiştir:

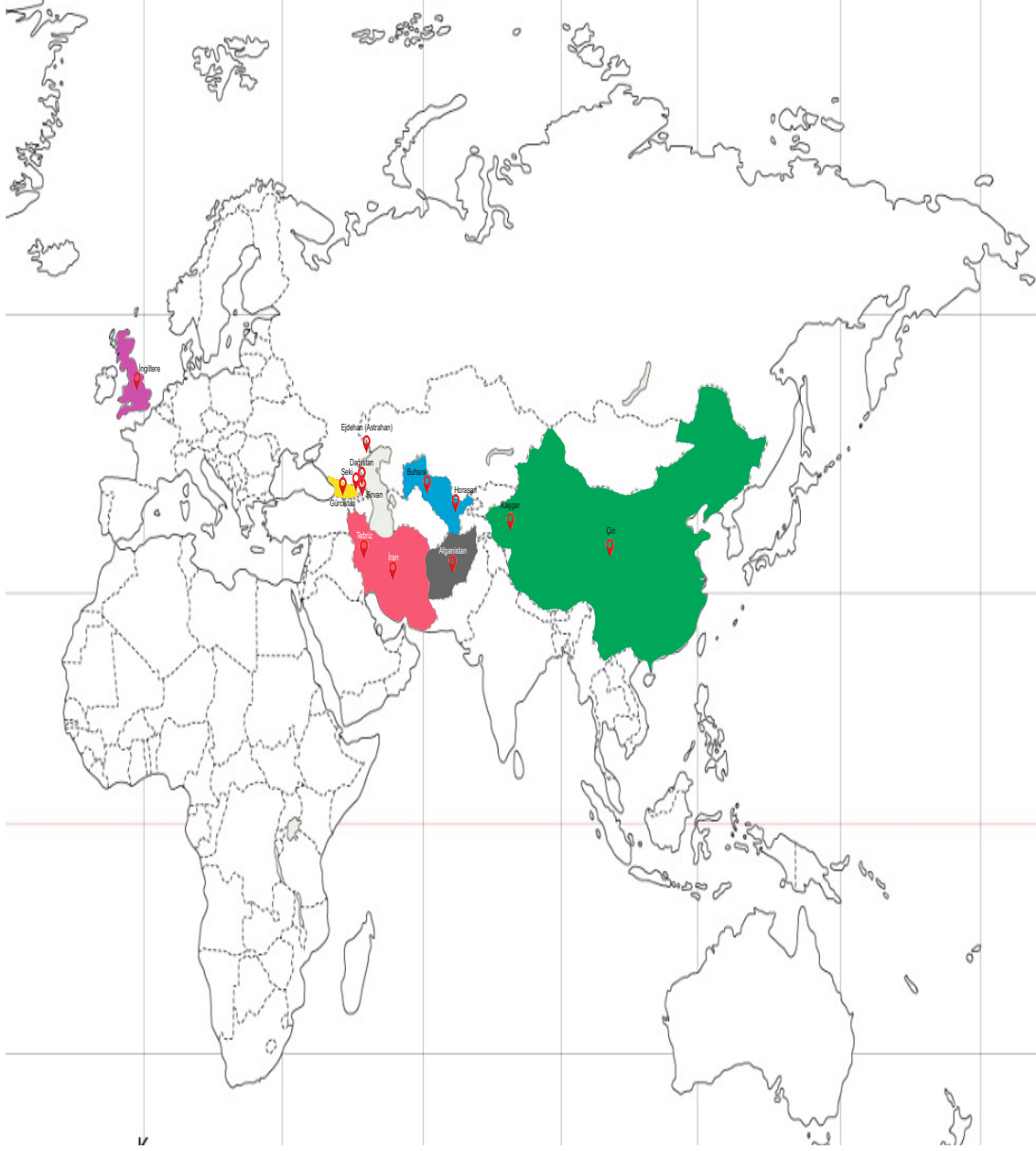
1. **Aṭana(Adana):** Şālih Bey, Ca'fer Efendi, 'ulemādan Hüseyn-nām bir zāt, Köprülü Sa'de'ddīn Efendi.
2. **Akyazı:** Sefer lakablı Ali Bey.
3. **Amasya:** Ali, 'Abd-i Şamed, 'Abdullāh.
4. **Antakya:** Süleyman Efendi.
5. **'Ayıntāb(Antep):** Dervīş Bey, 'Ali-nām Efendi.
6. **Arapgir:** 'Abdullāh Ağa.
7. **Aydın:** Şeyh Sālih Efendi, Çağālı oğlu, Mīr-alāy Muḥammed Bey, Çil Aḥmed Efendi, Selīm Efendi, 'Abdullāh Ağa.
8. **Bağdat:** Sefer, Kalaycızāde Muḥarrem, Ca'fer, Celāle'ddīn Efendi, Çerāğ ile mulakḳab 'Ali, 'Ubeydu'llah Efendi, Gül 'Ali-nām bir zāt, Mükerrerem.
9. **Beyrut:** Sadece yer ismi olarak geçmiş olup bu memleketten gelen birinin adı zikredilmemiştir.
10. **Bitlis:** Sa'du'llāh Efendi, Zeliḥā Kadın, Şeyh Ḥasan-nām bir zāt, Melik-nām Efendi.
11. **Bosna:** 'Azīz Beg, Aḥmed Efendi.
12. **Boyabad:** Boyabādli bir şeyh.
13. **Burusa(Bursa):** 'İzze'ddīn Efendi, Muḥyi'ddīn Efendi, Selmān Ağa, Bekir Efendi, Hüseyn Beg, Edhem Efendi, Burusalı fuḳarādan biri, Burusalı iki ḥ'āce.
14. **Cezayir:** Celāl-nām bir zāt, Münīr Ağa, Hüseyn-nām Efendi.
15. **Cidde:** Sultān'la be-nām zāt.
16. **Çanaḳḳal'a (Çanakkale):** İsrā'ıl Efendi, Meḥmed Ağa, Aḥmed Ağa, Nūri Efendi.
17. **Divrīg(Divriği):** Emīn-nām Efendi.
18. **Edirne:** Kāmil Efendi, Zeynep Kadın, Hācer Ḥanım, şūfi Musā.
19. **Erzincan:** Beşīr Efendi, Ḥācī Sa'īd.
20. **Erzurum:** Ca'fer Efendi, Zeyn-i 'ibād-nām şahış.
21. **Ġazze:** Emrullāh Ağa.
22. **Ġideros:** Ali Bey.
23. **Gümüşhāne:** Sālih Efendi.
24. **Ḥalep:** Meḥmed Ağa.

25. **Hicaz:** Sadece yer ismi olarak geçmiş olup bu memlekettten gelen birinin adı zikredilmemiştir.
26. **İnebolu:** Celāl-nām Efendi, Hācī ‘Ali Ağa, Hācī Lūtfi Efendi, Mehmed isminde biri.
27. **İstanbul:** Kāzım Beg, Mīr Besīm, ‘Ali Beg, Selīm Efendi.
28. **İzmir:** Vehbi Efendi, Emīn Beg.
29. **İzmid(İzmit):** Selmān Ağa.
30. **Kars:** Cabbār Beg, Hācī-laķab Aħmed Beg, Mūnīr Beg.
31. **Kastamonu:** Aħmed Ağa.
32. **Kavala:** Sa‘īd isminde biri.
33. **Kıbrıs:** Selāṭīnle mulakķab hāfız.
34. **Kırım:** Cemāl Efendi, ‘Abd-i Şamed, ‘Abd-i Hāmīd Efendi, Şādık Efendi, Maķşūr Efendi.
35. **Kilis:** Celāl Efendi, Bedri Efendi.
36. **Konya:** Muħyī’ ddīn Efendi.
37. **Ḳudūs:** Sadece yer ismi olarak geçmiř olup bu memlekettten gelen birinin adı zikredilmemiřtir.
38. **Malatya:** Aħmed Efendi.
39. **Mağnisa (Manisa):** Mīr Sa‘īd.
40. **Medine:** Kerīm-nām bir zāt, Cābir Efendi, ‘Arif Ağa, Mīr Hüseyn, Aħmed ‘Atā Beg.
41. **Mekke:** Hurşīd Ağa.
42. **Merzifon:** Muşṭafā Efendi.
43. **Mısır (Mısır):** Aħmed Efendi.
44. **Musul:** Sa‘īd Ağa, Zelīhā Hātun.
45. **Niğbolu:** Niğbolulı Hüseyn Ağa.
46. **Rodos:** Mīr Şālīh, ‘Ali Beg.
47. **Samsun:** Samsunlu bir ādem.
48. **Sandıklı:** Sadece yer ismi olarak geçmiş olup bu memlekettten gelen birinin adı zikredilmemiştir.
49. **Selanik:** Sa‘īd Efendi.
50. **Sinop:** Cemāl Ağa, Kahveci Ali.
51. **Sivas:** Sivas valisi Hāfız Paşa.

52. **Şam:** Gül Muḥammed, Şāmlu ḥāce, Yūsuf Efendi, Refī'a Kadın, Tevhīd Efendi, Sa'īd-nām Efendi.
53. **Ṭā'if:** Sadece yer ismi olarak geḥmiş olup bu memleketten gelen birinin adı zikredilmemiştir.
54. **Toḳad:** 'Oṣmān Efendi, Selīm.
55. **Tırabzon:** 'Oṣmān Efendi, Muḥammed Efendi.
56. **Tunus:** Bekr Efendi.
57. **Turhal:** Musā Aḡa, Şādık Efendi, Sa'īd Beg.
58. **Van:** İbrāhīm Aḡa, Ḥalīl Aḡa.
59. **Yozgat:** Hüseyin Efendi.
60. **Zile:** Ḥacī Güllü Aḡa, Ḥalīl Efendi, Ca'bir Aḡa.

2.2.4.2. Diğer Ülkeler

1. **Afganistan:** Mîr-zâde Meḥmed, ‘Ali, Aḥmed Beg, Allāhvirdi, Şeyḥ Ca‘fer Efendi, Cabbār Efendi, gözcü Muḥammed-nām zāt.
2. **Buhara:** Mîr ‘Ali, Dost Meḥmed, Şafā-nām bir zāt, Hācī ‘Ali Baba, Velī Ağa, Korkuṭ Efendi, Ca‘fer, Ma‘şūm Bey, ‘Abdullah Efendi, Küçük Ağa, Lûtî Efendi, Hüdāvirdi, Qurbān Beg, Tañrīvirdi, ‘Abd-i Ḥalīm, Āl-i Muḥammed’le be-nām biri.
3. **Çin:** İdrīs Efendi.
4. **Dağıstan:** Süleymān Efendi, Mu‘ṭi Efendi, Seyyid Şāhyār, Seyyid Hāşim, Seyyid Aḥmed, Ümmügülsüm, Derviş ‘Ali, Muḥammed Cār, Selīm-nām bir zāt, Aḥmed Ağa, Bekir Efendi, Dilāver Ağa, Şālîḥ Efendi, Tāce’ddîn Efendi, Muḥarrem, Şādîk Ağa, Gül ‘Alī, Ca‘fer Ağa, Hābîl, Kākül lakablı biri, Arslan lakablı biri, Muştafā Kādî Efendi, Şalāḥuddîn Efendi, Beşîr, Ḥalîl Paşa, ‘İsā Efendi, Bākî Beg, Sa‘îd, Dergāḥ isminde biri, Bakış Beg, Cevād Beg, Behçet Efendi, Kāsım Efendi, Ḥasan Efendi, Mîr Meḥmed, ‘Abd-i Ḥamîd Cārî, Hācī Naẓar, Danyāl Beg, Mîr Ḥamza, ‘Abdü’l-Ḥālîk, Hācī ‘Abdullāh Efendi, Hācī Resûl Efendi, Allāḥkulu, Bahā’e’ddîn Beg, Şeyḥ ‘Ali Dağıstānî, Cebrā’îl Efendi, Taş Timur Beg, Ḥamîd Ağa, Cüce Meḥmed, Kākül Beg, Edhem Ağa, Sünbül Efendi, Çaķır Ağa, Tāḥā Efendi, Oḫanes, Qaraca-nām kişı, Sekîne Hanım, Resûl Efendi, Ağacān-nām kişı, Topal İbrāḥîm Efendi, Aḥmed Sultān, Derbāḥ, ‘Ali Ekber, Sa‘dullāh Beg, Selmān Efendi.
5. **Ejdehan(Astrahan):** ‘Ali Beg.
6. **Gürcistan:** İsmā‘îl Efendi, Hürşîd Efendi, Hālîd Efendi.
7. **Horasan:** İdrīs Efendi, Şafîyu’llāh Efendi, Sa‘de’ddîn Efendi.
8. **İngiltere:** Ömer Efendi.
9. **İran:** Velī Beg.
10. **Kaşgar:** Şafîyu’llah Efendi.
11. **Şeki:** ‘Abdullāh, ‘Abd-i Resûl-nām Efendi, Sa‘de’ddîn, ‘Oşmān Efendi, Şekili Taşcı.
12. **Şirvan:** İbrāḥîm Efendi.
13. **Tebriiz:** Deli Cebrā’îl namlı biri.

Harita 2: Metinde Geçen Diğer Ülkelerin Temsilî Gösterimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.2.5. Menkıbelerin Sınıflandırılması

İslam dünyasında 9. yüzyıldan sonra tasavvufi ortamın gelişmesiyle edebî bir tür olarak görülmeye başlanan evliyâ menkıbeleri; masal, destan ve efsane gibi türlerle olağanüstü olayları konu edinmesi bakımından benzerlik taşısa da kutsal sayılması ve gerçek kişiler hakkında olmasıyla bu türlerden ayrılmaktadır. Gerçek kişileri konu edinmesiyle masal ve efsaneden, mukaddes addedilmesi bakımından da efsane ve destandan ayrılmaktadır. Evliyâ menkıbelerinin de tamamının aynı mâhiyet ve özellikte olduğunu söylemek

güçtür. Buradan hareketle evliyâ menâkıbını tarihî gerçeklere dayanan menkâbeler ve hayâlî menkâbeler olarak sınıflandırmak mümkündür.²⁶⁹ *Kemâl-nâme-i Düğümlü Baba* eserinin sekizinci cildinde anlatılan menkıbeler tarihî gerçeklere dayanan menkıbeler sınıfına dahildir. Gerek kerametleri nakleden kişilerin isim, meslek ve memleketleriyle birlikte zikredilmeleri gerekse tarihî şahsiyetlerin isimleri, dönemin siyasi ve sosyal hayatına dair verdiği ipuçları bunu destekler niteliktedir. Bununla beraber İsmâil Sâdık Kemal'in Düğümlü Baba ile aynı zaman dilimini paylaşmış ve yaşanan olaylara bizzat şahitlik etmiş olması da eserin güvenilirliğini perçinlemiştir. Menâkıb-nâme türüyle ilgili diğer bir tasnif de muhtevaya dairedir. Kerâmetleri anlatılan veli hayattayken kendisiyle aynı devirde yaşamış bir kişi tarafından kaleme alınan menâkıb-nâmeler “Biyografi mahiyetinde menâkıb-nâmeler”; velinin vefatından uzun bir zaman sonra birbiriyle alakası bulunmayan gerçek ve hayâlî menkıbelerin bir araya getirilmesiyle oluşan menâkıb-nâmeler de “Toplama menâkıb-nâmeler” olarak sınıflandırılmıştır.²⁷⁰ Bu ayrım nezdinde değerlendirilirse de eser Düğümlü Baba'nın ailesi, şeyhliği, etrafında oluşan mürid halkası ve faaliyetlerini adeta dönemin fotoğrafını çekmiş gibi net bir biçimde sunmasıyla biyografik mahiyette sayılabilir. Velilerin en dikkate şâyân alameti, ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilen kerâmetler de menkıbeler gibi farklı sınıflandırılmalara tâbi tutulmuştur. Eserdeki kerâmetler için “Kerâmât-ı kevniyye” ve “Kerâmât-ı ilmiyye”²⁷¹ ayrımı baz alınacak ve keramet motifleri bu başlıklar altında örnekleriyle birlikte sıralanacaktır.

2.2.5.1.Kerâmât-ı Kevniyye

Âdetullaha(tabiat kanunları) muhalif şeyler olarak tanımlanan kerâmât-ı kevniyye,²⁷² zâhirî ve sûrî keramet olarak da isimlendirilmiştir. Kısa zamanda uzun mesafeleri katetmek, hastalık ve vücut arızalarını gidermek, kişinin öleceği yer ve zamanı bildirmek, su üstünde yürümek gibi olağandışı haller bu kerâmet sınıfında değerlendirilmektedir. Velilerde var olduğuna inanılan bu güç yahut bilgelik biçimi, Müslüman toplumlar

²⁶⁹ Ahmet Yaşar Ocak, *Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıbnâmeler*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 1997), 34.

²⁷⁰ Ocak, *Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıbnâmeler*, 39.

²⁷¹ Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, (İstanbul: MEB Yay., 1993), II/242.; Süleyman Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, (İstanbul: Marifet yay., 1995), 307-308.

²⁷² Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, 242.

arasında halen varlığını sürdüren bir “veli (evliyâ) kültü”nün oluşmasına yol açmıştır. Bu kült ya da inanca bağlı oluşan düşünce dünyası zamanla o kadar zihinlere yerleşmiştir ki belli kesimlerde İslam’ın kitâbî çerçevesinden daha etkili olduğu gözlemlenmiştir.²⁷³ Bu durumun farkında olan İsmâil Sâdık Kemâl kerâmetleri aktarırken bu hallerin her zaman Allah’ın izni ve inayetiyle gerçekleştiğinden, Allah’ın takdirine bir müdahale olmadığından bahsetmeyi ihmal etmez. Aynı şekilde Levh-i Mahfûz’da yazılı olan bilgileri Allah’ın dilediği kuluna malum edebileceği de eserde şu şekilde dile getirilmektedir:

Kāni Paşa’ya da müstaḳbelini bā-ilhām
Kıldı ifhām yine öyle hemān itdi zuhūr

Levh-i mahfûz olarak maşdar-ı ilhām-ı Hudā
Hāl ü müstaḳbeli māzî gibi Hâḳ bildiriyor²⁷⁴

2.2.5.1.1. İş/Mansıp Sahibi Yapma

Eserde en çok karşımıza çıkan kerâmet motifidir. Tespit edebildiğimiz kadarıyla 96 kıt’ada yer almaktadır. Bu kerâmetlerin büyük bir çoğunluğunda Dügümlü Baba bazı kişileri farklı beldelere göndererek iş bulmalarını sağlamış, seçebilecekleri meslekler konusunda yönlendirmelerde bulunmuş, kimilerine de kendi memleketlerine geri dönmelerini salık vermiştir. Kişileri tesvîk ettiği yerlerin başında Hicâz, Mekke, Medine, Cidde ve Mısır gelmekle birlikte Şam, Beyrut, İstanbul, Amasya, Konya, Adana, Zile, Maraş gibi yerlerin de adı geçmektedir. Dügümlü Baba İstanbul’da çorba pişirerek geçinen Taşcı Uzun Ali’ye eşiyle Medine’ye gitmesini tavsiye etmekte ve orada bazı devlet görevlerinde bulunup emekli olacağını da bildirmektedir:

Taşcı Uzun ‘Ali didi ki ben İstanbul’da
Şorba tabḥ ider iken böylece kıldı himmet

Rüfaḳāñ ile Medīne’de olup hıdmetde
Müteḳā’id olup aylıkla bulursuz ferḥat

²⁷³ Ahmet Yaşar Ocak, “Osmanlı Sufiliğine Bakışlar”, (İstanbul: Timaş yay.,2011), 230.

²⁷⁴ K.637.

Saňa devletçe de ıdmetler olunur tefvîz

Diyerek cümlesini eyledi Rabb-i ‘İzzet²⁷⁵

Örnek olarak zikredebileceğimiz diğer bir menkıbede ise Muammer Paşa’nın seyisi olan Recep Ağa’ya rızkının Şam’da olduğu söylenmektedir. Hakikaten de Recep Ağa Şam’a gitmiş ve binbaşı olmuştur:

Sāyis olmuşdı Recep Ağa Mu’ammer Paşa’ya

Şām’da vüs‘at-i rızkını diyü kıldı ihtâr

Olarak Bâşıbozuk ‘askerine ser-gerde

Yine bâ-sırr-ı kâder oldu refâhı bisyâr²⁷⁶

2.2.5.1.2. Hastalıkları İyileştirme

Eserde bu kerâmet motifine 73 yerde rastlanmaktadır. Menâkıb-nâmede sıklıkla karşımıza çıkan bu kerâmet motifinde hasta olan insanlar şifa bulmak ümidiyle Dügümlü Baba’ya gelmektedirler. Bazı hastalıklar hakkında ayrıntılı bilgi verilirken bazılarında sadece hastalık olarak bahsedilmiştir. En sık bahsi geçen hastalıkların başında sar’a hastalığı gelmekte ve eserde 8 yerde bu hastalıktan bahsedilmektedir. Mecnunluk olarak ifade edilen akıl sağlığını kaybetme, kronik deri veremi olarak açıklanabilen sıraca hastalığı, çiçek hastalığı, fitık, bel kırılması, diş dökülmesi ve ayakta hararet bahsi geçen diğer hastalıklardandır. Bu hastalıklardan mustarip olan kişiler Dügümlü Baba’nın kendilerine verdiği okunmuş su, nohut tanesi, elbisesinden bir parça ve kahvenin telvesinden bir parça ile şifaya mazhar olmuş ve hastalıklarından kurtulmuşlardır. Ulemadan olan Gürcü İsmail Efendi sar’a nöbetlerinin derse engel teşkil edecek derecede sık olduğundan Dügümlü Baba’ya bahsederek himmet ister. Bunun üzerine Dügümlü Baba İsmail Efendi’nin ensesine vurur ve sar’a hastalığı tamamen iyileşir. Bu hâdise şu şekilde nakledilmektedir:

Gürci İsmā’il Efendi ‘ulemādan meşhūr

Didi şar’a tutuyordu beni derse hā’il

Eñseme cüz’i urup didi o hā’il gitsün

²⁷⁵ K.457.

²⁷⁶ K.724.

Geldi der-hâl küşāyiş o hep oldı zā'il²⁷⁷

Buharalı Cafer Efendi fitık illetinden mustarip olarak Dügümlü Baba'dan himmet istemiş;
Baba da maşa ile kasığına dokunarak hastalığının iyileşmesine vesile olmuştur:

Havf-ı katl ile o fitk 'illetine duş olarak
Pek şedîd olmak ile virir idi çok zahmet

Maşa ile kaşığına tokununca şavdı
Oldı luţf üstüne luţf aña da böyle himmet²⁷⁸

Bir diğەر menkıbe anlatıldığına göre çiçek hastalığına dûcâr olan Selim Bey'in cariyeleri,
Dügümlü Baba'nın ayağının değdiği çamuru sürerek şifa bulmaktadırlar. Hatta akabinde
iki cariyede de çiçek hastalığından hiçbir iz kalmamış ve çok yüksek fiyata satılmışlardır:

Bir esîrci ki Selîm Beg'dir iki cāriyesi
Çıkarup çiçeği tîn-i kâdemin kıldı tılâ

Virmedi zahmeti hem kalmadı aşlâ eşeri
Şatıcağ ikisi de itmiş-idi çok bahâ²⁷⁹

2.2.5.1.3. Gelecekte Olacakları Haber Verme

Menâkıb-nâmede en çok yer alan kerâmet motiflerinden biridir. Tespit edebildiğimiz kadarıyla 61 kıt'ada bu motife yer verilmektedir. Bu kerâmet şekli birçok motifle bağlantılı olarak karşımıza çıksa da daha çok kişilerin nerede ve ne şekilde vefat edeceği, hangi iş ve eşten kendisine hayır geleceği ve tehlikeli durumlardan nasıl korunulabileceği gibi hâdiseler etrafında şekillenmiştir. Aşağıdaki menkıbede kişiye hem babasının vefat edeceği zaman bildirilmiş hem de kendisine miras kalacak mallar sebebiyle refaha kavuşacağı haber verilmiştir:

Anıñ oğlına ma'âş da buyurdı himmet
Oldı hâşıl aña hem eylemiş-idi imâ

Pederiñden olacağdır gelecek sâl nef' iñ

²⁷⁷ K.610.

²⁷⁸ K.480.

²⁷⁹ K.390.

Didi öyle göçerek mälları ƣaldı aña²⁸⁰

Bursalı Ethem Efendi'ye oğlunun hapisten 4ıkacağı ve borçlarını ödemeye kâbil olacağı bildirilmektedir:

Burusalu Edhem Efendi getürüp bir ayva

Didi envā'-ı murādın burada buldı vücūd

Ƙurtulur habs olan oğluñ ƣılınur borcuñ edā

Şervet irer didi luţf itdi hep̄sin ma'būd²⁸¹

2.2.5.1.4. Hasımlarını Muhtelif Şekillerde Cezalandırma

Bu sınıflandırmaya dahil edebileceğimiz 51 beyitteki kerâmetlerde Düğümlü Baba'ya hakaret eden, öğütlerine kulak asmayan, küçük gören, uyarıda bulunmasına rağmen sözünü dinlemeyen, himmetine ve kerâmetlerine itibâr etmeyen kişilerin mallarını veya canlarını kaybetmek suretiyle cezalandırılmaları söz konusudur. Bu hâdiseler aktarılırken özellikle tahkir edenler mevzu bahirken “‘iyāzen bi'llāh” ifadesi her seferinde zikredilmiş; yaşanan durumdan Allah'a sığınılmıştır. Bununla birlikte bu kerâmetlerin aktarımında asıl gâyenin ibret almak olduğı, kerâmetlerin gıybet maksadıyla zikredilmediğı de çoğı kez hatırlatılmaktadır. Bu sebepten ötürü olmalıdır ki birçok yerde müellif hakaret eden kişilerin isimlerini söylemekten imtinâ etmiştir. Düğümlü Baba çok yağmur yağdığı için camiden çıkmak istemeyince cami imamı kendisine hakaret eder. Ne kadar uyarılsa da oralı olmayan imam araba altında ezilerek can verir. Tahkir eden imamın cezalandırılması eserde şu şekilde anlatılır:

Çıkmamak istedi cāmi'den olup çok bārān

Ƙayyumı eyledi taħķīr 'iyāzen bi'llāh

Cāniña acı buyurđı o yine dinlemeyüp

'Araba 4ıgneyerek eyledi cānını tebāh²⁸²

Başka bir örnekte ise Düğümlü Baba'ya hakaret eden kişinin ismi verilmemekle birlikte evi yanarak cezalandırılacağı ifade edilmektedir:

Yine Mīkā'il Efendi didi yazmam ismiñ

Biri taħķīrle gidüp didi ki beyti yanacak

²⁸⁰ K.553.

²⁸¹ K.165.

²⁸² K.389.

Yandı her kim ise tahkîrde ‘iyāzen bi’llāh
Evini kendüsi yaķar dimek o ğayrın Hāķ²⁸³

2.2.5.1.5. Vücut Arızalarını Giderme

Doğuştan gelen ya da bir hastalık sonucu oluşan özürlerin giderilmesidir. Eserde 42 kıt’ada bu kerâmet biçimiyle ilgili menkıbeler anlatılmaktadır. Bu sınıflandırmaya dahil edebileceğimiz el ayak eğriliği, göz görmemesi, konuşamama, el ve ayak sakatlığı, kamburluk, kellik gibi vücut arızaları Düğümlü Baba tarafından farklı reçeteler uygulanarak şifaya kavuşturulmaktadır. Burada örnek olarak zikredebileceğimiz menkıbede Afganlı Mehmed’in konuşamayan kızına Düğümlü Baba parmağını kızın ağzına değdirmek suretiyle himmet etmekte ve kız derhal konuşmaya başlamaktadır:

Yine ol didi kızım söyleyemezdi büyüyüp
Yümn-i himmetlerini itdim anıñçün de niyāz

Ağzına vaz’ ile engüş-i şeref-pîrāsın
Başladı nuķ u kelām itmege der-hāl āġāz²⁸⁴

Diğer bir menkıbede ise Düğümlü Baba kel olan bir kişinin takkesinin üzerine elbisesinden bir parça koymakta ve akabinde o kişi kellik illetinden kurtularak saçları çıkmaktadır:

Yine o didi başı kel idi bir bildigimiñ
Şevbiniñ pârçasını tākyesi üzre koydı

Anı tertîb daħi eyleyerek yümn-i ile
Şa‘r-ı re’si gelerek yine mükemmel oldu²⁸⁵

Düğümlü Baba’nın abdest aldığı suyu içen a‘ma bir zat bununla şifa bulmakta hem gözündeki körlük geçmekte hem de karnındaki hastalık iyileşmektedir:

Yine rāvî o ki ābdest alup ol Kûtub-ı güzîn
Ligen içinde kalan ābı bir a‘mā içdi

²⁸³ K.618.

²⁸⁴ K.504.

²⁸⁵ K.754.

Gözine de sürerek dîdesi oldu bînâ
Kalmadı ‘illet-i batniyyesi daîi var idi²⁸⁶

2.2.5.1.6. Fakirlikten Kurtarma ve Rızkını Bollaştırma

Bu kerâmet biçimleri sıklıkla iş/mansıp sahibi yapma ve bereket getirme motifiyle birlikte anılmıştır. Eserde Düğümlü Baba’nın bazı kişileri geçim sıkıntısından kurtarıp rızkını bollaştıracak tavsiyelerde bulunduğu 44 menkıbeye, fakirlikten kurtarıp zenginlik ve feraha vesile olmasını içeren 33 menkıbeye yer verilmektedir. Düğümlü Baba’nın Emin Efendi ve ailesine himmet etmesi sonucu ev sahibi olarak feraha kavuşmalarının anlatıldığı menkıbe fakirlikten kurtarma motifine örnek olarak zikredilebilir:

Didi Divrîgli Emîn-nâm Efendi ki anıñ
Vâlidem câmesini yaykayup itdi himmet

İztırâb üzre iken faqr ile Hâk virdi refâh
Mesken ihsân olunup cümlemiz itdik râhat²⁸⁷

Diğer bir menkıbede anlatıldığına göre Şekili Abdullah Bey mallarının denizde batması üzerine fakirliğe dûçar olur ve himmet ister. Bunun üzerine Düğümlü Baba mezkûr şahsı Mısır’a tevsîk ederek rızkının bollaşacağını haber verir:

Didi bir beg Şekili ismi daîi ‘Abdullâh
Fakra düşdüm olarak bahre ğarîk hep emvâl

Mısır’a teşvîk buyurdi si‘a-i rızk için
Kıldı ol-vech-ile ihsân Hudâ-yı müte‘âl²⁸⁸

2.2.5.1.7. Bereket Getirme

Eserde 33 yerde geçen bu kerâmet biçimi genellikle gelecekte haber verme ve iş/mansıp sahibi yapma motifiyle birlikte kullanılmıştır. Düğümlü Baba huzuruna gelen kişilere verdiği nohut tanesi, kavun, okunmuş su, uğur parası denilebilecek bir miktar para ve düğümlerinden, elbisesinden bir parça ile kişilerin mal, toprak ve mahsüllerinin bereketlenmesine vesile olmuştur. Bu kerâmetin işlendiği menkıbelerde genellikle

²⁸⁶ K.134.

²⁸⁷ K.463.

²⁸⁸ K.467.

“teberrük olarak” ifadesine de yer verilmiştir. Bursalı fakir bir kimse Düğümlü Baba’ya gelerek ipek böceği ve topraklarının fayda vermediğini, âtıl kaldığını söyleyerek himmet istemiştir. Bunun üzerine kendisine verilen nohut tanesi ile berekete vâsıl olmuştur. Bu hâdise şu şekilde nakledilmiştir:

O didi kim Burusalı fuķarādan biriniñ
Arz ü ipek böcegi fā’ide virmez idi

Bir noħud virdi teberrük olarak anlar için
İkisinden daħi Mevlā berekātı virdi²⁸⁹

Bir diğerk menkıbede ise Düğümlü Baba üzümleri bozuk olan bağa, üzümlerden bir miktar koyduğu suyu saçmakta ve bu sene az gelecek sene çok miktarda güzel üzümün olacağını da haber vermektedir:

Bir bāğıñ üzümi bozuk idi olmaz idi
Cüz’îsin āba koyup kendüsi saçdı bāğa

Bu sene cüz’î olur nef’i gelecek sene çok
Didi āb-ı berekāt öylece aķdı bāğa²⁹⁰

2.2.5.1.8. Şahsın Öleceği Yer ve Zamanı Bildirme

Eserde bu kerâmet şekline şahsın nerede, ne şekilde ve hangi zaman diliminde öleceğini bildirmek maksadıyla 21 kıt’ada rastlanmaktadır. Hacca gitmek isteyen İranlılara ertesi yıl gitmelerinin kendileri için daha hayırlı olacağını Düğümlü Baba tarafından söylenmesi ve sözünün dinlenmemesi üzerine bu kişilerin hacda vefat etmeleri, evlenmek için himmet isteyen kadına ömrünün kalmadığı ve 14 gün içerisinde öleceğinin söylenmesi bu keramet biçimine örneklerdendir. Bu kategori altında değerlendirdiğimiz menkıbeler aynı zamanda Düğümlü Baba’nın geleceğe dair bilgiler verdiğine de kayıt hükmündedir. Düğümlü Baba Dağistanlı Muhammed’e kendisinin Mekke’de, eşinin ise Mısır’da vefat edeceğini önceden haber vermektedir:

Zevcesi Mekke’de kendü de Mısır’da riħlet
İdecek olduğunu didi anıñ bā-ilhām

²⁸⁹ K.188.

²⁹⁰ K.566.

Bu daḥi öyle vuḡu‘ buldı ki ḡalb-i pākin
Raṣad-ı levḥ ü ḡalem eyledi Rabb-i ‘Allām²⁹¹

Âmedî’nin hulefası Tevfik Bey’den nakledilen başka bir menkıbede ise evlenmek isteyen iki kadına ömürlerinin kısa olduḡu, on dört gün içinde vefat edecekleri bildirilmektedir:

Yine ol Beg didi iki ḡadın itmişdi vürüd
Ḳıldı ihtâr ḡocaya varmak emel eyler iken

‘Ömrüñüz ḡalmamış ‘ömr-i ḡanem-āsā buyurup
Oldı rihletleri on dört gün içinde rüşen²⁹²

2.2.5.1.9. Aklından Geçenleri Bilme, Düşüncüyü Okuma

Düğümlü Baba huzuruna gelen kişilerin aklından ve gönlünden geçenleri keşfen bilmiştir. Eserde 10 kıt‘ada bu kerâmet motifine rastlanmaktadır. Fuad Paşa’nın rüyasını duyan Hüseyin adında bir zat Düğümlü Baba’nın huzuruna gelmiştir. Daha duyduḡu rüyayı anlatamadan Düğümlü Baba rüyayı tabir etmiş ve dediḡi gibi de olmuştur:

Ḳüsni Paşa’ya ḡarâbetde Ḳüseyn-nām bir zât
Didi rü’yâsını tıydumdı Fu’âd Paşa’nıñ

Dimeden keşf iderek eyledi ta‘bîr hemân
Oldı zâhir hepisi didiḡi üzre anıñ²⁹³

Düğümlü Baba’nın nargile istemesi üzerine tönbekiyi almaya parası olmayan Ahmed Aḡa, tönbekiyi rehin karşılığı alır. Bunu beyan etmemesine rağmen Düğümlü Baba bu durumu keşfen bilir ve kendisine himmet eder:

Söyledi Aḡmed Aḡa nargile itmişdi taleb
Rehn ile tönbeki aldım ki idim pek efḡar

İtmedim hîḡ beyân anı da keşf itdi hemân

²⁹¹ K.806.

²⁹² K.586.

²⁹³ K.630.

Yüsri himmet buyurup der-‘aķab oldum mażhar²⁹⁴

2.2.5.1.10. Başka Yerde Gerçekleşen Olayları Bilme ve Başkalarına Bildirme

Eserde bu kerâmet motifi 11 kıt‘ada karşımıza çıkmaktadır. Issız bir yerde bir yolcunun donmak üzere olduğu kendisine malum olan Dügümlü Baba, müridleriyle otururken ayağa kalkmış ve o kişiyi bulunduğu halden kurtarmak üzere oraya intikâl etmiştir:

Hālî bir yirde düşüp tonar imiş bir yolcu
Hep berāber oturur idik o ķutb itdi kıyām

Vardı der-hāl hālāş eyledi o hālden anı
Münfehim oldı ki olmuş o da maķzā ilhām²⁹⁵

Bir diğer menkıbede anlatıldığına göre Dügümlü Baba karakolda hasta bir halde yatan Mehmed Bey’i ziyaret edip himmet ediyor. Bunun üzerine sıhhat bulan Mehmet Bey bu olayı şöyle nakletmiştir:

Taķkiye itdi Meķmed Beg idim pek hāste
Ķarağol-hānede yatup diyemezdım şöhet

Sūķdan giķer iken oraya teşrīf iderek
Buyurup himmeti geldi ‘aķabinde şıķhat²⁹⁶

2.2.5.1.11. Gizli Şeylerin Yerini Bilme

10 yerde bahsi geçen bu keramet motifinde Dügümlü Baba kiminde kaybolan para, eşya ve kişilerin yerini bildirmiş, kiminde ise kaybolanların bulunması için okunacak duaları tavsiye etmiştir. İzmitli Selman Ağa’ya kayıp eşyasını bulması için aşağıdaki duayı okuması Dügümlü Baba tarafından tavsiye edilmektedir:

Ba‘zı şey ģayb idüp İzmid’deki Selmān Ağa
Didi bunu okuyup eyle taķarrī bulunur
(Rabbi yesir ve lā tu‘assir sehhil ‘aleynā bi-fazlıke ve
keremike Rabbi temmim bi’l-ķayr)

²⁹⁴ K.89.

²⁹⁵ K.575.

²⁹⁶ K.216.

Evveli çok arayup bulamamışken anı
Böyle itdikde bulup eyledi Mevlā mesrūr²⁹⁷

Bu motife örnek teşkil eden başka bir menkıbede ise ineğini kaybeden Behçet Efendi
Düğümlü Baba'nın kendisine himmet etmesiyle ineğini buluyor:

Yine Kasımpaşa'da Behçet Efendi inegin
Ėayb idüp itdi ifāde o daħi idi faķır

Himmet-i 'āliyesi oldu aña da erzān
Bularaķ inegini oldu mücedded dil-sīr²⁹⁸

2.2.5.1.12. Kısır Yahut Yaşlı Kadın ve Erkeği Çocuk Sahibi Yapma

Eserde bu kerāmet motifine 13 kıt'ada rastlanmaktadır. Düğümlü Baba çocuğu olmayan veya çocuk sahibi olamayacak kadar yaşlı olan kişilerin nohut tanesini su ile içirmek, maşa ile kasığına dokunmak, tarağıyla karnına veya göğsüne dokunmak ve düğümlerini koyduğu suyu içirtmek suretiyle çocuk sahibi olmalarına vesile olmaktadır. Aşağıdaki beyitte Düğümlü Baba Afganlı Mehmed Bey'in oğlunun karnına tarağıyla dokunarak himmet buyuruyor ve çocuk sahibi olmasına vesile oluyor:

Didi Afęanlı Mīr-zāde Mehmed ki benim
Oğlum evvel Aķaęalar gibi nākış idi

Taraęıyla tōkunup bögrine baťnına anıñ
Oldı tām hamli de var zevcesiniñ şimdi²⁹⁹

Düğümlü Baba Cafer Ağa'ya annesini evlendirmesini, annesinin yaşının evliliğe engel teşkil etmediğini söylüyor. Bunun üzerine yaşlı kadın evlendiriliyor hatta Allah çocuk bile nasip ediyor:

Didi ol Ca'fer Ağa yine ki emr itdi baña
Vālideñi ķocaya vir didim olmaz ķocadı
Māni' olmaz buyurup birine itdim tezvīc
Hiķ umulmazsa da Hāķ çocuęı da lūtf itdi³⁰⁰

²⁹⁷ K.381.

²⁹⁸ K.767.

²⁹⁹ K.503.

³⁰⁰ K.22.

2.2.5.1.13. Rüyada Görünme

Bu keramet motifi eserde 15 kıt'ada geçmektedir. Düğümlü Baba rüyada görüldüğü kişilere haccetmesini tavsiye etmekte, gelecekle ilgili havadisler vermekte, hastalıklarına şifa dağıtmakta veyahut tehlikeli durumlar hakkında ikazlarda bulunmaktadır. Aşağıda yer alan menkıbede ise gayri müslim olan bir zatın rüyasına girerek kendisinin ve ailesinin ihtidâsına vesile olmaktadır:

Dağsitânlu Oḡanes görüp anı rü'yâda
Müslim olmuşdı gelüp yine bâ-ilhâm bildi

Hep tecessüsle görüp nûr-ı kerâmetlerini
Müslümân oldu 'ıyâliyle anıñ evlâdı³⁰¹

Veccâc Efendi'ye rüyasında görünen Düğümlü Baba kendisine anlatılmadan rüyayı yorumlamış, Veccâc Efendi'nin Mısır'da öleceğini, oğlunun Dağıstan hükümdarlarına gâlip geleceği bilgisini vermiş ve dediği gibi de olmuştur:

Gördi Veccâc Efendi anı rü'yâsında
Göricek bildi odur gördiği rü'yâ içre

Dimeden keşf ile rü'yâsını ta'bîr iderek
Didi çok ḡayrıñ olur defniñ olacaḡ Mısr'a

Vaḡanıñ ya'ni Dağıstân mülüküne seniñ
Oḡluñ eyler ḡalebe didi hep oldu öyle³⁰²

2.2.5.1.14. İkaz Ederek Bazı Kimseleri Kötülüğe ve Tehlikeye Düşmekten

Kurtarmak

Eserde bu kerâmet motifi 2 kıt'ada karşımıza çıkmaktadır. Düğümlü Baba ikaz edeceği kişileri bazen yanınayken bazen de rüyalarına girerek uyarmıştır. Ev almayı düşünen Tevfik Bey'e bu evi almaması, evin borcu bitmeden yanıp harap olacağı bildirilmekte ve söylenenler birebir zuhûr etmektedir:

Yine ol didi ki bir ḡâne alacaḡdım ben

³⁰¹ K.833.

³⁰² K.823.

Didi alma ki yanar sen ise hālā medyūn
Almadım muhterik oldı beni anıñ himemi
Eylemiş oldı bu şüretle zarardan me'mūn³⁰³

2.2.5.1.15. Tehlike ve Felakete Maruz Kalanları Fiilen Kurtarma

Eserde bu keramet motifine örnek teşkil eden 15 kıt'a bulunmaktadır. Bedri Efendi tarafından nakledilen menkıbeye göre Düğümlü Baba üstüne araba devrilen şahsa himmet etmiş ve o kişi zarar görmeden bu durumdan kurtulmuş hatta maddi olarak da refaha kavuşmuştur:

Yine ol Bedri Efendi didi kim bir şahşıñ
Üzerine 'araba devrilicek kıldı nigāh

Bī-zarar çıkdı o kimse 'araba altından
Himmet itmek ile şervet dañı virdi Allāh³⁰⁴

Düğümlü Baba Mehmed Paşa'nın ters doğacak olan çocuğu için himmet buyurarak çocuğun sağlıklı doğmasına vesile olmuştur. İsminin Said olacağını ve hayırlı bir ömür süreceğini de bildirmiştir:

Söyledi şimdi Medīne'de Meħmed Paşa
Toğacağ çocuğum 'aksi gelerek havf irdi

Himmet itdikde suhületle toğup hayr olsun
Buyurup ismi Sa'īd hayrı da vardır didi³⁰⁵

2.2.5.1.16. Tayy-i Mekân

Mekânı aşarak aynı zaman diliminde birden fazla yerde olabilmeyi ifade etmektedir. Eserde bu kerâmet motifi/biçimi üç kıt'ada karşımıza çıkmaktadır. Düğümlü Baba'nın tayy-i mekân ettiği eserde şu şekilde geçmektedir:

Didi 'Ārif Baba mevlūd-i şerīf okunarak
Türbe-i pāk-i Hüdāyī'de biri geldi hāzīn

³⁰³ K.583.

³⁰⁴ K.164.

³⁰⁵ K.592.

Beldesi Harput imiş ismi de Sultân anıñ
Pederi hacda vefât eylemiştir itdi tebyñ

Virdi on altun o kûtb anda alıp bir zâtdan
Didi git tâ ide sultân-ı şahîh Rabb-i Mu'ın

Bi't-te'eddüb aña ben idemeyüp bunı su'âl
İstiḥâre idicek böylece oldu ta'yın

Altunı Ḥazret-i İlyās ü bâ-Ḥızr virüp
Pederim didigi şeyḫi ki cinân içre nişin

Şeyḫi şâh gibi bu anıñ vükelâsından hem
Gitdi o *tayy-i mekân* itdiği de oldu mübîn

İstiḥârem daḫi ilhâm olarak ol kûtbâ
Didi itirdi saña def'-i merâḫ Rabb-i Mu'ın³⁰⁶

2.2.5.1.17. İlginç Yahut Alışılmadık Kerâmet Biçimleri

Eserde dikkatimizi celbeden, yukarıda verdiğimiz kerâmet sınıflandırmalarıyla ilişkili olmakla birlikte net bir motife konumlandıramadığımız yedi kerâmeti bu başlık altında vermeyi uygun buluyoruz. Bu bilgiler ışığında Kemâl-name-i Düğümlü Baba eserinin tüm ciltleri çalışıldığında yeni bir kerâmet tanımı ve sınıflandırması yapmak dahi mümkün olabilecektir. Aşağıda verdiğimiz menkıbede Düğümlü Baba'nın gittiği yeri titretmesinden bahsedilmektedir. Ahmet Yaşar Ocak'ın kerâmet sınıflandırmasında zelzele ve yangın hâsıl etme motifi hasımlarına felâket musallat etme başlığı altında zikredilmiştir. Yaşanan hâdisede bir tahkir ve cezalandırma yer almadığı için o sınıflandırmaya dâhil olmadığını düşündüğümüz menkıbeye göre Düğümlü Baba'nın Rüstem Paşa Cami'ye girmesiyle adeta yer titrer. Düğümlü Baba bunu Rüstem Paşa'nın camiye kerâmetle yaptırmasına binâen caminin kerâmet ehlini tanınmasına bağlamaktadır:

Yine o didi ḥaşircılar içinde bulunan

³⁰⁶ K.555.

Cāmi‘ye geldi o zāt zelzele hiss olmuş-idi

Bunı yaptırdı kerāmet ile Rüstem Paşa

Anıñ içün bilür ehlini bu ma‘bed didi³⁰⁷

Başka bir örnekte Medine’de yaşayan Cābir Efendi Türkçe’yi anlamasına rağmen konuşamamaktadır. Düğümlü Baba’nın kendisine himmet etmesiyle dilinin bağı bir anda çözülmekte ve Cābir Efendi korkusuzca Türkçe konuşmaya başlamaktadır:

Söyledi Cābir Efendi ki Medīne’de muķīm

Türkçe’yi añlar idim söyleyemezdim ammā

Buyurup nuķına da Hāķ bereket vire ol ān

Başladım söylemege Türkçe’yi de bī-pervā³⁰⁸

Burada zikredebileceğimiz çarpıcı örneklerden birinde Düğümlü Baba Bursalı İzzeddin Efendi’ye Nakşî tekkesine şeyh olması için dua etmekte; tekke şeyhinin mevcut ve sağ olduğu söylenildiğinde de himmet etmeye devam etmektedir. Nitekim tekke şeyhinin vefat haberi gelir ve İzzeddin Efendi tekkeye şeyh olur:

Burusalı olan ‘İzze’ddīn Efendi daķı

Nakşī tekyesine şeyh eyleye Hāķ anda didi

Şeyhi sağdır didiginde yine himmet itdi

Geldi fevti haberi tekye aña virildi³⁰⁹

Diğer bir menkıbede Düğümlü Baba’nın himmeti sayesinde köle olan bir zāt ağa olmuş ve rızkı bollaşarak daha müreffeh bir hayata kavuşmuştur:

Mekke’de sākin olan Hūrşīd Ağa söyledi kim

Yeñi gelmiş köle idim baña da bā-ilhām

Si‘a-i rızķı yine Mekke’de himmet buyurup

Hamd-ola oldu o da luķf-ı Hūdā-yı ‘Allām³¹⁰

³⁰⁷ K.148.

³⁰⁸ K.193.

³⁰⁹ K.324.

³¹⁰ K.426.

Yine başka bir rivâyette bir kişi elmas yüzüğünü derin bir kuyuya düşürmüştür. Düğümlü Baba elini kuyuya daldırarak yüzüğü çıkarmış ve orada bulunan kimseler de bu duruma şahitlik etmişlerdir:

Yine ol Şâdık Efendi didi kim bir kuyuya
Düşdi elmâs yüzük çok kişi kaldı hayrân

Pek ‘amîk iken orada bulunan hep gördi
Eli ile çıkarup virdi o Kuṭb-ı zî-şân³¹¹

Arif Baba’dan aktarılan rivâyette bir mecliste tuz ve biber ihtiyacı hâsıl olmuştur. Oradaki kimseler bakıp bulamazken Düğümlü Baba tuz ve biberi bulup getirmiştir. Bu duruma şaşırın kişiler kendi aralarında bu malzemelerin cinler tarafından getirilmiş olabileceği ihtimalinden bahsederken Düğümlü Baba bu sohbetten de keşfen haberdar olmuş ve cevap vermiştir:

Hem didi lâzım olup tuz arayup bulamadık
Buldı a ‘lâsını tuz u biberiñ kendü hemân

Hâlbuki buldığı yire bakıldı evvel
Orada olmadığı da idi gâyetle ‘ıyân

Hem yine o didi âyâ bu tuz ile biberi
Cin mi vaz‘ itdi didik birbirimize maḥft

Keşf idüp ol sözi de virdi cevâbı bize kim
Olmadı vâsıta-i cin ile anıñ celbi³¹²

Bu başlık altında örnek olarak zikredeceğimiz son menkıbede ise yüzünde şişlik oluşan Adanalı Hüseyin adında bir zât Düğümlü Baba’dan himmet istemiş; Düğümlü Baba da içtiği kahvenin telvesinden parmağı ile sürerek şifa vermiştir. Mezkûr şahıs yanından ayrılmadan köpeklerle birlikte yemek yemesini de emretmiştir. Emre itaat edip etmeyeceği adeta sınanan Hüseyin Bey bu isteği de yerine getirmiştir. Bunun sonucunda aynı gece rüyasında birlikte yemek yediği köpeklerin kendisine düşman olan bir köpeği

³¹¹ K.6.

³¹² K.259-260.

öldürdüklerini görmüştür. Rühayı Düğümlü Baba'ya anlattığında ise Düğümlü Baba rüyasını yorumlayarak öldürülen köpeğin kendisine yapılmış bir sihir olduğunu belirtmiştir. Hüseyin Bey tüm bunların sonunda kurtuluşa ermiştir:

Aţana'da 'ulemādan Hüseyn nām bir zāt
Didi  arpuz gibi r yum Ői  p olmazdı dev 

Pederim hüzn ile fevt oldu ba a himmet idüp
  digi  ahveden eng   ti ile sürdi a a

Kelbler ile yimek yimegimi emr iderek
 mti  l itdim o Şeb böylece gördüm r 'y 

O kil b itdi telef ba a 'ad v bir kelbi
Dindi si r idi o kelb irtesi gün geldi reh ³¹³

2.2.5.2. Ker m t-ı İlmiyye

Ker m t-ı tabiyye ve ker m t-ı maneviyye olarak da isimlendirilen ker m t-ı ilmiyye, insanların kalbinde bir etki bırakan, irfana ait eserlere denilmektedir.³¹⁴Gerek kevn  kerametler gerekse ilm  ker metler söz konusu olduğunda asıl maksat velili in ispatı değil, velinin kalbinde Allah'a dair bir yakın oluşması hatta per inlenmesidir.³¹⁵Mutasavvıfların nezdinde her zaman ilm  ker metler kevn  ker metlerden daha üstün kabul edilmektedir. Hakik  s filer su üstünde yürüme, az gıdayı bereketlendirme, ateşte yanmama gibi kevn  kerametlerden ziy de ilim, irfan ve ib d ta dair olan bu ker met biçimine itib r etmektedirler.³¹⁶Eserde bu ker met biçiminden Düğümlü Baba'nın huzuruna gelen kişilerin gönlünü ferahlattı ı, korkularından emin kılındığı ve hidayetlerine vesile olunduğu beyitlerde sıklıkla işaret edilmektedir. Müellif hem kevn  hem de manev  ker metleri aktarırken bu ker metlerin Allah'ın izni ve yardımı ile Düğümlü Baba'dan s dır olduğunu da tekr ren belirterek ker metin z hir olduğuna,

³¹³ K.437.

³¹⁴ Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri S zli  *, 2/242-243.

³¹⁵ Sühreverdi, *Av rif 'l-Maarif: Marifet İnsanları*,  ev. Yahya Paki , Dil ver Selvi ( stanbul: Umran yay., 1988), 33-34.

³¹⁶ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri S zli  *, 308.

izhâr edilmediğine³¹⁷ de dikkat çekmiştir. Eserden bu kerâmete örnek gösterebileceğimiz aşağıdaki beyitte Aydınlı olan Selim Efendi'nin her şeye telaş eden fitratından kurtulabilmesi için fakir doyurması tavsiye edilmektedir. Bu tavsiyeyi yerine getiren Selim Efendi korku ve telaşlarından kurtulmuş ve daha kuvvetli bir mizâca kavuşmuştur:

Bir Efendi didi Aydınlı Selīm'dir ismi
Pür-telâşdım didi tatyīb-i fakīr eyle baña

Öyle itdikde Hūdā bādi-i havfı giderüp
Lerzenāk idi binā-yı dilim oldu aqvā³¹⁸

³¹⁷ Abdülkerim Kuşeyrî, *Kuşeyrî Risâlesi*, Haz. Süleyman Uludağ, (İstanbul: Dergah Yayınları, 1991), 158.

³¹⁸ K.673.

3. BÖLÜM: METİN

3.1. Metne Kaynaklık Eden Nüsha ve Tavsifi

Rik'a hattıyla kaleme alınan *Kemâl-nâme-i Düğümlü Baba* 10 ciltten oluşmaktadır. Çalışmamıza konu olan eserin sekizinci cildi, Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi *Düğümlü Baba Koleksiyonu* içinde yer alan 564-8 numaralı nüsha üzerinden okunmuştur. Satır sayılarının düzensizlik gösterdiği sayfalar mevcut olmakla birlikte genellikle satır sayısı 18'dir. Sayfa numaraları üst köşelerde verilmiştir. Tek bir sayfa (76. Sayfa) hariç numaralandırmada herhangi bir yanlışlık yapılmamıştır. Tek numaralı sayfalara mühür basılmış; sayfalardaki metnin etrafı kırmızı mürekkeple çerçevelenmiştir. Eserin ilk varağında yer alan "fi sene 1294/1877" ibaresiyle vakıf tarihi belirtilmiştir.

3.2. Neşir Esasları

Kemâl-nâme-i Düğümlü Baba eserinin sekizinci cildi, Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi'nde bulunan *Düğümlü Baba Koleksiyonu*'ndaki 564-8 numaralı nüsha üzerinden okunmuştur. Yapılan kütüphane taramalarında eserin bu cildinin başka bir nüshasına rastlanmamıştır. Metinde geçen ayet ve hadisler dipnotta belirtilmiş; atasözleri ve deyimler için ayrı bir başlık yapılarak atasözleri ve deyimlerin geçtiği beyitler numaralarıyla birlikte verilmiştir. Açıklama yapılması gerekli durumlar da yine aynı şekilde dipnotta belirtilmiştir.

Transkripsiyonlu metinde varak numaraları köşeli parantez içinde verilerek sayfanın sol kenarında verilmiştir. Başta belirtildiği gibi kasîde KAS. ve kıt'alar K. şeklinde kısaltılmış olup kıt'a-i kebîreye rastlanmamıştır. Müellif menkıbeler arasındaki geçişi ayrı bir başlık vermeyerek "*keẓâlik*" ifadesiyle yapmış ve bazı menkıbelerde "*keẓâlik*" ifadesinin yanına menkıbenin ravisini de eklemiştir. Metnin tamamını tek bir aruz kalıbıyla yazan müellifin, eserde yok denecek kadar az vezin kusuruna rastlanması bu konudaki maharetini belgeler. Tam transkripsiyonlu metinde kullanılan neşir esasları aşağıdaki gibidir:

1. Metnin transkripsiyon aşamasında bazı vokal tercihleri haricinde büyük oranda metne bağlı kalınmış, ses veya harekeler ile belirtilen vokaller korunmuştur: Kendüye, idügin, virir, didi, söyleyüp vd.
2. Vokal veya harekenin olmadığı yerlerde uygulanan kurallar şu şekildedir:

- a. Geniş zaman ekleri dudak uyumuna ve ekin bitişiğinde bulunan kelimenin vokaline bakılmadan yuvarlaklaşma temayülünde olduğu kabul edilerek okunmuştur: Satar, söyler, görünür vd.
- b. Öğrenilen (duyulan) geçmiş zaman eki dudak uyumuna ve ekin bitişiğinde bulunan kelimenin vokaline göre yuvarlak veya dar ünlülü okunmuştur: Eylemiş, görmüş, yaykamış, olmuş, susmuş vd.
- c. Görülen (bilinen) geçmiş zaman eki üçüncü şahıslarda her durumda dar vokalli ve ünlü uyumuna bağlı kalınmadan okunmuştur: Çürüdi, buldı, oldu, virdi, düşdi, lutf itti, göçdi vd.
- d. Görülen (bilinen) geçmiş zaman eki birinci ve ikinci şahıslarda ekin bitiştigiindeki kelimenin vokali dikkate alınarak ve dudak uyumu gözetilerek okunmuştur: Bulunmuşdum, oldum, soyuldum, didiñ, satmadım, itmezdin vd.
- e. Birinci şahıs ekleri dar vokalli okunmuştur: Eyleyeyim, diyeyim, yazmayalım vd.
- f. İkinci çoğul şahıs emir eki dudak uyumu ve bitişiğindeki kelimenin vokali gözetilerek okunmuştur: Viriñiz, gidiñiz, idiñ vd.
- g. Üçüncü tekil şahıs emir eki her durumda yuvarlak vokalli okunmuştur: Üşümesün, gitsün, bilsün, eylesün vd.
- h. Birinci ve ikinci şahıs ekleri dudak uyumu ve ekin bitişiğindeki kelimenin vokali düzlük-yuvarlaklık/genişlik-darlık durumu gözetilerek okunmuştur: Haremiñ, şervetiñ, çocuğum, vd.
- i. Üçüncü tekil şahıs iyelik eki her zaman dar vokalli okunmuştur: Gözi, 'ömri, sözi vd.
- j. Zarf-fiil eklerinden -Ip eki her zaman yuvarlak vokalli okunmuştur: Öpmeyüp, dileyüp, urup, gelmeyüp, begenüp, hastelenüp, buyurup vd.
- k. Zarf-fiil eklerinden -madan yazıldığı şekilde okunmuştur: istemedem, dimeden, eylemeden vd.
- l. Zarf-fiil eklerinden -ıcak her zaman dar vokalli okunmuştur: Olıcak, tırıcak, koğıcak, ölicecek, eyleyicek vd.
- m. Soru edatı daima dar vokalli okunmuştur:
- n. İsimden isim yapan eklerden -II eki yuvarlaklaşma temayülünde olduğu kabul edilerek okunmuştur: şiddetlü, illetlü, beldelü vd.
- o. Fiilden fiil yapan eklerden -ın,-in eki dudak uyumu gözetilerek okunmuştur: Geçinür.

- p. Şimdiki zaman ekinden önce gelen ünlüler dudak uyumu gözetilerek okunmuştur: Görüyor, viriyor, tutuyor, bildiriyor, satıyor vd.
3. “ ile”, “içün” edatlarıyla “ise”, “iken”, “idi” gibi fiilin aldığı ekler ayrı ise ayrı yazılmış; bitişik ise tire ile gösterilmiştir: Vech-ile, olmağ-ile, nuşh-ile, bulmuş-iken, biner-iken, bilmiş-idi, şervet-içün, şevāb-içün vd.
4. Arapça ve Farsça terkiplerin yazımında şu hususlar gözetilmiştir:
- a. Arapça terkipler şöyle yazılmıştır: Muẓtaribu'l-hāl, nādiru'l-miśl, vereşatü'l-enbiyā', vd.
 - b. Farsça terkipler şöyle yazılmıştır: Pür-kerāmet, şeref-baḥşā, pür-ra'şe vd.
 - c. Farsça birleşik kelimeler (isim yahut sıfat) şöyle yazılmıştır: Dil-bend, çār-cihet, envār-endāz vd.
 - d. Arapça ve Farsça ön ek ve edatlar kısa çizgi ile gösterilmiştir: Be-kām, dü-kevn, bi-hamd-i bī-hadd, be-hük-m-i Ḥallāk, be-tekrār vd.
 - e. İki kelime arasına gelen ek ve edatlarla yapılan tamlamalarda her aralığa kısa çizgi getirilmiştir: Ser-ā-pā, ber-ā-ber vd.
 - f. Farsça son ekler ve sona eklenen edatlar bitişik yazılmıştır: Vīrān, bağçevān, bostān vd.
 - g. Türkçe kelime ve kelime gruplarıyla sıkça kullanılan -āsā ve -veş ekleri kısa çizgiyle gösterilmiştir: Hilāl-veş, dāder-āsā bi'r-veş, sünbül-āsā, sā'il-veş vd.
5. Metin içerisinde vezin uyumunu sağlamak için Türk diline uyarlanan ve iki sessiz arasındaki çoğalan sesler < > işareti içerisinde gösterilmiştir.

Kemāl-nāme-i Dügümlü Baba 8. Cilt (Cild-i Sāmin)

[1a]

Bi'smi'llāhi'r- Raḥmāni'r-Raḥīm el-Ḥamdü li'llāhi Rabbi'l-'ālemīn ve'ş-şalātü ve's-selāmü 'alā melce'i'l- ḥalķi ve münci'ihim ecma'in ve 'alā kâtıbeti enbiyā'ihî'l-mu'aẓẓamīn ve 'ibādihi'l-muvaḥḥidīn. Ammā ba'd fe-ḳad vaḳaftü hāze'l-kitābe ve eḥdeytü ecrahū li-ervāhi kāffeti emvātīnā ve'l fuyūẓātī'd-dāreyni li-küllî aḫyā'inā ve ene'l-'abdü'l-efḳar ila'llāhi'l-müte'āl. Nāẓımu hāze'l-kitābi ve nāmıkuḫū es-Seyyid İsmā'ıl Şādıķ Kemāl bin el-Ḥāc Muḥammed Şālih Vecīhī Paşa -raḥımeḫū'llāhu te'ālā-. “Rabbenā ātinā fi'd-dünyā ḥaseneten ve fi'l-āḫireti ḥaseneten ve ḳınā 'azābe'n-nār” Bi-

ḥurmeti ḥabībike'l-a'zam -şalla'llāhu te'ālā 'aleyhi ve 'alā ālihī ve şahbihī ecma'in ve sellem- kemā yuḥibbu ve yerzā ve'l-ḥamdü li'llāhi Rabbi'l- 'ālemīn.

Fī sene 1294

KAS 1.

[1b]

1. (Fe'ilātün [Fa'ilātün] Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün [Fa'lün])

1. Allah adın idelim ḥamd ile mebbe' ibdā
Şalavāt ile Muḥammed adı da peyrev aña
2. Āl ü aşḥāb-ı kirāmı ḥazarātı ile hep
Ümmetine daḥi ta'mīm ide Ḥaḳ bī-iḥşā
3. İbtidā bunlara dil-bend olan bendelere
Bī-nihāyet açılur heşt behiştde na'mā
4. Kat kat ḥamd u şalāt çār-cihet-i kalbe 'imār
Ya'ni dert üstine dert itdiriyor zevk u şafā
5. Kışşadan ḥisse-i feyz alınarak guşşa gider
İtdim inşād Kemāl-nāme-i Dügümlü Baba
6. Yedi cildini muḳaddem idüp itmām şimdi
Sekizincisi bu bed' oldu bi-tevfīḳ-i Ḥudā
7. Dil kelīm anda olur bint-i Şu'ayb'ın himemin
Sekiz on cild ü hucec itmede itmām aña
8. Yed-i beyzā mezmāmīn-i cenāḥ-ı dilden
Nūr virir feyzi ile kılsa tecellī Mevlā

9. Hāme ejder görünür menba‘-ı ihsān çıkarır
İktizāsına göre luṭf-ı ilāhī maḥzā

10. Olma münkir buna da oldı ser-ā-ser taḥkīk
Haḳ ḳabuliyle kemāl ide hemān kām-revā

K.1.

Kezālik

[2a]

1. İnebolulu Celīl-nām Efendi söyler
Gitdim İstanbul’a ṭarlıḳ çekiyordum ammā

2. Beldeñe git si‘a-ı rızḳıñ orada buyurup
Ric‘at ü zer’da altun bulup oldum ignā

K.2.

Kezālik

1. İtdi İnebolulu Hācī ‘Ali Ağa beyān
‘Arabacı çırağı olacaḳ idim aḳdem

2. Birini gösterüp ‘asker bedeli virecek o
Diyü keşf eylesin ol didi o Ḳuṭb-ı a‘zam

3. O kişi keşf diyüp öyle bedel itdi beni
Biñbaşı iderek Haḳ beni kıldı mükrem

K.3.

Kezālik

1. Murtażā maḥlaşı ismi de ‘Ali Beg didi kim
Biñ kise mālını soymuş idiler hırsızlar

2. Bir noḥud didi koyup āba yazınca taḳrīr
Sa‘y idüp buldı ḥukūmet-himem andan ızhar

K.4.

Kezālik

1. İnebolulu Hâcî Lûtfî Efendi söyler
Bağçevân olmağa İstanbul'a gelmişdim ben

[2b]

2. Gizlüce vār idi sermāyem anı keşf iderek
Didi tüccār ol olup artdı refāhım andan

K.5.

Kezālik

1. Ğalaṭa Mevlevî-hānesine aḳdem varıcak
Bulunan Şādık Efendi idiyor böyle beyān
2. Kalmamış idi ümīd bir konağı şardı ḥarīk
Parmağı ile işāretde ḥalāş oldu hemān

K.6.

Kezālik

1. Yine ol Şādık Efendi didi kim bir kuyuya
Düşdi elmās yüzük çok kişi kaldı ḥayrān
2. Pek ‘amīk iken orada bulunan hep gördi
Eli ile çıkarup virdi o Kūṭb-ı zī-şān

K.7.

Kezālik

1. Söyler ol Şādık Efendi biri efḳar olarak
Dudağı yıprak idi himmet idüp buldı şifā
2. Ya‘ni engüş-i şeref-baḥşā ile mess iderek
Kıllarak himmeti noḳşānını tām itdi Hudā

K.8.

Kezālik

1. Didi ol Şādık Efendi ki çok adım gitdik
Türbe-i Ḥazret-i Hālid'den öte şahrāya
2. Şu içün bir çocuk ağlardı o itdikde du‘ā

Yirde peydā olarak virdi anı isķāya

[3a]

3. Yine çıkar mı didik didi zarūretde çıkar
Çocuğa çok şadaķa virdik idi bī-vāye

K.9.

Kezālik

1. Yine ol Şādık Efendi didi yüzümde benim
Ur gibi şiş var idi mess buyurup şavışdı
2. Oķuyup besmeleyi hem didi Allāh ekber
İşba‘-ı pūr-şerefın sürdü hem düzlendi

K.10.

Kezālik

1. Didi Tevhīd Efendi bedevī şeyhīdir
Büyümüş ise de oğlum yine dimezdi kelām
2. Pūr-şeref parmağı ile femini mess idicek
Der-‘aķab eyledi intāķ Hūdā-yı ‘Allām

K.11.

Kezālik

1. Yine Tevhīd Efendi didi aķbābımdan
Biriniñ dili tururdu deheninden hāric
2. Sevbiniñ pāŗçasını āba koyup anıñ ile
Mess olup sāiri-veş ağızına oldu ‘āric

K.12.

Kezālik

1. Yine ol didi aķibbāmdan ‘Ali-nām bir zāt
Evlenüp olmadı zevciyyete aşlā kādır
2. Maşa ile kaşığına tokunup aña da Hāķ
O gice aķz-ı murād kuvvete itdi bāhir

[3b]

K.13.

Kezâlik

1. Yine nakl itdi o Tevhîd Efendi ki benim
Üzüm olmazdı bāğımda himemiyle oldu
2. Dügümi āba konup bāğa saçıldıkda Hudā
Pek büyük t̄anelü çok üzümü ihşān itdi

K.14.

Kezâlik

1. Yine Tevhîd Efendi didi oğlum aḳdem
‘İlmi taḥşîle çalışmazdı çok itdim teşvîḳ
2. Dügümi vaż‘ olunan şudan içirdikde aña
Oldı taḥşîl ile ḳādî virerek Hāḳ tevḥîḳ

K.15.

Kezâlik

1. Söyledi yine o Tevhîd Efendi bunu da
Bir faḳîr oldu şıraca ile bî-tāb u ümîd
2. İtdi nefḥ-ı nefes aña daḥi ol İsā-dem
Der-‘aḳab ḳıldı şifā-yāb Hudavend-i Mecîd

K.16.

Kezâlik

1. Didi ‘Abdullah Aḡa aşlı Arapgîr’ dendir
Faḳr u fāḳa beni pek muḫtarib itmiş idi
2. Oldı şîd-i himemi hakkıma da nūr-efzā
Rabb-i Rezzāḳ baña da yüsr ü refāhı virdi

K.17.

Kezâlik

1. Söyledi Ca‘fer Aḡa beldesi Dağıstān’ dır

Fakr ile kalmış-idim ben dağı ġāyet ‘āciz

[4a]

2. Sevġ ü himmet ile bir tācire hādım oldum
Kıldı anıñ ile Hāġ māye-i yūsri hā’iz

K.18.

Kezālik

1. Eyledi Ca‘fer Aġa böyle dağı naġl ü beyān
Ki o tācir baña bir cāriye virmiş idi
2. Çocuġı olmaz idi nefh idüp āb üzre o ġavş
Bir kıızım ile bir oġlum da cihāna geldi

K.19.

Kezālik

1. Söyler ol Ca‘fer Aġa batdı birinde aġçem
Çok idi aġladım o didi taşadduġ eyle
2. Çokdan azdan sadaka vir saña ol aġçe gelür
Buyurup geldi vü yüsır artdı idince öyle

K.20.

Kezālik

1. Didi Ca‘fer Aġa bir ‘illetim olmaġla benim
Bayılurdum yine himmetleri oldu erzān
2. Ki mübārek ayaġıyla üzerime başarak
Şavdı bayılmadım iksir-i şifā hāki hemān

K.21.

Kezālik

1. Bunı da Ca‘fer Aġa söyledi kim vālidemiñ
Yine öyle marazı var idi bayılur idi
2. Āba vaż‘ eyledi düğümlerini içirdüp
O dağı şavdı benim gibi bayılmaz oldu

[4b]

K.22.

Kezālik

1. Didi ol Ca‘fer Ağa yine ki emr itdi baña
Vālideñi kocaya vir didim olmaz kocadı
2. Māni‘ olmaz buyurup birine itdim tezvīc
Hīç umulmazsa da Hāḡ çocuğı da luṭf itdi

K.23.

Kezālik

1. Söyledi Aḡmed Efendi o da Dağıstānlu
Hāl-i fakrım var iken didi dükān aç ol zāt
2. Ḳarz-ı sermāye alup te‘diye itdirdi Hūdā
Müstakīl eyledi tācir baña virdi berekāt

K.24.

Kezālik

1. Yine ol Aḡmed Efendi didi oğulluğumuñ
Ayağı çapraz olup da çekiyordı zahmet
2. Şıgadı mess iderek dest-i şeref-peyvestin
Ayağı düz başarak geldi ser-ā-pā ferḡat

K.25.

Kezālik

1. Didi ol Aḡmed Efendi ki benim māderimiñ
Pek müsınne degil iken dişi dökülür idi
2. Ma‘nevī bür‘ olarak bir şu ‘ināyet buyurup
Nūş itdikde Hūdā yine şifāyı virdi

K.26.

Kezālik

1. Söyler ol Aḥmed Efendi birisi çok akçe
Baña virmişdi emānet anı itdim ġā'ib

[5a]

2. Bād pazarında ara ġā'ib olan yirde diyüp
Buldum anda ġalabalık oluyorken ġālib

K.27.

Kezālik

1. Yine ol Aḥmed Efendi idiyor taḥkiye kim
Bir kişi ġā'ib olup vālidesi itdi bükā

2. Ben daḥi ağladım ol zāt didi bugün gelecek
Geldi ol günde Ḥudā kıldı yine kām-revā

K.28.

Kezālik

1. Didi ol Aḥmed Efendi ki ben İstanbul'da
Bir kıızı dāderim içün diledim virmediler

2. Bu da ḥayr olmağ-ıla himmeti oldı şāyān
Kaṭ'ice redde iken aḳd-i nikāḥ eylediler

K.29.

Kezālik

1. Söyler ol Aḥmed Efendi yine kim dāderimiñ
Çocuğı olmaz idi aldığı işbu kıızdan

2. Yine feyż-ı himemi olmağ-ıla nūr-efzā
Ḥazret-i Rabb-i enām itdi anıñ ile de şen

K.30.

Kezālik

1. Naḳl ider Aḥmed Efendi yine kim māderime
Hacc ü ḥayrāt ile emr eyledi bī-ḳudret iken

2. Yolda elmās bulup şāḥibi de çıkmayarak

Ḥacc ü ḥayrâtı naşīb eyledi Rabb-i zü'l menn

[5b]

K.31.

Kezâlik

1. Bir Dağıstānlu Efendi ki Muḥammed ismi
Didi bir kıza Tırabzon'da oldum 'āşık
2. 'Akdı olmazdı müyesser o buyurdi himmet
'Akd olup şerveti de itdi baña evlā Ḥaḳ

K.32.

Kezâlik

1. O Efendi yine naql itdi ki bī-ḳudret iken
Tekye yapdır diyerek eyledi esbāb-ı zuhūr
2. Aña da kıldı muvaffaḳ beni Rabb-i Ekrem
Tekye-i feyz du'āsı olabilemez maḥşūr

K.33.

Kezâlik

1. O Efendi yine 'arz eyledi kim bir kimse
Geziyor idi rûku'da gibi zahrı iki ḳat
2. Virdi bir ḳarpuzu ekl eyle kabuğıyla diyüp
Ḥikmet-i Ḥaḳ olarak buldı anıñ ile necāt

K.34.

Kezâlik

1. Zilelü Ḥacī Güllü Ağa beyān eyledigim
Afv ide Ḥazret-i Ḥaḳ sārık idim ben aḳdem
2. Līk şahrāda zaḥīre ḳuyusuna düşdüm
Dört gün aç ḳalaraq meyyite oldum tev'em
3. Tevbeyi eyleyerek rabṭ-ı derūn itdim aña

Eli ile beni çıkardı o Ğavş-ı a‘zam

[6a]

4. Virdi bir pârça da nân açlık vü havfım gitti
Tevbe itdirdi vü dört hac ile oldum hurrem

K.35.

Kezâlik

1. Bir Efendi Zilelû ismi Halîl’dir didi kim
İsmime kur‘a işâbetle bedel bulamadım
2. Himmeti kırtararak hac ü ticâret eyle
Buyurup hacla Medîne’de de tüccâr oldum

K.36.

Kezâlik

1. Ol Efendi didi gitdim bir aralık şılaya
Didi istek ideni yanıña al gider iken
2. Bir Buḥârâlı murâd itdi ber-â-ber oldum
Nâ-ümîd hasta idi ‘âfiyet oldu rûşen
3. Soñra da gitdi Medîne’de refâhı buldı
Çok işime yaradı şanma murâdım ana men

K.37.

Kezâlik

1. Söyledi Ahmed Efendi ki Medîne’de muḳîm
Gidüp İstanbul’a eskici idim ben aḳdem
2. Topal olmak ile oḒlum ayaḒa kalkmaz idi
Uyhuda aña şu püskürdi o Kuṭb-ı a‘zam
3. Oldı bîdâr ayaḒa kalkdı didi rû’yâmda
Dört melek geldi Düğümlî idi hey’et ile hem

[6b]

4. Ayagımı şıgadılar da ifâkat buldum
Didi fehm oldu yine himmeti nice efham

K.38.

Kezâlik

1. O Efendi didi bir sâ' ile hatunuñ da
Hâl-i fuḥşın bulup ilhâm ile tevbe virdi
2. Didi bir zengin olan hanıma terfih eyle
O da bilür idi kadrini refâh buldırdı

K.39.

Kezâlik

1. Yine o didi Sâyis Aḥmed'i at tepmek ile
Saḡat olmışdı beli kendüsi idi efkar
2. Buyurup himmeti buldı o da der-hâl şifâ
Oldı taḡşîş-i ma'âş ile de yüsre mazhar

K.40.

Kezâlik

1. Yine o didi ki işbu sâyise aylık için
Emrine mümteşil olmakla biri buldı refâh
2. Ki Medîne'de ikâmetle yesârın himmet
İderek öyle naşîb itdi Cenâb-ı Allâh

K.41.

Kezâlik

1. Yine o didi ki Fâtih'de vasaṡ medresede
Bir kuru tut ağacında turup âbdest aldı
2. Buña toḡunmayasız yine tarâvet bulacak
Buyurup buldı büyük meyvesi ḡaşıl oldu
3. Nâdiru'l-miṡl olup ihdâ olunur baḡşîş için

[7a]

Şimdi mevcüddur eṭrāfı da hıfz olundu

K.42.

Kezālik

1. Yine söyler o ki dīger ṭut ağacı orada
Kuruyup ḳaṭ‘ olunup sāde köki ḳalmış-idi
2. Aña armuduñ aşılmasını emr iderek
Nādiru’l-mişl büyük armudı o da virdi

K.43.

Kezālik

1. Yine o didi ki bir kimse ‘iyāzen bi’ llāh
İ’ tirāz itdi seri üzre düğümler göricek
2. Gösterir Hāḳ buyurup başına düşdi kiremid
Çāresiñ bulmadı kırk kīse ḳadar şarf iderek
3. ‘Āḳıbet āfiyeti buldı yine himmet idüp
İlticāsında anı parmağı mess eyleyerek

K.44.

Kezālik

1. Yine o didi faḳīriñ biri şu isteyerek
Pāresin soñra vireyim didi şucı ḳoğdı
2. Görüp emr itmiş iken yine ‘iyāzen bi’ llāh
Redd ü taḥḳīr idicek düşdi hemān bayıldı
3. ‘Afv-ı ‘ālīleri olmaḳ ile ḥaḳḳında niyāz
Oldı şāyān u Hudā yine ifāḳāt virdi

K.45.

Kezālik

[7b]

1. Yine söyler oña yayḳatmaḳ içün gömlegini

Vālideme götürecek idim itdi himmet

2. Ya‘ni kim māder ü hemşireñ ile hac idesiz
Diyerek öyle naşib eyledi Rabb-i ‘İzzet

K.46.

Kezālik

1. Söyledi Şādık Efendi vaṭanı Dağıstān
Sirkat olmak ile aqçem şucu oldum nāçār
2. Bir içim şu viricek didi ki sen hac eyle
Parañı sārıkı hem-şehriñ idecek ikrār
3. Hac naşib oldu baña orada bir hem-şehrim
Kıldı tevbe ile i‘tā anı idüp izhār

K.47.

Kezālik

1. Yine ol söyledi düğümleriniñ ba‘zısını
Vālideynim gözine sürmek içün virdi baña
2. Gözleri görmez idi mess ile şıḥḥat geldi
Haccı da himmet idüp cümleten itdik ifā

K.48.

Kezālik

1. Dağıstānlu biri naql eyledi ismi Hābıl
Moskov’un ğadrini görmüş idim evvel mevfūr
2. Didi git şimdi saña nef‘i olur hac iderek
Eyle huccāc fuḳarāsın keremiñle mesrūr
3. Gidicek beldeme defterleri buldum ki anı
Ġā‘ib idenleri zābıt idecekdi mağdūr

[8a]

4. Viricek urtulup anlar baa pek ok ikrm
Oldı hacc u adaat ile de oldum me'cr

K.49.

Kezalik

1. Dasitnlu biri syler laabıdır Kkl
adım İstanbul'a Mosov beni itmidi esr
2. Git Medne'de olacak si'a-i rız saa
Buyurup 'azm idicek oldu 'asrken o yesr

K.50.

Kezalik

1. Dasitnlu biri de syledi Arslan laabı
Didi git beldee nef'i virecek Hzret-i Ha
2. Esbden imparator decek idi ttdum
İtdi ikrm u ma' virdi meserret bulara

K.51.

Kezalik

1. Byle nal itdi Buarl afa-nm bir zt
Parmaqım ba'zı cihet ile saat almı-idi
2. Himmet-i 'liyesi ile if-yb oldum
Iba'-ı feyzi anı mh-ı nevi masdı

K.52.

Kezalik

[8b]

1. Ol afa yine beyn itdi ki demidi o zt
Ha flnı hareminden virecek nef'i saa
2. Zevcine hadım olup kendsi itdi rılet
Zevcesi baa varup nef'i daı virdi Hud

K.53.

Kezâlik

1. Bunı naql itdi Buḥārālî olan Mîr ‘Ali
İftirâ olmağ-ıla ḥaqqıma oldum maḥbûs
2. Himem-i pür-keremi ile rehâ-yâb oldum
Çâresin bulmayup esbâbca idim pek me’yûs

K.54.

Kezâlik

1. Söyler ol Mîr ‘Ali baña didi yûsr irişe
Ol Mışır içre te’ehhülle Medîne’de muḳîm
2. Yine nuṭḳ-ı şeref-efzâları hep itdi zuhûr
Ya’ni ol vech-ile luṭf eyledi Ḥallâḳ-ı Kerîm

K.55.

Kezâlik

1. Bir Efendi didi Yozğadlı Hüseyn ismi daḥî
Kıldı himmet baña şervet ile pür-ḥayr veled
2. İkişi daḥî zuhûr eyledi oğlum şimdi
Bâb-ı fetvâda kitâbetde buluyor emced

K.56.

Kezâlik

1. Didi İzmîdlü birisi laḳabı Kel Aḥmed
Eylemişdi si’a-i ḥâlî baña da himmet

[9a]

2. Ben daḥî tarlığa düşmüş iken İstanbul’da
Kıldı temdîd ü vasî’ öylece Rabb-i ‘İzzet

K.57.

Kezâlik

1. Bir Buḥārālî didi Dost Meḥmed’le be-nâm
Ben helâl şanıyor idim birisin virdim aña

2. Almadım akçe didi yūsri vire Mısr'da Hāk
Çok ma'āş ile nīce şerveti de virdi Hudā

K.58.

Kezālik

1. Söyledi Hācī 'Ali Baba Buḥārālī'dır
Faqr ile muẓtaribu'l-hāl oluyordum aḳdem
2. Mısr'da ola refāhıñ buyurup baña daḫi
Anda beş kīse de aylık ile oldum mükrem

K.59.

Kezālik

1. Ğalaṭalu Hüseyin Ağa daḫi itdi beyān
Vālidem ile me'an ḳalmış-idim ben efḳar
2. Vālidem ḥaḳḳına ḳılmışdı ma'āşı himmet
Der-'aḳab ḥāşıl olup ḳalmadık öyle muẓtarr
3. Çocuk idim Ğalaṭa Maḥkemesi'nde ḥıdmet
Himmet itmek ile vaḳti gelüp oldu aẓher

K.60.

Kezālik

1. Söylüyor Aḥmed Ağa aşıdır Erzincānlu
Faqr idüp cānıma kār olacak idim ḥammāl

[9b]

2. Buyurup ḥāl-i refāhı baña daḫi himmet
Virdi esbābı da iḥsān ile Rabb-i Mūte'āl

K.61.

Kezālik

1. Didi ol Aḥmed Ağa Mīr Sa'īd'ın çocuḡı
Ḥaste oldu getürüp himmeti olmışdı niyāz

2. ıldı erz n hem n irdi ıf  a a dağı
C mlemiz itdik o g n da meserret i r z

K.62.

Kez lik

1. Muştafa     Efendi didi Da ıst nlu
Ki ızım idi  m dsiz derecede  aste
2. Himmet-i  aliyesi ile ıf -y b oldu
O kederden bizi de ıldı  ud  v reste

K.63.

Kez lik

1. Didi K zım Beg o  stanbul ah l sinden
B b-ı c mi de çevirdim p p  ın bi t-ta z m
2. V lidem g yet ile  asta idi himmet idüp
ıldı i s n hem n  afiyeti Rabb-i Ker m

K.64.

Kez lik

1.   bu K zım Beg ider bunu dağı na l   bey n
Öyle ta z m idicek kend me de ıldı kerem
2. Ba a da   l-i ref h irmegi himmet buyurup
Oldı ol-vech-ile de  alb-i za  f m  urrem

[10a]

K.65.

Kez lik

1. Söyledi   rif Efendi ki Sel nikl d r
   il t olmadı  iftliklerim idi b -s d
2. Virdim incir   yogurt ekl eyle fa lasın a a
 u ile d kdiricek oldu fev  id memd d

3. İnciri pek severek dir idi bunu daḥi
Süt olan nehr-i cināndan yaradıyor Ma'būd

K.66.

Kezālik

1. Yine ol didi Selānik'de kızım ḥaste idi
Mendili bende idi virdim elin silmek için
2. Anıñ oldığını ḥasteliğini keşf iderek
Himmeti kıldı şifā buldı hep olduğ memnūn

K.67.

Kezālik

1. Söyledi Mīr Besīm o daḥi İstanbullu
Ağzım içmez idi ğam evveli idim ḥammāl
2. Eyledim kendüye ta'zīm baña da himmet idüp
Şādī-'i yūsri ile oldum mütebessim der-ḥāl

K.68.

Kezālik

1. Didi ol Mīr Besīm aksin 'iyāzen bi'llāh
Ki biri itdi ḥaḳāret telefe oldı hedef
2. At sürüp tūr didi o tūrmayup esbi tūrdu
Yine koşdurdı düşüp çignedi at itdi telef

[10b]

K.69.

Kezālik

1. 'Ulemādan didi Hābīl ki Dağıstānlu'dur
'İlmi taḥşīlime de himmet-i 'ulyāsı sebeb
2. Hem müderris olarak neşri ile şervetime
Bā'ış olmak ile de eyledi ḳat ḳat atıyeb

K.70.

Kezâlik

1. Söyledi Ca'fer Ağa kim o da Dağıstānlu
Tönbekici çırağıydım aña itdim ta'zīm
2. Himmet itdi olaraq elviyeye kaymaşam
Yüsr-i hāli baña da kıldı kerem Rabb-i Kerīm

K.71.

Kezâlik

1. Şeyh Bayrām Efendi didi Kürd'dür aşlı
Tekye olmuş idi Şandıklı kazāsında harāb
2. Buyurup himmeti inşāsına der-hāl oldu
Olmamışdı gelüp İstanbul'a itdimdi şitāb

K.72.

Kezâlik

1. Şeyh 'Alī didi ki Şandıklı kazāsında yine
Var iken tekyemiñ irādı virilmezdi baña
2. Ben daği çāresini bulmayup itdikde niyāz
Himmetiyle çıkarak zāhire oldu 'itā

K.73.

Kezâlik

1. Mağnisalu bulunan Mīr Sa'īd naql eyler
Bağçevānlık içün İstanbul'a geldim evvel

[11a]

2. Anı da bulamamışken himemi itdi zuhūr
Mağnisa'da beni de kıldı müdür Rabb-i Ecell

K.74.

Kezâlik

1. Böyle naql itdi Sa'īd Ağa ki kayıkçı idim
O gelüp didim idüp sā'iri de tola kayık

2. Hax Te'ālā virecek didi itā'at itdim
Şimdi ıstabl-ı hümāyūn'da refāhım fā'ıķ

K.75.

Kezālik

1. Böyle naķl itdi Meħmed Ağa tütünci idim
Ben Çanaķķal'alu idim gelüp İstanbul'a
2. Virdi Hax baña da ıstabl-ı hümāyūnda refāh
Himmeti olmuş-idi çün baña da öyle ola

K.76.

Kezālik

1. 'Ali Beg naķl ü beyān eyledi İstanbulu
Pederim şan'atı ħallāc idi ta'zīm itdi
2. Ben çocukdum idüp 'askerde refāhım himmet
İtdi Hax kâ'im-maķām işte orada şimdi

K.77.

Kezālik

1. Söyledi Mîr Cemāl kim pederim yorgancı
Şan'atında idi kıldı himemin baña niyāz
2. Çocuk idim baña aķlāmca himmet buyurup
Eyledim ben daħi ol gūne refāhı iħrāz

[11b]

K.78.

Kezālik

1. Bir Efendi ki Cemāl ismi meşāyıldandır
Didi ħaste idim oldu himemi yine recā
2. Koyup elbîsesiniñ pârçasını şu içine
Nüş itdirdi Ĥudā virdi 'aķıbinde şifā

K.79.

Kezālik

1. Şekli 'Osmān Efendi idiyor naql ü beyān
Keşfîni görmüş idim zā'ir olup ben de hemān
2. Kıldı ta 'bîr-i menāmım o da tām itdi zuhūr
Eylemiş mehbîṭ-ı ilhām anı dā'im Yezdān

K.80.

Kezālik

1. Didi ol Hakkı Efendi ki Dağıstānlu'dur
Hacca olmuşdı Şalāhuddīn Efendi 'āzim
2. Mevti ihtārla didi işiñi koyma noqşān
İtdi ikmāl ü vefāt hacda bu daḥi lāzım

K.81.

Kezālik

1. Dağısitān'da Koba-nām arz hükümdārı kaçup
Geldi İstanbul'a ismi de Ümîd Hān idi
2. Git hükümet yine saña virilür didi aña
Oldı öyle diyü ol Hakkı Efendi didi

K.82.

Kezālik

1. Kādīyān-nām maḥal içre hükümdār-zāde
Bedel isminde biri de buraya gelmiş-idi

[12a]

2. Haşmı 'ammîsi idi sen anı sağ bulmazsın
Didi ol-vech-ile oldı diyü de naql itdi

K.83.

Kezālik

1. Yine ol Hakkı Efendi didi kim bir hanım
Zevciniñ kendüsine söyledi tavrın bārid

2. Himmet-i ‘āliyesi oldu aña da şāyān
Eski ülfetlerini eyledi Mevlā ‘ā’id

K.84.

Kezālik

1. Böyle naql itdi Hüsām-nām Efendi ki odur
Evveli şehremini hā’iz-i bālā rütbet
2. Haste olmuş idim ümīd keserek kemdümnden
Sürmeyüp öleceğim şandım olup pek şiddet
3. Daha çok ‘ömrün olup hasteligiñ çok olmaz
Didi ol-vech-ile luṭf eyledi Rabb-i ‘İzzet

K.85.

Kezālik

1. Şahib-i cāh Efendi idiyor taḥkiye kim
İşbu cāha kaderimde var-imiş hayli zemān
2. Halbuki zīk idi hālim benim ol günlerde
Keşf ü himmet buyurup yūsri de Hāḫ virdi hemān

K.86.

Kezālik

1. Abaza Mīr Cemīl didi ki faḫr ü fāḫa
Ağlayacak dereceye beni itdi īṣāl

[12b]

2. Zā’ir oldum baña da kıldı refāhı himmet
Öylece eyledi iḥşān-ı Hudā-yı Müte‘āl

K.87.

Kezālik

1. Abaza Muştafā Beg didi beni aldı biri
Bī-namāz idi görüp kıldığımı dögmüş-idi
2. Gördi tarıldı o zāt aña da taḥkīr itdi

Didi cānıñ çıkacak ol gice cānı çıkdı

3. Si‘a-i rızkı benim haqqıma himmet idüp
Beni de Rabb-i Ğanī luṭf ile iğnā itdi

K.88.

Kezālik

1. Didi zabṭıyye livāsında ‘Ali-nām kātib
Vālidem ile çocukken aña gitdim zā’ir
2. Ben nice kātib olup nice te’ehhül iderim
Cümlesin himmet ü inbā idüp oldı bir bir

K.89.

Kezālik

1. Söyledi Aḥmed Ağa nargile itmişdi taleb
Rehn ile tönbeği aldım ki idim pek efkar
2. İtmedim hîç beyān anı da keşf itdi hemān
Yüsri himmet buyurup der-‘aḳab oldum mazhar

K.90.

Kezālik

1. Didi ‘İzzet Beg uşaklık idiyordum evvel
Kaleme sevk ü refāhı da buyurdı himmet

[13a]

2. Ben daḥi kātib ü aşḥāb-ı refāhdan oldum
Gelmiş iken o kadar faqr ile ḥāl-i zucret

K.91.

Kezālik

1. Vāşıl-ı rütbe-i bālā bulunan Mîr Şefîk
Didi ben çocuk iken vālidem itdi îşāl
2. Baña da himmet-i ‘ulyāları oldı şâyān
Kıldı terfih ü be-kām luṭf ile Rabb-i Müte‘āl

K.92.

Kezâlik

1. Didi Şâlih Beg odur Aţana sancâğından
Pederim fakr ile fevt oldu ben idim efkar
2. Yüsr-i hâlim içün itdi baña da ‘aţf-ı nazar
Kıldı esbâbını ihşân ile Mevlâ mazhar

K.93.

Kezâlik

1. Bir Efendi didi İzmîdli’dir ismi de Münîr
Vâlidem cāmeyi yaykar idi çocukdum ben
2. Hıdmet-i maţbah-ı şâhāneyi hem-dâr-ı vesî‘
Himmet itmek ile luţf eyledi Rabb-i zü’l-menn

K.94.

Kezâlik

1. Söyledi Nûri Efendi ki Çanakkal‘alı’dır
Ben mübârek pâpüşını çevirüp kıldı kerem
2. Maţbah-ı ‘âmirede hıdmet ile hâl-i refâh
Himmet itmekle anı virdi Hudâ-yı Ekrem

[13b]

K.95.

Kezâlik

1. Didi Muhyiddîn Efendi olacağdım hammâl
‘İlm ile yüsri baña himmet ü inbâ itdi
2. Heves itmemiş iken verziş ü ikdâm itdim
Haq muvaffaq buyurup yüsri de anda virdi

K.96.

Kezâlik

1. Türbe-i Hazret-i Yahyâ ki Beşiktaş’da şehîr

Hıdmetin kıldı Hasan-nām Efendi'ye kerem

2. Bî-kes ü efkar ü ümîdsiz iken himmet idüp
Haq naşb itdi didi şükr ile kendü aqdem

K.97.

Kezâlik

1. Bir Efendi didi ismi yine anıñ da Hasan
Sağat iken elim itmiş idim aña hıdmet
2. Himmeti ile şifâ buldum idüp 'ilm ihrâz
Kıldı ol türbede vâ'iz beni Rabb-i 'İzzet

K.98.

Kezâlik

1. Didi Tevfîk Efendi ki ta'ayyüşde benim
İzîrâbım var iken kıldı baña da himmet
2. Çend 'aded çaycı dükânı benim İstanbul'da
Ya'ni luğf itdi refâhı baña Rabb-i 'İzzet

K.99.

Kezâlik

[14a]

1. İnebolulu biri didi Meḥmed ismi
Cüz'ice hıdmeti oldu baña nef'i küllî
2. Ben daḥi dîk-ı ta'ayyüşle şıkılmış iken
Yine yol buldurup esbâbını bildirdi Celî

K.100.

Kezâlik

1. Mühtedî 'Ârif Efendi didi ben sâyes iken
Koğılup tekyesine çend gün oldum mihmân
2. Şervet ü beyti Medîne'de buyurdu himmet

Öyle ihsân-ı İlâhi olup oldum şādān

K.101.

Kezâlik

1. Didi ol Hakkı Efendi ki Dağıstānlı Beşîr
Geldi leşgān Mehemmed de ber-â-ber geldi
2. Oldı taḥkîrde leşgān ‘iyāzen bi’ llāh
O şehîd eyleyicek işbu Beşîr’i didi
3. Öyle oldı o da ḳatlı oldı ḳışāşen ya ‘nî
O şehîd oldı bu leşgān cezāsın buldı

K.102.

Kezâlik

1. Didi bir zât Kilisli olup ismi de Celāl
Haleb’e git buyurup eyledi tebşîr-i refāh
2. Şoñra rû’yâda da te’kîd ile ferdāsı daḥî
Didi rû’yāmı da ol mehbiṭ-i ilhām-ı İlāh

[14b]

3. Saña Burhân Efendi oluyor hem-şehrî
Benim aḥbâblarımdan diyü ḳıldı āgāh
4. İşbu Burhân Efendi’de de var cezbe-i Hakk
Varıcaḳ anda kerem ḳıldı refāhı Allāh

K.103.

Kezâlik

1. Didi ol belde lü bir zât ki Meḥmed ismi
Gözlerim görmeyüp olmuş idi batnımda ‘alîl
2. Mazhar-ı himmet-i pür-mefḥareti olduḳda
Hepisince de şifâ virdi Hudāvend-i Celîl

K.104.

Kezâlik

1. Söyledi Mîr Cemîl aşlı anıñ Çerkes'dir
Şar'adan oğlumu himmet ile kıldı taḥlîş
2. Himem-i pâkine reşk itmede iksîr elbet
Vâr 'umûm 'illete nef'i buña da bi't-taḥşîş

K.105.

Kezâlik

1. Yine ol Mîr Cemîl didi ki muḫtarr idim
Himem-i pür-keremiyle baña da geldi yesâr
2. Kîmiyânıñ adı var kim biliyor tâdın anıñ
Lezzet-i yûsr ile bu virmededir ḳalbe mesâr

K.106.

Kezâlik

1. Didi ol Mîr Cemîl çamura düşdi çevirem
Yine çıkartdı derûnum daḫi oldu aḫhar

[15a]

2. Ṭuruḳ-ı 'âliyeye ben de deḫâlet itdim
Kîmiyâ olsa dü-kevne idemez ḫayr o ḳadar

K.107.

Kezâlik

1. Didi Dâvud Paşa'da şeyḫ olan 'Abdü'l-ḳâdir
İzṭırâbım var iken eyledi tekve himmet
2. Zâhiren anda ta'ayyüşle refâhı buldum
Bâtınen nef'ini ta'dâda bulunmaz ḳudret

K.108.

Kezâlik

1. Söyledi Yûsuf Efendi ki odur Bitlîslî

Toğdı oğlum anasından eli egri olarak

2. Himmeti ile şifâ buldı hemân toğruldı
Toğrılar iki cihānda daği anıñ ile Hâk

K.109.

Kezâlik

1. Söyledi Qarşlı Münîr Beg ki benim çiftligimi
Zabt idüp Vâlî-i Qarş olmuş-idim pek mağdûr
2. Buyurup himmeti Qarş'a gidicek me'mûren
Virdi çiftliklerimi istemeden geldi sürûr

K.110.

Kezâlik

1. Gürci'dir Hâlid Efendi o da naql eyledi kim
Kaldım açıkda perîşân iderek tengi-i hâl
2. Himmeti olmak ile haqqıma da erzânı
Baña da vüs'atı luğf eyledi Rabb-i Mûte'âl

[15b]

K.111.

Kezâlik

1. 'Arabacıbaşı 'Ārif Baba kim çok zemân
Hıdmet itmiş-idi eyledi o böyle beyân
2. Qādîköyü'ne berāber gidicek bir inegiñ
Memetin mess ile sütsüz idi süt oldu revân

K.112.

Kezâlik

1. Yine ol didi ki kayıkçı Velî Ağa'ya
Kıldı hünkâr kayıkçılığı himmet oldu
2. Bir yigirmi paralık virdi teberrük olarak

Hāl-i yūsri de du‘ā itdi anı da buldı

K.113.

Kezālik

1. Tönbeği aldıǵı dükānıñ olup şāhibi ħabs
Oǵlı gelmekle beyān eyledi bā-ħüzñ ü melāl
2. Buyurup himmeti der-ħāl ħalāş oldu o da
Diyü ol ‘Ārif Efendī’den olur naql-i maķāl

K.114.

Kezālik

1. Yine ol didi ki rüz-nāmecı-i evķāfı
Ĥaksız ‘azl itdirecek idi büyüǵı bulunan
2. Himmetiyle o düşüp kazdıǵı ķāha kendü
Kıldı cāhı ile rüz-nāmecıyi Ĥaķ şādān

K.115.

Kezālik

[16a]

1. Söyledi oña ħazīne ķaldı Cemīl-nām bir zāt
Çıķarılmışdı maķallī idi defterĥāne
2. Buyurup himmeti evvelki ma‘āşından çok
Aylık ile yine buldı o meserret cāne

K.116.

Kezālik

1. Ĥaksız olmak ile anı çıķaran kimse daĥı
Ĥadriniñ kendü cezāsını bulur dimiş-idi
2. O daĥı buldı mücāzātı diyü ‘ibret içün
Yine ol nāķil olan zāt ifāde itdi

K.117.

Kezālik

1. Yine rāvī oña dimişdi Sa‘īd-nām bir zāt
Uymuyor şimdi benim mansıbıma şer‘-i şerīf
2. Dilerim şer‘a muvāfiķ şey ile tebdīlin
Diyerek himmet idüp virdi hemān Rabb-i Laţīf

K.118.

Kezālik

1. Āmedī’niñ ĥulefāsından idi Tevfīķ Beg
Eyledi naķl ü beyān ismini itmem imlā
2. Bir kişi ‘işrete düşmüşdi ‘iyāzen bi’llāh
Nuşķ idüp dinlemedi oldu giriftār-ı belā

K.119.

Kezālik

1. Bunı da itdi ifāde yine Tevfīķ Beg kim
‘Arzıhālcı ‘Ali Beg ĥaķķına himmet kıldı

[16b]

2. Zile’ye kā’im-maķāmlıķ ile me’mūr olarak
Emel itmekde idi o da murādın buldı

K.120.

Kezālik

1. Didi ol Ĥaķķı Efendi ki Tırabzonlu biri
Münkir idi tıruķ-ı ĥaķķı ‘iyāzen bi’llāh
2. Ĥarb ālātı gibi aratdı o elzem buyurup
Oldı aĥbārı gibi ol kiřiniñ ĥālī tebāh

K.121.

Kezālik

1. Şuleĥādan Ĥüseyn-nām Efendi didi kim
Bir kişi itdi edepsizlik ‘iyāzen bi’llāh
2. Pederi gül gibidir gitse bu çalı yakılır

Didi fevt-i pederinde anı Hâk kıldı tebâh

K.122.

Kezâlik

1. Şofular Tekyesi'niñ şeyhi 'Ömer-nâm bir zât
Hürmet eylerdi olup şâhib-i rüşd ü 'irfân
2. Geldi bir ser-hoş o da hürmet idüp sevķ iderek
Buldı ol şeyhden inâbetle şalâh u îkân

K.123.

Kezâlik

1. Yine ol didi Cemîl-nâm Efendi'nin de
İtdi oğulları tahķîr 'iyâze ideriz
2. Pederiniz güzel o göçse olursuz hâ'ib
Buyurup oldı bu da didigi üzre bâriz

[17a]

K.124.

Kezâlik

1. O yine söyledi kim Edirneli şûfi Musâ
İde Hâk cümleyi mahfûz hâķâret itdi
2. Yaķaza hâlde de rû'yâda da nuşh itmiş-iken
O ķabûl itmeyüp ısrârla helâke irdi

K.125.

Kezâlik

1. Yine ol didi kızını Zeki Paşa birine
Virecek idi aña virme didi virdi yine
2. Görüp envâ'-ı zarar ikisi de fevt oldı
Hubb ü hayr eylemedi hâşılı o duķterine

K.126.

Kezâlik

1. Yine o didi saḳaṭ sā' ile himmet idicek
Ḥaḳ şifā ile ğmāyı daḫi ҡıldı iḥsān
2. Geldi īmāna didi ismiñ ola İbrāhīm
Bereket hem-daḫi īmānda selāmet çok 'ıyān

K.127.

Kezālik

1. Yine ol didi ki Mesrūr Ağa zenginlik ile
Kibr idüp eyledi taḥḳīr 'iyāzen bi'llāh
2. İḥtirāz itmeli şeyṭān gibi māl aldadıyor
Buyurup oldu dilenci derece mālī tebāh

K.128.

Kezālik

1. Yine ol didi serāyludan olan bir ҡadına
Çok meşāyiḡ oḳudı ḥasteligi ğiçmez idi
2. Āba vaż' eyleyerek bir düğümin bi'l-işrāb
Der-'aḳab aña da Yezdān şifāyı virdi

[17b]

K.129.

Kezālik

1. Himmeti ile şifā-yāb olan işbu ҡadın
Çok nefis eṭ'ime iḥzār idüp ekl eylemedi
2. Bir faḳīriñ diger oṭada ta'āmın keşfen
Celb ü ekl ile şehīr mā'ide-āsā didi

K.130.

Kezālik

1. Yine söyler oña diz üzre ҡu'ūd eylemiyor
İ'tirāzında bulunmuşdı ḥaḳī ba'zı kesān
2. Der-'aḳab keşf ile kibr itmemelidir yoḥsa

Resm için şıkmamalıdır didi kendin insān

K.131.

Kezālik

1. Ol yine rāvī ki Nevres Paşa'ya aḳdem o ğavṣ
Didi iḳbālīñ olur ḥayr ide gör ḳādir iken
2. İtmez iseñ sönecek şem'a-ı iḳbāl çabuk
Didi iḳbālī çabuk giçdi o gūnā rūşen

K.132.

Kezālik

1. Yine ol söyledi çarpılmış olan bir dervīş
Didi rū'yāda seniñ gibi biri urdı bana
2. İ'tirāf itdi kuşūrını naşīhat buyurup
Himmet-i 'āliyesi ile hemān buldı şifā

[18a]

K.133.

Kezālik

1. Yine ol söyledi şu istedi bir kimse gidüp
Çeşmeden aldı virüp içdi o şerbet-āsā
2. Fazla ḳalmış idi çok kimse anı tatdılar
Şerbet-i sükkere ḳalb oldığı oldu eclā

K.134.

Kezālik

1. Yine rāvī o ki ābdest alup ol Ḳutb-ı gūzīn
Ligen içinde ḳalan ābı bir a'mā içdi
2. Gözine de sürerek dīdesi oldu bīnā
Ḳalmadı 'illet-i baṭniyyesi daḥi var idi

K.135.

Kezālik

1. Yine ol didi ki nargīlesiniñ āteşini
Pek büyük düşmemek içün dilediler tebdīl
2. Didi yakmaz bakılup yakmadığı oldu ‘ıyān
Hālbukim sönmeyerek levni idi bī- taḥvīl

K.136.

Kezālik

1. Yine ol didi gelüp Debreli Maḥmūd-nām zāt
Kızı pek ḥaste vü kākılmaz idi oldu ihzār
2. İdicek ḥayr du‘ā virdi şifā Rabb-i Kerīm
‘Avdet itdi ayağı ile idüp Ḥaḫ iḳdār

[18b]

K.137.

Kezālik

1. Ol yine didi Medīneli Kerīm-nām bir zāt
Aña ḥurma getürüp itdi i‘āde birini
2. Bunı tuḥm eyle diyüp hem aña İstanbul’da
Himmetiyle bedel-i ḥac daḫi i‘ṭā oldu
3. Oldı ol tuḥm ile miḳdārı keşir ḥurma elezz
Ki Medīne’de anıñ şöhreti de emr-i celī

K.138.

Kezālik

1. O didi yine Münir-nām Efendi kızını
Birine virecek idi himemin itdi recā
2. Evvelī virecegiñ ādeme vir demiş iken
Faḫrı vardır diyerek virmemiş idi ammā
3. Virdigi kimse anı bākire taṭlīḳ iderek

Va‘d olan ol kişiye kıldı müyesser Mevlā

K.139.

Kezālik

1. Yine söyler o ki bu gūne kızını o kiŝi
Virir iken gelerek himmeti olmak diledi
2. Oldı ŝāyān Hudā şerveti kıldı ihsān
Kālbī ŝādān cihāna gelerek hem veledi

K.140.

Kezālik

[19a]

1. Yine o didi fakīriñ biri yılan taşıyup
Eyle āzād Hudā şerveti virsün didi
2. İmtiŝāl eyleyerek eyleyüp āzād aña
Şerveti luṭf ile Yezdān sürürü virdi

K.141.

Kezālik

1. Yine söyler oña Ŝamsunlu bir ādem gelerek
Diledi himmetini vālidī olmuş mecnūn
2. Aña da geldi ḥadīŝ-i Nebevī denlū ŝifā
Ya‘ni kālur eŝer ehvenligi oldı efzūn

K.142.

Kezālik

1. Yine o didi Amasyalı olan ‘Abdu’llāh
Çok elma getürüp satmağa yolda çürüdi
2. Himmet ile aña cüz’ice ŝuyu serpmek ile
Hiç ümīdi yoğ-iken bey‘ ile nef‘ in gördi

K.143.

Kezālik

1. Yine didi ki Amasyalı o zāt içün de

Himmet itmişdi ğinā eyledi Mevlā ihsān

2. İtdi Amasya'da bir tekyeyi hattā inşād
Oğlıdır şeyhî diyü kıldı o rāvī tibyān
3. Almalı böyle himem olmalı el mālî-i feyz
El aman şanma ki şādān olur el malıñ alan

K.144.

Kezālik

1. Gideroslu 'Ali'niñ olmuş-idi ağzı 'alīl
'İllet-i qalbini keşfen didi tām müslim ol
2. Nuşhı te'sīr ile tevbe iderek himmet idüp
Ağzı da oldı şifā-yāb be-fevķ-ı me'mūl

[19b]

K.145.

Kezālik

1. Yine rāvī o ki bir kimse 'iyāzen bi'llāh
İtdi taḥķīr didi vāriş saña menfūruñ olur
2. Sevmedigi kişi dāmād olarak vālidine
Mālı qaldı aña vārişligi itmekle 'ubūr

K.146.

Kezālik

1. Yine ol taḥkiye eyler ki Ḥalīm-nām zāta
Efķar olmak ile şerbet tağılup virmediler
2. Çeşmeden bardağı taldırdı aña kıldı kerem
Buldı a'lā olarak lezzet-i şerbet aẓher
3. Himmeti ile Medīne'ye de qāḏī oldı
Böyle de lezzeti ol şerbetiñ oldı evfer

K.147.

Kezâlik

1. Bir kişi řā'im iken itdi şarâret bî-tâb
Başnına başdı mübârek elin ol utb-ı güzîn
2. Didi gÛyâ ki içÛp arlık içinden çok şu
almadı hîç şarâret eşeri bende hemîn

K.148.

Kezâlik

1. Yine o didi şaşırcılar içinde bulunan
Câmi'ye geldi o zât zelzele hiss olmuş-idi
2. Bunı yaptırdı kerâmet ile RÛstem Paşa
Anıñ içÛn bilÛr ehlini bu ma'bed didi

[20a]

K.149.

Kezâlik

1. Yine o didi faķır řâdıķ Efendi gelicek
Al şu aķçeyi didi yoğidi mer'î bir şey
2. SÛbhası ucın uzatdı ki şurur bir miřliñ
şerveti himmet idÛp virdi hemân Rabb-i Hıyy

K.150.

Kezâlik

1. O didi kim fuķarâdañ yine řâdıķ'la be-nâm
Birisi evlenecekdi şaleb oldu elmâs
2. Baķ şu sÛprÛndÛlÛge didi orada buldı
Hil'at-ı şerveti de himmeti ıldı ilbâs

K.151.

Kezâlik

1. DinÛr Anşakya'da medfÛn şabîbü'n-neccâr

Türbedār-idi Süleymān Efendi söyler

2. Geldim İstanbul'a zāhirce baña yüsre sebeb
Kim olacak idügin söyleyüp oldu aẓher

K.152.

Kezālik

1. O Süleymān Efendi didi irādım olup
Havf-ı maḥlülle ḥafīdime dilerdim i'tā
2. Sen ẓarındāşınıñ oğlına vir anı buyurup
Öyle virdim torunum fevt olup oldu eclā

K.153.

Kezālik

[20b]

1. Yine ol didi ki ben bir gemiye biner iken
Rākib olma buyurup mümteşil oldum der-ḥāl
2. Ol geminiñ ḥaberi geldi gidüp ğark olmuş
Bañadır himmeti bu ḥıfẓ-ı Ḥudā-yı müte'āl

K.154.

Kezālik

1. Ağniyādan u müderris 'Ali-nām zāt didi
Bir ḥ'āceniñ vār idi borcı şaqlamış idi
2. Himmet-i sāmiyesi olmağ ile aña daḥi
Sür'at ü yüsre ile Ḥağ te'diyesin itdirdi

K.155.

Kezālik

1. Yine söyler ki o bir mīr-alāy ḥaste idi
Didi kelb yavrısına vir eteginle ekmek
2. Enf-i kibrin yuğaru düzleterek şıḥḥat bul

Diyerek şıhhati buldı hemān öyle idicek

K.156.

Kezālik

1. Yine ol didi yoğurt ekmek alıp şāhibini
Hıdmete göndericek tablası düşdi ammā
2. Çanağın hīç birisi akmadı düz indi o nān
Çamur iken kuru olan yire indi maḥzā

K.157.

Kezālik

[21a]

1. Yine ol söyledi ‘ilmen ben icāzet alıcak
Kıldı cem‘iyyete teşrīf ü murādım şordı
2. Hıdmet-i şer‘-i şerīf ile niyābet diledim
Beldeme sā‘ire de himmet idüp de oldı

K.158.

Kezālik

1. Didi İbrāhīm Efendi müderris Şālih
Geldim İstanbul’a himmet ile buldırdı oṭa
2. Gelür oğluñ ola pür-ḥayr ü kebīr devletde
Buyurup itdi vürūd oldı bütün öyle vire

K.159.

Kezālik

1. İşbu İbrāhīm Efendi yine söyler ki baña
Si‘a-i emr-i ta‘ayyüşde de kıldı himmet
2. Şām’da çiftligiñ olsun diyü taşrīḥ idüp
Öylece kıldı kerem Ḥazret-i Rabb-i ‘İzzet

K.160.

Kezālik

1. Naql ider Bedri Efendi ki Kilis mevâtınıdır
Ana bir dâderim emlākımı zabt itmiş-idi
2. Hâk Te‘ālā yine ircā‘ buyurur didi saña
Anı da öylece Hâk yine baña virdirdi

K.161.

Kezâlik

[21b]

1. Kıldı ol Bedri Efendi bunı da naql ü beyân
Ni‘met-i hâlıkı taḥdîs dimekdir maḫşûd
2. Zengin ol câmi‘ vü tekyeyi binâ eyle didi
Kıldı iğnâ vü muvaffâk beni Rabb-i ma‘bûd

K.162.

Kezâlik

1. Yine ol didi Burûsalı ‘Azîz-nâm zâtın
Şıracalu idi oğlu olamazdı çäre
2. Aña da himmet-i kudsîyyesi erzân olarak
Virdi Hâk bür’ u şifâ şavdı yine o yara

K.163.

Kezâlik

1. Didi ol Bedri Efendi ki o bedr-i tāmın
Nev hilâl-veş kesilen tırnağı da nûr-nümâ
2. Kaṭ‘ idüp anı elin yaykadı şuyıyla anın
Nâ-mizâc Edhem Efendi’ye hemân geldi şifâ

K.164.

Kezâlik

1. Yine ol Bedri Efendi didi kim bir şahşın
Üzerine ‘araba devrilicek kıldı nigâh

2. Bî-zarar çıkdı o kimse ‘araba altından
Himmet itmek ile şervet daħı virdi Allāh

K.165.

Kezālik

1. Burusalı Edhem Efendi getürüp bir ayva
Didi envā‘-ı murādın burada buldı vücūd

[22a]

2. Kırtulur ħabs olan oğluñ kılınur borcuñ edā
Şervet irer didi luţf itdi hepīsın ma‘būd

K.166.

Kezālik

1. Yine ol Bedri Efendi didi kim bu gūnā
Kām bulup Edhem Efendi aña aķce virdi
2. Almayup cāmī‘i inşāya muvaffaķlığını
Himmet itmek ile Ħaķ yine müyesser itdi

K.167.

Kezālik

1. Yine ol Bedri Efendi didi iki ħaste
Gördi Bayram Efendi’ye didi anlara baķ
2. Ki anıñ-çün emeliñ manşıbı virir Yezdān
Buyurup baķmaķ ile virdi o maķşūdını Ħaķ

K.168.

Kezālik

1. Yine ol Bedri Efendi didi bir balıķçı
Balıķın çıķmadığın söyleyüp o virdi cevāb
2. Ki kavī at bugün ağı buyurup atdıķda
Mu‘teber çok balıķ virdi Ħudā-yı Vehhāb

K.169.

Kezālik

1. Söyledi Aḥmed Efendi o da şālih serrāc
Pek şedīd sancuma avun yidir p geldi şifā
2. OĞlum olmişdı ḥaāretde ‘iyāzen bi’ llāh
Sağ iken ḥasteligi virdi Ḥudā aa cezā

[22b]

K.170.

Kezālik

1. Dir öbür ahvecini didi ırāĖı ustam
oğaca ehl   ‘iyālim gein rken andan
2. ağırup gelmedi taḥırle ‘iyāzen bi’ llāh
Didi Ḥa y sri virir sizleri de eyler şen
3. Virir  stādıa da şora cezāyı buyurup
Y sr irüp bunlara o buldı cezāyı r şen

K.171.

Kezālik

1. O didi Muřtafā AĞa’ı ‘iyāli ḥaste
OĞlı da mu‘ad olup ayağa h  alkmaz idi
2. OĞlına virdi  z m didi cināndan mı bu
Ki cihāndan degil o anaa da vir didi
3.  kisi daı tenāv lde řifā-yāb olarak
 şbu eng r zih  ḥamr-ı meserret oldu

K.172.

Kezālik

1. Yine ol didi ki Kürd Bayram Efendi geldi
Boynı üstünde şed d yāre zuh r itmiş-idi
2. ıldı yār-i fem-i ekremlerini aa devā

Ḥaḵ ‘aḳṭbinde şifāyı aña da luṭf itdi

K.173.

Kezālik

1. Hem didi kıldı o Bayram Efendi’ye duā
Yüsr ile cāmi’i inşāya muvaffaḵ olmaḵ

[23a]

2. Cāmi’i yaptı çehār-şenbe maḥallesinde
Himmet-i ‘āliyesi üzre ğınāyı bularaḵ

K.174.

Kezālik

1. Didi ol çıḵmadı şu evde ḵuyı ḵazdırdım
Bir noḥud ḵoydurup ol ḵuyıda şu çıḵdı hemān
2. Bize de her kim içerse aña da geldi şifā
Zāhiren bir noḥud ammā nice ‘ayn-ı iḥsān

K.175.

Kezālik

1. Hem didi cümlemize servet ile ḥaccı daḥi
İşbu teşrīfi ğünü eyledi himmetle du‘ā
2. Ḥāzret-i Rabb-i enām öylece mecmū‘umuzu
Ḥamd-i bī-ḥadd ola kim itdi hemān kām-revā

K.176.

Kezālik

1. Yine ol didi müsinne olaraq bir hātun
Oğlı ğayb olduğunu söyledi ḥasretle hemān
2. Gelür o biñbaşı vü nāḵil-i na‘şıñda olur
Didi hep oldı Sa‘īd ismini de kıldı beyān

K.177.

Kezālik

1. O didi geldi Dağıstānī Ḥalīl Paşa aña

Söyledi ƣanı menāşıbla Hicāz’da bulunur

2. Şoñra da nice iƣāmet idecek şeb-hāne
Revişi nice olacaƣ didi hep itdi zuhūr

[23b]

K.178.

Kezālik

1. O didi ƣurma getürdüm aña hacdan gelicek
Birine virdi hem itdi aña da hac himmet
2. Hāzret-i Rabb-i enām itdi şeref-yāb anı da
Yüsren ifāya muvaffaƣ olup irdi ferhat

K.179.

Kezālik

1. Yine ol didi müsinn bir kişi itdikde vürüd
İhtiyarlık saña gelmiş didi kim ahtārnāk
2. ‘Ömrümi nice giçürdüm deyicek virdi cevāb
Eylemiş āb-ı vużū’ lihye vü a‘zāñı da pāk
3. Hüsni hatmi daƣı ihsān idecek Rabb-i Kerīm
Diyerek göçdi o şeb oldu bu daƣı idrāk

K.180.

Kezālik

1. Yine ol söyledi kim cāriyeme şar‘a gelüp
Ābdest alurdı o Ƙuţb üstüne şuyun serpdi
2. Şatacaƣdım didi bundan olacaƣ evlādıñ
Şavışup ‘illeti andan çocuğum da oldu

K.181.

Kezālik

1. Bir Dağıstānlu Efendi didi ismi ‘İsā

Mîrî fesçisi idim hürmeti itdim nokşāñ

2. O da taqlîl buyurup himmetini haqqımda
Çıkarıldım oradan virdi teyakkuḡ Yezdān

[24a]

K.182.

Kezālik

1. Yine o didi bıçaqçılığı nuṭṭ itmiş-idi
Öyle oldum göricek hürmeti itdim ityān
2. Seni toḡrultdı bıçaqçılık ide Haḡ ihsān
Saña da oḡluña da yūsri diyüp oldu hemān

K.183.

Kezālik

1. O didi geldi haber bize yaḡn oldu harîḡ
Ḥavf geldikde telāş itme diyü nuṭṭ itdi
2. Ḥāl-i faḡrıñ olup inşāda du‘ā almış-idiñ
Yanmayacak buyurup Ḥazret-i Haḡ kurtardı

K.184.

Kezālik

1. Yine o söyledi taḡdîş-i ni‘am eyleyerek
Cāmi‘ inşāya muvaffaḡlıḡım itdi himmet
2. Başḡa yire gidemez oldıḡımı da keşfen
Bunda yap didi naşîb eyledi Rabb-i ‘İzzet

K.185.

Kezālik

1. O didi bir kişi taḡḡirle ‘iyāzen bi’llāh
Aña da virdi cevāb böylece ‘ibret-baḡşā
2. Sebeb-i kibriñ olan māl ü konaḡ baḡ ne olur

Buyurup yangın ü sâ'ir zarar itdi ifnâ

K. 186.

Kezâlik

[24b]

1. O didi Selmân Ağa söyledi mālım çalınup
Sevdiğim cāriye de tırmadı şatdım nāçār
2. Baña virdi ki cevāb cāriye vü māl gelür
Virir andan çocuğunu da saña Rabb-i Ğaffār
3. Bir kadın soñra du'ā istedi görmezdi gözi
Cāriye o idügi oldu bi-ilhām izhār
4. Nuş u himmetle şifā buldı yine geldi baña
Çalmış o mālı virüp irdi çocukla da mesār

K.187.

Kezâlik

1. Yine o didi ki ben ğā'ib idüp hayli ğuruş
Māl-ı mīrīden idi hūzn ü telāş geldi baña
2. Bulunur hemde anıñla irecek saña sürür
Buyurup buldum anıñçün kerem irişdi baña

K.188.

Kezâlik

1. O didi kim Burusalı fuķarādan biriniñ
Arz ü ipek böcegi fā'ide virmez idi
2. Bir noħud virdi teberrük olarak anlar içün
İkisinden daħi Mevlā berekātı virdi

K.189.

Kezâlik

1. Yine o didi qarındāşımı nefy eyledi Rus

Gelecek hacca ber-ā-ber gideceksiz didi

[25a]

2. Yümn-i nuṭkuyla kerāmet yine zāhir olarak
Geldi hacca da Hudā öyle müyesser itdi

K.190.

Kezālik

1. Bunı da söyledi kim himmet idüp böyle daḥi
Bizleri eyledi ol Kuṭb-ı mu‘allā şadān
2. ‘Ammi-zādem bulunan ‘Abd-i Menāf buldı refāh
Müftülük başka menāşib daḥi oldı iḥsān

K.191.

Kezālik

1. Yine o didi Dağıstānlu ‘Ali-nām zāta
Ba‘zı hem-şehrisi medyūn idi katlin gördi
2. Nuşh idüp dinlememişlerdi ‘iyāzen bi’llāh
Haḫ cezālar virüp anlar daḥi borcın virdi

K.192.

Kezālik

1. Ol yine didi alacak idi yük bir ḥammāl
Anı bir başkası almak dileyüp men‘ itdi
2. Ol yine dinlemeyüp düşdi beli oldı şikest
Himmet idüp o biri şervet ü kāmı buldı

K.193.

Kezālik

1. Söyledi Cābir Efendi ki Medīne’de muḫīm
Türkçe’yi añlar idim söyleyemezdim ammā
2. Buyurup nuṭkına da Haḫ bereket vire ol ān
Başladım söylemege Türkçe’yi de bī-pervā

[25b]

K.194.

Kezālik

1. İtdi ol Cābir Efendi daḥi taḥdīs-i ni‘am
Bunı da itmek ile böylece tefhīm u beyān
2. Ki benim de yine ḥayrāta muvaffaqlığı
Himmet itmek ile tevḥīk-i Ḥudā irdi hemān

K.195.

Kezālik

1. Söyledi yine ol aḳdemce Medīne‘de baña
Didi rū‘yāmda al sende şehādet-nāme
2. İstedim yūsır ile virildi murādım üzre
Geldim ilhām ile vāḳıf idi ol rū‘yāma

K.196.

Kezālik

1. Didi ol yine baña nuṭḳ-ı şerīfi oldu
Yenbu‘ın ḥırsızı çok zabtına sen ol me‘mūr
2. ‘Avdet itdikde Medīne‘ye beni bi‘t-tensīb
Kıldılar öyle de me‘mūr bu daḥi itdi zuhūr

K.197.

Kezālik

1. Söyledi ‘Ārif Ağa şimdi Medīne‘de muḳīm
Altunīzāde‘ye aḳdemce vekīl-ḥarc idi
2. Altunīzāde‘niñ olmuş idi ḥaste ḥaremi
Virdi yār-i fem-i ‘ālīsini sıḥḥat buldı

K.198.

Kezālik

1. Yine ol ‘Ārif Ağa didi merāk ‘illetine

Virdi ağaç tozını geldi anıñ ile şifā

[26a]

2. Tıbca ger fā'idesi vār ise anıñ bi'l-farz
Öyle iḥbārı demek yine be-ilhām-ı Hudā

K.199.

Kezālik

1. Ol yine söyledi bir ḥasteye iḥtār olunup
Himmetin istememiş idi 'iyāzen bi'llāh
2. Ben recā eyleyicek keşf ile olmaz buyurup
'Āfiyet bulmayarak oldu o 'illetle tebāh

K.200.

Kezālik

1. Ol yine didi ki aḳdemce ümīdim yoğ-iken
Altunīzāde vekīl-ḥarcılığın iste didi
2. Eskiniñ fevti henüz soñra taleb eyleyeyim
Didim itmek ile te'kīd diledim virildi

K.201.

Kezālik

1. Söyledi yine o kim baña Medīne'de daḥi
Eylesün şeyḥ-i ḥarem didi vekīl-ḥarc seni
2. Anı da Ḥazret-i Ḥaḳ kıldı müyesser öyle
Eyledim öylece şeyḥü'l-ḥaremiñ ḥıdmetini

K.202.

Kezālik

1. Yine o didi baña himmeti olmuş idi
Zevce-i şāḥibe-i şerveti Ḥaḳ ide naşīb
2. Sebeb-i ḥayr u refāh oldu o da ḥaḳkımda
Buyurup öylece iḥsān-ı Hudāvend-i mucīb

[26b]

K.203.

Kezālik

1. Yine söyler o ki bir cāriye almış idim
Şat dimişse de tekāsülde bulunmuşdum aña
2. Nā-gehān fevt olarak hikmeti oldu zāhir
Virdigim akçe aña oldu hemān maḥv u hebā

K.204.

Kezālik

1. Didi ol Hakkı Efendi ki tevażzu' için
Bir imāmdan şu taleb eyledi virmemiş-idi
2. Çok ma'āş ile aña vār idi me'mūriyyet
'Azlini kendüye imā buyurup 'azl oldu

K.205.

Kezālik

1. Yine ol Hakkı Efendi didi bir zāt için
O imāmdan kalacak manşıbı itdi himmet
2. İntihāb oldu yerine anıñ 'azlinde bu zāt
Himmeti ile o da eyledi kesb-i ferḥat

K.206.

Kezālik

1. Söyledi Hamdi Efendi ki ben idim maşrū'
Göricek himmet idüp virdi rehā Rabb-i Kerīm
2. Esbden düşmek ile evveli itmişdi zuhūr
Eyledi keşf ü beyān olmamış-iken tefhīm

K.207.

Kezālik

[27a]

1. Söyler ol Hakkı Efendi ki Yehūd'dan birisi
Kızı pek haste olup himmetini kıldı niyāz
2. Bī-dirīg olmağ-ile buldı 'aķībinde şifā'
Şems-i īmān daħi oldı aña envār-endāz

K.208.

Kezālik

1. O kişiniñ küçük oğlu daħi haste imiş
Hemān irişdi şifā aña da idüp himmet
2. Ğayr-ı müslimse de o çocuk olup Hakk hādī
Didi me'mül olunur aña daħi bu ni'met

K.209.

Kezālik

1. Hāzret-i Yahyā Efendi ki Beşiktaş'da defīn
Orada bir kişi ebyāt okumağ diledi
2. Anı Zākirbaşı men' itdi ol itme buyurup
Dinlememiş idi kendü dili de habt oldı

K.210.

Kezālik

1. Hem de bu men' olunan kimse kırā' at idicek
Cümleye eyledi te'sīr ü bükā eylediler
2. Bunları da bulunup Hakkı Efendi orada
Böylece görmek ile nakl ü rivāyet eyler

K.211.

Kezālik

1. Hem o Zākirbaşıñ gözleri 'illetlenerek
İlticā eyleyicek eyledi 'afv ü himmet

[27b]

2. Yine ol Hakkı-i hakk-gū bunı da rāvīdir

Himmet itdikde hemān irdi aña da şıḥḥat

K.212.

Kezālik

1. Yine ol rāvī didi anda ta‘ām eyler iken
Bir kişi mu‘teriz olmak ile keşf itdi hemān
2. İ‘tirāzı idi zāhirce daḥi tā-be-maḥal
Şer‘iñ icāb ü edāya o Kṭb itdi beyān

K.213.

Kezālik

1. Yine o söyledi Şeyḥ Nūrī Efendi’niñ olan
Cāriye ḥaste idi bulunamamışdı devā
2. Aña da edviye-i himmeti iḥsān iderek
Rabb-i Şāfi-i Kerīm itdi şifāyı i‘tā

K.214.

Kezālik

1. Hem o Şeyḥ Nūrī Efendi ile dāmādındañ
Qalacaq şoñraya bu cāriye ‘ömr ile didi
2. Olmaya qaṭ‘-ı ümīd aña göre defn içün
Bu daḥi keşfi ile nuşḥ olup öyle oldı

K.215.

Kezālik

1. Bir Efendi didi Qırımlı Cemīl ismi daḥi
İstedim bi’ d-defe‘āt aylığı olmaz didiler
2. Olıcak bir kez aña himmet-i ‘ulyāsı hemān
Emelim üzre kerem oldı ma‘āş evfer

[28a]

K.216.

Kezālik

1. Taḥkiye itdi Meḥmed Beg idim pek ḥaste
Karagol-hānede yaṭup diyemezdım şoḥbet
2. Sūkdan giçer iken oraya teşrīf iderek
Buyurup himmeti geldi ‘aḳabinde şıḥḥat

K.217.

Kezālik

1. Hem didi ben o zamanlarda mülāzım idim
Yümn ü feyz-ı himemi böyle de oldı şāmil
2. Kaymaḳam rütbesi iḥsān olunup ‘askerde
Kıldı tız ḥāl-i refāhı daḥi Mevlā ḥāşıl

K.218.

Kezālik

1. Hem süvārīden olan bir nefer a‘rec idi
Karagol-ḥānede görmüşdi buyurdı himmet
2. A‘recinden irüp aña da der-ḥāl rehā
Ayağı düz başarak buldı o daḥi ni‘met

K.219.

Kezālik

1. Söyler ol Ḥaḳḳı Efendi ki didi İdrīs Ağa
Eyledi ‘azm-i Hicāz ile ikāmet niyyet
2. Didi İstanbul’a ‘avdet idecek ṭuramayup
Gitdi o ṭuramayup eyledi öyle ‘avdet

K.220.

Kezālik

1. Didi ol Ḥaḳḳı Efendi ki Server Ağa’ya
Kıldı tebşīr ile iḥtārı muşarraḥ icrā

[28b]

2. Üç kīse aylık ile sende Medīne’ye gidüp

Lîkiñ olmazsa şalâhıñ olur icrâ-yı cezâ

3. Saña taş taşıdarak yine şalâh bulmaz iseñ
Katl iderler buyurup oldı bütün ol gūnâ

K.221.

Kezâlik

1. Söyledi Hamdi Efendi ki çocuk idim ben
Pederim bey' u şirâ eyler idi didi aña
2. Şer'a hâdim ola oğluñ çalış 'âlim olsun
Buyurup nuṭkı yine oldı tamâmen eclâ

K.222.

Kezâlik

1. Didi ol Hakkı Efendi biriniñ pāpūşı
Ġayb olup çok arayup kölesi bulmamış-idi
2. Çend gün soñra olup lâzım o Ġavṣa pāpūş
O köle Ġayb olan ol pāpūşı der-hâl buldı

K.223.

Kezâlik

1. Yine ol Hakkı Efendi didi kim Bākī Beg'in
Mülkini kendüniñ a' dâları zabṭ eylediler
2. Virerek hāk-ı mübârek aña serpdirmiş idi
Kıldı yümnile i'âde yine Rabb-i Ekber

K.224.

Kezâlik

1. Aña hayrâta Hicâz içre muvaffaqlığı da
Himmet itmişdi Hudâ öyle muvaffaq kıldı

[29a]

2. Dağsitân içre mülûkdan dinür ol Bākī Beg'e
Diyü ol Hakkı Efendi yine tafşıl itdi

K.225.

Kezālik

1. Yine rāvīdir o kim geldi Dağıstānlu Sa‘īd
Didi git beldeñe Hāk servet ü hac ide naşīb
2. ‘Avdet itmekle gelüp aña daği hāl-i refāh
Haccı da kıldı müyesser aña Hallāk-ı Mucīb

K.226.

Kezālik

1. Didi Şirvānlı İbrāhīm Efendi ki benim
Geldim İstanbul’a ğark olmuş-idi emvālim
2. Didi git Aḥmed Efendi’yle ber-ā-ber hacca
Hac idüp irdi anıñ ile refāha hālīm

K.227.

Kezālik

1. Şaçlı İbrāhīm Efendi didi gelmişdi biri
Didi iḥsān-ı hümāyūn dilerim hac içün
2. Fakrını eyledi tafşıl didi meydāna çıkar
Fevt olup da kemeri zer ile çıkdı meşhūn

K.228.

Kezālik

1. Didi bir kimse ki ismi daği Allāh kuludur
Malımı bir kişi almışdı güzeşte olarak
2. Sen aña hıdmeti eyle olacağdır nef‘iñ
Didi hıdmetle baña geldi çok aqçe turıcak

[29b]

K.229.

Kezālik

1. Yine ol didi ki fevt olmağ-ile ol tüccār
Vereşesi saña ikrām idecekdir didi

2. Hacı müyesser olacak bir de ğaniyye zevce
Saňa varır buyurup cümlesi öyle oldu

K.230.

Kezâlik

1. Bir Dağıstānlu didi ismi ‘Ali hem de Sefer
Çok bıcaqlar getürüp şatamamışdım aşlā
2. Bir bıcaql eyle ğazāya gidecek kimseye baḥş
Diyerek öylece itdim birini ihdā
3. Kār ile cümlesi bir heftede şatıldı hemān
Böyle nuṭkıyla da bildirdi yine faḫl-ı ğazā

K.231.

Kezâlik

1. Yine o didi buyurdu baňa kim beldeñe git
Al arāzi vü nühās ḫayra vir itme isrāf
2. Bereket gitmeye isrāfla ḫarışup da ḫarām
Didi Hāḫ virdi ğinā māyem olup bu evşāf

K.232.

Kezâlik

1. Yine didi ki o ğāzīye de nuşhı buyurup
Al ğazā mālı köle anı Hicāz’a gönder
2. Eyle me‘mūr şu içün ḫayr olarak didi idüp
Şağ Medīne’de köle yine o ḫayrı eyler

[30a]

3. İsmi Moralı ‘Ali’dir bu da keşf ü himmet
Ki muvaffaql olarak cümlesi de eylediler

K.233.

Kezâlik

1. Söyler Afġānlu biri ismi ‘Ali şoyuldum
Çay virüp vir didi ħastelere bunıñ şuyunı
2. Beni de eyledi ol-vech-ile Mevlā iġnā
Ĥāl-i faķır olsa şedīd çok kişi bozar ħuyunı

K.234.

Kezālik

1. İder Afġānlu Aĥmed Beg ifāde beni de
Ĥāl-i faķrım var iken himmeti kıldı iġnā
2. Nice esbābı da ħalk itdi Cenāb-ı Yezdān
‘İllet-i hā’ ile-i fāķaya irişdi devā

K.235.

Kezālik

1. Didi Afġānlu biri ismi de Allāhvirdi
Pek faķır idim oyuncaķ satıyordum aķdem
2. Baña da şerveti himmetle kerem itdi Ĥudā
Nefsimiñ re’yi oyundan çıkup oldum ħurrem

K.236.

Kezālik

1. Yine ol söyledi kim baña o Ėavş-ı ekrem
Eylemişdi bunı da böyle beyān ü iġtār
2. Saña ġadr isteyecek biri cezāsın bulacaķ
Buyurup ħükm-i ķader o daĥi oldu izĥār

[30b]

K.237.

Kezālik

1. Yine söyler o ki soñra daha çok şerveti de
Kıldı himmet ile ħayrātı da oldu nāşıĥ

2. Artdı şervet yine taḥdīs-i ni‘amdır diyeyim
Öyle ḥayrāta da tevfiḳ-ı Ḥaḳ oldu vāzīḥ

K.238.

Kezālik

1. Şaḳlı İbrāhīm Efendi yine rāvīdir kim
Fuḳarāyı biri koḡdı ki gelecek ḥünkār
2. Koḡma dimişse de redd itdi ‘iyāzen bi’llāh
O helāk oldu faḳīrlər kerem oldu bisyār

K.239.

Kezālik

1. Şaḳlı İbrāhīm Efendi didi ismin yazmam
Bir ḥāce itdi du‘ā olmadı o dest-güşā
2. Ḥāce itmiş idi taḥḳīr ‘iyāzen bi’llāh
Nice bed fi‘lin anıñ keşf ü helāk itdi Ḥudā

K.240.

Kezālik

1. Yine o taḥkiye itdi ki görüp bir kāfir
Kıldı taḥḳīr anı o daḥi ‘iyāzen bi’llāh
2. Didi bin dürlü cezāyı virecekdir aña Ḥaḳ
Arası giçmedi çok hep olaraq oldu tebāh

K.241.

Kezālik

[31a]

1. Anaṭolı’da ‘aşā’irden ‘Ali didi ki ben
Saç timür satıyor-iken o buyurdu himmet
2. Ya‘ni kim şervet ü ḥac saña daḥi ola naşīb
Buyurup anlar ile geldi baña da ferḥat

K.242.

Kezālik

1. Ba‘de hac yine be-tekrār ğinā bulacağın
İhtiyācsızca ‘ibādātı naşīhatle didi
2. İtdi bunlar dağı nuṭkı gibi der-ḥāl zuhūr
Böyle sermāye-i dārını dağı buldurdı

K.243.

Kezālik

1. Bir faḳīre didi ḥurmetsiz oğuma Qur‘ān
Ya‘ni soḳağda oğumağlığın oldu māni‘
2. Si‘a-i ḥālī dağı himmet idüp buldı ḥuṣūl
Ba‘zı esbāb çıkup şerveti oldu cāmi‘

K.244.

Kezālik

1. Bir kişiyē varacağ olmuş-idi bir ḥatun
Ġayra var demiş iken vardı ta‘annüdle aña
2. Her ne mālı var ise cümlesin alup kaçdı
Kendü kendüye dimek itdi ḳadın celb-i belā

K.245.

Kezālik

1. Didi İbrāhīm Efendi ki gelüp ‘Abd-i Selām
Evvelā ‘usrı ne gūne olacağ didi aña
2. Şoñra da yūsri bulacağ idüğün bi‘t-tebşīr
Ḳıldı ḥayrātı naşīhat yine oldu eclā

K.246.

Kezālik

1. Şūreti sâ‘il olan ba‘zı ğanīyi göricek
Didi vār mālınıñız līkin olacağ sirḳat

2. Gerçi inkār-ı ṭabī‘ide bulundu anlar
Geldi sirḳat olıcaḳ dimege mecbūrıyyet

K.247.

Kezālik

1. Didi Mīkā‘ıl Efendi ki o Boyābād’da
Pederimiñ vaṭanı Kaşğar ü ḳaldım efḳar
2. Baña da himmet-i ‘ulyāsı olup sermāye
Si‘a-i ḥālī kerem ḳıldı Ḥudā-yı Ekber

K.248.

Kezālik

1. Saḳlı İbrāhim Efendi didi Aḥmed ḳavvaş
İḥtiyār oldu faḳīr idi teraḥḥum itdi
2. Kendü ḥaḳḳında da oğullarına da yūsri
Himmet itmekle yine Ḥazret-i Bārī virdi

K.249.

Kezālik

1. Yine o didi saḳat olmuş-idi bir kāfır
Himmet itmekle şifā virdi Ḥudā-yı bī-ḫün
2. Nuş u iḥṭār buyurdi şeref-i İslāmı
Ḳıldı Yezdān o şerefle daḫi anı meşḥūn

[32a]

K.250.

Kezālik

1. Yine o didi Frenk dişçi mübāḥāt iderek
Didi ben ḥıfz iderim dişlerim işte saḡlam
2. Hep serī‘an dökilecek diyü virmişdi cevāb
Öylece oldu bu da ḥikmet-i Rabb-i ‘Allām

K.251.

Kezālik

1. Didi ‘Abdü’s-Samed’iñ duḡteri keşf itdi o Ğavş
Dağsitān’da pederim mālı nerede medfūn
2. İstiḡāre idiñ o ḡande ‘ibādetde ise
Didi ol-vech-ile bildirdi Ḥudā-yı bī-ḡün

K.252.

Kezālik

1. O ḡadın didi benim ḡaccı da īfā iderek
‘Ömrümün yūsı ile ḡiḡeḡin itdi inbā
2. Hem dimiş idi tezevvüc sañadır ḡayr-ı naşīb
Bu daḡi böyle olup eyledi ‘azm-ı ‘uḡbā

K.253.

Kezālik

1. Dağsitānlı ‘Ali-nām zāt ifāde eyler
Ba‘zı maḡşūl arāzini didi ḡıl ḡayrāt
2. Ki anıñ ile kerem eyleye nef‘i Mevlā
Diyerek öylece itmek ile buldum berekāt

K.254.

Kezālik

1. İsmi Dergāh olan bir kişi Dağistānlu
Didi ḡoḡdan devemi eylemiş-idim ḡā’ib
2. Nerededir ne ḡadar yavrusı olmuş idi hem
Ba‘zısın vaḡf-ı Ḥicāz eyle ki ecri ḡālib
3. Nuḡḡ-ı ‘ālīleri üzre bularaḡ vaḡf itdim
İki ‘ālemce daḡi nuḡḡ-ı celīli şā’ib

K.255.

Kezālik

1. Bir adına didi oludan olacak ayrı
Zevciii mri itm bulmasıdır imdi arb
2. Oldı ol-vech-ile mevtin dimesi de itr
ader-i mbremi tayr olamaz nki nab

K.256.

Kezālik

1. ekli Tacı didi kim baa ıldı ibr
Ki saa bir azıdan nefi ider a isn
2. azı virmidi ek'ni begine Rus arı
ayb olup ben bulara luf ile ıldı dn

K.257.

Kezālik

1. Nu uyusu'nda Mnr-nm Efendi'ye gidp
u atun alınacadı didi rif Baba
- 2.b ımaz uyuya ibrii uzatdıkd
u uhr eyledi hem oldu o bd-i if

K.258.

Kezālik

1. Yine rif Baba didi o udan bostana da
Getrlm idi ıldı berekat himmet

[33a]

2. Bu dai yle olup ibi bu vech-ile de
Grerek menfa'ati buldı srr u ferat

K.259.

Kezālik

1. Hem didi lzım olup uz arayup bulamadı
Buldı a'sn uz u biberi kend hemn

2. Hālbuki buldıǵı yire baķıldı evvel
Orada olmadıǵı da idi ğāyetle ‘ıyān

K.260.

Kezālik

1. Hem yine o didi āyā bu tuz ile biberi
Cin mi vaż‘ itdi didik birbirimize maħfı
2. Keşf idüp ol sözi de virdi cevābı bize kim
Olmadı vāsıta-i cin ile anıñ celbi

K.261.

Kezālik

1. Hem de naķl itdi ol ev şāhibi medyūn idi
Himmet-i sāmiyesi oldu aña da erzān
2. Şerveti luţf iderek Hāzret-i Rabb-i Rezzāk
Borcını te’ diye ile daħı oldu şādān

K.262.

Kezālik

1. Yine ol didi anıñ vālidesi de ĥaste
İdi fincān ile şu virerek irdi şıĥhat
2. Oldı sā’irlere ol-vech-ile bādī-i şifā
Anlara kıldı dimek bunı numūne himmet

[33b]

K.263.

Kezālik

1. Hem yine didi ol ev şāhibine nuţķ itdi
Ki fülān kimseye sen vālideni ķıl tezvīc
2. Öyle itdi çocuǵı toǵdı hem oldu şālih
Şulehādan olaraķ kocası da zevc-i behīc

K.264.

Kezālik

1. Yine ol didi gelüp bir ‘arabacı didi kim
Bār-gīrimiñ biri ölmek ile hūzn oldu vufūr
2. Didi sen eşini de şat ki ezādan kurtar
Hāḡ virir şerveti itdi bu daḡi öyle zuhūr

K.265.

Kezālik

1. Hem didi ḡaste idi oḡlı Ḥasan-nām kişiniñ
Ḳafes içinde berāberce getürür idi ḡuş
2. Didi cāndır bu da ḡoyvir bula oḡluñ da şifā
Ḳoyvirüp buldı şifā murg-ı surūr itdi ḡurūş

K.266.

Kezālik

1. Yine naḡl eyledigim bu Ḥasan idi ḡammāl
Ḥaḡḡına himmet idüp o daḡi oldu paşa
2. Ya‘ni ol-vech-ile emrine temeşşül iderek
Eyledi Ḥazret-i Ḥaḡ anı daḡi kām-revā

K.267.

Kezālik

[34a]

1. Ol didi yine anıñ kendüye de oḡluna da
Yūsri himmetle muṡi‘ ola buyurmuşdı saña
2. Tekye yapıрмаḡıda nuṡḡı olup feyz efzā
Oldı hep tekyesi mevcūd adıdır ol gūnā

K.268.

Kezālik

1. Üsküdar içre Sinoplu ‘Ali-nām ḡahveciye

Cāmi‘in Һavlisine telveyi dökme didi

2. İmtisāl eyleyicek Һahve içüp fażlasını
Virerek cāmi‘ vü tekye yapa himmet itdi
3. Efkar iken bularaқ yüsri yapup anları da
Oğlı şeyҺdir orada ismine mensüb şimdi

K.269.

Kezālik

1. ‘Ömri az Һaldığın eyledi aña iҺtār
UҺrevī cümle tedārikde bulundırdı dimek
2. Olamaz çāresi çünki Һader-i Һat‘iniñ
Līk pür-fā’idedir bilmesi Һavf itmeyicek

K.270.

Kezālik

1. Üsküdar’da yine pāpūşcı Süleymān-nām zāt
Didi ben mestini emri ile itdim ta‘mīr
2. Şerveti tekye bināsını da himmet buyurup
Öyle oldu olur ismi ile Һālā tezkīr

[34b]

K.271.

Kezālik

1. O Süleymān-nām Efendi didi kim ŞāliҺ Beg
Қaymaқamlıқdan olup munfaşıl efkar idi
2. Şervet-içün olaraq himmet-i ‘ulyāsı hemān
Һazret-i Һaқ aña da Һāl-i yesārı virdi

K.272.

Kezālik

1. Üsküdar içre Һitān içün olan düğünde

Bir kişi geldi adı dağı ‘Abīdu’llāh’dır

2. Çolak olmağla eli mess buyurup oldu dürüst
Tāli‘i rast gelicek böyle sebebdır bāhir

K.273.

Kezālik

1. Yüziniñ bir tarafında yine anıñ yanarağ
Yog-idi müyü aña kahve içüp de sürdi
2. O tarafda da bıyık ile şađal itdi zuhūr
Var idi fağrı yesār-ı hālını dağı buldı

K.274.

Kezālik

1. Üsküdar’da didi Şa‘bān-ı Buđārī böyle
Ki o kıldı baña da tekye bināsın himmet
2. Kıldı Hāđ öyle müyesser o da hālā mevcūd
İki ‘ālemce de himmetleri kān-ı ni‘met

K.275.

Kezālik

[35a]

1. Yine o didi müsāfirdi baña Tūnusli
Bekr Efendi hem anın ‘illet-i fitkı var idi
2. Hāđkına himmet-i ‘ulyāları şāyān olarak
Hāzret-i Hāl-ı bī-çün şifā-yāb itdi
3. Kendüsi eylemeyüp rağbet-i māl-ı dünyā
Bī’t-teşekkür o kişi tekyeme irād yapıdı

K.276.

Kezālik

1. Yine didi şıla idi o Tunuslı’ya emel

Himmet-i ‘āliyesi oldu aña da erzān

2. Bi’s-suhūlet iderek tesviye bunda işini
Beldesin şılaya ‘avdet ile gitdi hemān

K.277.

Kezālik

1. Söyledi yine bizim tekyede cem‘iyyette
Sirkat olmuş idi pāpūşı didi o bulunur
2. Mest ile çıkdı biri didi faķīrim koğulup
Tarılup destim uzatdım bu hemāñ itdi zuhūr
3. Mişlini görmedigim rāyiha-i tayyibeyi
Görerek şāhibini rü’yetine oldum mecbūr
4. Himmet itmekle vekīl-harc-ı serāy oldu o da
Faķr u fāķa giçerek yūsır ile oldu mesrūr

[35b]

K.278.

Kezālik

1. Yine o didi soķaķda birisi dīgerini
Ĥabse gönderdi güzeşte var imiş maţlūbı
2. Nuşhını dinlememiş idi ‘iyāzen bi’llāh
Nerdübāndan düşerek oldu saķat bir oğlı
3. Añlayup itdi recā himmet idüp buldı şifā
Der-‘aķab ‘afv ü ĥalāş eyledi ol medyūnı

K.279.

Kezālik rāvīsi odur

1. Hem o medyūnun idi ismi Abaza Mūsā
Böyle de himmet-i ‘ulyāsına mazhar oldu

2. Mısr' da vüs'at-ı rızkı virecekdir Yezdān
Buyurup efkar iken anda refāhı buldı

K.280.

Kezālik Bu daḥi

1. Kıldı ḥayrāta muvaffaqlığı hem himmet aña
Mekke'de ya'ni ola tesviyesī-çün maẓhar
2. Kıldı Hāk anı daḥi öyle yine tevfiḳ-yāb
İsmi anıñ ile şimdide yād eylerler

K.281.

Kezālik Bu daḥi

1. Yine naql itdigi Hācer Hānım'a himmeti de
Oldı Begler Begi'ne tekyeyi itmek inşā
2. O daḥi geldi zūhūra ki zihī himmetini
Ma'nevī eyledi mi'mār-ı fuyūzāt-ı Hudā

[36a]

K.282.

Kezālik Bu Daḥi

1. Bir Efendi didi ismi de Ḥasan'dır anıñ
Maṭlabı da yine taḥdīs-i ni'amdır maḥẓā
2. Kaḍıköyi'nde baña tekye bināsın himmet
Buyurup oldı o şüret ile tevfiḳ-ı Hudā

K.283.

Kezālik Bu Daḥi

1. O didi oldı baña nuṭḳ-ı ḥikem-pīrāsı
Kızıñı bu uşağıña vir olur ḥayr-ı ḥafid
2. Aña tezvīc idicek ḥamd ola kim Ḥazret-i Hāk
Kıldı iḥsān ḥafid oldı anıñ ḥayrı bedid

K.284.

Kezālik

1. Didi Sohrāb Efendi ki o Dağıstānlu
Ben hemān bir bakara zebh idecekdım aqdem
2. Anı kesmemek ile bul velediñden hayrı
Buyurup oldu o da nuṭṭ-ı Hūdā-yı Ekrem

K.285.

Kezālik

1. O didi Rus’da altmış kīse qaldı talebim
Çok zemān qalmağ-ile kesmiş-idim artık ümīd
2. Gelecek anıñ ile hacc u hayrāt idesin
Diyü himmet buyurup cümlesi de oldu bedīd

K.286.

Kezālik

[36b]

1. O didi kendüsi binmişdi çürük bir kayığa
Sağlam iken aña uran kayık olmuşdı harāb
2. Fakrı olmaqla kayıkçısı recā-yı himmet
İderek eyledi anı da Hūdā servet-yāb

K.287.

Kezālik Bu Daḥi

1. Fuḡarāyı çoğicağ söyledi bir kāfire kim
Eyleme ateşini hāric-i düzaḥ tezyīd
2. Dinlememişdi yanup hānesi emvāli ile
Māderi bile yanup oldu bu nuṭṭı da bedīd

K.288.

Kezālik Bu Daḥi

1. Şoñra o ḡāfir irüp nezdine sā’illik ile

Müslüman ol diyü nuşh itdi şeref-yâb oldı

2. Şerveti bulmağı da himmet idüp buldı hemân
Nâr-ı dâreyn dağı yine bu gūnâ söndi

K.289.

Kezâlik Bu Dağı

1. İki genç kimse büyük bir hareme söz atarak
İkisi de bulacaklardı şediden te'dīb
2. Tevbe vü himmet-i 'ulyâların itdikde niyâz
Kıldı tahtlîş olup anlara kâfî terhīb

K.290.

Kezâlik Bu dağı

[37a]

1. Didi zabtıyye müşîri bulunan paşaya
Ki fülân tekyeyi eyle keremiñle dil-şâd
2. İtmeyüp irtesi gün füc'eten itdikde vefât
Terekesinden o tekyeye yapıldı irâd
3. Haste olmaşsızın öyle terekesinden anıñ
Vağf olacağ idügin söyledi itdikde 'inâd

K.291.

Kezâlik Bu Dağı

1. Haste oldu kayalardaki Meḥmed Paşa
İdüp iḥsân fülâna bulasın didi şifâ
2. İmtisâl eyleyerek virdi Hudâ 'âfiyeti
Şiddik'a nef'i ḥadîs-i Nebevîyle eclâ

K.292.

Kezâlik Bu Dağı

1. Oldı me'mûr Yemen cānibine Aḥmed Beg

Gitmegi istemedi itmeli hıdmet didi

2. Hem idüp himmeti biñbaşılık oldu ihsân
Mesleginde o dañi kām u meserret buldı

K.293.

Kezālik

1. Hem didi ehl ü ‘iyālîñ ile hac eyleyerek
Māderîñ şehir-i Medīne’de alacak mihmān
2. Öyle hac eylediler māderi defn oldu aña
Böyle îması da ihtār-ı tedārikdir ‘ıyān

[37b]

K.294.

Kezālik Bu dañi

1. Nefy olacadı serāyda bulunan Rāsim Aa
Himmetiyle aña da ‘afvv-ı hümāyūn oldu
2. Luf olup kendüsine hem de ma‘āş müstevfā
İşbu gūnā dañi o yine sürūrı buldı

K.295.

Kezālik Bu dañi

1. Üsküdarlı bulunan Selmān Efendi şu virüp
Himmet itmekle o da hāl-i refāhı buldı
2. Küberā lutfı ider cüz’î bahāne ile de
Bir içim şuya dañi cū-yı refāh aıtdı

K.296.

Kezālik Bu dañi

1. adıöyi’ndeki İhsān Beg’îñ hasteligi
Hāl-i farı da dinüp aña da ıldı himmet
2. Eşer-i hayr-ı du‘ā-yı şeref-efzāsı hemān

Zāhir olmağla yine irdi yesār u şihhat

K.297.

Kezālik Bu daḥi

1. Hem anıñ ḥacc-ı şerīfī de edā itmesini
Yine iḥtār u teşvīk ile himmet itdi
2. Bu daḥi oldu müyesser himem-i pür-şerefī
İki ‘ālemce olur ḥayr u sūrūra bādī

K.298.

Kezālik

[38a]

1. Kaḍıköyī’ndeki cāmī’de namaz kılar-iken
Kayyımı koğmuş-idi anı ‘iyāzen bi’llāh
2. İki gözi daḥi a‘mā olarak oldu telef
Ehl-i beyti marazından iderek istikrāh

K.299.

Kezālik Bu daḥi

1. Kaḍıköyī’nde meraklı idi bir kadın pek
Ḥaste oldu oraya ‘azm ile peynir diledi
2. Kurtludur didiler iḥzār idicek pāk olup
Hem şuyunı o kadın içdi şifā-yāb oldu

K.300.

Kezālik Bu daḥi

1. Didi bu peyniri bādī-i şifādır viriñiz
Ol sebeble size çok aqçeler olur ihdā
2. Ḥac idiñ anıñ ile fazlası daḥi kalacak
Diyerek oldu bu da didigi üzre eclā

K.301.

Kezālik Bu daḥi

1. Bir kızıñ bikri idi usturaya vābeste
Pederi dögdı o līkin dilemezdi kesmek
2. Mağşadı kocaya varmağsa didi mümkündür
Usturasız da du‘ā ile ider Hāk münfekk
3. İstemem zevc diyüp Hāk‘a idüp rabṭ-ı derūn
Himmeti ile veliyye daḥi oldı bī-şekk

[38b]

K.302.

Kezālik Bu daḥi

1. Pederi öyle anı ɗarb idicek itme diyüp
Anı da eyledi taḥkīr ‘iyāzen bi’ llāh
2. Bunıñ içün anı ihlāk iderek Rabb-i ‘ibād
Kendü kendüyi dimek itdi o da böyle tebāh

K.303.

Kezālik Bu daḥi

1. Didi rāwī ki anıñ ḥaqqına dāmādımdan
Yine olmuş idi taḥkīr ‘iyāzen bi’ llāh
2. Didi kayınpederiñ ḥāṭırı var incinmem
İtdi iḥrāc siyāh nesne feminden nā-gāh
3. Ağacı yaqdı o şey aqdı gözinden şarı şu
Tutdı anı göricek semt-i şalāḥ üstine rāh

K.304.

Kezālik Bu daḥi

1. Dağsitānlu biri de didi Bakış Beg ismi
Aña gömlek gibi bir nesneyi itdim i‘ṭā
2. O benimdir diyerek ‘ammim i‘āde itdi

Kefeniñdir buyurup oldı o da ol gūnā

K.305.

Kezālik Bu daḥi

1. Hem de ‘ammiñ kızını şerveti virir-idi Hāk
Hac idüp eylesin hem fuḡarāya ikrām
2. Oldı bunlar da cemi‘an yine nuṭḡı-āsā
Öyle ikrāma da tevfiḡ virerek Rabb-i Enām

[39a]

K.306.

Kezālik Bu daḥi

1. Daḡsitānlı’ydı Cevād Beg alup emlākını Rus
Çāresin bulmadı İstanbul’a geldi ammā
2. Himmetiyle gidicek ba‘zı sebep itdi zuhūr
Virdi Rus cümlesini cāh daḥi virdi hattā

K.307.

Kezālik Bu daḥi

1. Anı ol-vech-ile şādān idicek Rabb-i Enām
İde ḡayrāta muvaffaḡ diyü kıldı himmet
2. Öyle de oldı muvaffaḡ bu da yūmn-i himemi
Ḥayra şarfı da ḡazanmaḡ gibi nefse zaḡmet

K.308.

Kezālik Bu daḥi

1. Geldi Urballu Ümīd Beg anıñ emlākını da
Rus zabṭ eyleyerek çāresini bulamadı
2. Aña da himmet-i ‘ulyāları şāyān olıcaḡ
Hāk sebep ḡaḡḡ iderek aña daḥi virildi

K.309.

Kezālik Bu daḥi

1. Hacc u hayrāta muvaffaklığı hakkında yine
Himmet itmiş idi lutf eyledi Hallāk-ı Mücīb
2. Kudsiyānıñ himemi de kadere göre olur
Ezelī hac daħi taqđiri olup oldu naşīb

K.310.

Kezālik Bu daħi

1. Didi Urballı Hābīl baña bā-hikmet-i Hāk
Didi nef' iñ olacaķ bir köpek içün peydā

[39b]

2. Bir tuhaf kelb bulup Rus ceneraline virüp
Pek begenmek ile çok akçe baña kıldı 'atā

K.311.

Kezālik Bu daħi

1. Yine o söyledi taħdīs-i ni'am eyleyerek
Baña da hacc ü hayrāt ile nuşh itmiş-idi
2. Hāzret-i Rabb-i Enām itdi muvaffaķ öyle
Himmeti şīve-i taqđirle refāh gösterdi

K.312.

Kezālik Bu daħi

1. Söyledi Behçet Efendi ki Dağıstān içre
Ma'den-i sīm arāzimde benim oldu 'ıyān
2. Rus zabt itdi anı hānemi de yıkmış iken
Ma'nevī himmeti virdi baña yine 'umrān

K.313.

Kezālik Bu daħi

1. Şeyh Selmān Efendi didi Dağıstānlu
Vaşfını gūş idüp rü'yet idi dilde murād
2. Didi rü'yāmda hac eyle o maķşad da olur

Ba‘d-i hac gıtdim anı keşf ile kıldı beni şād

K.314.

Kezālik Bu daḥi

1. Yine o didi baña nuşhı da olmuş idi
Hıdmet eyledigîñ tāciri terk itme diyü
2. Nef‘ini gördüm anıñ hem beni itdi dāmād
Hacc ü ḥayrātı da itdim himemidir hep bu

K.315.

Kezālik Bu daḥi

[40a]

1. Söyledi Kāsım Efendi o da Dağıstānlu
Bir çobandan olacaqdır didi nef‘iñ peydā
2. Dağıstān’da olarak zengin olan çok rā‘ī
Beni dāmād idüp o virdi yesārı Mevlā

K.316.

Kezālik Bu daḥi

1. Yine o didi baña ḥānece siz hac iderek
Bedeli o çoban içün ideceksiz tīfā
2. Bu daḥi nuṭḡ-ı celīli gibi zāhir oldı
Himmeti iki cihān içre şaḥīḥan kimyā

K.317.

Kezālik Bu daḥi

1. Pederi fevt olup Īrānlu Mehmed Ḥān’ıñ
Bir kişi mālca ġadr itdi alup māderini
2. Saña bir ṭay sebeb-i kām olacaqdır buyurup
Şāhına ṭay viricek buldı teveccühlerini

K.318.

Kezālik Bu daḥi

1. Hem aña didi ki anlar saña muhtâc olacak
Bu daği nuṭṭ-ı celîli gibi oldu hattâ
2. Soñra rü'yâda buyurdi ki ilişik itme
İmtişâl itdi bu da luṭfi o ıuṭbuñ maḥzâ

K.319.

Kezâlik Bu daği

1. Birkaç Īrânlu gidecek idi hacca didi kim
Gelecek yıl gidiñiz bu sene var sizce kaçâ

[40b]

2. Girdiler dinlemeyüp nehb ü katl oldılar
Oldı ısrâr ile taḳdîr-i mu'allak ammâ

K.320.

Kezâlik Bu daği

1. Habs olunmuş idi çokdan berü bir kaç kimse
Olamamış idi taḥlîşlerine bir çäre
2. Himmeti eyleyicek oldu suhûletle ḥalâş
Ger şifâ merhemini bulsa şavuşur yäre

K.321.

Kezâlik Bu daği

1. Taşruḥı iki ḥ'âce ḥaḳḳına da himmet idüp
Oldılar rütbe-i 'ilmiyye ile şâd ü be-kâm
2. Gerçi 'âdet ise de anlara öyle rütbe
Fevḳ-ı me'mûl olarak yûsr ile oldu en'âm

K.322.

Kezâlik Bu daği

1. Yine ol gûne ġarîb iki ḥ'âce ḥaḳḳına da
Himmeti eyleyerek buldı ġinâ ile refâh
2. İzṭırâb üzre iken anlara fevḳa'l- me'mûl

Himmeti ile hemān şerveti virdi Allāh

K.323.

Kezālik Bu daḥi

1. Burusalı iki ḥ̣āce getürüp birine gül
Görüp ol ğavşa virince o da oldu ilhām
2. Oldı maḳbūl baña aña viriñiz Hāḳ emeli
Vire dimişdi ḥuṣūliyle hemān oldı be-kām

[41a]

K.324.

Kezālik Bu daḥi

1. Burusalı olan ‘İzze’ ddīn Efendi daḥi
Naḳṣī tekyesine şeyḥ eyleye Hāḳ anda didi
2. Şeyḥi sağdır didiginde yine himmet itdi
Geldi fevti ḥaberi tekye aña virildi

K.325.

Kezālik Bu daḥi

1. Burusalı yine Muḥyi’ ddīn Efendi’ye didi
Saña şemsiyye sebep olarak ikrām olacak
2. Buldı düşmek ile şemsiyyesi bir sultānıñ
Eyledi mazḥar-ı ikrām o sebeble anı Hāḳ

K.326.

Kezālik Bu daḥi

1. Burusalı yine Selmān Ağa’ya daḥi
Si’a-i rızķı degirmenden olacak didi
2. Bir degirmenciye ḥasbe’l-kader oldı dāmād
Fevt olup öldi degirmenci ki aña ḳaldı

K.327.

Kezālik Bu daḥi

1. Bekir Efendi ki Burusalı idi geldi didi
Baña hüzün irdi harîr böcegim olmakla telef
2. Virdi bez pârçasını aña teberrük olarak
Bereket oldu idüp himmet o zât-ı eşref

K.328.

Kezâlik Bu daği

1. Şıķılıp fakra Dağıstānlu olan Ca‘fer Beg
Beldesi Rus’da ise de gidecek idi aña

[41b]

2. Burusa’da si‘a-i hālını himmet buyurup
Öylece Rabb-i Kerīm’den ana da oldu ‘atā

K.329.

Kezâlik Bu daği

1. Erzurumlu bulunan Zeyn-i ‘ibād-nām şahşa
Ücretin virmedi bir tâcir idüp istiḥdām
2. Sen devām eyle ki nef‘iñ olur andan buyurup
Öliceğ duḡterini aldı refāh itdi be-kām

K.330.

Kezâlik Bu daği

1. İtdi bu zeyn-i ‘ibād kendüye bir kürk i‘tā
Almadı meyl-i cihān itmediginden aşlā
2. Didi hep ḡacc ü ḡayrāt idesiz oldu naşīb
Eyledi ḡacda ḡayınvālidesi ‘azm-ı beḡā
3. Anı da evveli iḡtār içün dimiş-idi
Ki tedāriklü bulunmaḡda ‘ināyet ḡaḡḡā

K.331.

Kezâlik Bu daği

1. Geldi ḡallāc ‘Ali Aḡa daği ta‘zīm itdi

Aña da kıldı bu şüretle refâhı himmet

2. Didi Hâk Mısr'da tevsi 'idecekdir rızkıñ
Gitdi bu vech-ile bulmuşdı refâh u şervet

K.332.

Kezâlik Bu daği

1. Kaştamonulı olan Ahmed Ağa haste olup
Fakr u fâkâda bulunmaqla da kalmışdı hâzîn

[42a]

2. Himem-i pür-şerefi oldı aña da şâyân
Şihhat ü şerveti luğ eyledi Hallâk-ı Mu'în

K.333.

Kezâlik Bu daği

1. Bekir Ağa'ya didi anıñ vağanı Şâm-ı şerîf
Ki gidüp şeyh-i harem ile ider Hâk hurrem
2. İki zevce de alup şehr-i Medîne'de qalır
Buyurup Hâk'dan aña böylece hep oldı kerem

K.334.

Kezâlik Bu daği

1. Bir fakîr fevt olıcaq kendüsi virdi telkîn
Şoñra gördüm anı rü'yâda teşekkür itdi
2. İki 'âlemde daği himmetidir feyz-âver
Nûrî fâ'ik güneşe hâk içine de irdi

K.335.

Kezâlik Bu daği

1. O fakîr qabrini emrine muhâlif qazaraq
Biri tahkîr daği itmişdi 'iyâzen bi'llâh
2. Hayye şokmaqla telef oldı o kimse ya'ni
Zehri sū-i 'ameli kendüsini itdi tebâh

K.336.

Kezâlik Bu daği

1. Yine ol rāvī didi hamd ola bī-ḥad Ḥaḳḳa
Himem-i ‘āliyesi virdi baña ḥāl-i yesār
2. İtdi oğlum da te’ehhül çıkan maşrafı da
Eyledim başka havâyicileri de geldi mesârr

[42b]

K.337.

Kezâlik Bu daği

1. Oğlumuñ sâati düşmüşdi refi‘ yirden kim
Pârelendi diyerek bir tarafa da atdık
2. Didi keşfen getürün şunu ki ta‘mîr olmuş
Gördük işler anı sâ’irlere uygun bulduk
3. Kesrini kendüye hürmet olarak dimemegi
Lerze-i hayretimizi didi fi‘l-i şâdık

K.338.

Kezâlik Bu daği

1. Hem o oğluma ki ismi de anıñ ‘Abd-i Ḥalîm
Didi git beldeñe şeyḥ ol ola küffâr muṭi‘
2. Öyle oldu zarar-ı kâfiri de bi’t-taḥfîf
Yapdı çok câmi‘ vü tekye bularak ḳadr-i refi‘
3. Muḳtedir ma‘nevî irşâda da feyzan o ğavṣ
Himmeti fâ’ik-i menşûr-ı selâṭîn tevḳi‘

K.339.

Kezâlik Bu daği

1. Gelerek ‘Abd-i Menâf ile müsemmâ bir zât

Oğlını kendüsine ğayr-ı muṭī‘ dir didi

2. Olarak himmet-i pür-terbiyeti nūr-efzā
Der-‘aḳab öyle muḥālifliğini terk itdi

K.340.

Kezālik Bu daḥi

1. İntizām virmek ile kendüye o ‘Abd-i Menāf
Didi zāhir gibi azl olsañ olunmaz raġbet

[43a]

2. Git Hicāz’a buyurup Mekke’ye ‘azm itmiş-idi
Orada kaldı ikāmetde ḥayātı müddet

K.341.

Kezālik Bu daḥi

1. Oğlı o ‘Abd-i Menāf’ın işidüp rıḥletini
Müte’essif olıcaḳ kıldı bu gūnā himmet
2. Ki gidüp zā’iri ol Mekke’de ṭur şervet bul
Buyurup oldı hepīsi o da buldı ferḥat

K.342.

Kezālik Bu daḥi

1. Görerek ba‘zı muḥācir fuḳarāyı bī-kes
Her birine didi ḳande bulacaḳlarsa refāh
2. Nuṭḳ-ı pāki ile ‘āmil bulunan yūsre irüp
Oraya ‘azm idicek virdi refāhı Allāh

K.343.

Kezālik

1. Bir derin ḳuyıya baḳmış idi Hāfız Paşa
Didi ḳabriñ seniñ işte olacaḳ böyle ‘amīḳ
2. Didi ol Hāḳḳı Efendi ki açıldı ḳabri
Añlaşıldı ki derīn bi’r-veş olmaḳla ‘atīḳ

K.344.

Kezâlik Mûmâ İleyh Hakkı Efendi

1. Yine Hâfız Paşa'ya didi büyük cāhın olur
Gözleyüp eyle harâbâtı olandan da hâzer
2. Oldı ger şeyh-i harem öyle hâzer idemeyüp
'Azl olundı dilemem gıybeti maqşaddır 'iber

[43b]

K.345.

Kezâlik Sohrâb Efendi

1. Gördi Sultân Selîm türbesiniñ yanında
Satranç oynandığını didi budur zıdd-ı edeb
2. Oynayanlar yine oynadı sebep itdi zuhûr
Habs olup her biri de çekdi hemân hüzn ü kereb

K.346.

Kezâlik Bu daği

1. Dağsitânlu bir Efendi ki Hâsan ismi daği
Yine ol türbe-i 'ulyâda kırâ'atde idi
2. Didi ta'zîm ide gör şâh görüp luţf eyler
'Arz-ı hâl eyle ki is'âf ider maqşûdı
3. Öyle itdikde gelüp 'Abd-i Mecîd Hân merhûm
İtdi işâl-i refâh evveli sâ'il-veş idi

K.347.

Kezâlik Sohrâb Efendi

1. Bir Buḥârâlı riya'en iderek bir ḥayrı
Fukarâya şadaḳa vir de riya' itme didi
2. Redd ü taḥkîrde bulunmuşdı 'iyâzen bi'llâh
Aña da ba'zı cezâ bâdî-i 'ibret oldı

K.348.

Kezālik Sohrāb Efendi

1. Ābdest alur-iken aña Buḥārālı biri
Mendilini viricek didi ki çilleñ giçdi
2. Efḳar olmak ile maḥzūn u medyūn iken
Eyledi borcu edā buldı refāh u si‘ayı

[44a]

K.349.

Kezālik Sohrāb Efendi

1. Çalışup ‘Abd-i Ḥamīd-nām Efendi ‘ilme
Faḳr içün ḳalbine terk eylemesi itdi ḥuṭūr
(el ‘ulemā’ü vereṣatü’l- enbiyā’)
2. Niyetin keşf ü ḳırā’atle bunı bi’t-tefsīr
Didi ‘ilmiyyede yūsri olacak itdi zuhūr

K.350.

Kezālik Şudūrdan Rıf‘at Efendi

1. Böyle naḳl itdi Ḥacī Rıf‘at Efendi ki odur
Ḳādī-asker olarak cümlece meşhūr u be-nām
2. Ḥātemim ğayb olarak ḥādimim itdim taẓyīḳ
Didi ceybiñ ile aştār arasında o hümām
3. Buldum anda bakıcaḳ itdi telāşdan taḥlīs
Bu daḫi kendüsine Ḥaḳdan olup da ilhām

K.351.

Kezālik Müşārun ileyh Rıf‘at Efendi

1. Yine o didi gelinim olacak mertebeye
Geldi toğurur iken himmeti itdi teysīr
2. Hem çocuğı didi iḳbāllü olacak diyü de

Şükr ola eyledi ol-vech-ile Hallāk-ı Kādīr

K.352.

Kezālik Bu daḥi

1. Yine o söyledi ben dīk-ı ta'ayyüşde idim
Bāb-ı fetvādan olur didi yarın saña refāh
2. İrtesi gün o daḥi eyledi ol gūne zuhūr
Neyyir-i feyz ü kerāmāt idi ol nūru'llāh

[44b]

K.353.

Kezālik Sohrāb Efendi

1. Bir faḳīr şatıcıyı koğmuş-idi zabṭiyye
Ġalebelikle giçecek diyü ḥaḥam başı
2. Nuşḥ idüp oldu ḥaḳāretde 'iyāzen bi'llāh
Düşerek oldu helak ḥāke ḥaṭādan nāşī

K.354.

Kezālik Sohrāb Efendi

1. Bir niẓāmiyye nefer daḥi 'iyāzen bi'llāh
Süngü uzatdı düşüp kendü saḳaṭ oldu hemān
2. Kendü kendüsini urmuş dimek olur o daḥi
Avça alup şıkılır mı kılıç iken 'uryān

K.355.

Kezālik Sohrāb Efendi

1. Didi bakırcı Ḥasan Aḡa'ya sā'il için
Şadaḳa vīr ide her vech-ile mesrūr Ḥudā
2. Öyle oldu ki belā def'i vü 'ömri tezyīd³¹⁹
Her meserrāta esās anda ḥadīşdir eclā

³¹⁹ “Müslümanın sadakası ömrünü artırıp kötü ölümden korur ve Yüce Allah bununla kibir, fakirlik ve böbürlenmeyi giderir.” Heysemi, Mecmaü'z-Zevâid, “Zekat”, 4609.

K.356.

Kezālik Bu daḥi

1. Kahveci Aḥmed Aḡa ḡayb iderek çend altun
Uşaḡına tarılup itme didi ḡaksızlık
2. Mütenaşşah olıcak ummadığı bir yerde
Buldı ilhāmla günāḥ olmamış oldu lāḥik

K.357.

Kezālik Bu daḥi

[45a]

1. İştirā eyleyicek olmuş-idi bir manḡal
İtdi manḡalcı Celīl Aḡa dükān da beyān
2. Şaydı o aşlı yigirmi ‘aded iken manḡal
Çıkdı bir zā’idi ihdā idüp oldu ḡayrān

K.358.

Kezālik Sohrāb Efendi

1. Bildi manḡalcı kerāmet idüğün ḡürmet idüp
Böyle de himmet-i ‘ulyā ile kıldı dil-şād
2. Ki dükān içre kirācı iken oldu mālīk
Virdi çok şervet u sāmānı Ḥudāvend-i ‘ibād

K.359.

Kezālik Sohrāb Efendi

1. Dökme teymürden olan nesneyi Teymürkiye
Çekiç ile yap anı didi o didi kırılır
2. Yine te‘kīd buyurdukda çekiçle yaptı
Ḥāriḡu‘l-‘āde o da olmadı ašlā meksūr

K.360.

Kezālik Sohrāb Efendi

1. Aña tenbākı kisesi getirüp bir ḡatun

Bir düğüm virdi teberrük olarak bā-himmet

2. Hem çocuklarını okutmağı tenbîh buyurup
Buldı kendüsi de çocukları da çok ferhat

K.361.

Kezâlik Sohrâb Efendi

[45b]

1. Çıkaracak idi biñbaşı ‘Ali Beg dişini
Himmetiyle şavuşup olmadı muhtâc aña
2. Akçe i‘tâ idecek oldu buyurdu ki anı
Vir yetimāna o da öylece itdi i‘tâ

K.362.

Kezâlik Sohrâb Efendi

1. Ol yetimānı görüp haklarına himmet idüp
Eyledi Hâzret-i Hâk anlara da lutf-ı refâh
2. Nice biñ kimseyi de derd ü kederden taḥlîş
İderek virdi surûr himmeti bā-feyzu’llâh

K.363.

Kezâlik Sohrâb Efendi

1. Rumeli’den gelerek Behçet Ağa gögsi anıñ
Hırlayup zevcesi ta‘cîz olup ayrılmış-idi
2. ‘Āfiyet buldı virüp de aña bir fîncân şu
Veca‘ı da var imiş o da hemāñ şavuşdı

K.364.

Kezâlik Sohrâb Efendi

1. Hem o şudan getürüp mâderine Behçet Ağa
Kapanup gözleri görmezken o da buldı şifâ
2. Tütüyâ nāmına kimyâ dimege bu şâyân

Virdi çok kimseye Hâk anıñ ile feyz u ğınā

K.365.

Kezālik Sohrāb Efendi

1. Edirne mevlidi Hācer Hānım idi zengīn
Bir faķīre şadaķa istedi urmuşdı aña

[46a]

2. O belā def‘ idecek urma evini sen şat
Buyurup şatmadı iħrāk olarak gördi belā

K.366.

Kezālik Sohrāb Efendi

1. İsmiñi yazmayalım cāmi‘e me‘mūr biriniñ
Bī-ħitān müşrik idügin diyüp inkār itdi
2. Bī-ħitān oldıĝı bakılmaķ ile oldı ‘ıyān
İşbu me‘mūrluĝa el-virmediĝi bilindi

K.367.

Kezālik Sohrāb Efendi

1. Minbere çıķmaĝa ħ‘āhiş iderek bir ħ‘āce
Dīĝeri ol okuyamaz diyerek men‘ itdi
2. Qalbini kıırma baķup kaĝıda okur buyurup
Dinlememişdi ħacīl oldı ki okuyamadı
3. Yazılı ħuķbe daĝı bulamayup yanında
Çāresiz ol ħ‘āceden aĝz iderek okudı

K.368.

Kezālik

1. Bir kişi sehv olarak kıldı nemāz ābdestsiz
Göriceķ keşf ile kendüye buyurdı iħtār
2. İbtidā dinlemeyüp soñra tefekkür idiceķ
Bī-vuzu‘ oldıĝını bilerek itdi iķrār

K.369.

Kezālik

1. Bir faķiriñ çamur ile ayağına beşlik
Yapışup bilmez idi nezdine öyle geldi

[46b]

2. Ėayırısı baksa dağı göremez-iken anı
Keşf ile virdi ĥaber kendüsi bakup buldı

K.370.

Kezālik Sohrāb Efendi

1. şu şaleb eyledi bir şahveden ammā ĥāzır
Olmayup şu orada var-idi āb-ı deryā
2. Ahz u nūř eyleyicek ĥayret ile baqdılar
Ki deñiz şuyı iken oldu ol āb-ı ra'nā

K.371.

Kezālik 'Ārif Baba

1. Çıkdı řaĥrāda teřādüfle didi bir kāfir
Bir silāhlu kīsemi ĥātemimi de aldı
2. Sen dağı müslim olup sārıkıñıñ zevcesini
Mālıñı da virecek Ĥaķ diyüp öyle oldu

K.372.

Kezālik 'Ārif Baba

1. Bir düğünde olıcaķ ref' eyādī-i du'ā
Pür- kerāmet yedini eylememiş idi küřād
2. şorulunca didi zevc bir yaramaz ādemdir
Der- 'aķab ĥikmeti gösterdi Ĥudāvend-i 'ibād
3. Birini şatl iderek zevc şonuldu kürege
Қızı terk itdi bilindi yine ilhām müzdād

K.373.

Kezālik

[47a]

1. Oldı maḥbūs biri gördi büyük vālidini
Ḥikmet-i ḥālîķı bu vech-ile kıldı tibyān
2. Ki Naşārā'dan anı birisi taḥlîş eyler
Buyurup öyle olup keşfi yine oldı 'ıyān

K.374.

Kezālik- 'Ārif Baba

1. Şaḳalîñ itme tıraş didi Selīm Ḳavvāş'a
Hem de bu berberi terk eyle buyurmuşdı aña
2. Dinlememişdi tecennün iderek ol berber
Şaḳalınıñ yerine boynını itdi imhā

K.375.

Kezālik- 'Ārif Baba

1. Mîr Şālîḫ ki Rodoslı'dur anıñ vālidesi
Didi beş yıl oluyor oğlumı bilmem ḳande
2. Didi o şimdi gelüp toruñıñ evlendirecek
Seni ḥacca götürecek ḳalacaḳsın anda
3. Cümlesi öyle zuḥūr itdi ḥattā gelicek
Bekledüp sofrayı it'ām buyurdı anı da

K.376.

Kezālik

1. Bir sefîne ḳapudanı ki Reşîd ismi daḫi
Ġayb idüp cāriyesin ḳalbi olurdu maḥzūn
2. Bulunacaḳ idügin eyledi tebşîr hemān
Himmetiyle bulunup oldı o daḫi memnūn

[47b]

K.377.

Kezâlik- ‘Ârif Baba

1. Şadağa kimlere lâîķ idügin bi’t-taşrîf
Nâ-becâ virmiş-idi ba‘zısı itmekle ‘inâd
2. Nef‘ini görmediler ba‘zı belâ gördiler
Ki degil o şadağa hıfz ide Hâllâk-ı ‘ibâd

K.378.

Kezâlik ‘Ârif Baba

1. Oğluñ evlendirecek idi Rodoslı ‘Ali Beg
İtdi hayr olmadığın aña beyân ü ihtâr
2. İtmemiş idi qabûl nutķın ‘iyâzen bi’llâh
Kıldı hayr olmadığın Hâzret-i Mevlâ izhâr

K.379.

Kezâlik ‘Ârif Baba

1. Bindi çürük kayığa sağlamı daħı var-iken
Muntazır oldu görenler ki ne âyâ hikmet
2. Batdı sağlam kayık ki kader-i mübrem imiş
Mümkün olsa aña daħı buyururdu himmet

K.380.

Kezâlik ‘Ârif Baba

1. Bir nizâmiyye qol ağası Yûsuf Ağa’ya
Yine pür-hayr iş içün eyledi âdem irsâl
2. O haķâretde bulunmuşdı ‘iyâzen bi’llâh
Dögdi giden kişiyi böyle daħı virdi melâl
3. Fevt olup zevcesini sevmediği kimse alur
Diyerek kıldı hemân öyle Hudâ-yı Mûte‘âl

[48a]

K.381.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Ba‘zı şey ğayb idüp İzmid’deki Selmān Ağa
Didi bunu okuyup eyle taḥarrī bulunur
**(Rabbi yesir ve lā tu‘assir sehhil ‘aleynā bi-fazlike ve
keremike Rabbi temmim bi’l-ḥayr)**
2. Evveli çok arayup bulamamışken anı
Böyle itdikde bulup eyledi Mevlā mesrūr

K.382.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Hem didi eyle taḥadduk ki ider Ḥaḳ maḥfūz
Virecek şerveti Ḥaḳ tekye de eyle inşā
2. Öyle oldı bularak himmeti ile şervet
Tekye inşāsına da kıldı muvaffaḳ Mevlā

K.383.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Oldı yağmura du‘ā bi’ d-defe‘āt İzmid’de
Yağmadı yār-i femin āba koyup gönderdi
2. Baḥre ilkā ile bardağı kenāra koyasız
Tola yağmurla diyüp der-‘aḳab öyle tıldı

K.384.

Kezālik

1. ‘İllet ‘ārız olarak Şeyḥ Sefīd-nām zāta
Gelicek muḫtarib eylerdi iki sâ‘at pek
2. Der-‘aḳab buldı rehā büsbütün o ‘illetden
Himmet-i ‘āliyesin o daḫi iḥrāz iderek

[48b]

K.385.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Zevcesi daḥi ümīdsiz derece ol şeyḥiñ
Haste iken aña da himmet idüp buldı şifā
2. Bir noḥud virmiş-idi oldı tedāvī andan
Ne noḥud kim o daḥi yūmn-i nüfūzı maḥzā

K.386.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Hem didi oḡluñ olup hacda gider soñra anıñ
Oḡlını da görerek Hāḫ virecek ‘ömr-i tavīl
2. Nuṭḫ-ı pūr-feyzi yine ‘aynı ile itdi zuhūr
Öylece kıldı müyesser yine Hāllāḫ-ı Celīl

K.387.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Şatamamış idi tenbākisini bir tācir
İki yıl bekleyerek qalmış-idi qalbi ḥazīn
2. Qazanup o daḥi sermāye-i himmetlerini
Müşterisi çoḡalup kārı ile şatdı hemīn

K.388.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Bir vezīrden fuḫarānıñ birisi luṭf umaraḫ
Aña gitme didi ol tācir aña luṭf itdi
2. Ol vezīre gidecek olsa da itmezdi kerem
Kendüsi daḥi fakīr artıḫ anı bilmiş-idi

K.389.

Kezālik ‘Ārif Baba

[49a]

1. Çıkmamaḫ istedi cāmi‘den olup çok bārān

Kayyumı eyledi taḥkīr ‘iyāzen bi’ llāh

2. Cānıña acı buyurdu o yine dinlemeyüp
‘Araba çiğneyerek eyledi cānını tebāh

K.390.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Bir esīrci ki Selīm Beg’dir iki cāriyesi
Çıkarup çiçeği tīn-i ḳademin ḳıldı tılā
2. Virmedi zaḥmeti hem ḳalmadı ašlā eşeri
Şatıcaḳ ikisi de itmiş-idi çok bahā

K.391.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Ol esīrciyi buyurmuş idi Mışır’a teşvīḳ
Gidicek oldu ḥükümetden o da istiḥdām
2. İ’tibār ile me‘an şerveti o da bularaḳ
Himem-i ‘āliyesi anı daḥi ḳıldı be-kām

K.392.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Virdi ta‘mīr içün mest-i sūrūr-peyvestin
Mestçi buldı sūrūr destine aldıḳda hemān
2. Ki ḳadīm ‘illeti var idi şavışdı der-ḥāl
Mesti mess ile dilin eyledi ta‘mīr Yezdān

K.393.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Bir serāyly ḳadını şar‘a tutardı aña da
Himmet itmekle ‘aḳībinde şifā virdi Ḥudā

[49b]

2. Aḳçe i’tā idecek oldu muḥācirlere vir
Buyurup anlara itdirdi çok aḳçe i’tā

K.394.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Oğlını Fesci ‘Ali-nām Efendi’ñin de
Yedi yıl şar‘a tutup şavdı idüp bir ĩmā
2. Didi haste ki ol ān içre siyāh bir hayye
Katlı olundığını çeşmim ile gördüm haqqā

K.395.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Hem o fesciniñ evinde kümese remz idicek
Hayye çıkup yine ĩmā buyurunca gitdi
2. Beyza ekl eyler imiş yimedi andan soñra
Himmetiyle hem o da cāmi‘i inşā itdi

K.396.

Kezālik

1. Hem anıñ duñteriniñ dişleri itmezdi zuhūr
Eyledi yār-i fem-i pür-şerefiyle himmet
2. Dişleri zāhir olup hem didi ‘ömrünce qalur
İrtihāline degin sağlam idi bī-zahmet

K.397.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Hem o kızdā saña Mevlā torun ihsān buyurup
‘Ulemādan olacaqdır didi ol qutb-ı güzīn
2. Nuṭq-ı pür-feyzi yine itdi tamāmıyla zuhūr
Dā’imā qalb-i şeref-celbine ilhām-ı qarīn

[50a]

K.398.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Hem anıñ zevcesiniñ boğazına qaçdı sülük

Himmet itmekle suhûletle hemân itdi ħurûc

2. İşbu fesciye daĥi tâ be-gelû luţf anlar
Fevk-i re'sine bile her birisi itdi 'urûc

K.399.

Kezâlik

1. Nigbolulı Ĥüseyin Aġa didi gözlerimiñ
Aġrısı olmak ile viriyor idi zaĥmet
2. Tûtiyâ-yı himemi ile hemân irdi şifâ
Tûtiyâ bulur aña böyle şebehle rif'at

K.400.

Kezâlik

1. Hem o söyler baña da yine be-ilhâm-ı Ĥudâ
Didi Ĥaġ Van kedisinden seni eyler mesrûr
2. Aldılar ba'zı serây taġımı benden anı
Eyledi 'Abd-i 'Azîz Ĥân'a 'atâ-yı mevîr

K.401.

Kezâlik

1. Didi Sinoplı Cemîl Aġa açıġda ġaldım
Himmetiyle baña da ġıldı kerem Rabb-i Celîl
2. Ya'ni feyz-i nefesi ile bulup ĥâl-i refâh
'Ustrumı yûsre hemân eyledi Mevlâ taĥvîl

K.402.

Kezâlik

[50b]

1. Böyle naġl itdi Buĥârâlî Velî Aġa daĥi
Ĥâl-i faġrım var idi eyledi Mışr'a teşvîġ
2. Orada Ĥaẓret-i Ĥaġ rızġımı tevsî' itdi

Mülhem olmakla mu‘allak kader eyler tesvîk

K.403.

Kezâlik

1. Söylemiş idi Hâcî Râgıp Efendi ki benim
Var idi borcum edâsında bulundum ‘âciz
2. Ğayr-ı me‘mûl-ı mahalli didi andan gelecek
Pederiñe de virirsın bilüp oldu bārız

K.404.

Kezâlik

1. Yine o didi ayağımda harâret olarak
İztırâb virdi aña bulamamışdım çäre
2. Himmet-i ‘âliyesi oldu aña dañi devâ
Kalmadı bunda da hâcet ola şarf-ı päre

K.405.

Kezâlik Hâcî Râgıp Efendi

1. Bir Efendi ki Selîm ismi mevâliden idi
Cismi pür-ra‘şe idi çeşmi dañi pür-‘illet
2. Bir faķîr-hânesi var şurada ta‘mîr itseñ
Şavuşur didi yine itdi su‘âl-i hikmet
3. Ki didi ba‘zısına böyle şey itmez nef‘i
Didi ba‘zısına ‘uķbâca irişür ferhat

[51a]

4. Lîk ta‘cîliñ içün saña cihânda virülür
Buyurup itdi ten ü dîdesi buldı şihhat

K.406.

Kezâlik Hâķķı Efendi

1. Dağsitānlı‘ydı Hasan Beg gidecekdi hacca
Didi ol evlenerek haccını zevcesi ider

2. Ya‘ni kendüsi vefât ile şevâb-ıçün anıñ
Zevcesi hac idecekdir didi oldı azher

K.407.

Kezâlik Hâkķı Efendi

1. Hem qarındaşı anıñ kim dinür İsrâfıl Beg
Geldi hacdan var idi faķrı vü gâyet haste
2. O daķı oldı şifâ-yâb u olundı ihsân
Şılaya gitdi olup da himemi şâyeste

K.408.

Kezâlik Hâkķı Efendi

1. Hacca ‘azm itdi biri ismi daķı ‘Abd-i Şamed
Didi şervet olacaķ orada hem-şehriñden
2. Anda hem-şehrısı fevt oldı otuz-biñ ğuruş
Aña itmekle vaşıyyet alup oldı rüşen

K.409.

Kezâlik

1. Dağsitânlu ‘ulemâdan didi Ahmed-nâm zât
Söyledi bağlanacaķ hınța on iki erdeb
2. Saña hem-şehriñ anı didi idecek taķşış
Rüşdi Paşa baña virdi anı bî-renc-i taleb

[51b]

K.410.

Kezâlik

1. Didi ol Aķmed Efendi ki Mısr’dan da baña
Himmet itmek ile mâhiyye olundı taķşış
2. Himmeti bâdiye vü Mısr u Medîne’de daķı
Kılmada ebniye-i ķalbi ‘imâretle raşış

K.411.

Kezâlik

1. Söyledi Şâdık Ağa kim o kömürcülük idüp
Taleb itmişdi kömür der- ‘aķab itmiş ıřāl
2. Himmeti oldu tezevvücle refâh-ı hâlim
Öylece eyledi ihsân Hudâ-yı müte‘âl

K.412.

Kezâlik Hakkı Efendi

1. Tekye şeyhliğine tâlib idi ‘Aşkî-nâm zât
Himmetiyle yapılup defni de anda diledi
2. Didi sen Mışr’da medfûn u burada pederiñ
Fevt ü oğluñ olacak şeyh bu da ilhâm oldu

K.413.

Kezâlik

1. Söyledi Mîr Memiş şar‘a tutar idi beni
Kelb şeklinde gelürdi anı kıldı i‘dām
2. Şoñra hîç gelmedi hem hakkıma himmet buyurup
Si‘a-i hâli dañi virdi Hudâ-yı ‘Allām

[52a]

K.414.

Kezâlik

1. Yine naķl eyledi o kim pederim hakkına da
Nuşh u ıķâz içün böyle buyurdu ihtâr
2. ‘Ömri az kaldığını söyledi öyle oldu
Görünür acı haķıķatde elezz ol güftâr

K.415.

Kezâlik Hakkı Efendi

1. Hıdmet-i ‘âliyesinde iken ‘Ârif Baba’yı

İrmağa kendüyi de bahre buyurdı temşil

2. İstihâre idüp ‘Arif Baba gördi ki anıñ
Nûrî şâ‘id idemezdi aña çeşmin tavşıl

K.416.

Kezâlik

1. Böyle naql itdi Münîr Beg ki ‘Alâ‘iyyeli’dir
Mîr-alâya virecekdi ‘Ali Beg kızını
2. Baña virmekligi tensîb buyurup itdi ‘inâd
Fevt olup zevcesi virdi baña ol duhterini

K.417.

Kezâlik Hakkı Efendi

1. Didi Dâvud Paşa’nıñ cāriyesi Zeyneb’e kim
Seni paşañ idecek ‘ağd ü nikâh kendüsine
2. Anı çıkarmağı dilerdi hanım fevt oldı
Kıldı paşası tezevvüc bunı anıñ yerine

K.418.

Kezâlik

[52b]

1. Didi paşası ile kendüsiñin de kabri
Olacak Hâzret-i ‘Osmân’a civâr bâ-ilhâm
2. Fevt ü defn olmuş-idi orada Dâvud Paşa
Şoñra kendüsi de defn oldı ki tebşîr-i merâm

K.419.

Kezâlik Hakkı Efendi

1. Söyledi Mîr Hüseyn ki o Medîne içre
Oldı baş kâtib-i gencîne-i dîvâniyye
2. Ki dimiş vâlideme git Medîne’ye o gavs

Keşret-i rızkıña var ni‘met-i Rabbāniyye

K.420.

Kezālik Hakkı Efendi

1. Böyle nakl eyledi Ağvānlı Kerīm-nām bir zāt
Ben kaşıkcı çırağı idim o itdi teşrīf
2. Bir kaşık istedi çimşir olarak virmiş-idim
Baña üstād tarulup eyledi hāşā tezyīf
3. Keşf ile baña teberrük olarak iki ğuruş
Virdi üstād ölerek irdi baña yüsr-i laţīf

K.421.

Kezālik Hakkı Efendi

1. Didi git Mısr’a Buḥārālı olan māl ‘Ali’ye
Söyle Boybādlı olan Şālīh Efendi’ye selām
2. İsmi unutmuş iken yine didi rü‘yāda
Buldı aldı kızını yüsr ile de oldı be-kām

[53a]

K.422.

Kezālik

1. Söyledi Aḥmed ‘Aṭā Beg ki Medīne’de müdür
Oldı himmet idüp evvel baña defterdārlık
2. Hem anı yüsr ü suhūletle idāre itdim
Oldı emşālī menāşıblara yüsri fā’ik

K.423.

Kezālik

1. Şükr ile didi yine Aḥmed ‘Aṭā Beg böyle
Ki Medīne’de müdür-i ḥarem ol dimiş-idi
2. Pek müsinn iken olacak diyü de virdi ḥaber

Öylece Hazret-i Hak sonra 'ināyet itdi

K.424.

Kezālik

1. Bunı da kıldı yine Ahmed 'Atā Beg tibyān
Arnavud Mīr Selīm geldi gözi görmez idi
2. Açdıracak idi kehḥāle o gavṣ eyledi mess
Açılup pek görüyor gerçi müsinnidir şimdi

K.425.

Kezālik Haḫḫı Efendi

1. Söyledi Dāniş Ağa kahveci olacak idim
Mekke'ye git ola yūsriñ diyü kıldı tesvīk
2. Hazret-i Rabb-i Enām öylece iḥsān itdi
Tanışan dāniş olur olmalı Hak'dan tevfiḫ

K.426.

Kezālik

[53b]

1. Mekke'de sākin olan Hurşid Ağa söyledi kim
Yeñi gelmiş köle idim baña da bā-ilhām
2. Si'a-i rızkı yine Mekke'de himmet buyurup
Hamd-ola oldu o da luṭf-ı Hudā-yı 'Allām

K.427.

Kezālik

1. Söyledi Mīr Meḫmed o da Dağıstānlu
Geldim İstanbul'a hacca gidecektim ammā
2. Pederim fevtin işitdim alacaḫdım bir kız
Dāderim bildim alur anı telāş geldi baña
3. Görmez oldu gözi anı alamaz saña varır

Hac idüp git buyurup oldı bütün ol gūnā

K.428.

Kezālik

1. Çerkes ü Mısr'dadır didi Hāsan Paşa kim
Faqr ile evveli berber çırağı oldum ben
2. Göricek feyżini bildim baña da himmet idüp
Rütbeler ile refāh virdi Hudā-yı zū'l-menn

K.429.

Kezālik

1. Söyledi Ca'fer Efendi Aṭana'da sākin
Pederim kırbā ile şu şatar efkar idi
2. Si'a-i rızķımız Aṭana'dadır buyurup
Gelicek Hāzret-i Hāķ öylece ihsān itdi

[54a]

K.430.

Kezālik

1. Didi Tırhallı Sa'īd Beg idim İstanbul'da
Diyüp 'asker bedeli ol baña kıldı himmet
2. Mīr-alāy olup hāl-i refāhı buldum
Konağı Mekke'de vü Tā'if'de de var pūr-şervet

K.431.

Kezālik Hāķķı Efendi

1. Didi Mağribli olan Ġāzi Ağa muṣṭarr idim
Eyledi Şālih Efendi'ye beni de tesvīķ
2. O muḥāfız idi Yenbu'da virüp duḡterini
Virdi yūsri baña da Rabb-i veliyü't-tevfīķ

K.432.

Kezālik Hāķķı Efendi

1. Söyledi Korkuķ Efendi ki Buḡārālı'dır

Ben bıçak biler idim çarh düşüp kırıldı

2. Didi hayvan kesecek şey bileme Râbiğ'a git
Orada Hâzret-i Hâk hâl-i refâhı virdi

K.433.

Kezâlik

1. Söyledi Gülşen Efendi ki odur Kaynaklı
Gitdim İstanbul'a kıldı baña dahi himmet
2. Cidde'de hâl-i yesâr irdi baña hamd olsun
Olamaz cidd ile emced nazar olur ni'met

[54b]

K.434.

Kezâlik

1. Akyazılı 'Ali Beg didi Sefer'dir lakabı
Rodos'a sonra Medîne'ye buyurdu tesvîk
2. Bir kadın hacca Rodos'dan getirüp hâne virüp
Oturup ben de Medîne'de refâh oldu refik

K.435.

Kezâlik

1. Böyle nakl itdi Cemâl Ağa kayıkcı idim
Didi kayık parası vormem ideyim himmet
2. Râzı oldum si'a-i hâle sebep itdi zuhûr
Cidde'ye gitdim orada yine buldum şervet

K.436.

Kezâlik

1. Didi Kaşgarlı biri ismi Şafîyu'llah'dır
Hacca gitmekde idim birine hâdim olarak
2. Dögdi nâ-hakk beni metbû'um o döğme buyurup

Aña da eyledi taḥkîr hemân hıfz ide Ḥak

3. Didi nef 'iñ buñadır saña nasîb olmaz hac
Yolda fevt oldu baña mālını bağışlayarak

K.437.

Kezâlik

1. Aṭana'da 'ulemâdan Ḥüseyin nâm bir zât
Didi karpuz gibi rûyum şişüp olmazdı devâ
2. Pederim ḥüzn ile fevt oldu baña himmet idüp
İçdiği kahveden engüştü ile sürdi aña
3. Kelbler ile yimek yimegimi emr iderek
İmtisâl itdim o şeb böylece gördüm rû'yâ
4. O kilâb itdi telef baña 'adûv bir kelbi
Dindi sihr idi o kelb irtesi gün geldi rehâ

[55a]

K.438.

Kezâlik

1. Söylemiş idi Cezâyirli Celâl-nâm bir zât
Virirdi hem-şehrime bir nüsha unutmuşdı anı
2. Didi rû'yâda naşîbi degil öyle oldu
Sebeb-i rızķımı gösterdi beni kıldı ğani

K.439.

Kezâlik

1. Böyle naql itdi Cezâyirli Münîr Ağa baña
Mısr'da ḥân-ı Ḥalîl'de didi bakırcı ol
2. Oraya vâşıl ü ol şan'ata dâhil oldum
Ḥazret-i Rabb-i Kerîm rızķımı itdi pek bol

K.440.

Kezâlik

1. Eyledi tahkiye Cabbâr Beg o Karşlu idi
Kavala'da didi olur saña me'mûriyyet
2. Öylece zâhir olup hâl-i yesârı buldum
Cebr-i nokşân ile geldi dile memnûniyyet

K.441.

Kezâlik

1. Didi ol Hakkı Efendi ki benim dâderimiñ
Torunı hakkına da böyle buyurdi himmet
2. İsmi Mûsâ Resâ'nın hâkim-i şer'î oldu
Rus dañi eylemedi men'ine anıñ hareket

[55b]

K.442.

Kezâlik

1. Söyledi 'Abd-i Hamîd Cârî ki Dağıstân'dan
Baña bir düğümü lutf itdi başımda hâlâ
2. Çok havfım var idi eyledi Mevlâ tahlîş
Didigi üzre Medîne'de refâh virdi Hudâ

K.443.

Kezâlik

1. Şâmlı Tevhîd Efendi didi gördükde beni
Şayda vâlisine sevğ ile buyurdi himmet
2. Çok huşuşlar da oralarda olup istiḥdâm
Baña da yüsri kerem eyledi Rabb-i 'İzzet

K.444.

Kezâlik

1. Bir Efendi didi Beylânî'dır ismi de Sa'îd
Oğlımıñ iki qolı da saķat iken gördi

2. Nice Һayrım var ise söylederek soñra aña
Mess idüp iki Һolı daҺı şifā-yāb oldu

K.445.

Kezālik

1. Yine o didi ki bir cāmi‘ olup da vīrān
Қudretim Һārici i‘ mār ide қаşdıм mīri
2. Söyledim öyle Һuşūline buyurmuşdı du‘ā
Yapdırıldı dinilüp olmadı hīç te‘ Һīri

[56a]

K.446.

Kezālik

1. Bir Efendi didi Köprülü adı Sa‘de’ddīn
Geldim İstanbul’a virilmedi me’ mūriyyet
2. Baş kitābetle Aṭana’da olup istiḥdām
Himmet itmekle refāh virdi Һudā bī-minnet

K.447.

Kezālik

1. Şām’da sākin bulunan Mīr Meḥmed didi ben
Faqr içün kendümi itlāfa bıçağı çekdim
2. Urma şavtı irüşüp gūşuma o bi’t-teşrīf
Himmeti ile hemān ḥāl-i refāhı gördüm

K.448.

Kezālik

1. Bunı da didi Cemāl kim yine Şām’da sākin
Pek perīşān idim vālidem itmekle vefāt
2. Baña da himmet idüp virdi yesārı Yezdān
İztırāb-ı dilime yümni ile geldi necāt

K.449.

Kezâlik

1. Burusalı Hüseyn Beg didi maṭlûbâtım
Olarak aḥzı içün bulunamazdı çâre
2. Yümn-i nuṭḡ-ı şeref-ârâsı ile aḥz itdim
İki ‘âlemde de sermâyedir anı ara

K.450.

Kezâlik

[56b]

1. Didi İzmirli Emîn Beg ki perîşândan pek
Ben daḥi itmiş-idim himmet-i pâkini niyâz
2. Beldem içinde refâhım içün oldu şâyân
Haḡ sebebler virerek öylece itdim iḥrâz

K.451.

Kezâlik

1. Söyledi Şâdık Efendi ki Çürük Sulı’dur
Beni itmişdi Tırabzon’a görünce tesvîḡ
2. Si’a-i ḥâli Hudâ anda buyurdu iḥsân
Çürük iken <gicesin> oldu ḡavî bâ-tevfîḡ

K.452.

Kezâlik

1. Bir Efendi ki Selîm ismi o İstanbullu
Didi faḡr ile perîşân idi aḥvâlim pek
2. Kısmetiñ “Naḥnü ḡasemnâ”ca Tırabzon’da diyüp³²⁰
Buldum ol-vech-ile ilhâm idi nuṭḡı bî-şekk

³²⁰ “Dünya hayatında onların geçimliklerini biz paylaştırdık. Bir kısmı diğerini istihdam etsin diye kimini kiminden derecelerle üstün kıldık. Rabbinin rahmeti onların biriktirdiklerinden daha hayırlıdır.”ez-Zuhrûf 43/32.

K.453.

Kezâlik

1. Ejdehânlı ‘Ali Beg didi ki havfım vār idi
Faqr u fāka daḡi pek muḡtarib eylerdi beni
2. Himmet-i ‘āliyesiyle giderek ol havfım
Kıldı iḡnā beni de luṡfı ile Rabb-i Ğani

K.454.

Kezâlik

1. Mîr Maḡmūd didi kendüsi Boyābādlı
Saḡaṡ idi kolum anı olıcaḡ ben zā’ir
2. Himmet itmekle şifā virdi baña da Yezdān
Müstaḡīm itmededir rūh u vücūdı bāhir

[57a]

K.455.

Kezâlik

1. Yine o didi ki faqrım daḡi olmaḡla baña
Buyurup himmeti ‘asker olarak geldi refāh
2. Ma‘nevî nice sipehdār-ı şeref-āṡār kim
Hıṡn-ı kām fethine kılmāḡda muvaffaḡ Allāh

K.456.

Kezâlik

1. Yine o naḡl idiyor baña buyurmuşdı yine
Ki Medīne olacaḡ saña nihāyet mesken
2. Çok ma‘āşla müteḡā’id olarak ḡamdolsun
Orada şimdi iḡāmetle şeref-yābım ben

K.457.

Kezâlik

1. Taşcı Uzun ‘Ali didi ki ben İstanbul’da

Şorba taḥḥ ider iken böylece kıldı himmet

2. Rüfaḳāñ ile Medīne'de olup ḥıdmetde
Mütekā'id olup aylıkla bulursuz ferḥat
3. Saña devletçe de ḥıdmetler olunur tefvīẓ
Diyerek cümlesini eyledi Rabb-i 'İzzet

K.458.

Kezālik Ḥaḳḳı Efendi

1. Didi bir ḳadın oḒluñla gidüp sen ḥacca
Anda ḥıdmet bulur o şoñra da eyler 'avdet
2. Mekke ḳurbunda tevaḳḳuf ḳaderiñdir buyurup
Öyle oldu vü ḳadın itdi o civārda rıḥlet

[57b]

K.459.

Kezālik Ḥaḳḳı Efendi

1. Birisi eyledi taḥḳīr 'iyāzen bi'llāh
Laḳabı idi Işırḡān o buyurmuşdı şaḳī
2. Birini şoñra daḥi nefsinı i'dām itdi
'Ulemā oldu şaḳīdir diyerek müttefiki

K.460.

Kezālik Ḥaḳḳı Efendi

1. Söyledi Şāmlı Sa'īd-nām Efendi'ye daḥi
Ki Medīne'de iḳāmetle ta'ayyüş idecek
2. Çıḳar ammā ki elekden ḳaderiñ ḳatlı telef
Didi himmet olamaz def'ine mübrem dimek
3. Öylece itdi zuhūr 'ilm-i Ḥudā bu taḳdīr
Ya'ni cüz'īyye irādeyle muvāfıḳ gelecek

4. ‘İlm-i bārīde teħallüf olabilmez hāşā
Līk ciddi denilemez yine öyle bilmek

K.461.

Kezālik

1. Vanlı İbrāhīm Ağa didi ki ħammāl idim
Virecekdi baña ücret diledim ben himmet
2. Hıfz için virdi düğüm Mısr’a buyurdu tesvīk
Çıkdı bārān gibi anıñla nebāt-ı şervet
3. Başım üzre taşıyup ol düğümü bi’t-ta’zīm
Baña Hāķ eyledi iħsān ser-i me’ mürıyyet

K.462.

Kezālik

[58a]

1. Söyledi Vanlı Hālīl Ağa ki aşçı idim
Kahvealtı olarak dürlü şey itdim iħzār
2. Her biriniñ ola nev’i ile nef’iñ buyurup
Mısr’a gıt didi Hūdā cümlesin itdi iħhār

K.463.

Kezālik

1. Didi Divrīgli Emīn-nām Efendi ki anıñ
Vālidem cāmesini yaykayup itdi himmet
2. İzırāb üzre iken fakr ile Hāķ virdi refāh
Mesken iħsān olunup cümlemiz itdik rāhāt

K.464.

Kezālik

1. Yine o didi mu’ahhar baña kıldı himmet
Vālidem eyleyicek ‘azm-ı cinān-ı ‘ulyā

2. Mısr’a git ‘askere bāş olup irer saña refāh
Buyurup oldı yine nuṭṭ-ı celīli eclā

K.465.

Kezālik

1. Kıldı Südlüce’deki Cüce Meḥmed tıbyān
Vālidem ile ‘imāretten alurdık şorbā
2. Hıfz için kıldı teberrük bize iplik iḥsān
Yüsri himmet buyurup virdi Cenāb-ı Mevlā

K.466.

Kezālik

1. Böyle naḳl itdi Reşīd Ağa kölelikden ben
‘İtḳ olundumsa da faḳr itdi esīr u meksūr
2. Himmet itdi aña sür‘atle virince ḳahve
Bîñbaşılıḳla fişenk üzre ben oldum me’mūr

[58b]

K.467.

Kezālik

1. Didi bir beg Şekili ismi daḥi ‘Abdullāh
Faḳra düşdüm olarak baḥre ġarīḳ hep emvāl
2. Mısr’a teşvīḳ buyurdu si‘a-i rızḳ için
Kıldı ol-vech-ile iḥsān Hudā-yı müte‘āl

K.468.

Kezālik

1. Yine ol didi benim vālideme de tebşīr
Kıldı ḥāneñ ki Medīne’de olacaḳ diyerek
2. Anı da Ḥazret-i Ḥaḳ öylece iḥsān itdi
Luṭf-i Bārīyle sebep daḥi zuhūr eyleyerek

K.469.

Kezâlik Hakkı Efendi

1. Bir ‘Arab cāriyesi geldi Hāsīb Paşa’nıñ
Hanımı itmiş ezā didi bulur mevtle cezā
2. Cidde vālisi olupda seni paşañ orada
Çıraķ eyler buyurup oldu o da ol gūnā

K.470.

Kezâlik Hakkı Efendi

1. Vūzerādan biri oğulları içün himmet
Dileyüp didi kalur soñraya senden ammā
2. Āhiretce saña nef’i olamaz hāyrāt yap
Buyurup yapdı yine öylece oldu eclā
3. İsmi ma’lūm ise de istemem itmek taşrīh
Çünkü ğıybet degil ancak emel ‘ibret maḥzā

[59a]

K.471.

Kezâlik

1. Söyledi ‘İzzet Efendi ki Hāsīb Paşa’nıñ
Dā’iresinde idi oldu vekīl-ḥarc aña
2. Buyurup ḥāl-i refāhı baña daḥi himmet
Şām’da ol-vech-ile iḥsān buyurdı Mevlā

K.472.

Kezâlik Hakkı Efendi

1. Almadı akçe virüp kendüsine bir sultān
Kıldı nuşh-ile iki cāriyesin ‘ıtk u çırāk
2. Nice ḥayr ise o ḥakkıñda zuhūr ide diyüp
İrtihāl itdi demek ḥayr o be-ḥükm-i Ḥallāk

K.473.

Kezâlik Hakkı Efendi

1. Mihrümâh ismi o sultânın anı ile gelüp
Bir kadın eyledi taḥkîr ‘iyâzen bi’ llâh
2. Şoñra ma’yûbe olup ba’zı cihetle o kadın
Fevt olup itdi dimek kendüsini öyle tebâh

K.474.

Kezâlik

1. Hâzret-i ‘Abd-i Mecîd vâlidese sultânın
Didi bir cârîyesi kıldı baña da himmet
2. Bâ-refâh şimdi Medîne’de iḳâmetde olup
Oluyor Hakk’a ‘ibâdetde ne a’lâ ni‘met

[59b]

K.475.

Kezâlik

1. Yine ol Vâlide Sultân’a idi hıdmetde
Kıldı bir cârîye de himmetini naḳl ü beyân
2. Yümni ile ki refâh üzre тұrup Mekke’de o
Yine itmekde ‘ibâdât-ı Hudâ-yı Mennân

K.476.

Kezâlik Hakkı Efendi

1. Didi bir cârîye Mısr’a şatacaḳlar beni de
N’ola ḥâlim diyü ḥüzn üzre iken müjdeledi
2. Hayr olur aḥz ider ‘Abbâş Paşa’nın vâlidese
Buyurup aldı anı şoñra çırâḳ itmiş-idi
3. O da taḥşîş iderek aña Medîne’de ma’aş
Orada Hakk’a ‘ibâdetle iḳâmet itdi

K.477.

Kezâlik Hakkı Efendi

1. Gülperi ismi olan cāriye de naql eyler
Ki Medīne’de ikāmet baña da idi emel
2. Bildi ilhām ile himmet buyurup Hakk orada
Oldı terfih ile tevfiķi de hūsn-i ‘amel

K.478.

Kezâlik Hakkı Efendi

1. ‘Ā’iše-nām Hanim hakkına da himmet idüp
Bir vezīriñ kızına itdi du‘ā buldı şifā
2. Ol vesīle ile taḥşış olunmuşdı ma‘āş
O daḥi itmededir öyle ‘ibādāt ifā

[60a]

K.479.

Kezâlik Hakkı Efendi

1. Ca‘fer isminde Buḥārālı biri ifk olunup
Ḳatl olacak idi himmet buyurup buldı rehā
2. İftirā oldığı esbāb çıkup oldı ‘ıyān
<Ma‘nevi> bādi-i taḥlīs o oldı hakkā

K.480.

Kezâlik

1. Havf-ı ḳatl ile o fitḳ ‘illetine duş olarak
Pek şedīd olmak ile virir idi çok zaḥmet
2. Maşa ile ḳaşığına tokununca şavdı
Oldı luṭf üstüne luṭf aña da böyle himmet

K.481.

Kezâlik

1. Himmetiyle aña aylık daḥi taḥşış olunup

‘Ömri hep itdi Medīne’de ‘ibādetle mürür

2. Anda rıhlet iderek oğlu da öyle orada
Yümn-i himmetleri haqqā ki be-ğāyet mevūr

K.482.

Kezālik

1. Geldi İdrīs Efendi Hōrasānlı olarak
Oğlınıñ pek beli kanbur idi zaḥmetde idi
2. Zahrına mess iderek dest-i şeref-peyvestin
Der-‘aḳab toğrularaḳ zaḥmeti de def’ oldı

K.483.

Kezālik

1. İşbu İdrīs Efendi daḥi olmaḳla ‘alīl
Bayılır idi anıñ şiddeti ile hattā
2. Kahveyi nūş ü aña parmağı ile cüz’in
Viricek anda daḥi ḳalmadı ol derd aṣlā

[60b]

K.484.

Kezālik

1. Hem dimiş idi o kendüniñ arāzisi olup
Hāşılāt olmaz imiş itdi niyāz-ı himmet
2. Virdi bir düğüm ile iki noḥud yümn olarak
Ḳıldı maḥşūlini çok Hāzret-i Rabb-i ‘İzzet

K.485.

Kezālik

1. Bir Hōrasānlı didi ismi Şafīyu’llāh’dır
Fevt olup oğlum o virmişdi tesellīyi baña
2. Hāremiñ ḥāmile oğlān toğurup birlikde
Hac naşīb eyleye Mevlā diyüp oldı eclā

K.486.

Kezālik

1. Bir H̱orasānlı didi ismi daḥi Sa‘de‘ddīn
İki gūşum daḥi tıymazdı olurdı īmā
2. Buyurup nefḥ ikisi daḥi açıldı der-ḥāl
Sā‘ire fā‘iḳ ü evvelkiden oldı a‘lā

K.487.

Kezālik

1. Yine didi ol Efendi ki dimiş idi baña
Vālideñ ile me‘an ḥaccı idersiz īfā
2. Eyledi Ḥazret-i Ḥaḳ anı daḥi öyle naşīb
Genc-i ilhām-ı İlāhi idi nuṭḳı ḥaḳḳā

[61a]

K.488.

Kezālik

1. Daḡsitān ḥanları neslinden olan ‘Ādil Beg
Hiç olmaz idi evlādı bilindi ‘anīn
2. Vaz‘-ı āb itdi mübārek düğümin nūş idicek
Ḳıldı evlād-ı kerem Ḥazret-i Ḥallāḳ-ı Mu‘īn

K.489.

Kezālik

1. Söyledi Ḥacī Nazar o daḥi Daḡıstānlu
Düşerek vālidemiñ oldı beli pek meksūr
2. Bir noḡud virdi beline sürölüp buldı şifā
Çāresiz mevti dilerken yine olduk mesrūr

K.490.

Kezālik

1. Hem didi bir kıza ṭālib olarak beldemde
Öldürecekdi beni ba‘zı kesān oldı ‘adū

2. Saña kısmetdir ‘adūñ fevt olacak haccıñı kıl
Didi hac eyledim ‘avdetde zühür itdi kamu

K.491.

Kezālik

1. Didi Bağdādı Celāle’ ddīn Efendi ki baña
Ba’zı havf ırmış-idi bulamamışdım çāre

[61b]

2. Himmeti oldı benim haqqıma da dād-efzā
Bāğ-ı dādına küçük *Kūfe* demek cirm-i semā

K.492.

Kezālik Haqqı Efendi

1. Geldi Bağdādı Çerāğ ile mulaqqab ü ‘Ali’ye
Eylemiş idi Medīne’de yesār-ı himmet
2. Yağ u mum mahzenine Haqq ide me’ mūr diyerek
Oldı çend yıl bu daği eyledi öyle rihlet

K.493.

Kezālik

1. Muştafā-nām Efendi didi baña daği
Si’a-i rızkı Medīne’de buyurdi tebşir
2. Yine esbābı da halk eyleyerek ol gūnā
Kıldı merzūk orada Hazret-i Hallāk-ı Kadir

K.494.

Kezālik

1. Arnavud Uzun ‘Ali didi ben oldum mahbūs
Çıkarak sā’il olup kalmadı esbābca ümīd
2. Var müdür şehr-i Medīne’deki ta’ mīrāta
Seni Haqq ide mu’āvin diyerek oldı bedīd

K.495.

Kezâlik

1. Didi Bosnalı ‘Azîz Beg pederim fevt olarak
Kimsesiz muẓtaribu’l-ḥâl idim itdi himmet

[62a]

2. Ki Nizâmiyyede yümniyle merâtib olarak
Kıldı ihşâna refâhı baña Rabb-i ‘İzzet

K.496.

Kezâlik

1. Söyledi Kâmil Efendi ki Edirneli’dir ol
Nefy olacağdım aña bulamamışdım çäre
2. Himmeti kıldı ḥalâş manşıbı da buldırdı
Olup ihtâr dahîl oldum o re’fetskäre

K.497.

Kezâlik

1. Biri nakl itdi Kırmırlı adı da ‘Abd-i Şamed
Mest-i pür-feyzini emriyle yamatdırdım ben
2. Ketḥudâ eyledi ḥammâllara himmetle beni
Faḳra ḥammâl iken oldı refâhım rüşen

K.498.

Kezâlik

1. Bir Efendi de Kırmırlı didi kim ‘Abd-i Ḥamîd
Oğlumuñ çeşmine gelmişdi çiçek ile beyâz
2. Görmez olmuş idi himmet buyurup açıldı
Himmet-i feyz-ı Ḥudâ çiçegine idi riyâz

K.499.

Kezâlik

1. Yine o nakl idiyor var idi ḥâl-i faḳrım
Oldı sermâye-i himmetleri yine şâyân

2. Ki baña da nice nice idüp esbāb zuhūr
Eyledi hāl-i refāhı virerek Hāk şādān

[62b]

K.500.

Kezālik

1. Söyledi Şādık Efendi ki Kırıklı o daği
İztırāb üzre idim emr-i ta‘ayyüş içre
2. Ketḥudā oldum oṭunculara himmet buyurup
Şecer-i ḳalbime de geldi refāhdan beḥre

K.501.

Kezālik Hākḳı Efendi

1. Fevt olmuşdı Buḥārā’daki Şeyḥü’l-İslām
Cāhını oğlu Hüseyin isteyerek gelmiş-idi
2. Başka devlet diyü devletce virilmişdi cevāb
İşbu ḳuṭb olma muşırr saña muzırdır didi
3. Mısr’a git de buyurup anda refāh bulmuş-iken
O ṭama‘ ile Buḥārā’ya gidüp ḳatlı oldı

K.502.

Kezālik

1. Anıñ oğlu ki Ḥasan olmuş-iken şāha mühīn
Gelicek didi ki git şāh vire hemşiresini
2. ‘Avdet itdik de Ḥudā şāha virüp re’feti pek
Virdi hemşiresini soñra daği ol cāhı

K.503.

Kezālik

1. Didi Afğānlı Mīr-zāde Meḥmed ki benim
Oğlum evvel Aḳağalar gibi nākış idi

[63a]

2. Tarağıyla tokunup bögrine batnına anıñ
Oldı tām hamli de var zevcesiniñ şimdi

K.504.

Kezālik

1. Yine ol didi kızım söyleyemezdi büyüyüp
Yümn-i himmetlerini itdim anıñçün de niyāz
2. Ağzına vaz‘ ile engüşt-i şeref-pīrāsın
Başladı nuṭṭ u kelām itmege der-ḥāl āgāz

K.505.

Kezālik

1. Bāb-ı ser-‘ askerīde Şālih Efendi kātib
Didi kim vālideme eylemiş ol zāt tebşīr
2. Ki yigirmi sene benden ḥaber almamış iken
Gelecekdir diyerek kıldı naşīb Rabb-i Qādīr

K.506.

Kezālik

1. Yine ol didi ki hem vālideme bi’t-tafşīl
Söylemiş bir Ḥabeş oğlum daḥi oldığın o zāt
2. O da birlikde gelecek diyü kılmış inbā
Öylece geldi kerāmāt-ı ‘ulāsı kat kat

K.507.

Kezālik

1. Didi ol Şālih Efendi ki benim dāderimiñ
Kapanup çeşmi saḳaṭ oldı eli çiçekden
2. Aña da himmet-i ‘ulyāları erzān olarak
Virdi çeşm ü eline şihḥati Rabb-i zū’l-menn

[63b]

K.508.

Kezālik

1. Bir Buḥārālî beyān eyledi ismi Ma‘şûm
Ben de ḥasretkeş-i evlād idim olmaz idi
2. İstedim himmet-i pür-feyzini şâyân olarak
Ḥazret-i Rabb-i Kerīm baña da iḥsân itdi

K.509.

Kezālik

1. Yine ol söyledi oğlum olarak soñra daḥî
Alacak şālîḥa zevce diyü kıldı himmet
2. Ḥazret-i Rabb-i Enām öyle müyesser itdi
Feyz-i nuṭḡ-ı şeref-ārāsına olmaz ğāyet

K.510.

Kezālik Ḥaḡḡı Efendi

1. Dağsitānlı bir Efendi kızını bir kişiye
Zengin olmakla virecekdi o virme didi
2. Vir Ḥüseyn’e didi hem-şehrisi ammā ki fakîr
Ḥıfẓ ide Ḥaḡ ki ‘inādla o ğanîye virdi
3. Kızı da döğdi elin kesdi kayınvālidiniñ
Ḥabs ü fevt oldu ğinā buldı Ḥüseyn ‘aḡd itdi

K.511.

Kezālik Ḥaḡḡı Efendi

(Es-seferu kıṭ‘atün mine’s-seḡar)

(Ḥubbu’l vaṭan mine’l- ĩmān)

1. Didi dünyā sefer ‘uḡbā vaṭan olmakla kişi
Renc-i dünyāyı çeküp bulmalı feyz-i ‘uḡbā

[64a]

2. Kulları itse kuşūr terbiyet itmekde Hudā
Kul daḥi itmeli icābına göre icrā
3. Diyerek tesliyet ü nuşhı virüp bir şeyḥe
Çekdi oğlından o şeyḥ sağ iken pek çok ezā
4. Diğer oğlına daḥi idemeyüp terbiyeti
Oldı ikisine de terbiyet-i Ḥaḳ eclā

K.512.

Kezālik

1. İsmi yazmayalım olmaya tā kim ğıybet
Bir kadın mu‘teriza oldı ‘iyāzen bi’llāh
2. Nefs ü çocuklarıññ da saña nef‘i olmaz
Buyurup öyle olup itmededir āh ile vāh

K.513.

Kezālik

1. Abaza Aḥmed Ağa didi ki Ḥāfız Paşa’nıñ
Oğlı mecnūn gibi idi himemi oldı recā
2. Bir nazar eyleyicek ḥüsn-i eşer eyleyerek
Pederi virdi ma‘āş baña ki ben bā‘iş aña

K.514.

Kezālik

1. Böyle nakl itdi Münir Ağa ki ben toğduḳda
Pederim efḳar-imiş dimiş o ḥayr ola saña
2. Toğaraḳ çocuğı Moralı Meḥmed Paşa’nıñ
Vālidem murzı‘a olmaḳla refāh virdi Hudā

[64b]

3. Ya‘ni emzirtdigi müddetde de soñra daḥi

Dā'imī aylıkı taḥṣīṣ ile kıldı i'tā

4. Ben daḥi devlet umūrında olup istiḥdām
Virdi ol-vech-ile de ḥāl-i refāhı Mevlā

K.515.

Kezālik Ḥaḳḳı Efendi

1. Daḡsitān içre mülūkzāde olan bir ḥanıma
Didi küfvi vire Ḥaḳ beldeñe git bī-‘usret
2. Hīç ümidi yoḡ-iken küfvi tezevvüc iderek
Vaṭanına giderek buldı orada ferḥat

K.516.

Kezālik

1. Danyāl Beg daḥi gelmiş o da Daḡıstānlu
Mālını zabṭ ile Rus çāre bulamazdı aña
2. Dügümin āba koyup vaż‘-ı midād oldı o āb
Yazdı anıñ ile takrīr acıyup itdi ‘aṭā
3. Oḡlı Mūsā Beg anıñ türbesini zā‘ir olup
Böylece oldıḡını şükr ile kıldı inbā

K.517.

Kezālik

1. Ḥācī Pīr ile mülākḳab ‘ulemādan zātıñ
Oḡlı ḥaste idi buldı nefesiyle şıḥḥat
2. Biri ḥaḳḳında mūsā‘idligi nuṣḥ eyleyicek
İmtisāl itdi o ādem daḥi buldı ferḥat

[65a]

K.518.

Kezālik

1. Bir Efendi ki Beşīr ismidir Erzincanlı

Didi  aksız olarak m r ye dindim medy n

2. M l m  zabt   beni  abs ile  ald m n   r
Himmetiyle çıkup ol m l gelüp oldum memn n

K.519.

Kez lik

1. Yine o didi ba a himmet-i ‘uly s  ile
  zret-i Rabb-i Ker m eyledi  acc  da na  b
2. Böyle yümn-i himemi oldu be  r  a  k mda
  zn ile cansız iken virdi  ay t Rabb-i Muc b

K.520.

Kez lik

1.  smi i yazmayalım olmaya t  kim tezy f
 ocu   olmayana bir      n   a virdi
2. Olmayup       ic b ile niy z itdi ağa
Bir no ud virdi  u ile Şirince oldu

K.521.

Kez lik

1. Söyledi      Sa‘ d o daği Erzincanlı
O  l m   ar‘a t tup      e çaldı n   r
2. Göricek destini  alladı buyurdu  ork ma
‘ leti  avdu  ocuk itdi bunu da i b r
3. A  a g tmekligimi men‘a siy h bir köpek
Geldi deste himemi eyledi  ahr u idm r

[65b]

K.522.

Kez lik

1. Yine ol didi ki beldemde  on   m  benim

Şar‘a tutmak ile itmişdi o oğlum ihrāk

2. Öyle tahlîş idicek anı daḥi naḳl itdim
Himmet itmek ile ḳat ḳat kerem itdi Ḥallāk

K.523.

Kezālik

1. Muştafā-nām bir Efendi ki kemerbāşı dinür
Merzifonludur o da eyledi böyle tibyān
2. Ki Amasya’da dimişdi si‘a-i rızḳıñ olur
Orada Ḥazret-i Ḥaḳ eyledi öyle iḥsān

K.524.

Kezālik

1. Söyledi ‘Osmān Efendi ki Tırabzonlu’dur
Dıḳ-i ḥālim var idi vüs‘ate gösterdi sebeb
2. Bir Efendi ki Sa‘īd ismi baña bi’t-ta‘rīf
Gitdim o eyledi dāmād beni def‘oldı kerb

K.525.

Kezālik

1. Mīr Ḥamza didi kim o daḥi Dağıstānlu
Himmeti ile refāh irdi ben iken nāçār
2. Līk saña fā’ideyi eylemez oğlın buyurup
İrtihāl itdi bu mübrem kader imiş der-kār

K.526.

Kezālik

1. Yine didi ki buyurmuş idi bir hem-şehriñ
Saña çok fā’ide eylerse de var ḥayli zamān

[66a]

2. İbn-i Şirvāni gelüp soñra makām-ı şadra
Baña çok luḳf iderek oldu zamānıyla ‘ıyān

K.527.

Kezālik

1. Didi Maḳşūr Efendi ki Ẕırımlı'dır o da
Eski pābūc yamar idim pāpūcın yamatdı
2. Ḥaḳḳıma yūsri tezevvūc ile himmet buyurup
Pūr-yesār zevce 'aḳībinde naşībim oldı

K.528.

Kezālik

1. Daḡsitānlu biri söyler adı 'Abdü'l-Ḥālḳ
Çamaşır yayḳar idim cāmesini yayḳatdı
2. Himmet itdi baña da yūsri te'ehhül ile
Der-'aḳab anı da Ḥaḳ öyle müyesser itdi

K.529.

Kezālik

1. Moralı Aḥmed Efendi ki Medīne içre
Beyt-i māl üzre müdür eyledi böyle inbā
2. Ki tezevvücle bulup yūsri Medīne'de otur
Buyurup nuṭḳ-ı celīli gibi oldı eclā

K.530.

Kezālik

1. Söyledi Ferruḥ Efendi köle idim şatılup
Ḳādī-'asker olacaḳdı diledim hem anı ben
2. Aldı sevḳiyle Mu'ammer Paşa maḥzūn oldum
Nef' in andan didi Ḥaḳ ol-vech-ile oldı rūşen

[66b]

K.531.

Kezālik

1. Söyledi maṭbaḥ-ı şāhānedeki Aşçıbaşı

Pişirüp ahveyi ol utb buyurdu taħsīn

2. Servetiñ maṭbaħ-ı řāhānede ħāřıl olacak
Diyerek öyle kerem eyledi Ḥallāk-ı Mu‘īn

K.532

Kezālik

1. Vūzerādan biri söyler ki didi ahve getür
Ben de ħıdmetcime emr itdim o virmişdi anı
2. Ḥa refāhıñı aña virdi bunıñ-ūn buyurup
‘Usret u ‘azlde ben aldım o manřūb u ğanī

K.533.

Kezālik

1. Didi řeyḥ Ṭal‘ati Rūmeli Ḥiřāri’nda muīm
Evvel Iřṭabl-ı Hümāyūnda kātib idi
2. oĝdı ıřṭabl müdürü uřaĝın itdi asem
Himmet itmek ile kefāreti virüp aldı

K.534.

Kezālik

1. Yine ol Ṭal‘atī-nām řeyḥ Efendi didi kim
Nargile virdim o itme didi kātibliĝi sen
2. Tekye yap řeyḥliĝi eyle buyurup itdi zuhūr
řoñra rü’yāda da görmüş idim oldu rüşen

K.535.

Kezālik

1. O didi Dār-ı Sa‘ādet aĝası gelmiş idi
İnmeyüp kibr ile atdan idüp emri indi

[67a]

2. Kibr içün dār-ı sa‘āde aĝasıyken ma‘zūl
Oldı ol emre iṭā‘atle de ni‘met buldı

3. Himmeti ile Medīne’de keşir aylık ile
Oturup ‘ömrini imrār ile medfūn oldu

K.536.

Kezālik

1. İsmi yazmayalım olmaya tā kim ğıybet
Vüzerādan biriniñ fışk u fücūrı dindi
(**Ed-dünyā mezra‘atü’l āhireti**)³²¹
2. Bu hadīs üzre kazanmaksa da lāzım burada
Var kazanmaz daḡı beyhūde giçer ‘ömri didi
3. İtdi ol-vech-ile beyhūde güzār ‘ömri anıñ
Ya‘ni kim hāl-i şalāhā o da meyl eylemedi

K.537.

Kezālik

1. Ğıybet olmamak için itmēm anı da taşrīḡ
Ḥānedāndan biriniñ zulmi beyān olmuş-idi
2. Mużmaḡil olacaḡın söyledi hālā anlar
Mużmaḡil olmadadır zulm olarak mu‘tādı

K.538.

Kezālik

1. Daḡsitān içre ‘Arażkürdli Şalāḡu’ d-dīn’e
Kıldı hac ile Medīne’de ikāmet himmet
2. Sebeb-i yūsri de himmet buyurup cümlesi de
Oldı ḡaşıl orada itdi beḡāya rıḡlet

[67b]

K.539.

Kezālik Mūmā ileyh Şalāḡu’ddīn Efendi

1. Daḡsitān içre ‘Arażkürd meliki dāderini

³²¹ “Dünya ahiretin tarlasıdır.” el-Acluni, “Keşfu’l-Hafā”, 2/415.

Katl idüp oğlu kaçup geldi buyurdı himmet

2. Dügümiñ zemzeme şokdı didi bunı aña vir
Vire şihriyye ile mülkini Rabb-i 'İzzet
3. Öyle itdikde maḥabbetle virüp duḡterini
Fevt olup mülki ile buldı o daḡi ferḡat

K.540.

Kezālik

1. Didi 'Oṣmān Efendi vaṡanı Toḡad'dır
İftirā oldı mücāzāt içün korkdum pek
2. Himmet-i 'āliyesi ile ḡalāṡ itdi beni
Fevḡ-ı me'mül ḡuṡul buldı derūnumda dilek

K.541.

Kezālik

1. Söyledi ṡimdi Tırabzon'da Aḡmed-nām zāt
Eyledi baña büyük ḡāne vü servet himmet
2. ḡāl-i faḡrım var iken Mıṡr'a olup ben nā'ib
Eyledi öyle kerem baña da Rabb-i 'İzzet

K.542.

Kezālik

1. Söyledi Vehbi Efendi ki odır İzmirli
Himmet itdi baña da ḡālim iken faḡr ile dīḡ
2. Mar'aṡ'a nā'ib olup yūs ü refāhı buldum
Zāhiren kesb ise de vehbi ḡudā'dan tevḡiḡ

[68a]

K.543.

Kezālik

1. Bir Efendi ki Tırabzonlu Muḡammed ismi

Didi pek muḡtaribu'l- ḡāl idim ben daḡı

2. Himmet-i 'āliyesiyle baña da geldi refāh
Maḡzen-i revḡana me'mūr idüp Allāh beni

K.544.

Kezālik

1. Bir Efendi ki Bektaşī Mehmed dinilür
Eylemiş idi Medīne'de refāhı himmet
2. Kıldı imā-yı şehādet ki o mübrem dimek
Oldı vü 'urbān anı da eyledi ḡatle cür'et

K.545.

Kezālik

1. Şekili 'Abd-i Resūl-nām Efendi didi kim
Toplayup faḡr ile laḡmi giçiyordum gördi
2. Kelbe de vir didi virdim didi tutduñ sözimi
Bul Medīne'de refāhı buyurup Ḥaḡ virdi

K.546.

Kezālik Ḥaḡḡı Efendi

1. Bosnalı Aḡmed Efendi didi gerçi baña da
Zengin 'avratla refāh eylemiş-idi himmet
2. Olmadı faḡr ileyim şimdi Medīne'de diyüp
Söyledi Ḥaḡḡı Efendi aña da var ḡikmet
3. Ḥāl-i faḡrı bilerek çilleyi tıldurmak için
Diyüp o söyledi rü'yāda da idüp rü'yet

[68b]

4. Ya'ni rü'yāda bir esbe anı kılmış irkāb
Öyle zevceyle refāh der-'akab oldu kısmet

K.547.

Kezâlik

1. Hâbeşî bir ağa naql eyledi ismi de Sa'îd
Var didi saña Medîne'de tezevvücle refâh
2. Ben hâzîne-i müdürîyyete bevvâb iken
Öyle bir zevce-i pür-şerveti virdi Allâh

K.548.

Kezâlik

1. Didi Kıbrıslı Selâtinle mulakkaḥ hâfız
Si'a-i rızkı Mısır'da baña da virdi haber
2. Gidicek öyle olup ben de refâhı buldum
Kalbidir mehbûṭ-ı ilhâm-ı Hudâ-yı Ekber

K.549.

Kezâlik

1. Didi Tırhallı Musâ Ağa hâmmâl idim
Belim olmuşdı şikest eyler idim âh u enîn
2. Mess idüp dest-i şerîfiyle hemân irdi şifâ
Kıldı Amasya'da himmetle beni de zengin

K.550.

Kezâlik

1. Hâcî 'Ârif Baba didi biri teşrîf buyurup
Kapudan çıkmadı gayb oldu hemân çeşmimden
2. Sormadım giçdi yigirmi gün arası soñra
Hazret-i Hızır idügin söyledi bildim rûşen

[69a]

K.551.

Kezâlik

1. Didi 'Ârif Baba bir gice ta'âm-ı maṭbûḥ

Hem de zeytün gibi şeyler de buyurmuşdı taleb

2. Şimdi mümkün degil ihzâr idelim ferdâda
Didim ol anda kucağında hâzır gördüm hep
3. Ekl idüp baña da virdi ise de yiyemedim
Görmedim gıtdigini de yine gayb eyledi Rab

K.552.

Kezâlik

1. Dağsitânlı Hâcî ‘Abdullâh Efendi’ye didi
Sâl-i âtiyi bileydiñ tama’ itmezdiñ sen
2. İrtesi yılda vefât itdi dimekdir ihzâr
Güş iden haqqına da nuş ile ‘ibret rüşen

K.553.

Kezâlik

1. Anıñ oğlına ma‘âş da buyurdı himmet
Oldı hâşıl aña hem eylemiş-idi imâ
2. Pederiñden olacaqdır gelecek sâl nef’ iñ
Didi öyle göçerek mâlları kaldı aña

K.554.

Kezâlik

1. Didi ‘Ârif Baba birlikde binüp de kayığa
Üsküdar’a giçecek iken o gayb oldu o ân
2. Der-‘aķab giçdim orada anı buldum şorunca
Didi baķ zahrıña bakdım küçük ırmağa hemân

[69b]

3. Baħri bir haţve ile giçilecek gösterdi
Didi bir haţvede giçdim bunı baķ işte ‘ıyân

K.555.

Kezālik

1. Didi ‘Ārif Baba mevlūd-i şerīf okunarak
Türbe-i pāk-i Hüdāyī’de biri geldi hazīn
2. Beldesi Harput imiş ismi de Sultān anıñ
Pederi hacda vefāt eylemiş itdi tebyīn
3. Virdi on altun o kuttā anda alıp bir zātdan
Didi git tā ide sultān-ı şahīḥ Rabb-i Mu‘īn
4. Bi’t-te’eddüb aña ben idemeyüp bunu su‘āl
İstihāre idicek böylece oldu ta’yīn
5. Altunı Hazret-i İlyās ü bā-Ḥıẓr virüp
Pederim didiği şeyḥi ki cinān içre nişīn
6. Şeyḥi şāh gibi bu anıñ vükelāsından hem
Gitdi o tayy-i mekān itdiği de oldu mübīn
7. İstihārem daḥi ilhām olarak ol kuttā
Didi itdirdi saña def‘-i merāk Rabb-i Mu‘īn

K.556.

Kezālik

1. Didi ‘Ārif Baba ben ḥālını pek bilmez iken
Gizlüce bakdım aña üşümesün vardı şitā
2. Mişli hīç olmayan a‘lā fūruş ü en‘amda
Gördüm itdi yine bağıdığım keşf ü inbā

K.557.

Kezālik

1. Hasteye okumağa yine evā’ilde niyāz

Eyledim kıldı berāberce serāya teşrīf

2. K rk virecekd m o günü yine  evbi  gördüm
Keşf ile didi kerem itdi anı Rabb-i La f

K.558.

Kez lik

1. Geldi bir  ey  emeli tekye Boyab dlı idi
Ya ni ta m rini diler idi oldu ilh m
2. Didi Ta s n Beg'e yapdır anı kim  ayrı  ola
Eyledi  yle muvaffaq anı Rabb-i  All m

K.559.

Kez lik

1. Öyle ta m rini ta k b ile r  y da o m r
Gördi kelbler  ararak ba a girüp buldı reh 
2.  ktid  itdi nam zda orada ol küba
Didi r  y sını keşfen ağa da bu g n 
3. Yapmasa tekyeyi kendin paraların o gelüp
 ayr i  n virdigi para a a   re  a    

K.560.

Kez lik

[70b]

1. İtdi   rif Baba'dan  arpuzu te k dle taleb
Bulamamı dı yine kendü yirinde buldı
2.  arı oldu ını da keşf   kader böyle imiş
Diyü remz eyledi oğluna ki çok yaşamadı

K.561.

Kez lik

1. Didi   rif Baba toğdı k zım anı  içün

Bir koyun zebh idicek böyle buyurmuşdı baña

2. O koyun bineceğindir o çocuk zevrağcın
Göçdi bir ayda çocuk ya'ni bu ihtârdır aña

K.562.

Kezâlik

1. Didi 'Ârif Baba tayım var idi gayb oldu
Acıdım didi telâş itme gelür yine saña
2. Bilmedim bir sene soñra o bilüp gösterdi
Var 'alâmetleri işbât idüp aldum haqqâ

K.563.

Kezâlik Haqqı Efendi

1. Didi 'Ârif Baba'ya hamli var al şu inegi
Şatmayup şāhibi yok hamli diyü oldu ahar
2. Kesdi aña da haqâretle 'iyāzen bi'llāh
Yavrisı çıkdı o katl oldu buyurmuşdı haber

K.564.

Kezâlik Haqqı Efendi

1. Aldı 'Ârif Baba bir inegi sütsüz idi
Üfleyüp üzerine eyledi pek çok zuhūr
2. Yavrisı toydı evi itdi idāre artdı
Fuqarāya dañi virdirerek itdi me'cūr

[71a]

K.565.

Kezâlik

1. Didi 'Ârif Baba bir cāriye aldım sağlam
Cāme-i 'āliyesin yaykamamış bi't-tahqır
2. Bir saqat kız alarak yaykamış irdi şıhhat
Cāriye oldu saqat 'adl-i Hudāvend-i Qadīr

3. Virdi ‘Ārif Baba’ya Hāk ‘ivazını at at
Cāriye kendüsini eylemiş oldu tedmīr

K.566.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Bir bāğıñ üzümi bozuk idi olmaz idi
Cüz’īsin āba oyup kendüsi saçdı bāğa
2. Bu sene cüz’ī olur nef’i gelecek sene ok
Didi āb-ı berekāt öylece adı bāğa

K.567.

Kezālik

1. Yine ‘Ārif Baba nakl itdi ki bir gün ol avş
Didi Sulān Murād’a gücenüp bu günā
2. Ki cülüsü ider o salanatı āyet az
Buyurup müddeti üç māh idügidir eclā

K.568.

Kezālik

1. Bir ocuk tehlikelü yirde gidüp urduda
alıılmışsa da mümkün olamaz idi alās
2. Himmet-i ‘āliyesi olmak ile āre-resā
ıldı tahlīş-i Hudā ünkü odur āş-ı havāşş

K.569.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Farı var geldi anakkal‘alı Amed Aa
Nargilesine yine oydı düşünce nārı
2. Saat idi bir eli himmet idüp oldu dürüst
ıfz içün açe virüp döndi refāha ālī

K.570.

Kezâlik ‘Ârif Baba

1. Bir fakîr ağlar idi ayvaları çüriyerek
İstedi himmeti haste idi birkaç hatun
2. Virdi ol ayvayı der-hâl görüp ‘âfiyeti
Çok bahāya hepsin aldılar aññ şatun

K.571.

Kezâlik Hâcî Râğıb Efendi

1. Unkapanı’nda fakîriñ birini esb tepüp
Dişleri düşdi kolu dağı saķat olmış-idi
2. Kendü esnānını mess ile anıñ ađz u elin
Mess idüp dişleri geldi saķatı da şavdı

K.572.

Kezâlik Hâcî Râğıb Efendi

1. Bir kadınıñ çocuğı ‘aksi gelüp toğamadı
Māşe ile toķunup karnına der-hâl toğdı
2. Ağzına virmiş-idi yār-ı fem-i pür-feyziñ
Didi anıñla kadın batnıma envār toldı

[72a]

K.573.

Kezâlik

1. Bir ağa Muştafa Nûri Paşa’ya hıdmetde
Ki Sa’îd ismi dağı didi marağ irdi baña
2. Boğazımdan şu giçemezdi harâret yağdı
Fem-i pâkiyle şu virdi içilüp geldi şıfa

K.574.

Kezâlik Hakkı Efendi

1. Kozyatağı’nda biri manda alup gördi anı

Girü vir didi ucuzdur diyü virmemişdi

2. Ol gice kırt telef eyledi ol mandasını
Az tãma‘ çok zarar itdigini o da gördi

K.575.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Hālī bir yirde düşüp tınar imiş bir yolcu
Hep berāber oturur idik o kıtb itdi kıyām
2. Vardı der-hāl hālāş eyledi o hālden anı
Münfehim oldu ki olmuş o da maḥzā ilhām

K.576.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Ser-eṭıbbā-yı hümāyūn ki Şālih‘le be-nām
Oğlı mecnūn olarak himmeti virdi ḥıffet
2. Var ḥadıṣ çünkü o ‘illet şavışamazsa da hep
Geldi ‘uryān u libās giydi idince himmet

K.577.

Kezālik

1. Bir köle alacaḳ olduḳda Mu‘ammer Paşa
Yaramaz işe anı alma didi ba‘zı kesān

[72b]

2. Al mühürdārın olur işiñe yarar buyurup
Alaraḳ oldu o gūnā añā ḥıdmetle ‘ıyān

K.578.

Kezālik

1. Gözine oğlının ‘illet gelerek ol paşanın
Beynine sārī olursa ölecek didiler
2. Ki eṭıbbā-yı hümāyūn gözi çıkmalı diyüp
Çeşm ü cisminde o kıtb itdi şifāya mazhar

K.579.

Kezâlik

1. Yine naql itdi o Paşa ki ferîkıñ birisi
Kibr ile emrini redd itdi 'iyāzen bi'llāh
2. Tırnağım içredir iqbāl bakalım nice olur
Buyurup giçmedi çok kendüyi o itdi tebāh

K.580.

Kezâlik

1. Didi virilmedi cāh baña Mu'ammer Paşa
Muẓtarib qaldım olup haylice müddet ma'zūl
2. Himmet-i 'āliesin eyleyicek istiḥşāl
Buldı manşib ile der-ḥāl sürüriyyete vuşul

K.581.

Kezâlik

1. Gördi bir Mekkeli'ye itdi o Paşa ta'zīm
Haremeyn ehline tevķīr iderem ben de didi
2. Cidde'ye vāli olacaķ idüğini daḥi
Yine iḥbār buyurup soñra zuhūra geldi

K.582.

Kezâlik

[73a]

1. Āmedī'niñ ḥulefāsından olan Tevfīķ Beg
Didi ben emr-i ta'ayyüşde çekerdim zaḥmet
2. Āmedī oṭasına himmeti ta'yīn iderek
Baña da virdi refāhı yine Rabb-i 'İzzet

K.583.

Kezâlik

1. Yine ol didi ki bir ḥāne alacaķdım ben

Didi alma ki yanar sen ise hālā medyūn

2. Almadım muhterik oldu beni anıñ himemi
Eylemiş oldu bu şüretle zarardan me'mūn

K.584.

Kezālik

1. Hem yigirmi sene olmuşdı te'ehhül itdim
Var idi iki kızım olmadı oğlum aşlā
2. Himmet-i pür-şerefi haqqıma şāyān olarak
Geldi oğlum dañi dünyāya bi-luṭf-i Mevlā

K.585.

Kezālik

1. Hem didi haste olup cāriyem ümīdsiz idi
Oldı mānend-i cenāze kilim ile iḥzār
2. Himmet-i sāmiyesiyle iderek kesb-i şifā
Ḥaremim şimdi odur feyz du'āsı bisyār

K.586.

Kezālik

1. Yine ol Beg didi iki kadın itmişdi vürūd
Kıldı iḥtār kocaya varmak emel eyler iken
2. 'Ömrüñüz kalmamış 'ömr-i ğanem-āsā buyurup
Oldı rıḥletleri on dört gün içinde rüşen

[73b]

K.587.

Kezālik

1. Didi 'Abdullah Efendi ki Buḥārālıdır
Baña bī-ḥayr zuhūr eylemiş-idi zevcem
2. Kızımın ḥayrı dañi olmadığın didi o kuṭb

Öylece itdi ẓuhūr ḥük-m-i ẓazā-yı mübrem

K.588.

Kezālik

1. Kıldı ol zevcesin ‘Abdullah Efendi tatlık
Ḥacca ‘azminde didi Mısr üzerinden git sen
2. İtdi ĩmā ki tezevvücle refāhı orada
Öyle oldu hem idüp ḥac didi oldum dil-şen

K.589.

Kezālik Ḥaqqı Efendi

1. Gitdi Bağdādı ‘Ubeydu’llah Efendi Mısr’a
Bir kıızı alacak oldu aña düşmen çıkıdı
2. Geldi İstanbul’a git düşmeni ḳabr içre bulup
Ol kıızı al didi bunlar da ol gūnā oldu

K.590.

Kezālik Ḥaqqı Efendi

1. Dağısitān’dan birisi geldi Timūrḥan nesli
Didi mağdūrlığı rüşvet daḥi almış bir Rus
2. Didi git rüşvet alan hālik olup mağdūrluk
Ḳalmayacak yine hep oldu o iken me’yūs

K. 591.

Kezālik

1. Söyledi Şālih Efendi ki Gümüşḥāneli’dir
Geldim İstanbul’a evlādım ile ben efḳar

[74a]

2. Bize de himmet-i pūr-luṭfı ile geldi refāh
Kimiya odur ider ḡıḃta aña sīm ü güher

K.592.

Kezālik

1. Söyledi şimdi Medīne’de Meḥmed Paşa

Ȧoġacak ocuġum ‘aksi gelerek ħavf irdi

2. Himmet itdikde suh  letle toġup ħayr olsun
Buyurup ismi Sa‘ d ħayrı da vardır didi

K.593.

Kez  lik

1. Yine o didi ki ben s  ‘atimi ġayb idicek
 adaġa vir ki yine buluna dimiş id
2.   yle itdim biri ol ġav ı id pde ta‘r f
 ıldı ta v f getürdüm diyüp i‘   itdi

K.594.

Kez  lik

1. Yine ol didi Med ne’deki ta‘m r ta
Gönderilecek idim ba  a biri itdi z h r
2. Buraya anı v  beni ġayrı ma alle irs l
  phesizken yine himmetle ben oldum me’ m r

K.595.

Kez  lik

1. Söyledi Hüsni Efendi ketebeden o dağı
 deceklerdi  alemde beni a dem il r c
2.  almamı  iken  m dim yine oldum ib  a
Himmet itmek ile ol z  t-ı mu addes minh c

[74b]

K.596.

Kez  lik

1. Didi mekt bi o asında ‘Ali Beg ki beni
 ıkaracak idiler gözlerim olmağla ‘al l
2. Himmet itmekle  if  geldi hem n gözlerime

Qaldım anda ki beni itmedi ‘uŖ ile zelîl

K.597.

Kezâlik

1. ‘Ali Berrî PaŖa kim dâderi Hâfız PaŖa’nıñ
Didi paŖa olacak olduğum itmişdi beyân
2. Hiddet-i tab‘îñ olup dâderiñiñ rütbesi lîk
Didi olmaz o müşîr u bu ferîk göçdi ‘ıyân

K.598.

Kezâlik

1. ‘Ali Berrî PaŖa yine naql eylemiş-idi ki baña
Haccîñ îfâsında nuṭṭ ile kıldı himmet
2. Bu daḥi zâhir olup ḥamdola îfâ itdim
Didi yümn-i himem-i pâkine olmaz ğâyet

K.599.

Kezâlik

1. İşbu Hâfız PaŖa kendüsi daḥi didi ki ben
Ḥarba gitmekde idim olmamış iken paŖa
2. Keşf ü tebşîr buyurmuş idiler baña daḥi
Kıldı îhsân hemân öylece Rabb-i Yektâ

K.600.

Kezâlik

1. MıŖr vâlîsi ile Ŗoñra muḥâriblik içün
Oldı Sivas ṭarafı vâlîsi Hâfız PaŖa

[75a]

2. Didi kılmış idi ihtâr baña isti‘fâyı
İtmedim oldı hezîmetle nedâmet peyda

K.601.

Kezâlik

1. Didi Hâfız PaŖa Ŗiddetlü cezâdan korkdum

Korkma dimiş idi hîç olmadı bir gûne cezâ

2. Çokça altun viricek almadı didi beni Hâk
Eyledi uḥrevî tüccâr u ne lâzım dünyâ

K.602.

Kezâlik Hâkḳı Efendi

1. OḒlı Hâfız Paşa'nın Hâkḳı Beg oldu ḥaste
Didi şıḥḥatle sana ḥarb ü Hicâz'da o refîk
2. Ölecek rütbeye gelmişken idüp de himmet
'Âfiyet virdi Hudâ öylece kıldı terfîk

K.603.

Kezâlik Hâkḳı Efendi

1. Duḥterine didi öp destini Hâfız Paşa
Öpmeyüp eyledi ısrâr u gönülsüz öpdi
2. Ğayr-ı şâyân nice şahş anı tezevvüc idecek
Keşf ile virdi ḥaber o daḥi öyle oldu

K.604.

Kezâlik

1. Kâplamışdı biri yorganını ücret dileyüp
Virdi Hâfız Paşa kıldı emelin böyle beyân
2. Diledi ya'ni Medîne'de mücâvir kalmak
Kıldı şeyḥü'l-ḥarem olur diyü tebşîr ityân
3. Gelmeyüp anda mücâvirligi de bi't-tebşîr
Oldı 'uzletde de kaldı olup aylık iḥsân
4. Öyle 'uzletde mücâvirligi de bi'l-îmâ
Oldı 'uḳbâya mücâvir iken anda püyân

[75b]

K.605.

Kezālik

1. Dağısitānlı bir Efendi ki adı Hācī Resūl
Didi virmez idi Rus ehlimi nakle ruḥṣat
2. Çāresi olmadı devletce de İstanbul'da
Didi git vire gidüp virdi virüp Hāk rikḫat

K.606.

Kezālik

1. Yine o didi ki İstanbul'a ehlimle gelüp
İẓtırāb üzre idim emr-i ta' ayyüşde hemān
2. Himmeti ile çok aylık bize de bi't-taḥṣīṣ
Kalb-i vīrānemize geldi ser-ā-ser 'umrān

K.607.

Kezālik Hākḫı Efendi

1. Şoñra da añasınıñ rızkıñı şimden sonra
Virdi Hāk Şām'da diyüp çıkdı sebeb gitdi o zāt
2. Şoñra İstanbul'a hīç gelmeyecek oldığını
Virdi ilhāmıla haber Şām'da ḫalup itdi vefāt

K.608.

Kezālik

1. Yine o didi baña ḫaccı da himmetle olup
Nef' iñ olur didi bir ḫacıya kıldı terfīḫ

[76a]

2. On ikibiñ ğuruş itdi hibe yolda o baña
Göçdi rahmet buyura Rabb-i velīyü't-tevfīḫ

K.609.

Kezālik Hākḫı Efendi

1. Hem anıñ zevcesi fevt oldı te' ehhül itse
Fevt olacaḫ idügin didi aña bā-ḫikmet

2. İmtişāl itmiş-iken ba‘zılar ibrām iderek
Evlenüp itdi hemān kendü vü zevci rihlet

K.610.

Kezālik

1. Gürci İsmā‘il Efendi ‘ulemādan meşhūr
Didi şar‘a tutuyordu beni derse hā‘il
2. Eñseme cüz‘i urup didi o hā‘il gitsün
Geldi der-hāl küşāyiş o hep oldı zā‘il

K.611.

Kezālik

1. Yine o didi benim daḥi ma‘āşım idi dīk
Himmeti oldı bu bābda yine erzān baña
2. Hālime göre zuhūr eyledi me‘mūriyyet
Ḥazret-i Rabb-i Kerīm itdi refāhı i‘tā

K.612.

Kezālik

1. Yine o didi aḥīren daḥi himmet buyurup
Aylığım üstüne zamm oldı yine geldi refāh
2. Maşrafım artmağ-ıla aylığımın artmasına
Naḳdı yümnini buyurdu yine munzam Allāh

[76b]

K.613.

Kezālik

1. Yine o söyledi hīç olmamış-idi veledim
Oldı şāyān himemi eyleyicek istid‘ā
2. Bire de rāzı iken ben iki oğlum oldı
Böyle her vech-ile de oldı baña kām-ārā

K.614.

Kezālik

1. Didi Mīkāil Efendi ki o Dağıstānlı
Geldim İstanbul'a olmamış-idi baña ma'āş
2. Şām'a git anda refāhıñ didi öyle oldı
Ya'ni beyhūde dimek ğayr-ı muḳadderse telāş

K.615.

Kezālik

1. Yine Mīkāil Efendi didi ben duḡterimi
Virecekdım birine virme dimiş idi aña
2. Ben ḡaṭā eyleyerek virdim aña fevt oldı
Her ḡaṭādan ire maḥfūz-ı Cenāb-ı Mevlā

K.616.

Kezālik

1. Yine o didi ki oġlum mūte'ehhil ise de
Baġlu idi didi ġör nef'ini oġlı olarak
2. Geldi pūr-ḡayr olarak oġlı vücūda anıñ
Bilmeli himmetinin ḡadrini ḡoḡdur el-ḡaḡ

K.617.

Kezālik

1. Yine rāvī o biri geldi diyüp ismim 'Alı
Ġayr-ı müslimlere yazıḡ didi öyle esmā'
2. 'Unf ü ḡiddetle dimişdi öteden ma'lūmdur
Ba'zılar baḡdı ḡitānsız imiş itdi inbā

[77a]

K.618.

Kezālik

1. Yine Mīkā'il Efendi didi yazmam ismiñ
Biri taḡḡırle gidüp didi ki beyti yanacak

2. Yandı her kim ise taḥḳīrde ‘iyāzen bi’llāh
Evini kendüsi yaḳar dimek o ğayrın Ḥaḳ

K.619.

Kezālik

1. Yine o didi bunıñ da adını yazmayalım
Bir kibāra didi nargilemi ṭoldır ammā
2. Kibren uşağına didikde refāhı senden
Ḥaḳ aña virdi didi öylece oldı eclā
3. O kibār oldı perīṣān ḳalup bī- manşıb
Uşağı buldı refāh cāhda ṭuruyor ḥālā

K.620.

Kezālik Mīḳā’ıl Efendi

1. Gül Muḥammed dinilür Şāmlı biri bilmeyerek
Bir yetīm mālını batırdı telāş üzre idi
2. Himmet-i ‘āliyesi ile getürdi yerine
Hem yetīm hem de o hemm çekmedi yine aldı

K.621.

Kezālik

1. Kürsi şeyḫi bir Efendi ki Ḥasan ismi daḫi
Didi evlendirecekdi biri oğlın gördi

[77b]

2. Hıfz ide Ḥaḳ ki ḥaḳāretde bulunmuşdı aña
Senden evvel ölecek bī-veled oğlın didi

3. Öyle fevt oldı bu da ḥükm-i ḳader ammā kim
İnkisār yāhud aña kibre cezā bildirdi

K.622.

Kezālik Mīḳā’ıl Efendi

1. Bir kişi de iderek tekyelere zākirlik

Lîk nargilemi teldir diyicek dinlemedi

2. Virdi taḥkîrle cevâbı da ‘iyâzen bi’llâh
Anı da Ḥazret-i Ḥaḳ soñra perîşân itdi

K.623.

Kezâlik Mîkâ’ıl Efendi

1. Bir dükâncıya virüp bulğurı tekyeye burax
Diyerek hıfz ide Ḥaḳ eyledi ‘unf u taḥkîr
2. Başı yarıldı o gün taş üzerine düşerek
İrtesi günde Ḥudâ eyledi qahr u tedmîr

K.624.

Kezâlik Mîkâ’ıl Efendi

1. ‘Ulemâdan biri didi emeli hac idüğün
Didi gidüp hem oradan kız ider ‘aḳd ü nikâh
2. İstemez gibi göründi kıızı lîkin öyle
Ḥac ile itdi tezevvüc bu da oldu tîzâh

K.625.

Kezâlik Bu daḥi

1. Sûrnacı-zâde dinen Şadık Efendi gelerek
Himmet-i ‘âliyesin o daḥi itmişdi niyâz

[78a]

2. Râst olan neğamât ney-i âmâl oldu
Nefes-i pāk-i feraḥnākın idince iḥrâz

K.626.

Kezâlik

1. Şeyḥ-i İslâm Ḥasan Fehmi Efendi didi kim
Ḥâl-i fakrım var idi istedim andan himmet
2. Ders vekîli olarak yümn-i celîliyle anıñ
Baña da yüsri kerem eyledi Rabb-i ‘İzzet

K.627.

Kezālik

1. Yine o didi ki olmaz idi oğlum yine ben
Söyledim olacağın eyledi keşf ü inbā
2. Ba'zı hālın daḥi dimiş idi öyle olarak
Nuṭḡ-ı 'ālisi yine gün gibi oldu eclā

K.628.

Kezālik

1. Yine o didi ki ben nezd-i celīlinde iken
Biri gelmiş idi ḥünkāra imāmet emeli
2. Cehl ile olmaz imāmet buyurup olmadı o
Emelin söylememiş idi var idi cehli

K.629.

Kezālik

1. Yine o söyledi yanında oturuyor idim
Bir ġanīye didi lāzım saña ḥacc ü ḥayrāt
2. Ki ġinā şükri o ammā ki görünmez sende
Buyurup hīç birini eylemeden itdi vefāt

[78b]

K.630.

Kezālik

1. Ḥüsni Paşa'ya qarābetde Ḥüseyn-nām bir zāt
Didi rü'yāsını tıydımdı Fu'ād Paşa'nıñ
2. Dimeden keşf iderek eyledi ta'bır hemān
Oldı zāhir hepsi didigi üzre anıñ

K.631.

Kezālik Ḥacī Rāġıb Efendi

1. Bir kadın hac emelinde idi fakrı var idi

Eyledi nezd-i şeref-vefdine o daği vürüd

2. Ğayr-ı me'mulī maḥalden aña da şervet irüp
Eyledi ḥaccı naşīb himmet ile Rabb-i Vedūd

K.632.

Kezālik

1. Bir Buḥārālī didi ismi 'Ali dindi Sefer
Ğayb idüp oğlını gelmiş idi ḥüzn mevḫūr
2. Korkma ba'zılar esef ile çıkar imāndan
O gelür ḥac ideceksiz didi hep itdi zuhūr

K.633.

Kezālik

1. Didi Afġānlu Şeyḫ Ca'fer Efendi tekyem
Muḫterik oldı didi korkma fülān kimse yapar
2. O daği nuṭḫ-ı celīli gibi oldı zāhir
Kıldı yümn-i himemi nice ḥarābı i'mār

K.634.

Kezālik Ḥacī Rāġıb Efendi

1. Kudūs'de muhterik olmuşdı biriniñ beyti
Geldi İstanbul'a līk bulmadı i'māra sebeb

[79a]

2. Didi hīç ummadığı vech-ile olur sebebi
Öyle iḥsān ile yaptırdı yine Ḥazret-i Rab

K.635.

Kezālik

1. Söyledi Şādık Efendi ki odur Turḥallı
Turarak ḥāl-i zarūretde derūnumdı ḥazīn
2. Kudūs'de vūs'at-ı rızık oldı tecellīnde diyüp
Tūr-ı Sīnā-yı refāh oldı baña böyle qarīn

K.636.

Kezâlik

1. Zilelû Ca‘bir Ağa didi ben İstanbul’da
Bağçevânlık idecekdîm olarak hâlim dîk
2. Himmeti ile huşûl buldı nebât-ı yûsrüm
Didi Zile’de konağı fuķarâyadır açık

K.637.

Kezâlik Hâcî Râgıb Efendi

1. Kâni Paşa’ya da müstaķbelini bâ-ilhâm
Kıldı ifhâm yine öyle hemân itdi zuhûr
2. Levh-i maḥfûz olarak maşdar-ı ilhâm-ı Hudâ
Hâl ü müstaķbeli mâzî gibi Hâķ bildiriyor

K.638.

Kezâlik Bu daḥi

1. Kâni Paşa’da zuhûr itmiş-idi bir ‘illet
Çeşmeden şu içirüp geldi anıñ ile şifâ
2. Şıḥḥat-i dâ’imede ‘ömri tavîl olacağın
Söyleyüp öylece oldığı da anıñ eclâ

[79b]

K.639.

Kezâlik

1. O didi ehl-i ‘azâb ehl-i cinândan çokdur
Çünkü dünyâyâ uyar nefs aña dâder-âsâ
2. Bunı ‘Ârif Baba fikr eyler iken bir çocuğa
Didi destîndeki elmayı o ğavş eyle ‘atâ
3. O çocuk Kıbtîdir elmayı talebde oğlum
Diyecek didi ki oğluñ gibi ḥubb-i dünyâ

4. O çocuk Kıbtî degil vardır aşâlet anda
Buyurup öyle imiş oldu be-tahkîk eclâ

K.640.

Kezâlik Hakkı Efendi

1. Dağıtânlı Ağacân ile be-nâm zât daği
Var iken fakrı ta‘affüfde idi didi aña
2. Luţf u kahr için ider mâlı kerem Hakk kılına
Kahr ise kesbi olur seyyi vü şarfı da fenâ
3. Luţfen olduğda ider kesb helâl şarf helâl
Saña da ide Medîne’de helâlden i‘tâ
4. Orada ide tezevvüc daği hakkıñda naşîb
Diyerek cümlesi de oldu yine ol günâ

K.641.

Kezâlik

1. Söyledi Ahmed Efendi ki Malatyalı’dur
Seni dimişdi ru’ûs kaderiñ celeb itdi
2. Oldı telmîh vazıhı gibi i‘tâ-yı ru’ûs
Eyledi yüsri de himmet anı da Hakk virdi

[80a]

K.642.

Kezâlik

1. Bir Efendi didi ismi de Kerîm Çerkes’dir
Aţana’da baña kılmışdı refâhı inbâ
2. O daği nuţk-ı şerîfî gibi zâhir olarak
Baña da yüsri Hudâ kıldı orada i‘tâ

K.643.

Kezâlik

1. Didi Sa‘de’ddîn Ağa kim Habeşî’dir kendü

Si‘a-i rızkımı Şām’da diyü kıldı ihbār

2. Orada luṭf iderek ḥāl-i refāhı baña da
Kıldı Hāk nuṭṭ-ı pūr-ilhāmını yine ızhār

K.644.

Kezālik

1. Söyler İbrāhīm Efendi ki o Dağıstānlu
Ṭaraf-ı Şām’da niyābetle ben oldum memnūn
2. Ya‘ni ḥaḫkımda o şüretle yesārı himmet
İderek kıldı kerem Ḥazret-i Rabb-i bī-çün

K.645.

Kezālik

1. Yine naḫl itdi Muḥammed Ağa Dağıstānlu
Böyle inbā buyurup oldı baña da zāhir
2. Şām’da zābtıyyede soñra da livā qaymaḫamı
Oldum ol gūne refāh virdi Ḥudā-yı Kādir

[80b]

K.646.

Kezālik

1. Eyledi bunu Buḥārālı Küçük Ağa beyān
Baña İzmir’de ḫapudānlığı kıldı inbā
2. Baḫr-i erzāḫda kısmet baña öyle idügin
Söylemiş idi Ḥudā kıldı o gūnā ‘itā

K.647.

Kezālik

1. Söyledi Lüṭfi Efendi ki Buḥārālı’dır
Mekke’de yüsrimi himmet ile böyle oldı
2. İki yüz elli gurus aylık olundı taḫşış

Baňa on biñ ğuruş daħi kerem olundı

K.648.

Kezâlik

1. Didi Bağdād tarafından Gül ‘Ali-nām bir zāt
Mısr’da tekyeye şeyhlik baňa itdi himmet
2. Öyle olmakla gidüp hār-ı perīşāniyyet
Gül gibi kıldı i‘āşe beni Rabb-i ‘İzzet

K.649.

Kezâlik

1. Söyledi Aħmed Efendi himemi Mısr içre
Türbedār itdi Meħmed ‘Ali Paşa’ya beni
2. Mevt-i fakrım giderek geldi hayāt-ı tāze
Rızķımıñ luţf-i Ĥudā ile bulup vūs‘atini

K.650.

Kezâlik

[81a]

1. Hem Celāle’ddīn Aĝa didi Ķavāķlı kendü
Ķapudānlıkla refāhı baňa da dimiş-idi
2. Ĥazret-i Rabb-i Kerīm anda yesārı öyle
Baħr-ı bī-ĝāye-i luţfiyla müyesser itdi

K.651.

Kezâlik

1. Ĥüseyyin-nām Efendi ki Cezāyirlü’dür
Didi pek efķar idim kıldı baňa da himmet
2. Nā’ib-i şer‘ī olup ya’ni refāhı buldum
Şimdi Beyrüt’da iķāmetdedir o bā-vūs‘at

K.652.

Kezâlik

1. Bir Efendi ki Kavaklu vü Kerîm'dir ismi
O dağı böyle teŝekkürle ider naql ü beyân
2. Bâtinî zâtı kerîm olan o kûtbü'l-aqtâb
Baña da himmet idüp virdi refâhı Yezdân

K.653.

Kezâlik

1. Şükr-ile kıldı bunu dağı yine tağkiye kim
Oldı oğlum da anıñ himmeti ile mesrûr
2. Ya'ni kim hıdmet-i 'askerde bulunur buyurup
Şimdi o kâtib-i tabur olarakdır me'mûr

K.654.

Kezâlik Hakkı Efendi

1. Bir Efendi ki 'Alî ismi dinür idi Uzun
Aña dimişdi Medîne'de refâhıñ olacağ
2. Şoñra aylık virilür saña iķâmetiñe evdir
Buyurup öyle olup oldu bağiyye mülhak

[81b]

K.655.

Kezâlik

1. Bir Efendi ki Sa'îd ismi Selanıklü'dür
Didi kılmışdı niyâbetle refâhım himmet
2. Anı beldeñ tarafında olacağdır diyerek
Kıldı ihsân baña da öylece Rabb-i 'İzzet

K.656.

Kezâlik

1. Abaza idi Velî-nâm Efendi de didi
Mısr'da kıldı baña hâl-i yesârı himmet

2. Orada H  zet-i H  k   yle müyesser kıldı
V  l  -i Mı  r virüp başına da ba  zı hıdmet

K.657.

Kez  lik H  k   Efendi

1. Geldi Tebr  zli biri n  m   Deli Cebr    l
Didi git belde  ne H  k anda ref  h   virecek
2. Bu daği geldi z  h  ra yine ol g  n   kim
Si  a-i h  l   H  d   virdi oraya gidicek

K.658.

Kez  lik H  k   Efendi

1. Ba   ev  nlıkda idi   ad  k Aşağıya daği
Söylemiş idi Med  ne  de olacak v  s  at
2. Mezra  -ı rızkı da ol ba   e-i p  r-feyz imiş
Orada oldu yes  r üzre m  k  m b  -fer  at

K.659.

Kez  lik H  k   Efendi

1. Da  sit  nlu biri kim ismi anın da H  k  
  bn-i   irv  n  den itmiş idi nef  i  n   m  
2.   bn-i   irv  n   olup n    l-i i  b  l   o  ra
A  na da nef  i olup kıldı hem  n k  m-rev  

[82a]

K.660.

Kez  lik

1. Da  sit  nlu biri kim ismi de All  h  kulu  dur
A   esin   ayb iderek didi bulunur buldı
2. H  ned  ndan olacak beldesi içre o daği
  ki h  c eyleyicekdir buyurup hep oldu

K.661.

Kezālik

1. Cānib-i Kārş'dan Aḥmed Beg idi Ḥācī-laḳab
Didi ol ğavş-ı mu'allāyı ben oldum zā'ir
2. Ḥaccımıñ olmadığın keşf ü şaḥīḥ ḥācī ol
Vire paşalığı da Ḥaḳ didi oldı bir bir

K.662.

Kezālik

1. Yine o şükr ü şenā ile bunı da didi kim
Saḳaṭ idim idicek öyle ziyāret anı
2. Himmet-i 'āliyesi oldı bu bābda da baña
'Āfiyet-yāb ü dürüst itdi du'āsıyla beni

K.663.

Kezālik Ḥaḳḳı Efendi

1. İtdi Bitlisli Sa'du'llāh Efendi de vürüd
Tekye şeyḥliğini kıldı vaṭanında himmet
2. 'Ömri çok olacağında diyerek bā-ilhām
Şimdi de şağ o meşīhatle de buldı ferḥat

K.664.

Kezālik Ḥaḳḳı Efendi

1. Bir Buḥārālı'ya kim ismi Ḥudāvirdi'dir
Didi Ḥaḳ hac virüp ammā ki mücāvır itmez

[82b]

2. Ba'zı aḥlākıñ için toğacaḳ oğluñ a'mā
Didi hep oldı yine ḥikmet-i Ḥaḳ bilinmez

K.665.

Kezālik

1. Didi Aydınlı Şeyḥ Şāliḥ Efendi daḥi kim
Baña nuşḥ itmiş-idi böylece ol Ğavş-ı ğüzīn

2. Halkıñ emvāline itme tama‘ı kāni‘ ol
İşlerine daħi qarışma buyurmuşdı şaķın
3. Eyleme şubh namāzını daħi terk ki Hudā
Vire māl ü veled-i şālihi hem feyz-ı mübīn
4. Buyurup eyledi inbā gelecek hāllerimi
Cümlesi oldu yine nice ki kıldı tebyīn

K.666.

Kezālik

1. Böyle naql eyledi Aydınli Çağālı oğlu
Ki dimişdi saña üç cāriyeden nef‘ olacaķ
2. Haķ Medīne‘de mücāvirligi de ide naşīb
Diyerek cümlesini kıldı müyesser yine Haķ

K.667.

Kezālik

1. Yine o didi baña böyle buyurdu tebşīr
Ki seniñ oğluñı kāmil idecekdir Yezdān
2. Hāşılın tām viren mezra‘a-asā idecek
Diyü teşbīh daħi kılmış idi hep oldu ‘ıyān

K.668.

Kezālik Haķķı Efendi

[83a]

1. Didi Bitlisli Zelīhā qadına kim seni Haķ
Kıldı bir qāḍīya kısmet bulacaķsız şervet
2. Olur oğluñ daħi zengin diyerek cümlesini
Kıldı nuṭķı gibice Hażret-i Rabb-i ‘İzzet

K.669.

Kezâlik

1. Geldi Bitlisli olan Şeyh Hasan-nâm bir zât
Nesl- 'âlîsi anıñ Hâzret-i ' Abdü'l-kâdir
2. Tekye şeyhi idi Bağdâd tarafında aqdem
Çıkmış iken yine himmet idüp oldu bâhir
3. Emeli üzre o tekyeye meşîhat virilüp
Haste iken de şifâ oldu anıñla zâhir

K.670.

Kezâlik Hâkî Efendi

1. Mîr-alây Muhammed Beg o da Aydınlı
Didi katillik olup 'azv oluyordum hâ' if
2. Korkma Hâk hâcî ider mîr-alây dañi seni
Diyerek cümlesi oldu sözi nuṭṭ-ı hâtif

K.671.

Kezâlik

1. Didi Çil Ahmed Efendi o dañi Aydınlı
Baña ṭab'ım ile âṭîmi buyurdi iḥbâr
2. Hem de pür-hayr olarak oğlum olacaḡ idügin
Buyurup oldu yine cümlesi keşfi der-kâr

[83b]

K.672.

Kezâlik

1. Didi Muşullı Sa'îd Ağa ki ben sâiyis idim
Baña dimişdi saña fâ'ide bir şaṇşardan
2. Vâlî Aydın'da 'ilâc itdi tutup bir şaṇşar
İntisâb itdim aña oldu refâhım rûşen

K.673.

Kezālik

1. Bir Efendi didi Aydınlı Selīm'dir ismi
Pür-telāşdım didi taṭyīb-i faḳīr eyle baña
2. Öyle itdikde Ḥudā bādi-i ḥavfı giderüp
Lerzenāk idi binā-yı dilim oldu aḳvā

K.674.

Kezālik

1. Yine o didi ki olmaz idi maḥşulātım
Virdi Ḥaḳ tuḥm du'āsı ile ḥaḳḳā bereket
2. Ḥac naşīb oldu yine rehberim anıñ yümni
Olamaz menfa'at ü ḥayrına ḥadd ḡāyet

K.675.

Kezālik

1. Söyler Aydınlı 'Abdullāh Ağa daḥi baña
Didi Aydın'da refāhıñ ḳoca bir ḥatundan
2. Bir müsinne ḳadına virdim 'ilāc nef'i görüp
Orada eyledi dāmād ü refāhım rüşen

K.676.

Kezālik

1. Söyledi Ḳonyalı Muḥyī'ddīn Efendi daḥi kim
Sildim elbise-i pākiñde görüp ben çamur

[84a]

2. Yüsrimi vālidimiñ ḥayrını ta'mūr itmek
Bende ḥayr itmegi himmet ile hep itdi zuhūr

K.677.

Kezālik

1. Söyledi Dost Muḥammed o da Dağıstānlu

Baňa sen Konya’da taḥşîl-i ‘ulûm eyle didi

2. Si‘a-i rızkıñ olup andan olur hac da naşîb
Buyurup oldı müderrislik ile yûsr irdi

K.678.

Kezâlik

1. Bir Efendi didi kim Şeyh ‘Ali Dağıstânî
Lafz-ı şeyh evveli ancak laḡab olmuşdı baňa
2. Himmet itmekle saḥîḥ şeyhliği ḡaḡkımda o zât
Kıldı iḥsân anı da Ḥazret-i Rabb-i Yektâ

K.679.

Kezâlik

1. Yine naḡl itdi o kim didi kerîmeñ olarak
Saňa ḡayrı olacaḡdır diyü ol Ğavş-ı güzîn
2. Ḥazret-i Rabb-i Kerîm anı da kıldı iḥsân
Ḥaḡḡı üzre olamaz vaşfı o ḡuṭbuñ tebyîn

K.680.

Kezâlik

1. Taḡkiye itdi Dağıstânlu Bahâ’e’ddîn Beg
Baňa dimişdi virir ‘ilm ü refâḡı saňa Ḥaḡ
2. Buyurur ḡayra muvaffaḡ daḡi dimekle hemân
Oldı zâḡir hepisi luṭf-ı ilâḡi olarak

[84b]

K.681.

Kezâlik

1. Didi Cebrâ’îl Efendi o da Dağıstânlu
Ḥâl-i faḡrım var idi kıldı baňa da himmet
2. Saňa Mışr içre müderrisliği ḡayâtiyye

Ola dimekle naşīb eyledi Rabb-i ‘İzzet

K.682.

Kezālik

1. O didi oğlum ‘Ali’niñ gözi ‘illetlü idi
Mess idüp dest-i şerīfiyle Hudā virdi şifā
2. Hem o paşa olacaqdır saña da nef‘i olur
Diyerek anı dañi öylece kıldı Mevlā

K.683.

Kezālik

1. Aşlı ‘Ayıntāblı Dervīş Beg ider böyle beyān
Rızķıñ ‘askerlik ile Mısr’da dimişdi baña
2. Öyle luţf oldu maşīr itmelidir himmetini
‘Aynı pūr-tāb olarak levhī görürdi haķķā

K.684.

Kezālik

1. Mağribī birisi de didi adı ‘Abd-i Menāf
Geldim İstanbul’a bār-gīrci idim efķar olup
2. Buyurup Mısr’dadır esb-i seri‘-i rızķıñ
Zīr-rān oldu varup anda be-vech-i maţlūb

K.685.

Kezālik

1. Topal Aħmed’le be-nām Anaţolulu birisi
Didi bir cāriyeden kısmetimi virdi ģaber
2. Şoñra bir cāriyeyi ‘Ādile Sultān’a bulup
Baña luţfi iledir cāri yesār-ı evfer

K.686.

Kezālik

1. Abaza ‘Abd-i Selām Ağa beyān eyledi hem
Didi terk eyle esīrciligi zīrā bed-ter
2. Mısr’da şerveti ihsān buyurur Hāk diyerek
Anı terk ile refāh Mısr’da oldu evfer

K.687.

Kezālik

1. Çerkes Aḥmed Ağa da söyledi o neccār idim
Bana da didi virir Mısr’da Hāk saña refāh
2. Varıcaḡ anda bulup vūs‘at-ı dār-ı yūsri
Kıldı iskān-ı refāh üzre Cenāb-ı Allāh

K.688.

Kezālik

1. Bir Buḥārālı didi şöretidir Ḳurbān Beg
Ben anaḡtar bulup tekyede itdim i‘tā
2. Baña miftāḡ-ı yesārı idüp ibrāz buldum
Ḥıdmetim cüz’ī vesīle himemi kān-küşā

K.689.

Kezālik

1. Yine o didi baña ḡāl-i refāhı bulucaḡ
Cāmi‘ inşāsına da eyledi tevfiḡ himmet
2. Ḥazret-i Rabb-i Kerīm öyle muvaffaḡ itdi
Açdı himmetle dü-‘ālemde de bāb-ı ni‘met

[85b]

K.690.

Kezālik

1. Söyledi Yūnus Efendi baña da ḡāl-i refāh
Cānib-i Mısr’dadır didi maḡalliyle hemān

2. Orada nā'il olup sāhil-i kāma irdim
Batn-ı hūt gibi idi dīk-i ta'ayyüşde cihān

K.691.

Kezālik

1. Bekr Efendi daḥi naql eyledi Dağıstānlu
Geldim İstanbul'a karpuz satıyordum gördi
2. Mısr'da yüsrimi himmetle bakırcılara ben
Orada nāzır olup ḥāl-i refāh irişdi

K.692.

Kezālik

1. Söyler Afgānlı Cabbār Efendi baña da
Didi git Mısr'da tüccārbaşı eyleye Hāk
2. Sebebi kim olacak menfa'atim neden olur
Her birisin daḥi dimişdi muşarraḥ olarak
3. Eyle it'ām-ı ta'ām ü fuḫarāya ikrām
Buyurup cümlesi de oldu o gūnā el-ḥāk

K.693.

Kezālik

1. Didi bir Seyyid anıñ ismi de 'Abdu'r-Raḥmān
Baña dimişdi siyādet ile sen ol nāzır
2. Ki Medīne'ye Mısr'dan ne müretteb ise
Aña sen baḫ buyurup oldu o gūnā bāhir

[86a]

K.694.

Kezālik

1. Böyle naql itdi Ḥasan Beg ki didi keşf iderek
Akrabāñ Vāli-i Mısr'ıñ oṭalık cāriyesi

2. İ'tibār eyleyicek git buyurup gitdikde
Akrabâlık bilinüp rağbeti de oldı celî

K.695.

Kezâlik

1. Didi 'Abdu'llah Efendi baña da himmet idüp
Cânib-i Mısr'da çiftliklere oldum me'mûr
2. Yüsr-i hâlim benim öyle olacak olduğunu
Keşf ü izâh buyurmuş idi oldum mesrûr

K.696.

Kezâlik

1. Kavalalı biri nakl eyledi ismi de Sa'îd
Cânib-i Mısr'da didi baña var böyle yesâr
2. Pamuğa vü Vâli-i Mısr'ın binecek vapurına
Seni me'mûr iderler diyüp oldı der-kâr

K.697.

Kezâlik

1. Dağsitânlu 'Ali-nâm zât ifâde itdi
Baña da böylece ilhâm ile kıldı inbâ
2. Saña bir zevce virüp Hâk virir andan nef'î
Buyurup geldi zuhûra o daği ol gûnâ

K.698.

Kezâlik

1. Didi Şâhinle mûlaqqab biri Dağıstânlu
Pek faķırdım didi âtiyi baña bā-ilhâm

[86b]

2. Soñra paşa da olup her ne olacak isem
Söyleyüp cümlesini kıldı naşib Rabb-i enâm

K.699.

Kezālik

1. Dağsitānlu Boğalı Mīr Meḥmed didi kim
Rus emvālını aldı didi yine gelür o
2. Vaṭanıñda git otur didi virildi gidicek
Çāresin bulamamışken çalışup aña kamu

K.700.

Kezālik

1. Taş Timur Beg didi beldesi yine Dağıstān
Vaṭanımda si‘a-i rızkımı kıldı himmet
2. Taş u timür gibi pür-‘usret idi ḥāl-i ma‘āş
Kıldı iḥsān yine Ḥażret-i Rabb-i ‘İzzet

K.701.

Kezālik

1. Hem didi ḥaccı da tebşīr iderek itdim edā
Ba‘zı zaḥmetle ḥalāşı daḥi kıldı taşrīḥ
2. Mübrem olmakla o zaḥmet didigi üzre olup
Kıldı taḥlīş daḥi Ḥaḥ nice ki kıldı tavzīḥ

K.702.

Kezālik

1. Dağsitānlu biri ismi ‘Ali dīnürdi Kumāş
O daḥi taḥkiye itdi görerek himmetini
2. Ma‘nevī yümnidir emlākımı Rus virdi baña
İftikār destgehinde mekīk itmişdi beni

[87a]

K.703.

Kezālik

1. Dağsitānlu bir Efendi didi Sünbül laḳabı

Virmedi gelmek için oğluma Moskov ruḥṣat

2. Gelecek nef'i olacaḳ diyüp öyle oldı
Sünbül-āsā başım egmiş iken irdi ferḥat

K.704.

Kezālik

1. Yine naḳl itdi Dağıstānlu Ḥamīd Aḡa baña
Didi git beldeñe emlākıñ i'āde olunur
2. Saña Mevlā virecek anda ğınāyı pek çok
Buyurup öyle yine kısmeti hep itdi zuhūr

K.705.

Kezālik

1. Söyledi Cüce Meḥmed o da Dağıstānlu
Didi aylıḳ virecek Rus idesin ḥaccı edā
2. Hem taṣadduḳ idesin anda diyüp oldı o da
Ma'nevī ḳadd-i şevāb eyledi ḳadrin i'lā

K.706.

Kezālik

1. Dağıstānlu biri söyler laḳabıdır Arslān
Baña dimişdi zirā'at ile sen ol meşgul
2. Anda nef'iñ olacaḳdır buyurup oldı o da
Yırtıcı olmamalı bulmalı nef'i insān

K.707.

Kezālik

1. Biri naḳl itdi Dağıstānlu dinür Kākül Beg
Didi mülkiyece beldeñde saña var kısmet

[87b]

2. Öyle oldı bu da miḳrāş-ı ḳader aḥkāmı
Mū-be-mū zāhir o esbāb ara tara ālet

K.708.

Kezâlik

1. Söyler İranlu Velî Beg baña da vüs‘at-i rızķ
Arz-ı Rus’da idüğün didi bâ-ilhām-ı Hudā
2. Rūzīyi Rus’da virüp “Nahnü ķasemnā”aña da
Beyt-i vīrān idi ķīsesi oldu aķvā

K.709.

Kezâlik

1. Naķl ider Edhem Ağa o daķi Dağıstānlu
Baña da eyledi beldemde refāhı iķbār
2. Olarak çarşu aģası orada geldi refāh
Çarşuyı ķaderiñ narķ u nuķūdiyle pāzār

K.710.

Kezâlik

1. Dağısitānlu Hācī Beg daķi beyāñ eyledi kim
Benim emvālimi de zabt ile virmez idi Rus
2. Ma‘nevī himmet-i ‘ulyāsı olup virdi yine
Māl acısı ile esbābdan iken me’yūs

K.711.

Kezâlik

1. ‘Ulemādan bir Efendi ki ‘Ali’dir ismi
Dağısitānlu’dur o da turşıcı dinür meşhur
2. Turş-rū idi o gūnā didi mālım giderek
Sükker-i himmeti ile alup oldum mesrūr

K.712.

Kezâlik

[88a]

1. Bir Buķārālī’ya kim ismi de Tañrıvirdi

Müstecābü'd-de'avāt olmağı kıldı himmet

2. Ya'ni faķrı var idi öyle refāh bulmasını
Nefes itmekle kerem eyledi Rabb-i 'İzzet

K.713.

Kezālik

1. Bir Buḥārālı didi ismi daḡi 'Abd-i Ḥalīm
Pek perīṣān idim İstanbul'a ben de gelicek
2. Yine git beldeñe Ḥaķ kıla refāhı iḥsān
Didi ol-vech-ile luṭf eyledi Mevlā giderek

K.714.

Kezālik

1. Bir Buḥārālı didi Āl-i Muḥammed'le be-nām
Nehb olup mālларım ҡalmıṣ-idim ben efķar
2. Buluna ḡāl-i ġināyı da vire Ḥaķ buyurup
Bulunup ṣerveti de virdi Ḥudā-yı Ekber

K.715.

Kezālik

1. Develü Ƙaraḡıṣārı'ndan olan Aḡmed Beg
Didi İstanbul'a geldimdi perīṣān olarak
2. Yüsre tebdīlini 'usrüñ baña da himmet idüp
Öylece eyledi iḥsān hemān Ḥazret-i Ḥaķ

K.716.

Kezālik

1. Didi arpıldı Selīm Aġa vücūdum evvel
Himmet-i pür-ṣerefi oldu baña daḡi ṣifā

[88b]

2. Hem beni itdi Ƙavāṣbāşı ticārethāne
Bunı da ҡılmıṣ-idi baña muḡaddem inbā

K.717.

Kezālik

1. Kürd ‘Ali Ağa daḥi böyle ider naql ü beyān
Baña da şervet ü ḥaccı da buyurdı himmet
2. Olarak ‘askere ser-gerde Hicāz’da öyle
Şükr ola oldu naşīb-kerde-i Rabb-i ‘İzzet

K.718.

Kezālik

1. Mālikī Ağa didi kim ‘Aneze’dir aşlı
Cānib-i Şām’da refāhı baña himmet itdi
2. Lem‘a-i yümni zuhūr itdi yine ol şem‘iñ
Rüz ü şām ḥamd ola Ḥaḳ vüs‘at-i rızķı virdi

K.719.

Kezālik

1. Müslim olmuş idi Dürzī ise de Gümüş Beg
Gelerek himmet-i ‘ulyāsını itmişdi recā
2. İztırāb üzre iken münşeriḥ oldu o daḥi
Sīm-i yüsri kerem itdi yine ol kānla Ḥudā

K.720.

Kezālik

1. Söyledi Ḥaydar Efendi köledir aşlı anıñ
Si‘a-i rızķı Beyrūt’da baña kıldı himmet
2. Kıldı Ḥaḳ ḥayderi eltāfı açupda orada
Faḳr ile beñzer idim meyyite ben pür-ḥayret

[89a]

K.721.

Kezālik

1. Kıldı Ṭarsuslu Süleymān Efendi ki beyān

Ben de şuşmuş idim esbābca me'yūs olarak

2. Hakkıma himmet idüp ben daḥi oldum mesrūr
Meclis-i Beyrūt'a a'zā iderek Hāzret-i Hāk

K.722.

Kezālik

1. Bir Efendi ki İngilterelü mühtedīdir
İsmi de anıñ 'Ömer böylece kıldı tibyān
2. Baña Beyrūt'da refāhıñ oraya git diyerek
Bunı da öyle 'ıyān eyledi Rabb-i Mennān

K.723.

Kezālik

1. Abaza Selmān Efendi ki o bir tüccārıñ
Kölesidir idiyor böyle beyān ü inbā
2. Didi Beyrūt'da refāhın o da öyle oldı
Çarşu ağalığını eyliyor anda ifā

K.724.

Kezālik

1. Sāyis olmuşdı Recep Ağa Mu'ammer Paşa'ya
Şām'da vüs'at-i rızkıñ diyü kıldı ihtār
2. Olarak Bāşıbozuk 'askerine ser-gerde
Yine bā-sırr-ı kader oldı refāhı bisyār

K.725.

Kezālik

1. Taşcıbāşı ki Sa'īd ismi daḥi bir zāta
Bir mināreyi yapup Şām'da bul didi refāh

[89b]

2. Olarak öyle naşīb aylık olundı taḥşīş
Dā'imī aḥz iderek virdi refāhı 'Allāh

K.726.

Kezâlik Hakkı Efendi

1. Şâmlu ẖāce taḥḳīrle ‘iyāzen bi’llāh
Didi Şām fitratı var sen de olursın bādī
2. Saña oğluña da Hakk anda cezāyı virecek
Didi mübremse de bā’iş olup öyle buldı

K.727.

Kezâlik

1. Didi Afġānlı biri ismi de Allāhvirdi
Kuş tutup satar idim nuş idüp oldum ‘āmil
2. Ya’ni terk itdim avı kıldı refāhı himmet
Rabb-i Rezzāk hemān anı da itdi ḥāşıl

K.728.

Kezâlik

1. Didi Afġānlı yine gözcü Muḥammed-nām zāt
Ben de şayyādlığı terk itdim o pendı iderek
2. Himmeti Şām’da buldurdı refāhı baña da
Rūz u şām rāḥat idüp ḳalmadı zaḥmet çekmek

K.729.

Kezâlik Hakkı Efendi

1. Şâmlı Yūsuf Efendi’de de ḥāl-i fakrı
Keşf idüp kıldı niyābetle yesārıñ himmet
2. Nā’ib-i maḥkeme-i muḥkeme-i şer‘-i şerīf
Olarak virdi refāh aña da Rabb-i ‘İzzet

K.730.

Kezâlik Hakkı Efendi

[90a]

1. Çīnlü İdrīs Efendi’ye de himmet buyurup
Şām’a da başḳa bilāda daḥi oldı nā’ib

2. Kurtulup hāl-i zarūretten o da ol gūnā
Şerefi buldı olup hādīm-i şer‘-i şā’ib

K.731.

Kezālik

1. Hem aña didi nihāyetde Haleblü olarak
İdecek hayra muvaffak daḥi Rabb-i Mennān
2. Şoñra oḡlı qalacaqdır yirine dimişdi
Cümlesin Rabb-i enām öyle yine kıldı ‘ıyān

K.732.

Kezālik

1. Didi ‘Ayıntāblı ‘Ali-nām Efendi aqdem
Mīr Taḥsīn’iñ idim hādimi faqrım var idi
2. Geldi yūsır oldu Haleb’de baña me’ mūrīyyet
Çünki ol qutb-ı mu‘allā baña da himmet itdi

K.733.

Kezālik

1. Didi İdrīs Efendi ki Halebli zāten
Gıtdim İstanbul’a aḡlardım irüp faqr-ı şedīd
2. Git Haleb’de irişür yūsır olarak istiḥdām
Buyurup oldu o hīç evveli olmazdı medīd

K.734.

Kezālik

1. ‘Ali Aḡa didi o mühtedi evvel ki Qazaq
Var idi ‘usrum o qutb eyledi yūsre tebdīl

[90b]

2. Ben daḥi ya‘ni Haleb’de olarak istiḥdām
Kıldı mesrūr u refāh virdi Hudāvend-i Celīl

K.735.

Kezālik

1. ‘Ulemādan bir Efendi didi ismi de Münīr

Baňa dimişdi olacaq nice me'muriyyet

2. Didi 'Ayıntāb'a da hākim olacaq olduğımı
Cümlesin öyle naşīb eyledi Rabb-i 'İzzet

K.736.

Kezālik

1. Bir kişi söyler Amasyalı'dır ismi de 'Ali
Didi hayr iriſecekdir saňa dört armuddan
2. Öyle dört armudı virdim mutaſarrıf beğenüp
Baňa hıdmet virerek oldu refāhım rüşen

K.737.

Kezālik

1. Söyler Amasyalı bir zāt adı da 'Abd-i Şamed
Didi beldeñde fülān cāmi'a sen ol me'mūr
2. Ki imāmetle hitābet virile ſoñra dağı
Ođluñ olsun buyurup oldum o gūnā mesrūr
3. İrtihāl eyleyicek oğluna da virildi
Didi bir zāt yine ol beldeden itmekle mūrūr

K.738.

Kezālik Hāqqı Efendi

1. İsmiñi yazmayalım olmaya tā-kim ğıybet
Birisi eyledi tađķır 'iyāzen bi'llāh

[91a]

2. Zāhireñ başķa kuşūrta gidecektir mālı
Hāķ belāsın virecektir didi o dīl-āgāh
3. Birini döğdi helāk oldu konıldı hābse
Mālı da deyyine gitdi işi ālām ile āh

K.739.

Kezâlik Hakkı Efendi

1. Birisi de yine taḥkîrle ‘iyāzen bi’llāh
Ḥaḳ perîşān idüp ‘afvın dileyüp buldı kerem
2. Ḥulḳ-ı Ḥaḳ’la taḥalluḳda ḥadîs vāriddir³²²
İşte ḥaḳḳā ğaḏabından yine ‘afvı a‘zam

K.740.

Kezâlik

1. Erzurum’dur vaṭanı Ca‘fer Efendi söyler
İẓtırāb ile daḥîl olmuş-idim ben de aña
2. Konya’da himmet idüp yüsrimi bi’l-istiḥdām
Öyle mesrūr buyurdu beni daḥi Mevlā

K.741.

Kezâlik

1. Böyle naḳl itdi Ḥüseyn Ağa ki balıḳcı idim
İstedim himmeti ḳurtara refāhla andan
2. Baĝcevān itdi sarāya beni yümn-i himemi
Emelim çiçek ü meyveleri oldu rüşen

K.742.

Kezâlik

1. Didi Eyyüb Efendi ki kavuncu idim
Bir ḳavun virdim o ‘Aşḳar Paşa’ya vir didi

[91b]

2. Viricek ḥaste imiş himmet idüp buldı şifā
Virdi beş yüz ğuruş o māye-i yüsrum oldu

K.743.

Kezâlik

1. Hem didi duḥterimiñ gözleri ayaĝı saḳat
İdi ḳıldım himem-i ‘āliyesin yine niyāz

³²² “Allah’ın ahlâkıyla ahlaklanın.” Kastallâni, İrşâdü’s-sârî, (İstanbul: Ocak yay., 2019), c.5., 341.

2. Hüsni-i te'sîri ile gözlerine pâlarına
Haq şifâ virdi hemân oldu icâbet ibraz

K.744.

Kezâlik

1. Yine o didi ki koñşum olan dükkâncı
Pek şıkılmış idi olmak ile fakra dūçâr
2. Eyledim haqqına iksîr du'âsını niyâz
Bî-dirîg olmağ-ile aña da Haq virdi yesâr

K.745.

Kezâlik Eyyûb Efendi

1. Fuqarânîñ biri beş yüz gurusun çaldırarak
Söyledikde didi ğamm çekme yarın gel al sen
2. Ma'nevî eyledi tahvîf hemân sârıkını
Getürüp irtesi gün virerek oldu dil-şen

K.746.

Kezâlik

1. Yine Eyyûb Efendi didi efkar birisi
Hâlini söyleyerek itmiş-idi istirhâm
2. Şerveti ummadığı yirden idüp himmet aña
Öyle ihsân u kerem eyledi Rezzâk-ı enâm

[92a]

K.747.

Kezâlik Mümâ ileyh Eyyûb Efendi

1. 'Arabaya birisi biner-iken geldi fakîr
Elin uzatdı buyurdu saña nef'i virir
2. Akçe ister didi redd itdi kırıldı 'araba
Kendü de oldu saķat maşrafa küllî bâhir

K.748.

Kezâlik

1. O yine didi ki Artin dinilen baqqâldan
Zeytûn almışdı pahâsın didi itdim ihdâ
2. İderek menfa‘at-ı aḥz ü ‘aṭâsın himmet
Kıldı ihsân yine Rabb-i ‘ināyet-fermâ

K.749.

Kezâlik Eyyûb Efendi

1. Süt oyup yine vireyim buyurup bir ṭabağı
İstedi virmedi bir kâfir ‘iyāzen bi’ llāh
2. Bâşı üstünde ṭabaḳlar çok iken cümlesi de
Der-‘aḳab düşmek ile oldu hemân maḥv u tebāh

K.750.

Kezâlik

1. Yine o didi Sa‘îd-nâm Efendi akdem
Çarpılup cismi ḳalemde iken oldu iḥrâc
2. Nefesi aḳdesi ile şavışup o ‘illet
Ḳaleme gitdi yine itmedi faḳrı iz‘âc

K.751.

Kezâlik Eyyûb Efendi

1. Bir faḳîr iki çocuḡuñ getürüp anaları
Bir şedîd yâreye dūçâr idügin itdi beyân
2. Himmet-i pür-şerefi oldu şifâ buldı o da
Hâl-i yüsri daḡı Hâḳ eyledi luṭf u ihsân

[92b]

K.752.

Kezâlik

1. Yine o didi biriniñ dökülüp esnânı
Lâyıḳıyla idemez oldu ḳırâ‘at-ı Ḳur‘an

2. Oldı yümni-i nefesi kıldı muvaffak Mevlā
Harfleri mahrec ile eyledi hüsni ityān

K.753.

Kezālik

1. Yine söyler oña koñşūma didi bir tavuğ al
Alıvirdi aña da yüsri buyurdı himmet
2. Hacc ü hayrāta muvaffak buyura Hāk seni de
Diyerek virdi cemi'in yine Rabb-i 'İzzet

K.754.

Kezālik

1. Yine o didi başı kel idi bir bildigimiñ
Şevbiniñ pārcasını tākyesi üzre koydı
2. Anı tertīb daği eyleyerek yümni ile
Şa'r-ı re'si gelerek yine mükemmel oldı

K.755.

Kezālik Eyyüb Efendi

1. Kel iken öyle şavup buldı refāh hem aña
Didi bir duğteriñ olup saña nef'i olacak
2. Oldı bir duğteri dāmādı olup pür-şervet
Virdi nef'i daği ol güne yine Hāzret-i Hāk

K.756.

Kezālik

[93a]

1. Yine o didi biri hacca gidecek idi līk
Akçesi sirkat olunmuşdı te'essüfde idi
1. Kıldı bulunmasına himmet anıñ daği hemān
Bulunup Rabb-i enām yine meserret virdi

K.757.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Maṭar olmuşdı du‘ā yağmadı soñra ol gāvş
Kıldı bir zāt-ı celīl ile berāberce du‘ā
2. Der-‘aḳab yağdı anıñ kim idügin ben şorıcak
Ḥazret-i Ḥızr idügin eyledi sırran inbā

K.758.

Kezālik

1. Ḥazret-i Ḥızr’ı yine başka zemān içre daḫi
Aña vü muḥlişleriniñ ba‘zına da gösterdi
2. Evvelā bilemeyüp ba‘zı ‘alāmetle yine
Ḥazret-i Ḥızr idügin her biri de bilmiş-idi

K.759.

Kezālik

1. Şüretā zıkr-i Ḥudā da bulunan bir kişiye
Didi sen māl-ı yetīm ākili olduñ hayfā
2. Ḥūn u et pârçaları geldi hemān ağızından
Biliyordum o kişi öyle idügin haqqā
3. Didi biz ‘Aşr-ı sa‘ādetde olan aḥvāle
Kıpucıyız yine bu ‘ibret olundı icrā

K.760.

Kezālik

[93b]

1. Yine o didi ki bir kekligi ben tutmuş-idim
Emr idüp şaldım anı urmuş-idim dīgerini
2. Didi evvelki içün Ḥaḳ saña oğul virecek
Soñra kiçün tiz olacak buyurup oldı celī

K.761.

Kezâlik ‘Ârif Baba

1. Didi ihlâşla ‘ibâdet idene Hâzret-i Hâk
Hâl-i ‘uqbâyı bu dünyâda irâe eyler
2. Bir maḥûf kuyu görüp oldı gözümdeñ ğâ’ib
İşte bu mişl-i şırât didi o zât-ı enver
3. Ya’ni muḥlisler anı tîz giçerek çeşminden
Der-‘aḳab ğâ’ib olur dimek oluyor aḳher

K.762.

Kezâlik ‘Ârif Baba

1. Yine gördüm güneş ü mâh ü nücûm gibi celîl
Çok zevâtıñ oluyor zâ’iri ol ḳuṭb-ı kerîm
2. Bunı rû’yâ gibi naḳl eyleyicek oldum aña
Keşf idüp didi bu ḥaşrı yine eyler tefhîm

K.763.

Kezâlik ‘Ârif Baba

1. Didi kim Şâlih Efendi’ye kişi fevt olıcak
‘Ameli ḳat’ oluyor ḳalmada cârî ḥayrât
2. Luṭf-ı bârî ile sen de ol aña tevḫîḳı
Diyerek ḳıldı kerem Ḥâlîḳ-ı mu’ṭî’l ḥacât
3. Yapdı bir câmi’i kim mevḳî’i Kâğıdhâne
Yazılır levḥa-i a’ māline anda ḥasenât

[94a]

K.764.

Kezâlik ‘Ârif Baba

1. Yine ol ḳaryede kim mevḳî’i Kâğıdhâne
Didi Mûsâ Ağa bostânca bulamam bereket

2. Şadağa itmegi niyet ile zer‘ın tefhīm
İdicek anı keşīr eyledi Rabb-i ‘İzzet

K.765.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Didi Kayıkçı Murād Ağa Kasımpaşalı’dır
Saķat oldu kayıgım olmak ile ba‘zı kazā
2. Tahta pārçası virüp didi anı kıl ta‘mīr
Kıpladım kayığa Hāķ kıldı refāhı i‘tā

K.766.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Var iken fakrı muvaffaqlığı da himmet idüp
O bulup hāl-i ğinā tekye vü cāmi‘ yaptı
2. İtdi ĩrād daħi vaķf ismi ile ol tekye
Yād olmakda Kasımpaşa’da mevcūd şimdi

K.767.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Yine Kasımpaşa’da Behçet Efendi inegin
Ėayb idüp itdi ifāde o daħi idi fakīr
2. Himmet-i ‘āliyesi oldu aña da erzān
Bularak inegini oldu mücedded dīl-sīr

K.768.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Hem aña koñşusu eylerdi eziyyet anı da
Söyledi himmet idüp buldı ğinā ile sürūr
2. Yümn-i nuţkıyla o koñşunıñ evin şatun alup
Tekye yaptı ki o Dergāh-ı İnekci dinilür

[94b]

K.769.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Didi şişmanla be-nām kimseye kim duḡteriñiñ
Oğlı zī-şervet ola ḡacc ü ḡayrāt itsün
2. Öyle oldı o ḡafid Aḡmed ü şandıkçıdır
Buldı şervet iderek ḡaccı da oldı memnūn
3. Cāmi‘ vū tekyeyi de yapıdı yine nuṡkı gibi
Oldı ismi ile mevsūm u yine ecran meşḡūn

K.770.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Oğlı ol Aḡmed Efendi’nin adı ‘ Abd-i Kerīm
Aña da ḡaccı edā itmegi kıldı himmet
2. Ḥazret-i Rabb-i Kerīm öyle muvaffaq buyurup
Cümlesin itdi dimek nā’ il-i kām u ferḡat

K.771.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Nuḡ Efendi’ye didi ateşi yak ṡırdı ağır
Didi ‘aşk ateşi sende degil oğluñda olur
2. Ya‘ni Mevlā saña virüp veledi zākir ola
Buyurup oldı o da ḡikmet-i Ḥaḡ nā-maḡşūr

K.772.

Kezālik ‘Ārif Baba

[95a]

1. Didi bir şeyḡ tekebbürle ‘iyāzen bi’llāḡ
Ki fülān şeyḡi çıkardup alurım tekyesini
2. Virdi orada helākıñ diyerek aña cevāb
Kıldı Ḥaḡ anda telef ba‘zı sebeble anı

K.773.

Kezālik

1. Bir Efendi didi Bağdādı Mükerrerrem ismi
Baña da şerveti himmetle kerem kıldı Hūdā
2. Veleđiñ olmaz egerçi olacak üç zevceñ
Diyerek kaç'ı kader öylece oldu eclā

K.774.

Kezālik 'Ārif Baba

1. Vaṭanı Şām tarafından Refi'a Kadın
Kocası habs idügin söyledi himmet diledi
2. 'Afv u taḥlīşe bulunmaqla o da şāyeste
Nūr-pāş oldu hemān şubḥ-ı rehāya irdi

K.775.

Kezālik 'Ārif Baba

1. Ol Refi'a kadına ḥaccı da himmet buyurup
Zevciniñ 'ömri vefā eylemez itdi iḥṭār
2. O daḥi öyle zuhūr itdi eccl-i kaç'ı demek
Çāre eylerdi mu'allak ola idi der-kār

K.776.

Kezālik 'Ārif Baba

1. Var idi bir çocuğu daḥi berāberce anıñ
Didi bu tekye yapar nef'i de meşhūdiñ olur
2. Kıldı ol-vech-ile inşāya muvaffak Mevlā
Māderi ḥaqqına da menfa'ati itdi zuhūr

[95b]

K.777.

Kezālik 'Ārif Baba

1. Bir köpek yavrısın atdı deñize bir kāfir

Emri ile anı çıkardı Tokadlı ki Selīm

2. Emelin şordı diyüp himmet idüp buldı huşul
Aтана geldi belā nice ki kıldı tefhīm

K.778.

Kezālik Bu daḥi

1. Ba‘zı yolsuzluk idüp biri ‘iyāzen bi’ llāh
Gidecek ise de Mısr’a didi olmaz o saña
2. Kıldı Beyrūt’da vefāt ideceğini iḥbār
Oldı zāhir bu da ilhām-ı Hudā’dır eclā

K.779.

Kezālik Bu daḥi

1. Mısr’a aña ḥalef olmakla gidecek bir zāt
Himmet itdi recā olmuş-idi bu gūnā
2. Şihhat u şervet ile ‘avdet idüp cāmi’ yap
Buyurup oldı yine cümlesi de luṭf-ı Hudā

K.780.

Kezālik Bu daḥi

1. Didi Bağdādli Sefer Mısr’a sefer ideceğin
Söyledi vālisi eyler seni Mīr-i āḥūr
2. Şoñra paşa olacak olduğunu da diyerek
İtdi ikisi daḥi ḥaḳḳına ol gūne zuhūr

K.781.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Geldi Bağdādli Muḥarrem ki Kalaycızāde
İ‘tirāz itdi ḥükümetde olanlar için

[96a]

2. Müstaḳil olmayacak sende de kudret olmaz
Didi paşalık ider gerçi seni de memnūn

3. Mısr'a gitdi aña paşalık ile cāh virilüp
'Azl olundı olup ol gūne kade rüy-i nümün

K.782.

Kezālik 'Ārif Baba

1. Geldi Bağdād tarafından biri ismi Ca'fer
Konya'da vüs'at-ı rızkıñ diyü kıldı ihtār
2. Bāğ-ı dād-ı ezel içinde merām itdigi rızk
Konya'ya kōndığını gördi varınca der-kār

K.783.

Kezālik 'Ārif Baba

1. Kürd 'Ali Ağa'ya himmetle didi Hāzret-i Hāk
Eylesün Vālide Sultān'a seni aşçı başı
2. Nār-ı fakr ile yanup lezzet-i ümmīd çig iken
Pişirüp süfre-i esbāb kōtardı ol aş

K.784.

Kezālik 'Ārif Baba

1. Didi Bitlisli Melik-nām Efendi'ye saña
Cānib-i Şām'da mülkiyyede var istiḥdām
2. Olacak 'askere ta'yīn müdürliği daḥi
Diyerek Hāzret-i Hāk eyledi anlarla be-kām

K.785.

Kezālik 'Ārif Baba

1. Hem o ḥuccāca da me'mūr olarak ḥac idecek
Oldığın kendüsine eylemiş-idi tebşīr

[96b]

2. Mekke'de şoñra mücāvīr kalacak olduğunu
Söyleyüp yine naşīb itdi Hudāvend-i Kādīr

K.786.

Kezālik

1. Mısrılı Dāniş Efendi didi muhtāc idim
Kısmetiñ didi Çanaqqal'ası gümrükciligi
2. Oldı öyle ki Hudā ğayb hışarı için
Evliyā boğazın açup da viriyor dilegi

K.787.

Kezālik 'Ārif Baba

1. Didi İsrā'il Efendi'ye Çanaqqal'alüdür
Mısr'da rif'at ü yüsruñ diyü idüp tefhīm
2. Anda vaporlara me'mūr iderek vālisi
Yüsr ü rütbelere ile kādri olundı tefhīm

K.788.

Kezālik

1. Bir Efendi ki Cemāl ismi Çürük Şu vaṭanı
Didi kıldı baña da Mısr'da öyle himmet
2. Pek çürük idi şudan idi muḳaddem ḥālīm
Oldı yümniyle kavī şervet ü me'mūriyyet

K.789.

Kezālik 'Ārif Baba

1. Geldi Īrānlu 'Alī Beg diledi himmetini
Kısmetiñ didi seniñ Cidde'ye şebenderlik
2. Bu daḥi geldi zuhūra yine ol-vech-ile kim
Bildirir levḥi de ilhām ile Rabb-i Mālīk

K.790.

Kezālik 'Ārif Baba

[97a]

1. Geldi Rūmelili qalmışdı ğarīb bir ḥatun

ıldı himmet aña da hâne ile hâl-i yesâr

2. Virdi esbâb-ı müsebbib olan Allâh-ı Kerîm
Hâne vü hûsn-i ta‘ayyüşle aña geldi refâh

K.791.

Kezâlik ‘Ârif Baba

1. Söyledi Ciddelü Sultân’la be-nâm zâta daği
İdecek şandık emîni seni Cidde’ye Hudâ
2. Öyle oldu ki selâtin-i ledünniyyeyi Hâk
Levh şandığına gencür idüp eyler i‘tâ

K.792.

Kezâlik

1. Vağanı idi Halep didi Mehmed Ağa kim
Baña bildirdi nice olacağım istiḥdâm
2. Kılacak câmi‘i inşâya muvaffak daği Hâk
Diyü himmetle Hudâ eyledi ol güne be-kâm

K.793.

Kezâlik ‘Ârif Baba

1. Ėazze’den idi Emrullâh Ağa söyledi kim
İztırâbım var idi kıldı baña da himmet
2. Kaymağam oldum anıñ yümni ile ‘Ayntâb’da
‘Ayn-ı tâb-ı ezel içre olup öyle kısmet

K.794.

Kezâlik ‘Ârif Baba

1. Haleb’e vâlî bulunmuşdı Mehmed Paşa
Haremi hastelenüp olamamış idi devâ
2. ‘Âdî şu vaz‘ ile fincana virüp himmet ile

Ḥazret-i Rabb-i enām virdi hemān yine şifā

[97b]

K.795.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Bir Edirneli kadın geldi ki ismi Zeyneb
Nā-ümīd mertebede ḥaste çocuğı var idi
2. ‘Āfiyet-yāb olarak himmeti ile o daḥi
Faḫrı da var idi yümni ile şervet irdi

K.796.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. İşbu kadın tūl idi ḥacc ü Hicāz’da zevci
Himmet itmekle o da öyle vuḫu’ buldı hemān
2. Vaṭanı Edirne’de tekye binasına daḥi
Ḥazret-i Ḥaḫ vire tevḫīḫ diyüp oldu ‘iyān

K.797.

Kezālik Bu daḥi

1. Atdı bir kelbi fevḫāna ayağı kırıldı
Anı pāpūşu ile mess idicek buldı rehā
2. Besleyecek birine virdi hemān besletdi
Neş’etinden berüdü menşe’-i luṭf-ı evḫā

K.798.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Beş nefer zāt ideceklerdi ‘azīmet ḥacca
Ba’zı şeyler için eyler idiler bīm ü telāş
2. Buyurup yüsr ü selāmetle gelürsüz iderek
İtdiler geldiler öyle yine bī-ḥavf ü ḫırāş

K.799.

Kezâlik

1. Bir fakîr köle faķaķ ismi degil hâţırda
Haste idi buyurup himmeti buldı şıhķat

[98a]

2. Hâl-i fakrı daķı var idi aña da nuķķı
Şâmil olmakla refâh ile de buldı ferķat

K.800.

Kezâlik ‘Ârif Baba

1. Didi İhsân Beg urulmaķ ile ben ģarb içre
İltiyâm bulmadı dimişdi ģikâyet iderek
2. Toĝrı söyle buyurup didi degildir ģarbden
‘Âfiyet buldı idüp mess belânı terk idicek

K.801.

Kezâlik Bu daķı

1. Hem o İhsân Beg’e şervetle tezevvüc himmet
İderek Hâzret-i Hâķ yine buyurdı ihsân
2. Nuşķını derk ile terk eylemeñ eyle güzeli
Çürimiş emr-i ma‘âş berk olup oldu şādân

K.802.

Kezâlik ‘Ârif Baba

1. Gürci Ĥurşîd Efendi daķı fakr üzre iken
Eyledi yüsr ü Medîne’de iķâmet himmet
2. Öylece oldu hem oĝluñ olur ammâ anıñ
Var cününü didi oldu ki o mübrem kısmet

K.803.

Kezâlik Bu daķı

1. Hem aña didi kızıñ daķı olur ammâ kim
Telef olur tama‘ıñ zengine idüp tezvîc

2. Öyle oldu bunu yazmakla da maḳṣad ‘ibret
Var ḥadīs olmalı tercīḥ ile etkā tervīc³²³

[98b]

K.804.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Daḡsitānlı yine bir zāt ki Muḥāmməd ismi
Aña da Mıṣr’da kılmıṣdı refāhı himmet
2. Feyzi tuḡm oldu ḡuṣūl buldı nebāt-ı esbāb
Orada virdi aña çiftlik ile Ḥaḡ ṣervet

K.805.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Anıñ oḡulları paṣa vü ḡanī olacaḡın
Söyleyüp Ḥazret-i Ḥaḡ anı da kıldı öyle
2. Mıṣr-ı himmetleri ḡaḡḡā ki maṣīr-i āmāl
Ma‘nevī zāhiri de çok <ki>çerāḡı böyle

K.806.

Kezālik Bu daḡi

1. Zevcesi Mekke’de kendü de Mıṣr’da riḡlet
İdecek olduḡını didi anıñ bā-ilḡām
2. Bu daḡi öyle vuḡu‘ buldı ki ḡalb-i pākin
Raṣad-ı levḡ ü ḡalem eyledi Rabb-i ‘Allām

K.807.

Kezālik Bu daḡi

1. Biri gelmiṣdi Naṣārā’dan adı Artin idi
Faḡrı olmaḡla yesāra diledi himmetini

³²³ “Kadın dört husus için nikahlanır. Malı için, hasebi için, güzelliḡi için, dini için. Sen dindar olanı ile zafer bul.” İmam Muhyiddin en-Nevevī, *Müslim Şerhi: el- Minhâc ve Sahîh-i Müslim*, Tercüme: M.Beşir Eryarsoy, (İstanbul: Karınca Polen yayınları, 2015), 618

2. Bî- dirîğ eyleyerek ummadığı yirden o da
Bularak şerveti def' eyledi o zucretini
3. Buyurup nuşhı şeref-yâb olup imân ile de
İki 'âlemce daği buldı dimek ni'metini
4. İsmi Mûsâ'dır anıñ Kuds-i Şerîf'e de gidüp
Orada oldı iķâmetde bulup şervetini

[99a]

K.808.

Kezâlik

1. Böyle naql eyledi kim Ābaza 'Abdullāh Beg
Oldum 'asker ümerāsından o himmet iderek
2. 'İlm-i tıbbı daği taḥşîle muvaffağ oldum
Dem-i 'İsâ gibi feyzi aña da irişerek

K.809.

Kezâlik

1. Didi bir zât Şekili ismi daği Sa'de'ddîn
Ağdem itmişdi imāmet baña himmet oldı
2. Ola oğluñ da mü'ezzîn diyü nuṭṭ eyleyerek
O da olmakla ta'ayyüşde zarûret gitdi

K.810.

Kezâlik

1. Yine naql itdi o Sa'de'ddîn Efendi ki baña
Tekye şeyhliğini de soñra o kıldı himmet
2. Didigi tekyeye şeyh eyleyerek Rabb-i Kerîm
Öylece virdi cedîden yine kām u ferḥat

K.811.

Kezālik

1. Bir Efendi didi kim ismi daḥi ‘Abd-i Selām
Pederime si‘a-i ḥālī Ḥaleb’de didi
2. Hem de oḡluñ olacaq meclisiñ a‘zāsından
Diyü kılmış idi inbā hepisi de oldı

K.812.

Kezālik

[99b]

1. Söyler o ‘Abd-i Selām yine benim kaynımı
Olacaq didi Ḥaleb Meclisi a‘zāsından
2. O daḥi oldı ḥaber virdiği üzre zāhir
Gitdi ḳalben kerb oldı talebiyle dil-şen

K.813.

Kezālik

1. Didi ‘Ārif Baba kim bir kızıñ ön esnānı
Düşdi himmet buyurup geldi umulmaz iken
2. Ağniyādan birisi daḥi tezevvüc iderek
Oldı bu vech-ile de ḥāl-i refāhı rüşen

K.814.

Kezālik

1. Didi ‘Ārif Baba Muşullı Zelīḥā Ḥatun
Pek faḳīre idi himmet buyurup buldı refāh
2. Oldı zāhirce sebeb Yūsuf-ı ‘ızze mevşıl
Ma‘nevī anı sebeb virdi Cenāb-ı Allāh

K.815.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Hem aña himmet idüp oḡlı cihāna gelerek
Oldı ḳaḏı daḥi ismi de ‘Azīz’dir anıñ

2. Kıldı bunıñla da i'zāz Cenāb-ı Mevlā
Kılbidir maḥkeme-i muḥkemesi iḥsānıñ

K.816.

Kezālik

1. Yine 'Ārif Baba naql eyledi Çerkes Faḥri
Bulmadı ḥastelige çāre virüp çok pāre
2. Kadem-i pür-keremi ile tenin mess buyurup
Der-'aḳab buldı yine 'āfiyet o bī-çāre

[100a]

K.817.

Kezālik 'Ārif Baba

1. Hacı dilerdi Abaza Şāḥsanem-nām ḥatun
Faḳrı olmaḳ ile ḥayret ile pür-ḥasret idi
2. Himmet-i 'āliyesi kıldı aña da mededi
Ki refāhı bularaḳ ḥaccı da ifā itdi

K.818.

Kezālik Bu daḥi

1. Hem o ḳadına buyurmuş idi oḒluñ olacaḳ
Şoñra İzmir'e virilür aña me'mūriyyet
2. Sende birlikde varup rıḥletiñ anda olacaḳ
Diyüp oldı yine ilḥām ile Rabb-i 'İzzet

K.819.

Kezālik

1. Didi 'Ārif Baba şu bulamadım bir yirde
Deñiziñ şuyını virdi o idi pür-lezzet
2. Şoñra bir şucıdan içdim şuyı geldi tuzlu
Böylece kıldı laṭife o da çünki sünnet

K.820.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Cebel üzre idecek idi tevazzu’ lîkin
Şu bulunmamış-idi oldu taḥarrî evfā
2. Ābdest aldı Hudā çıkararak bir kaynak
Mu‘cize gibi kerāmet ki şu oldu peydā

K.821.

Kezālik

1. Bir faḳîre kadın iki çocuğı ile me‘an
Gidiyor idi ‘alîle iken irdi şıḥḥat
2. Ya‘ni kim ‘āfiyet ü şervet ü ḥac itmegi de
Himmet itmekle hepîsiyle de buldı ferḥat

[100b]

K.822.

Kezālik

1. Bir kişı giçdi nisā şekli ile bilemedik
O bilüp niyyetini de didi keşf eyleyerek
2. Bizler itdik de taḥarrî bilinüp hem o kişı
Didi o niyyetini böylece keşfin göricek

K.823.

Kezālik Medīne-i Münevverelü İbrāhīm Efendi

1. Gördi Veccāc Efendi anı rü’yāsında
Göricek bildi odur gördigi rü’yā içre
2. Dimeden keşf ile rü’yāsını ta‘bîr iderek
Didi çok ḥayrîñ olur defnîñ olacaḳ Mısr’a
3. Vaṭanıñ ya‘ni Dağıstān mülüküne seniñ
Oğluñ eyler ğalebe didi hep oldu öyle

K.824.

Kezālik ‘Ārif Baba

1. Bir efendiye ki ismi de Şehābe’ddīn’dir
Yine ḥayrāta muvaffaklığı himmet kıldı
2. Ḥānedān ol daḥi dimiş idi beldeñ içre
Cümlesin Rabb-i Kerīm öyle ‘ināyet kıldı

K.825.

Kezālik Ḥaqqı Efendi

1. Virdi Bīcān Beg’e pek ḥavfı Dağıstān’da biri
Ki mülükünden idi keşf ile korkma didi
2. Zābıṭāndan idecek o seni şihriñ olacak
Diyerek Ḥazret-i Ḥaqq yine hep öyle itdi

[101a]

K.826.

Kezālik Ḥaqqı Efendi

1. Dağıstānlu Çaḳır Ağa ki bakır ma’deni var
İşledemezdi anı kıldı aña da himmet
2. Oldı te’kīd nazar-ı feyz eşeridir iksīr
O niyāz itdi ta’alluḳ idüp irdi bereket

K.827.

Kezālik

1. Böyle naql itdi Dağıstānlu Süleymān ki baña
Ceylanıñ yavrısıdır didi refāha bādī
2. Öyle oldı birine virdim e’āzımdan anı
Çok kerem eyledi sermāye-i yüsürüm oldı

K.828.

Kezālik

1. Yine o didi baña kıldı bunu da tebşīr
Ki cihāna gelüp oğluñ olacaḳdır ‘ālim

2. Bu daḥi öyle zuhūr eyledi bā-luṭf-ı Hudā
Yümn-i nuṭḡı ile bu gūne de şādān bālım

K.829.

Kezālik

1. Söyledi Mu‘ṭi Efendi o da Dağıstānlu
Didi ehl-i ṭuruk-ı ‘āliyeye ol hem-dem
2. Rabb-i mu‘ṭi ider i‘ṭā-yı menāfi‘ saña da
Diyerek kıldı Hudā öyle beni de ḥurrem

K.830.

Kezālik

[101b]

1. Dağıstānlu bir Efendi didi ismi Ṭahā
Bildi rū‘yāmı da ta‘biri de keşfen itdi
2. Ki Dağıstān’da fülān yirde bulup ma‘deni sen
Nef‘iñ olur buyurup anda bulup nef‘ irdi

K.831.

Kezālik

1. Bunı naḡl itdi Dağıstānlu Seyyid Şāhyār
Baña maḥşuş olan irād daḥi ḡaşb olmuş-idi
2. Redd ü i‘ṭāsını himmet buyurup yine baña
Ḥazret-i Rabb-i enām öyle ‘ināyet itdi

K.832.

Kezālik

1. Taḥkiye itdi Dağıstānlu Seyyid Hāşim
Beni bir düşmenim itmişdi kuyıya ilḡā
2. Anda rū‘yāda didi çıkaracak bir çübān
Öyle oldı göricek keşfen o itdi inbā

3. Hem haber virdi helākını da o düşmenimiñ
O daği nuṭṭ-ı celīli gibi oldu eclā

K.833.

Kezālik Hakkı Efendi

1. Dağıstānlu Oḡanes görüp anı rü'yāda
Müslim olmışdı gelüp yine bā-ilhām bildi
2. Hep tecessüsle görüp nūr-ı kerāmetlerini
Müslümān oldu 'ıyāliyle anıñ evlādı

K.834.

Kezālik

[102a]

1. Seyyid Aḡmed'le be-nām zāt o da Dağıstānī
Didi olmazdı arāzimde benim çok maḡşūl
2. Bir düğüm virdi teberrük olarak bā-himmet
Bereket oldu ziyāde aña buldukda vuşūl

K.835.

Kezālik Hakkı Efendi

1. Hem aña dimiş-idi mālīñı itme isrāf
Līk ḡasbe'l-beşeriyye iderek oldu ḡalīl
2. Mekke'ye git didi defniñ orada bā-ilhām
Oldı ol-vech-ile dāreynde yine ḡayra delīl

K.836.

Kezālik

1. Dağıstānlu biri söyler adı da Sa'de'ddīn
Ḳuyu ḡafr itmiş-idim şu çıkarak ḡayb oldu
2. Menbā'-ı feyz olan enzār-ı 'alāsın diledim
Şu zuhūr itdi olup dā'imi nef'a bādī

K.837.

Kezâlik

1. Yine o söyledi kim muḡtaribu'l-ḡāl idim
Yüsr ile ḡaccı daḡı ḡaḡkıma kıldı himmet
2. İdüp esbâb-ı zuḡūr öylece iḡsân buyurup
ḡaccı da kıldı naḡıḡ ḡazret-i Rabb-i 'İzzet

K.838.

Kezâlik

1. Didi Mîkāil Efendi o da Daḡıstānlu
Çok bıçak vardı ticâret içün ammâ paslu
2. ḡüznümi gördi šu içüp baḡa daḡı serpdı
Baḡdım anlarda eḡer ḡalmadı paḡdan ser-mû

K.839.

Kezâlik

[102b]

1. Daḡsitānlu Şüfî-nam zāt ifāde itdi
Telef olmaḡ ile aḡnāmım iriḡdim faḡra
2. Bi't-teberrük virüp aḡçe yine oldu bereket
Aḡçe iḡrāz iderim anda kibār-ı aşra

K.840.

Kezâlik

1. Yine o didi ḡınāyı bularaḡ ḡaccı idüp
Çok kesāna daḡı ḡac itdiresün dimiḡ-idi
2. Virdi ḡaḡ himmet-i 'ulyāları üzre tevḡıḡ
O delîl cümleye ki ma'nevi böyle bâdî

K.841.

Kezâlik ḡaḡkı Efendi

1. Bir Daḡıstānlu ḡadın didi tezevvüc dilemem

Fakrı var idi refâhını buyurdi himmet

2. Akrabâsından aña mahrem olan itdi zühür
Yanına aldı ta' ayyüş ile buldı ferhat

K.842.

Kezâlik Bu daği

1. Dağsitânlu Qaraca-nâm kişi kız gayb iderek
Qıldı ilhâm-ı ilâhi ile yine inbâ
2. Pek ba'îd yirde iken qıldı mağallin ta' rîf
Didi hışmında berâber bulup oldı eclâ

K.843.

Kezâlik Bu daği

1. Dağsitânlu 'Ali-nâm kimse beyân eyledi kim
Ayağım idi saqat himmeti oldı şâyân
2. Haq şifa virdi degil tæg daği dâğ-ı derûn
Saqat iken baña düz yol degil idi âsân

K.844.

Kezâlik

[103a]

1. O didi bir kıza itmişdi 'alâka oğlum
Virmiyorlardı anıñ cānibi tezvîce rızâ
2. 'Aşk ile muğtarib olmuşdı qalup bî-çäre
Himmeti ile suhûlet gelüp 'ağd oldı aña

K.845.

Kezâlik Haqqı Efendi

1. Dağsitân'dandı Sekîne denilen bir hanım
Qalmış-idi aña zevc olmamışdı kısmet
2. O havâlîde Mülûk-zâde biri aldı anı

Yine ol ğavṣ-ı mu‘azzamdan olup da himmet

K.846.

Kezālik Bu daḥi

1. Ümmügülsüm ile mevsūme Dağıstānlu biri
Kısmeti çıkmamak ile yine bī-zevc idi
2. Vaṭanında bir ekābirden olan zāt anı da
Eşer-i himmet-i pākiyle tezevvüc itdi

K.847.

Kezālik

1. Didi Dervīş ‘Ali-nām zāt o da Dağıstānlu
Mülkümi bir kişi ḥaḳsız olarak ğaşb itdi
2. Baña da himmet-i ‘ulyāları yāver olarak
Ḥaḳ beni ğālib idüp mülkümi yine virdi

K.848.

Kezālik

1. Bir Dağıstānlu didi ismi Muḥammed Cār’dır
Bağlarım ḳaldı mu‘aṭṭal olarak bī-ḥāşıl
2. Şu virüp aña teberrük olarak serpdikde
Ḥāşılı maṭlabımıñ fevḳine oldı vāşıl

[103b]

K.849.

Kezālik

1. Yine o söyledi bir tekye bināsına daḥi
Ḥaḳ Te‘ālā saña tevfiḳ vire dimişdi baña
2. Aña da öyle muvaffaḳ olarak yapırdım
Ma‘nevī nuṭḳı demek üss-i esāsı ḥaḳḳa

K.850.

Kezālik

1. Böyle naḳl itdi Dağıstānlu Selīm-nām bir zāt

Baňa da Һacca muvaffaqlığı himmet itdi

2. Һazret-i Rabb-i Kerim öyle muvaffaq buyurup
Ma‘nevī nuṭṭ-ı mu‘allāsı delilim oldı

K.851.

Kezālik

1. Yine bu vech-ile de eyledi ol zāt beyān
Baňa pür-Һayr olaraq oğluñ ola dimiş-idi
2. Һazret-i Rabb-i Enām öyle buyurdı ihsān
Diyü bu bābda daҺı şükr ü sitāyiş itdi

K.852.

Kezālik

1. Bir Efendi didi oralıdır ismi de ‘Azīz
Fevḳ-ı me’ mülüm olan himmet ile eyledi şād
2. Beldeñe müftī olup Һayra da mazhar olasin
Diyü nuṭṭ ile kerem eyledi Һallāḳ-ı ‘ibād

[104a]

K.853.

Kezālik

1. Yine o didi baňa böyle de nuṭṭ eyledi kim
İdecek iki degirmānı saňa Һaḳ ihsān
2. Birini vaḳf idesin didi o gūnā oldı
Zād-ı kevnīni o itdirdi baňa da ityān

K.854.

Kezālik

1. Dağsitānlu bir Efendi didi kim ismi Resūl
Ḳollarım idi saḳaṭ himmet idüp geldi şifā
2. Ḳalbi rast itmeli kim rast gele ehlu’llāha

Saka-ı zāhir ü bātinca olur luṭfı devā

K.855.

Kezālik

1. Hem kitābet ile şervet bulacaḡ olduğumı
Baña bildirdi diyü eyledi ol zāt beyān
2. Ser-nüvişt-i ḡaderi Ḥaḡ idüp ilhāmü'l-ḡaḡ
Levhden eyledi kırtās beyāna ityān

K.856.

Kezālik

1. Ḥaccı ifāya da tevḡıḡ-i Ḥudā olacaḡın
Baña dimiş idi oldu didi o şükr iderek
2. Ya'ni kim ḡacca daḡı kıldı muvaffaḡ Mevlā
Zāhiren bātinen işte yine i'mār dimeḡ

K.857.

Kezālik Ḥaḡḡı Efendi

1. Daḡsitānlu Ağacān-nām kişiniñ çok mālı
Baḡdı medyūnlarından idemezdi taḡşıl
2. Māl cān yongasıdır beyt-i dili oldu ḡarāb
Himmeti eyledi i'mār olup oḡlı tekmāl

[104b]

K.858.

Kezālik

1. Oralı biri didi ismi Melik İsmāil
Papaḡan ḡuşı refāhıña sebep dimiş-idi
2. Bir ḡanīniñ çocuḡı papaḡanın ḡayb iderek
Ben bulup ülfet idüp oldu yesāra bādī

K.859.

Kezâlik

1. Naql ider Aḥmed Ağa o da Dağıstānludur
Didi beldeñde tezevvüc ile vardır saña cāh
2. Eyle taqlıl-i te‘addī ne kadar mümkün ise
Buyurup hep olarak ḥalkca da oldu refāh

K.860.

Kezâlik

1. Dağısitānlu Topal İbrāhīm Efendi gelerek
Beldesinde didi aña ola şeyhü’l-İslām
2. Himmet-i ‘āliyesi ile yine Rabb-i Kerīm
Beldesinde anı da eyledi ol gūne be-kām

K.861.

Kezâlik

1. Bekir Efendi didi yine vaṭanı Dağıstān
Baṭdı kendümdeki çeltikde pırınç olmayarak
2. Virdi yār-i fem-i pāki ile şu bi’l-īṣāl
Bereket virdi anıñ ‘aynı ile Ḥazret-i Ḥaḳ

K.862.

Kezâlik

1. Dağısitānlu biri söyler adı Aḥmed Sultān
Didi beldemde nice olacağım istiḥdām

[105a]

2. Yine nuṭḳ-ı kerem-ārāları zāhır olarak
‘Usumı maḥv ile Ḥaḳ eyledi yūsri in‘ām

K.863.

Kezâlik

1. Sefer isminde biri söyledi yine oralu
Bostanım idi beldemde benim bī-ḥāşıl

2. Bir nohud viridi çoğaldı yine oldı bereket
Oldı feyz-i himemi çünki anıñla vâsıl

K.864.

Kezâlik

1. Yine şükr eyleyerek bunı da nakl eyledi o
Tekye inşāya muvaffaklığım itdi himmet
2. Aña da Hâzret-i Hâk öyle muvaffak kıldı
Yümn-i luţfıyla irişmekle baña da şervet

K.865.

Kezâlik Hâkķı Efendi

1. Dağsitānlu biri kim ismi dinilür Derbāh
Olmaz idi çocuğı himmetini itdi recā
2. Olarak aña da ol-vech-ile şāyān hemān
‘Avdetinde olarak eyledi Hâk kām-revā

K.866.

Kezâlik

1. Hem aña dimiş-idi beldeñe dāhıl olıcaķ
İbtidā kağı kıızı görse ide anı nikāh
2. Ermeni bir kıızı evvel görerek ‘aķd itdi
Çocuk andan olup ĩmān ile de buldı felāh

K.867.

Kezâlik

[105b]

1. Böyle nakl itdi Dilāver Ağa Dağıstānlu
‘Asel ihdā idicek kıldı beni şīrīn-kām
2. Lezzet-i yūsı ile hacc ü tekve bināsın daħi
Himmet itmekle kerem kıldı Hūdāvend-i enām

K.868.

Kezālik Hakkı Efendi

1. Oralı lahanacı biri adı Cebrā'ıl
Olmuyor lahana hāşıl didi himmet diledi
2. Bī-dirig olmuş-idi o da çoğalmaqla aña
Yine kat kat olarak hāl-i refāh açıldı

K.869.

Kezālik Bu daği

1. Āqtaş-nām eyāletde Dağıstān içre
Dereye tağ düşüp ırmağı kapatmış idi
2. Geldi 'Abdullah anıñçün diledi himmetini
Buyurup hayr du'ā bir de bıcağ lutf itdi
3. Nuṭkı üzre o bıcağ ile kazup cüz'ice
Beyn-i aḥcārda küllī olarak şu ağıdı

K.870.

Kezālik

1. Söyledi Şālih Efendi o da Dağıstānlu
Ġanemim çokdı telef oldu niyāz itdim aña
2. Himmet-i 'āliyesi baña da erzān olarak
Kıldı teksīr-i Hudā virdi yine hāl-i ğinā

K.871.

Kezālik Hakkı Efendi

[106a]

1. Dağıstānlu Bakış'ın vālidesi rü'yāda
Gördi himmetle şifā buldı 'alīl oğlu hemān
2. Geldi rü'yāsını keşf ile naşihat buyurup
İtdi nuşhı ile hayrātı be-luṭf-i Yezdān

K.872.

Kezâlik

1. Oralu Ca'fer Ağa didi ki kargı kâması
Olmuyor idi arâzimde irmişdi melâl
2. Artırup Hâzret-i Hâk oldu yesârım memdûd
Kuvvet-i himmet-i 'ulyâsın idüp istiḥşâl

K.873.

Kezâlik

1. Didi Tâce'ddîn Efendi o da Dağıstânlu
Tavşanıñ yavrısı olur didi yûsrîne sebep
2. Öyle anı bir e'âzımdan olan zâta virüp
Buldırup nisbet añâ virdi yesâr Hâzret-i Rab

K.874.

Kezâlik

1. O didi ḥaccı da sen bi'd-defâ'at idecegiñ
Diyü ol kûṭb-ı kerîm eylemiş idi tebşîr
2. O daḥi oldu naşîb şimdiye dek bi'd-defe'ât
Yûsr-i ḥâlî virerek Hâzret-i Rezzâk-ı Kâdîr

K.875.

Kezâlik

1. Yine naql itdi o kim oğlum içün virdi ḥaber
Büyük işlerde ḥükümdârıñız eyler me'mûr

[106b]

2. O daḥi öyle zuhûr itdi anıñ ḥaḳḳında
Hâzret-i Hâlık-ı bî-çün buyurdi mesrûr

K.876.

Kezâlik Hâḳḳı Efendi

1. Oralu yine faḳîr 'Abd-i Raḥîm'e didi kim
Hâk şifâ vire du'añla bulasın anda refâh

2. Rūḥ-ı ervāḥ olarak himmeti yūsri buldı
Eyleyüp ḥastelere öyle du‘āsın Allāh

K.877.

Kezālik Bu daḥi

1. Anıñ oğlu adı da ‘Abd-i Kerīm’dir aña da
Zā’ir olduḡda yine eyledi öyle himmet

2. Yine ol ḥāşşayı Ḥaḡ anda da izḥār itdi
Üssi o ḥāş-ı ḥavāş ḡuṭb-ı ma‘ālī-sīret

K.878.

Kezālik Bu daḥi

1. Daḡsitānlu birine nāmı dinür Ḳuzucuḡum
Didi oḡluña ḥadīd şan‘atı Mekke’de refāḥ
2. İdüp īşāl oraya sā’ik-i taḡdīr anı da
Virdi timürcülük ile aña yūsri Allāh

K.879.

Kezālik Bu daḥi

1. O kişi dīḡer iki oḡlını da söyleyicek
Ḳaderi ḡoleradan fevt diyü ḡıldı iḡtār
2. Öylece oldu taḡaṭṭur içün iḡtār dimek
Olmasa mübrem iderdi yine himmet der-kār

[107a]

K.880.

Kezālik Bu daḥi

1. Daḡsitān’dan yine bir zātdaki ḡālī bildi
Muştafā ismi de anıñ didi var sende de nūr
2. ‘Ulemādan birine ḡādīm olup beldeñde

Saňa şaňsar derisiyle idecek rızķ zuhūr

3. Öyle oldu yapup anıñ derisiyle kīse
Bir ğanıye idüp ihdā kerem itdi mevūr

K.881.

Kezālik

1. Biri söyler oralu ismi Muħammed ‘Ali’dir
Bağçevānlık ile beldeñde didi saňa yesār
2. Şecer-i yüsrimi Hāķ öylece inbāt itdi
Toħm-ı himmetleri buldırdı refāhdan eşmār

K.882.

Kezālik

1. Hācī Beylān dinilen kimse beyān eyledi kim
Didi çıkıkçılık ile çıkacak yüs saňa
2. Pek kırup da belimi egmiş-idi dīķ-i ma‘āş
Toğrulup geldi o san‘atla refāh hāli baňa

K.883.

Kezālik

1. Dağsitānlu biri söyler laķabıdır Ķurbān
Didi yek-çeşm ķadından olacak nef saňa
2. Duħterini daħi tezvīc idecekdir saňa o
Diyerek eyledi meşhūd anı da öyle Hūdā

[107b]

K.884.

Kezālik

1. Oralu biri didi ismi de anıñ Mevser
Mu‘ser oldum giderek yüsri ticāret elden
2. Buyurup yine ticāret ile yüsri himmet

Öyle Hâk virdi yesâr borç ile bed' itmiş-iken

K.885.

Kezâlik

1. Kürd Kâzım Ağa didi baña daği nef'i
Kıldı Bağdâd tarafından diyü ol gavş inbâ
2. Ğayr-ı me'mûlüm olan yirde anı Bağdâd'da
Kıldı ihsân hemân Hâzret-i Rabb-i Yektâ

K.886.

Kezâlik Hâkî Efendi

1. Dağsitânlu 'Ali Ekber içün olur nef'i
Didi ez-türbe-i 'ulyâ-i İmâm-ı a'zam
2. Türbedârına anıñ git diyerek gitdikde
Kıldı yüsür ü berekât bâ'ışı Rabb-i Ekrem

K.887.

Kezâlik Bu daği

1. Anda hâşıl olacak şervet ile hac eyle
Tekye yapdır diyü de pend ile himmet kıldı
2. Virerek anlara da Hâzret-i Mevlâ tevfiķ
İki 'âlemce demek o daği ni'met buldı

K.888.

Kezâlik

1. Kudretullâh Efendi didi o da oralu
Vâlideyn ruhına okumağı nuş itdi o zât

[108a]

2. Eşer-i hayrî da meşhûduñ olur dimiş-idi
Eyledi Hâk anı bâdi-i refâh u berekât

K.889.

Kezâlik

1. Oralu didi biri boyacı ismi de Sefer

Şan‘atında bereket bul diyü kıldı himmet

2. Levn-i ‘usr içre bulunmakta iken ben anda
Levn-i yüsr ile Hudā virdi sürür u ferhat

K.890.

Kezālik

1. Hacc ü hayrāta muvaffaklığı da himmet idüp
Kıldı anlarla da tezyīn Hudāvend-i Celīl
2. Şıbgatu’llāh eşeri böylece ahsen şeyler
Zā’il olmaz iki ‘ālemde daḥi ecr-i cemil

K.891.

Kezālik

1. Gül Muhammed didi beldem ki Dağıstān’da baña
Bereket ola arāzīnde diyü kıldı du‘ā
2. Açdı verd-i berekāt-ı bād-şabā-yı himemi
Yüsr irüp ḥār gibi çok borcumı itdim ifā

K.892.

Kezālik Hakkı Efendi

1. Dağıstān’da mülūkāndansa da Sa’dullāh Beg
Rūs almakla arāzīsini qalmışdı faḳīr
2. Ma’nevī himmeti ile yine Hakk virdirerek
Yeñiden kıldı anıñ qalbini daḥi tesrīr

K.893.

Kezālik

[108b]

1. Dağıstānlu idi Selmān Efendi ümmī
“Rabbi yessir”le aña elif ile bā okutdı
2. O teberrük ile taḥşīl-i ‘ulūm eyleyerek

Şeyh-i İslām olup beldesine nām aldı

3. Hax naştb itdi sekiz def`a dağı haccı aña
Bir h̃ace kim iki `alemce de kāma bādī

K.894.

Kezālik

1. Biri naql itdi Dağıstānlu Muḥarrem ismi
Şan`atımda baña da kıldı refāhı himmet
2. Ben yine ben olarak şan`at o şan`at ise de
Dīk-i ḥālim var iken irdi Ḥudā'dan bereket

K.895.

Kezālik

1. Oralu `Abd-i Şamed İbn-i Ṭabancacı didi
Şıkılırdım kurıca boş boşuna fakr ile ben
2. Hedef-i şerveti bir dāne-i himmetle hemān
Buldurup eyledi hemyānımı pūr sīnemi şen

K.896.

Kezālik

1. Biri de söyler oralu adıdır İsmāīl
Baña da zemzem-i himmetle refāh buldırdı
2. Ka`be-i vaşfını bā-ḥayr du`āya dağı
Her *ḥalīli* ile inşā idiyordum didi

[109a]

K.897.

Kezālik

1. Oralu yine biri didi Belīg ile be-nām
Oğlum a`rec idi himmet diledim ben de aña
2. Öyle şāyān olarak virdi şifāyı Yezdān

Kalben a‘recleri de ˆođru iderdi haqqā

K.898.

Kezālik

1. Yine didi diđer ođlum idi mecnūn aña da
İstedim himmetini buldı anıñla hıffet
2. Var hadīs çünki o ‘illet ise ˆalur eğer
Geldi imkānda olan rütbe de aña şıhhat

K.899.

Kezālik

1. Yine o söyledi kim şerveti de himmet idüp
Kıldı ihsān Hudā anlara da hāl-i refāh
2. Zāhiren vü bāṭinen itmekde refāhı irāş
Lık bāṭıncasına herkes olamaz āgāh

K.900.

Kezālik

1. Yine o didi kızım oldu müsinne lıkin
Çıkmadı ṭalibi ˆalmış idi bī-zevc olarak
2. Oldı şāyān aña da himmeti mesrūr olduđ
Beldemizde mülūkāndan biri ‘aқden alarak

K.901.

Kezālik

1. Yine didi o kızımıñ olarak bir oğlı
Pek büyük cāhda bulundu bize de hayr oldu

[109b]

2. Ya‘ni pür-hayr zuhūr eyleyerek beyt-i dile
Her taraıdan himem-i pāki o ˆuṭbuñ irdi

K.902.

Kezālik Haqqı Efendi

1. Oralu bir ˆadınıñ olmaz idi hıç çocuğı

İhtiyār olmuş-idi itdi niyāz-ı himmet

2. Virdi yümniyle Hudā vālidiniñ tutdı birin
Hānedān idi yine oldı şebāt-ı rif‘at

K.903.

Kezālik

1. Söyledi Şādık Ağa kim o da Dağıstānlu
Baña da yüsre anıñ himmetidir ser-rişte
2. Ki ipekçilik olup şan‘atım efkar iken
Destime geldi yesār ipegi deste deste

K.904.

Kezālik

1. ‘Ali-nām zāt didi yine vaţanıdır orası
Oğlumuñ yüsri içün ben dilemişdim himmet
2. Öyle şāyān olarak biz daği olduk şādān
Yüsri ihsān iderek Hāzret-i Rabb-i ‘İzzet

K.905.

Kezālik Hāqqı Efendi

1. Bir kadın ehl-i şānāyi‘den idi oraludur
Şan‘atıñ içre mahāretle didi bul behre
2. Hāzret-i Rabb-i en‘ām öyle mahāret virerek
Faqrı var idi refāh buldı o şan‘at içre

[110a]

K.906.

Kezālik

1. Gül ‘Alī söyledi kim o daği Dağıstānlu
Beni bir şan‘ata himmetle buyurdı teşvīk
2. Hāl-i baṭṭālda yabanī şecer-i faqr iken

Gül gibi aşlanup ol şan‘at irişdi tevfiķ

K.907.

Kezālik Hāķķı Efendi

1. Didi bir ķadına alur seni ‘ammiñ oğlı
Çok yaşamazsa da ođluñ olarak ĥayrı olur
2. Öyle ‘ammi-zādesi almışdı vefāt eyledi tīz
Līkin ođlı olarak eyledi pūr-ĥayr zuhūr

K.908.

Kezālik

1. Didi Yūsuf ‘Ali-nām zāt oralıdur o dađı
Baña da didi ta‘ayyüş olacak ne gūnā
2. Cāh-ı ‘usr içre idim cāh-ı yesāra irdim
Oldum ol ķadri ‘alīniñ himemiyle iĥyā

K.909.

Kezālik

1. Cild-i şāmin oluyor bu da Kemāl-nāmesiniñ
Yazar iken de kerāmātı göründi eclā
2. Hem ķırā‘atle tefe’’ülde de zāhir oluyor
Şem‘i bir şu‘le gibi cildde ta‘addüd maĥzā
3. Yine hep feyz ü kerāmāt-ı ‘ulā kendüsiniñ
Şem‘dān fevķa ķonur anda olup şem‘u ziyā

Cild-i Şāminiñ Hātmesi

Cild-i şāmin bu da ĥatm oldı bi-ĥamd-i bī-ĥadd
Cild-i tāsi‘ dağı başlandı vire Hāķ tevfiķ

(Feste‘īnū) ile ķabrinde Kemāl ķur‘ānı
Şalavātı oķu olsun iki ‘ālemde refiķ

SONUÇ

İsmail Sadık Kemal Paşa, Tanzimat Dönemi'nde yaşamış büyük bir alim, devlet adamı, şair ve sanatkardır. Babası gibi önemli devlet görevlerinde bulunmuş olsa da sanatkâr kişiliği baskın gelmiş ömrünün önemli bir kısmını inziva halinde eser üreterek geçirmiştir. Ürettiği hat eserlerinin yanı sıra ilmi ve edebi eserler de kaleme almıştır.

Düğümlü Baba, Osmanlı son döneminin meşhur meczuplarından. Bu dönemde meczup kavramına günümüzde anlaşılandan farklı bir anlam yüklenmiştir. Meczuplar sadece halk nezdinde değil devlet yöneticileri nezdinde de itibar ve destek görmüştür. Öyle ki haklarında başta çalışma konumuz olan eser olmak üzere birçok eser yazılmış, bir örneği bu çalışma da gösterildiği gibi ölümleri gazetelere konu olmuştur. İsmâil Sâdık Kemâl Paşa da ailesinden gelen tasavvufi meyyaliyet ile Düğümlü Baba'ya tutunmuştur. Ömrünün bir kısmını onunla geçirmiş, varlığının önemli bir kısmını onun ismiyle anılan tekkeye vakfetmiştir. Düğümlü Baba'nın hayatını 10 ciltlik Kemâlname-i Düğümlü Baba eserinde toplamıştır ki bu çalışmanın konusu söz konusu eserin 8. Cildidir.

Sekizinci ciltte eserin son kısımlarına yaklaşıldığı için kendisinin, Düğümlü Baba'nın ya da başka kişilerin hayatına dair ayrıntılı bilgiler bulunmaz. Bunun yerine bu ciltte daha çok Düğümlü Baba'ya gelen kişiler ve onlara verilen cevaplara, gösterilen kerametlere kısacası olaylara yoğunlaşmıştır. Öne çıkan keramet motifleri iş- mansıb sahibi yapma, hastalık ve vücut arızalarını giderme, tahkir etmedir.

Diğerleri gibi manzum olarak tanzim edilen bu ciltte tek bir bahir kullanılmıştır. Eserde kullanılan tek vezin Remel bahrinin Fâ'ilâtün [Fe'ilâtün] Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün [Fa'lün] kalıbıdır. Bundan dolayı bu kalıp transkripsiyonun baş kısmında bir kere verilmekle iktifa edilmiştir.

Eserde dikkat çeken hususlardan biri Düğümlü Baba'ya gelen şahısların geldikleri mekanların çeşitliliğidir. Bu durum Düğümlü Baba'nın şöhretinin İngiltere'den Çin'e geniş bir coğrafyada yayılmış olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun sağlanması muhtemelen gelişen iletişim araçları vasıtası ile olmuştur. 19. Yüzyıl sadece Osmanlı coğrafyasında değil dünya genelinde hareketli bir dönemdir. Savaşların, hastalıkların, sosyal ve ekonomik baskıların altında bunalan insanlar kendilerine bir umut kapısı aramış; Düğümlü Baba'dan sorunlarına çare bulmasını istemişlerdir. Düğümlü Baba da gerek gaybden haber vererek gerekse düğümleri başta olmak üzere çeşitli tılsımlar aracılığı ile insanların dertlerine deva olmaya çalışmıştır. Özellikle rızık temini için

kendisine gelenleri ileri dönemlerin önemli ticaret merkezlerinden olacak olan Mısır'a yönlendirmesi Düğümlü Baba'nın geleceğe dönük kerametleri arasında gösterilebilir.

KAYNAKÇA

- Abdulkerim Kuşeyrî. Haz. Süleyman Uludağ. *Kuşeyrî Risâlesi*. İstanbul: Dergah Yayınları, 1991.
- Ahmed Hilmi. *A'mâk-ı Hayâl*. İstanbul: Türk Neşriyat Yurdu, 1958.
- Ahmet Cevdet Paşa. *Belâgat-i Osmâniye*. İstanbul: Nişan Berberyan Matbaası, 1310.
- Akcan Altıntaş, Melike Aysu. *II. Mehmet Dönemi: "Osmanlı Padişahı" ve Dîvân Edebiyatı İnşası Arasındaki İlişki*. Ankara: Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Aksoy, Ömer Asım. *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü-Deyimler Sözlüğü 2*. İstanbul: İnkılap Yayınevi, 1993.
- Aksoy, Ömer Asım. *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1988.
- Aktaş, Şerif. *Edebiyatta Üslûp ve Problemleri*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1993.
- Akün, Ömer Faruk. "Dîvân Edebiyatı". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- Akyıldız, Ali. "Vâlîde Sultan", *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.
- Arslan, Mehmet. "Hakkı, Kıbrısî-Zâde Şeyh İsmâil Hakkı Efendi", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*.
- Ateş, Süleyman. "Kutub". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.
- Azamat, Nihat. "Âdile Sultan". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV yayınları, 1988.
- Bakan, Zeynep Tekin. *Kemâl-nâme-i Düğümlü Baba Cild-i Râbi' (İnceleme-Metin)*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2024.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Karaman Ahkam Defterleri, nr. 36, s.159/2.
- Bursalı Mehmet Tahir. Haz. A. Fikri Yavuz - İsmail Özen. *Osmanlı Müellifleri*. İstanbul: Meral Yayınevi, 1975.
- Cebecioğlu, Ethem. *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*. İstanbul: Anka Yayınları, 2005.
- Çotuksöken, Yusuf. *Türkçe Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: Toroslu Kitaplığı, 2004.

- Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*. Ankara: Doğu Matbaası, 1962.
- Dikmen, Melek. *Son Dönem Osmanlı Şuarâsından İsmâil Sâdık Kemâl ve Âsâr-ı Kemâl'i*. Isparta: Fakülte Yayınları, 2016.
- Dilçin, Cem. *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: TDK Yayınları, 2016.
- Efe, Ayla. "Silistre Eyaletinde Osmanlı-Rus Savaşları Küçük Kaynarca'dan Berlin'e". *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi* 19/19 (February 2006).
- el-Acluni. Çev. Mustafa Genç. *Keşfü'l-Hafâ*. İstanbul: Beka Yayıncılık, 2019.
- Gariboğlu, Kemal. *Edebiyat Bilgileri -Batı'da ve bizde- Edebî akımlar(Ecole'ler)*. Ankara: Resimli Posta Matbaası, 1965.
- Gölpınarlı, Abdülbâki. *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*. İstanbul: İnkılap ve Aka kitabevleri, 1977.
- Güzel, Abdurrahman. *Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2014.
- el-Heysemî. Çev. Hüseyin Yıldız vd. *Mecmau'z-Zevâid ve Menbau'l- Fevâid*. İstanbul: Ocak Yayıncılık, 2015.
- https://portal.yek.gov.tr/works/search/full?key=düğümlü%20baba&search_key_type=3&search_form_type=ALL_FIELDS.
- İbrahim Cûdî Efendi. Haz. İsmail Parlatır, Belgin Tezcan Aksu, Nicolai Tufar. *Lügat-ı Cûdî*. Ankara: TDK, 2006.
- İmam Muhyiddin en-Nevevî. *Müslim Şerhi: el- Minhâc ve Sahîh-i Müslim*. Tercüme: M.Beşir Eryarsoy. İstanbul: Karınca Polen yayınları, 2015.
- İnal, İbnü'l-Emin Mahmud Kemal. haz. M. Kayahan Özgül. *Son Asır Türk Şâirleri (Kemâlî'ş-Şuarâ)*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2000.
- İnal, İbnülemin Mahmud Kemal. *Son Asır Türk Şairleri*. İstanbul: Orhaniye Matbaası, 1930.
- İpekten, Haluk. *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*. İstanbul: Dergah Yayınları, 2010.
- İsmail Sâdık Kemâl, Âsâr-ı Kemâl, Süleymaniye Kütüphanesi Pertevniyal no 1050, 256a.
- Karpat, Kemal. *Osmanlı'dan Günümüze Elitler ve Din*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2011.
- Kastallânî. *İrşâdû's-sârî*. İstanbul: Ocak Yayınları, 2019.

- Kavas, Yakup. *Açıklamalı Örnekle Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1991.
- Kınaylı, Hüsnü. “Düğümlü Baba Tekkesi”, *İstanbul Ansiklopedisi Cilt 9*. İstanbul: Koçu Yayınları, 1968.
- Konyalı, İbrahim Hakkı. *İstanbul Abidelerinden İstanbul Sarayları, Atmeydanı Sarayı, Pertev Paşa Sarayı, Çinili Köşk*. İstanbul: Burhaneddin Matbaası, 1942.
- Korkusuz, M. Şefik. *İstanbul Tekkeleri ve Postnişinleri*. İstanbul: IQ Sanat Yayınları, 2016.
- Kuneralp, Sinan. *Son Dönem Osmanlı Erkân ve Ricali (1839-1922)*. İstanbul: İsis Yayınları, 1999.
- Kurt, Numan – Kemal, Hamit. *Örnekle Deyimler ve Atasözleri*. Ankara: Kemal Yayıncılık, 1998.
- Küçük, Cevdet. “Abdülazîz”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 1988.
- Küçük, Şeyda Nur. *Kemâl-Nâme-i Düğümlü Baba Cild-i Evvel (İnceleme-Metin)*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.
- Külekçi, Numan. *Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1995.
- Mardin, Şerif. *Türkiye’de Din ve Siyaset*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2011.
- Meram, Ali Kemal. *Padişah Anaları*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 2011.
- Mermer, Kenan. *Klasik Şerh Geleneginde Üslup Kasîde-i Bürde Örneği*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2018.
- Mutçalı, Serdar. *Arapça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Dağarcık Yayınları, 1995.
- Ocak, Ahmet Yaşar. *Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıbnâmeler*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1997.
- Ocak, Ahmet Yaşar. *Osmanlı Sufiliğine Bakışlar*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2010.
- Ocak, Ahmet Yaşar. *Osmanlı Sufiliğine Bakışlar*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2011.
- Ortaylı, İlber. *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2011.
- Özcan, Nuri. “Nevres Paşa”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
- Pakalın, Mehmet Zeki. *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: MEB Yayınları, 1993.

- Ruznâme-i Ceride-i Havadis*, nr. 550, 11 Aralık 1866 (3 Şaban 1283).
- Sakaoğlu, Necdet. *Bu Mülkün Sultanları: 36 Osmanlı Padişahı*. İstanbul: Oğlak Yayınları, 1999.
- Sakaoğlu, Necdet. *Çeşm-i Cihân Amasra*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 1999.
- Sakaoğlu, Necdet. “Düğümlü Baba”. *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2008.
- Saraç, M. A. Yekta. *Klasik Edebiyat Bilgisi-Belâgat*. İstanbul: 3F Yayınevi, 2007.
- Saraç, M. A. Yekta. *Klasik Edebiyat Bilgisi*. İstanbul: Gökkubbe Yayınevi, 2007.
- Saraçbaşı, M. Ertuğrul – Minnetoğlu, İbrahim. *Örnekle ve Açıklamalı Türkçe Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: Bilge Yayıncılık, 2002.
- Saraçbaşı, M. Ertuğrul. *Örnekleriyle Büyük Deyimler Sözlüğü, 1. Cilt*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010.
- Sarı, Mevlüt. *el-Mevârid*. İstanbul: Bahar Yay., 1980.
- Solak, Ömer. "Ziya Paşa'nın Terci-i Bend'i Ve Tanzimat Neslinde İlk Tereddütler", *Journal of Turkish Studies* 4/3(2009), 1991.
- Sühreverdi, çev. Yahya Pakış, Dilâver Selvi. *Avârifu'l-Maarif: Marifet İnsanları*. İstanbul: Umran Yayınları, 1988.
- Süreyya, Mehmed. Ed. Nuri Akbayer. *Sicilli Osmanî C.5*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996.
- Süreyya, Mehmed. Haz. Nuri Akbayer. *Sicill-i Osmânî..* İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996.
- Şahin, Haşim. “Menâkıbnâme”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları, 2004.
- Şahin, Haşim. “Yahyâ Efendi, Beşiktaşlı”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV yayınları, 1991.
- Şentürk, M. Hüdâî. “Bezmiâlem Vâlide Sultan”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV yayınları, 1992.
- Şentürk, Melike. *Kemâl-nâme-i Düğümlü Baba Cild-i Sâdis (İnceleme-Metin)*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2024.
- Tâhirü'l-Mevlevî. *Edebiyat Lügati*. İstanbul: Enderun Yayınları, 1994.
- Tahirü'l-Mevlevî. Haz. Muhittin Turan. *Nazm ve Eşkâl-i Nazm*. İstanbul: Kesit Yayınları, 2015.

- Tarlan, Ali Nihad. *Edebi San'atler*. İstanbul: Varoğlu Yayınevi, 1947.
- Taşan, Nazım. *Kemâl-Nâme-i Düğümlü Baba Cild-i Evvel (İnceleme-Metin)*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, "Muammer Mehmed Paşa". C. VI. İstanbul: Dergah Yayınları, 1986.
- Türkoğlu, İsmail. "Mehmed Kâni Paşa". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2003.
- Uluçay, M. Cağatay. *Padişahların Kadınları ve Kızları*. Ankara: Oğlak Yayınları, 1992.
- Uludağ, Süleyman. *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Marifet Yayınları 1995.
- Yücer, Hür Mahmut. *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf (19. Yüzyıl)*. İstanbul: İnsan Yayınları, 2003.
- Zürcher, Erik Jan. *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2011.

SÖZLÜK

A.

‘adüv: düşman

āgāh: haberdâr, uyanık, basiret sahibi

āġāz: başlangıç, giriş

aḥarr: pek sıcak

aḥcār: taşlar

aḥṭārnāk: tehlikeli

aḥz: alma, alış

aṭyeb: çok güzel, çok hoş

āyā: şaşırma, istek ve ümid ifade eder, acaba

aẓher: besbelli, apaçık

a ‘dā: düşmanlar, hasımlar

a ‘rec: ayağı sakat kimse, topal, aksak

‘alīle: hasta, hastalıklı, illetli kadın

‘amīḳ: derin

‘āric: yukarı çıkan, yükselen

‘asel: bal

‘asīr: güç

‘avdet: geri gelme, dönüş

‘azl: görevine son verme, işten çıkarma

B.

bād: yük

bāhir: apaçık, besbelli, güzel, parlak

baħr: deniz, derya

-baħşā: bağışlayan, ihsân eden

bār-gīr: yük tutan, beygir

bārid: soğuk

baṭn: karın

bed' : başlama, başlayış

behīc: güzel, şen, güleryüzlü

beħre: pay, hisse, kismet

bevvāb: kapıcı

beyhūde: boş, gereksiz, faydasız

Bī-dirig: esirgenmemiş

bī-sūd: faydasız

bī-tāb: güçsüz, kuvvetsiz

bī-vāye: nasipsiz

bī-dār: uykusuz

bisyār: çok

būkā: ağlama, ağlayış

C.

cāh: yüksek mevki, makam, rütbe

cāme: elbise, çamaşır, giyecek şey

cidd: gayret, çaba, ceht

cinān: cennetler

cūy: akarsu, ırmak, çay

Ç.

çāh: kuyu, çukur

çend: birkaç

çeşm: göz

D.

dāder: erkek kardeş

dāniş: bilgi, ilim, irfan

dehen: ağız

der- ‘aḳab: hemen arkasından, akabinde

dest: el

dīde: göz

dil-bend: gönül bağlayan

dil-şād: gönlü hoş, sevinmiş

duḡter: kız çocuk

dūzaḡ: cehennem, tamu

dü-kevn: iki alem

E.

eclā: pek belli, âşikâr

efḳar: pek fakir ve yoksul

efzūn: çok, fazla

elezz: en lezzetli

elviye: sancaklar, livâlar

engūr: üzüm

engüş: parmak

enîn: inleme, inilti

envâr-endâz: ıfık atan, nur saçan

erdeb: Bazı Arap ülkelerinde de kullanılan, İstanbul'da dokuz kiloya yakın hubûbat ölçüsü.

ervâh: ruhlar

erzân: uygun, layık, bol

esb: at

eş'ime: yemekler

evâ'il: başlangıçlar

e'âzım: pek büyük olanlar, büyük kimseler

F.

fâka: ihtiyaç, zaruret, fakirlik

fakr: yoksulluk

fâ'ik: daha üstün

fem: dudak

ferhat: sevinç, neşe

fevķ-ı me'mûl : umulandan fazla

fevt: bir fırsatı elden kaçırma, ölüm

feyz-âver: bereket ve bolluk getiren

füc'eten: ansızın

G.

ger: eğer edatının şiirde kullanılan şekli

gencine: hazine

gūş: kulak, işitmek

gūnā: tür, nevi, tarz

gūftār: söz, kelâm

gūher: bir şeyin değişmeyen özü, cevher, mücevher

gūzeşte: geçmiş olan, geçen

Ğ.

ğadr: haksızlık etme, zulüm

ğanem: koyun

ğınā: zenginlik

ğuşsa: keder, gam, hüzn

H.

ḥāhiş: istek, arzu

habt: bir tartışmada karşı tarafı susturma

hacil: küçük düşüp utanmış, mahcup olmuş kimse

hādīm: hizmet eden, yardımcı olan kimse

hafid: erkek torun

hāme: kalem

harik: yangın

harir: hararetli, ipekten yapılmış

hātem: mühür, yüzük

haṭve: adım

havf: korku

ḥavl: etraf, çevre

ḥayye: yılan

ḥazer: sakınma, çekinme

ḥā'il: ileriye geçmeye engel olan şey, mânia

ḥıffet: hafiflik

ḥırāş: sonuna geldiği kelimelere tırmalayan anlamı katan ek

ḥil'at: padişah ve vezirler tarafından birine mükafat olarak giydirilen süslü kaftan

ḥitān: sünnet, sünnet etme

ḥurūş: coşma, gürleme, şamata

İ.

īḳān: şüphe götürmeyecek şekilde yakinen bilme

iştabl: ahır

ibdā: meydana getirme, icat etme

ibrām: can sıkacak şekilde ısrar etme, zorlama

idmār: helâk olmak.

ifākat: sağlığına kavuşma, iyileşme

iftiḳār: muhtaç olma

iḥrāz: elde etme, kazanma, nâil olma

iḥyā: canlandırma, diriltme

iḳdār: iktidar kazandırma, geçimini sağlama

inṯāḳ: dile getirme, söyletme

intiḥāb: seçim

īrād: gelir getiren mülk, vâridat

īṣāl: ulaştırma, ulaştırılma

iṣba‘: parmak

istid‘ā: dilekçe, arzuhal, bir işin yapılmasını isteme

istiḥṣāl: meydana getirme, ele geçirme

iz‘āc: rahatsız etme, can sıkma

K.

kām-ārā: fikirleri süsleyen

kām-revā: isteğine erişen

kān-küşā: kaynak açan

ḳarīn: yakın, bir şeye sahip olan, komşu

ḳarz: ödünç

ḳavī: güçlü, kuvvetli, sağlam

keḥḥāl: göz doktoru

kerb: üzüntü, tasa

küşāyiş: açılma, ferahlama

L.

lerze: titreme, titreyiş

leṣḡān: edepsiz, arsız

liḥye: sakal

līk: lâkin

M.

maḥfūz: saklanmış, korunmuş, gizli kalmış

maḥlūl: çözülmüş, dağılmış, bir kimsenin ölümünden sonra boş kalan makam

maḥūf: korkulu, tehlikeli
maḥzā: ancak, sadece
mānend: benzer, eş, misil
maṣrū': sara hastalığına yakalanmış
maṭlab: istek, meram
māye: sermāye, mal, servet
ma'yūbe: ayıplanmış kadın
mebde': başlangıç
midād: yazı mürekkebi
mehbıt: inecek yer, iniş yeri
melāl: hüzn, keder
memdūd: uzatılmış, uzun
mer'ī: gözle görülebilen
meserret: sevinç
mevfūr: çok, bol
mevṭın: yurt, vatan
meżāmīn: anlamlar, kavramlar
me'cūr: sevap kazanan
me'yūs: ümitsiz, karamsar
mihmān: misafir, konuk
mikrāş: kesecek alet, makas
minhāc: açık ve geniş yol, görüş
mū-be-mū: yüz yüze

murğ: kuş

murzı‘a: emziren kadın, sütanne

muızır: zararlı

mużtarr: çaresiz kimse, mecbur

mu‘allā: yüce, yüksek

mu‘aţţal: işe yaramaz duruma gelmiş, işsiz

mübāhāt: övünme

mühīn: hor ve hakir gören, ihanet eden kimse

mükrem: yüceltilmiş, ikram edilmiş

mülāzım: teğmen

mümteşil: aldığı emre itaat eden, boyun eğen

münfekk: ayrılmış, kopmuş

müsinn: yaşlı kimse

müşīr: emir ve işaret eden, yol gösteren

müteķā‘id: emekli

müte‘ehhil: evli

müzdād: çoğalmış, ziyâde

N.

nā-gehān: birdendire, ansızın

nāçār: çaresiz

nādiru‘l-miśl: örneği bulunmayan, eşsiz

narḥ: satılık şeyin belirlenen bedeli

nāşih: nasihat eden

nāṣī: sebebiyle, ötürü

nā'ib: vaelet eden, vekil

necāt: kurtuluş

neccār: marangoz

nefh: üfleme

nefy: sürgüne gönderme

neḡamāt: nağmeler, ezgiler

nehb: yağma, çapul

nerdübān: merdiven

neyyir: parlak, nurlu

nigāh: bakış, nazar

niṣn: sonuna geldiği kelimelere oturan anlamı veren ek

niyābet: kadılık, vekillik

niyāz: yalvarma, rica etme

nūr-pāṣ: ışık saçan

nuṣḥ: nasihat, öğüt

nūṣ: içme

nücūm: yıldızlar

nūḥās: bakır

P.

pāpūṣ: pabuç, ayakkabı

peyrev: birinin izinden gidip ona uyan kimse.

pūyān: koşan

R.

rā'ī: çoban, yönetici

raşış: sıkı, sıkıştırılmış

rāyiha: güzel koku

refîk: arkadaş, yoldaş

refi': yüce, yüksek

remz: ima ve işaretle anlatma, sembol

reşk: kıskanma, haset

revğan: yağ

ric'at: geri dönme

rif'at: yücelik, mevki yüksekliği

rihlet: göç etme, vefat

rikkat: incelik, merhamet

rūşen: parlak, aydınlık, âşikâr

rūy: yüz, çehre

rü'yet: görme, bakış

S.

şā'ib: doğruca hedefe ulaşan, isâbetli, maksada uygun

sā'ile: kadın dilenci

sefine: gemi

sehv: kasten yapılmayan, yanlışlıkla

ser-ā-pā: baştan ayağa

ser-ā-ser: baştan başa

ser-gerde: baş, başkan, reis

ser-rişte: ipucu, vesile

serrâc: eyer

şıraca: boyun ve koltukaltlarındaki lenf bezi iltihaplanmasına ve akıntılı yaralara yol açan verem

sīm: gümüş

sipehdâr: başkumandan, serasker

sırkat: hırsızlık

siyâdet: efendilik, beylik

si‘a: genişlik, bolluk

sūk: çarşı, pazar

sūrūr: sevinç

Ş.

şād: sevinç

şādān: sevinçli, mesrûr

şāyān: lâıyk, değer

şāyeste: uygun, yaraşır

şeb: gece

şeb-hâne: hayır sahipleri tarafından geceleme üzere yaptırılan bina

şecer: ağaç

şekk: şüphe, zan

şem‘a: mum

şīd: ılık, güneş

şikest: kırılmış

şitā: kış

şitāb: çabukluk, acele

şīve: naz, edā, işve

T.

tā be-gelū: baştan ayağa

taḥarrī: arama, bir şeyi bulmaya çalışma

taḥaṭṭur: hatırlama

taḥkīr: hakaret etme

taḥvīl: değiştirme

taḳlīl: azaltma

ṭarāvet: tazelik, körpelik

taṭlīk: boşama

ṭavīl: uzun

ta‘affūf: iffetli olma

ta‘alluḳ: ilişik, bağ

ta‘annūd: inat etme, ayak direme

ta‘ayyūş: yaşama, geçinme

ta‘cīl: çabuklaştırma, hızlandırma

tebāh: harap olmuş, mahvolmuş

tebdīl: değiştirme

teberrūk: uğur sayma, bereketlendirme

tecennün: delirme

tedmīr: mahvetme

temdīd: uzatma, sürdürme

tevaẓẓu': abdest alma

tevķī': nişan, tuğra

tevsī': genişletme, yayma

teymür: demir

te'diye: ödeme

te'ehhül: evlenme

te'addī: zulmetme, hakkına tecavüz etme

tibyān: bildirme

tuḥm: tohum

turş-rū: ekşi yüzölçü, suratsız

tūtiyā: sürme taşının göze sürülen tozu

U.

'ubūr: karşıya geçme

'umrān: medeniyet, ilerleme

'unf: kabalık

'urūc: yükselme

'usr: zorluk, sıkıntı

V.

vābeste: -e bağlı, ancak

vāreste: kurtulmuş

veca': ağrı, sızı

Y.

yümn: uğur, bereket

Z.

zahîre: hububât, erzak

zahr: arka, sırt

zâ'il: geçmiş olan, ortadan kalkan

zâ'ir: ziyaretçi

zebî: kurban etme, kesme

zelîl: hor görülen kimse

zer': tohum ekme, yeşermiş ekin

zevrağ: kayık

zîk: dar

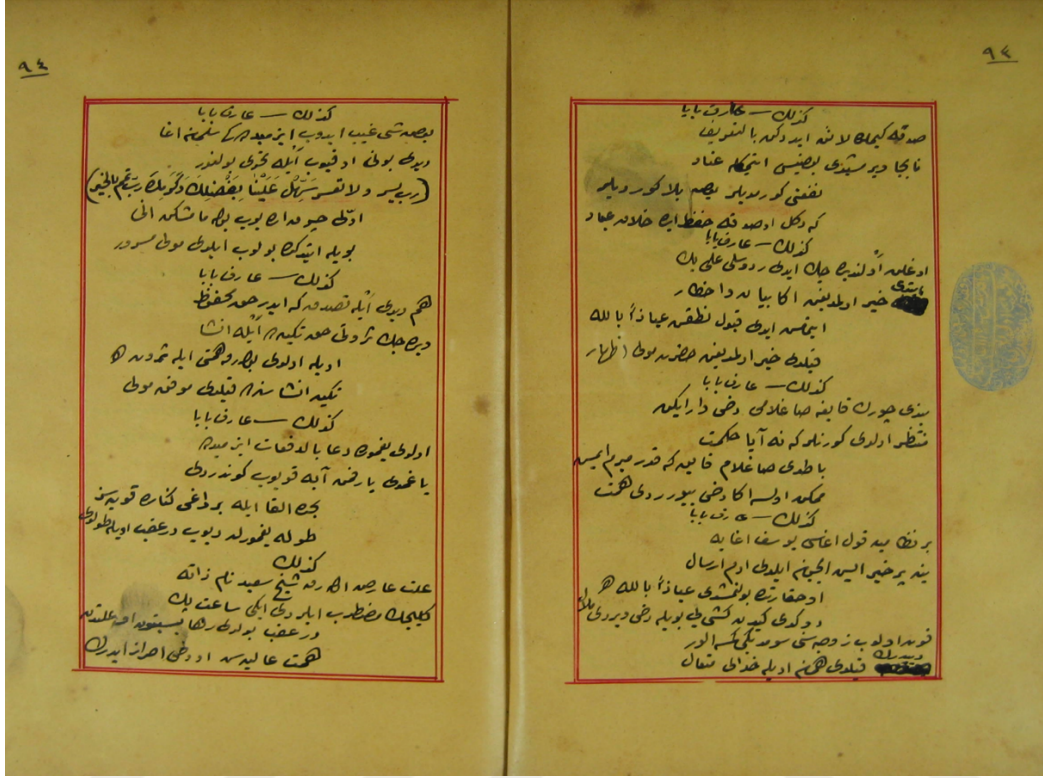
zîr-rân: hükmü altında olma

ziyâ: ıfık

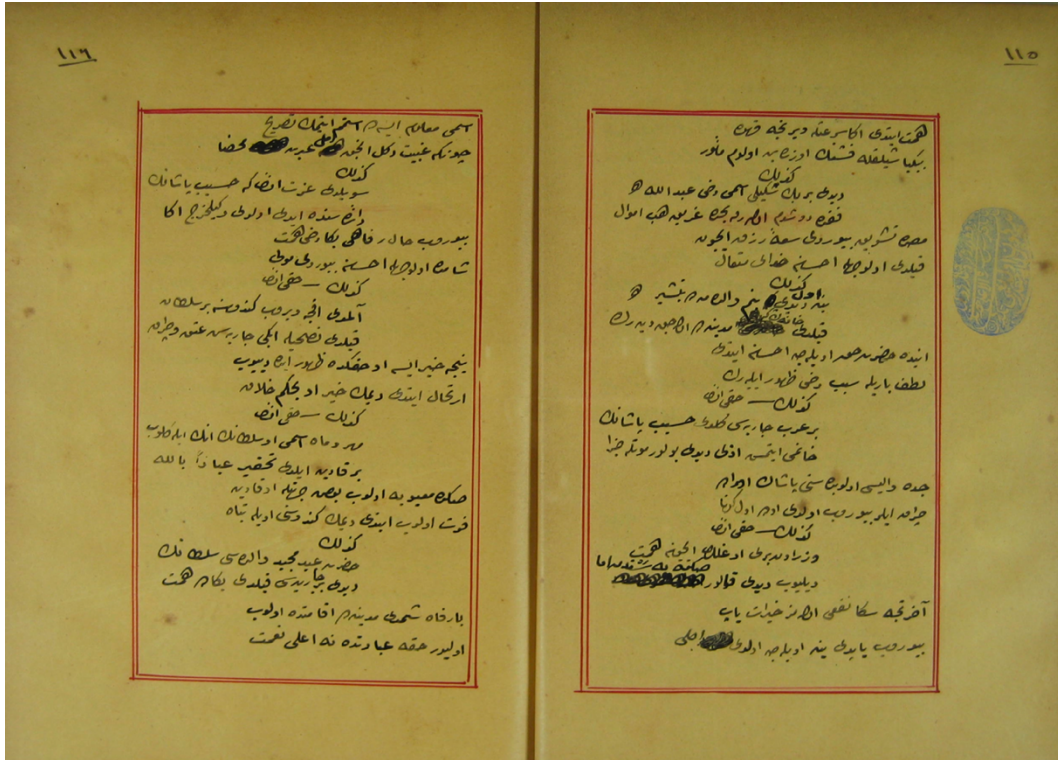
zücret: iç sıkıntısı

zuhûr: ortaya çıkma, görünme

Ek 1: Örnek Nüshalar

564-8'den örnek varaklar (47b-48a)

564-8'den örnek varaklar (59b-60a)

روزنامه خبری و حوادث

شماره ۵۵۰
تورم ۳
۱۲۸۳

نشرین ثانی روزی
۲۸
۱۰
۲۱۹۷

کانون اول افریخی
مجمعه

هفته دهم بش دفعه یعنی بازار و جمعه کونلری مستثنا اولوب در سعادته باب عالی جواریه طرق دائره سنده واقع محل مخصوصه طمع و نشر و لور و رسته لکی ایکی یوز و آلتی آلتی یوز و اوچ آلتی الی بش غروشدرو و بر نسخه سی قرقر باره در و طعنه زده بولتان مشرباره بالکر بوسسته اجری علاوه اولندرقی طوغریدن طوغری به کوندرله جکدر اعلان ایکی به متقیم اولوب اعلانات عاده اهون جالیه طبع اولته جقدر قومانیله دارا اولان اعلاناتک بهر سطریندیش غروش و محققه داخله به باصدر بله جتی مواد معتنک بهر سطریندیش غروش اولته جقدر حوادث و قیونه و امور خبریه به دارا اولان مواد بحا ناباصله جقدر

فاصله لری دخی سعادت دارینه مظهرتله بزم کبی نیجه نیجه اطفال مسکنک تحصیل و ستیبه علم و معرفتله و جلیله و آلتی یوز و لور و امین

(کوندره ده بولتان مخیرمن دن ورود ایدن بحر راکنیر) برمدن در ارسال بحررات خصوصیه اولان قصورم اثر مساححه اولوب ایچین حسب الایجاب موقفا بورادن و قیو عیولان غیر عین نشین اتمشدر بینه نوالی بودفعه دن بدآ الله کافی السابق اوه صبره تحریر جوادن و وقوعه معادرت ایدیم

ادرنه ده قیلا مملری مقتضای اراده علیه کن اولان در اغون الاندن ایچین بولک عسلر کر شاهانه ماه سابق بکر ایچین چهار شنبه کونی امانا و عالما بورایه مواصلت ایش اولد قیلا نزلن والی ولایت دولتلو پاشا حضرت نلری طرفدن رسم خوش آمدی بالا اجرا سابه معالجه ایچین حضرت شهریاریده قشکر لینه اقامه و اقامه اولمشلاردر

بهر سینه رجب شریف جلوانده اجراسی اصول متخلر ایچین اولد یی و جلیله و ستیبه کبی مکتب اعدادی جناب حاکمانه شاکر هلدن اصول امتحانیله لیش اجرا سته بدآ و مباسرت اولمش و معین و ضابطانک اثر اقدام و غیر نلری اولقی اوزره شاکر دان موی الیهک معلومات مکتبه لری درجه مطلوبه ده بولندیغی ایشدیش اولسوب بینه تعالی صورت قیصیلده سی ختام امتحانه تملیق قلمشدر

محکمه اه تعالی بوسنه مبارکه ده کثرت اوزره نزول ایدن باران اهالی و فقرایه ابرار ضرور زیان ایلدی بکی کبی ادرنه چه منافع عظیمه سی مشهود اولان انهار ثلثه دخی اهر صره فیضان ایدرک فوائده مسئله فی جلیله او نو تدر مش و بش اوی کوندر و نزول ایدن برقی متعاقب باغان بتمورک کثرتدن طوبولای یوم مذ کورده انهار مذ کوره بردن بر طاشوب و اطراف باصوب سرای ایچی دیلان مجلدن جریان ایدن

داخله

(اسکدر مکتب رشديه سی صنف اول شاکر دانک) (خواججه لری افندی حقتنده اعطای ایلد کیری) (تشرک نامه تک صورتیدر)

(من علی حرافه قصیرتی عبدا) مال حکمت اشتانندن معلوم ارباب اولی الایساب اولدیغی و جلیله حق اساتذک حقوق اویندن فرقی یوقدر و لیکه ده اقد مدر بوندن صرف نظر تحصیله بدآ اینک بکیر کوندن بوانه دکن جهمر ده سینه ایچین اقدام و امکنرک بوز سته معمر اولسق بیکده بریک شکر و محمدتی حسن ایفا ایدمه جکیر جلیله مکتبک عتدنده معلوم اولان حالاندر و ستر اقتضای سینه سزری پک جوق دفعه کوندر مش ایسه لکده طم فکزدن سترمو معامله لایقه اجرا اولتا مکتبک مالک اسلامیه تک اکثر رزنده مصارفی طرفی ایلدین تسویه اولتی اوزره مکتب رشديه انشایچون تقدیم اولتان اسنید انشای اولوزرینه رخصت یورلد یغی غرتله زده کورمش اولدیغیر و اولاد و اطفالک ازاله جمل و نادایسی اسباب خبریه سنی استحصانده بولتیق کبی بر شرف عظمیائی قرانان کر و هدن اولملری ایچون مصارف انشاییه سی طرفلریند تسویه قلمتی اوزره بر مکتب رشديه انشای اندر ملری صحتنده ابو غری تشویق و ترغیب ایلد بکیردن اگر چه بواهی خبره نشین اولمش و جانب حکومت سینه دن بر محل دخی ترک و تبرع یورلش ایسه ده نه چاره که مضایقه حاضره شوایشک اینسه تیسره جلوه نما اولمشه مانع قوی اولمشدر بینه و کرمه تعالی موفق اولمشی منتظر در اسسته سابه معارفویه حضرت شهریاریده تمیز سنی و اقدام فاضلان لریله جلیله جرجوزی اولسون زائل اولدیغنه و شمعی به دکن کورد بکیر لطف جلیل و سنی جلیله عموماً تشرک ایدر زهمان جنشاب حق ولی نعمت بیعت و پدر مشفق تبعه و ملت پادشاهن افندمن حضرت نلری سمر بر شکر و کتب خیر خلافتلریده ابد مدت و ذات

و طوغجه تعبیر اولتان بهر محل مذ کوری بون بون استیجاب ایدرک برد کر حکمته کیرمشر و ادره نلری دخی طاشوب اطع ناحیه سنی و اطراف قیلا بهرق بجلات ایچنده قایقه کرلد بکی کورلکده و بر قاج خانه خراب و ذبحه نقلته معضمر اولان بر بلسوک صالک ضایع اولدیغی روایت قلمشده ایسه ده جدید اولسون نفوسجه بر کونه تلفات وقوعولمشد ز جناب حقک لطف و عنایتله شو صو بحر ای ساقیه رجوع ایچینکده تخمین اولتان زبانی و یوبایده اولان تفصیلاتی عرض و بیان الیه و شد بک یوقدرله کشف ایدم

سجه مجازیب دهرک عامه سی اولوب دو کوملی بابا دیکله حور اولان ذات شریفک اشوب ججه کونی عقده حیات رشته دارفادن انحلال پذیر اولمش و نیمه و نیمه مصارف مهد علیای سلطنت سینه سلطانک علیه الشان افندمن حضرت نلری جانب علیار لیکن عنایت و اعطای یورلهرق موی الیهک نقیض جمیت مکله الیه سلطان اجدده کائن عارف اما بحر خومک درگاه شرفنده دفن اولمشدر

معلوم اولدیغی اوزره متوفای موی الیهک قرار کاهی درگاه مذ کور اولوب روایت نظر و فائیدن بر کون اول کتدوسنک تخنی اولان و مجذوبیندن بولتان بر ذاتی جلب و دعوتله اثر بینه تبعیت ایچینی اکاوصیت الیش و بعده اوطشک قیو سنی قیابوب بالکر ججه قالدیق ایرسی کون ترک جامعه حیات ایش وار تحالته بدالتک خامه نه هتفامه سندن بالبداهه ظهور ایدن قطعه تاریخیه بروجده بر ز یور محققه تبرک قلمشدر

دو کوملی دیشدی بو ذات دل اکاهه حیانتنده که بغلشدی حقه قور تیلاوب دنیا پرستیدن ربحی جذبیه عشقیله هر دم مت ایدی چونکم حقیقت نشین سس المش ایدی بزم السلیدن او قور قطنیشنه معتقد زتام تار بخش علایق عقده سن جوزدی دو کوملی قید هشتیدن

315

دفترخانه عامه تحریرات میری عزت تو عثمان وافی
افند بنک موی الیهک و فانتسه سوبلد بکی
تاریخدر

چوزدر کون بو تیارخانه ده هر شخص یا بندین
و رنجسه ساقی بزم شفا بر جام مشحونا
نه ممکن خود بخود کیچک علاقه دن کنی زیرو
ایاغنده فالورجیل الکافات اولسه معجونا

کلوب برهاتف غیبی دیدی یونارخی وافی
دو کوملی بابا اولدی قییددن قور تولدی مینونا
۱۲۸۳

طغر زاده یوزانط افندینک مامور بولندی شرکت
خبریه مجلسی اعضا لغدن استعفا الیلدی بکی معومعز
اولشدر

کرده سوق واعزام اولتی اوزره ازهرده ابکی طایفه
عساکر دینه شاهانه ترتیب و تمشیه اولمش ایسه ده
بعنایه افعالی طایفه اشقیایدر فی الشیطان ایتمکده اولوب
زاده عیسکره ازوم واجتیاج قائلیدن مده کور
طایور رضایان و نفراتنک محاربه اینه اعاده وارجاعته
رخصت و برلش اولدیغی ازهردن کور یوزور

ایکی قطعه روسیه واپور بنگلقره مکرزده فورتمه به
طویه رقی سقطتمش اولد قلایر یایلمشیدنی استماع
اولندیغه کوره مذکور واپور کورخریم سواخلنده
بوخاله کرفشار اولمش و تحقیق کیفیت ضمیمه
هوجده بک بوسته واپوری سواخل کوره به
کوندلش اولدیغی بولدمه بوسته بی برانکلیز
واپوری کتورمشد

اسکندر به ایله ماطه اده سنه تحت البحر مکرزید
اولمش اولان تلغراف خطی یوزیله رقی امر مختبیره
دوچارا خر اولمیدی خط مذکورک دایما یوز بلان
محلی اسکندریه ایله بغضاری اده سنه ده بولشان محل
اولدیغیدن واورایه خطر دن وارسته اوله جی
صورته تل اوزادلسی قابل اوله میه جفتدن مشکلات
واقعه نک ازاله سی ایچون اسکندریه دن بغضاری به قدر
قره دن برخط میدیدی خصوصته قرار ویرلد بکی
اسکندریه دن یازورور

چهارشنبه کونی چیفسارلش اولان لوانت هرالدک
بولک نسخنه سنده روزنامه علمینده هرل امیر و وحدت
آنکیز برحت کورلش و غز نه مذکور بحرری بو باده
صد دی د کلدیروب ذاتیاته انتقال ایله کویا جریده
خوادم مطبعه جرویش یاغنه قدردار تکاب
اولدیغی بیسان الیشدر بو تحت دائرة ادا بک

خارجنده بولدیغی جهته بوکا ادبیه جواب و برمه
قانون ادا بک مساعی اولدیغندن و زایسه حال و حالا
بودستورا به مکلف بولمیشدن مفوهک کاتنی
عینله و تمایله کندوستور دایله شوراسنی افاده دن
کروطور میر که غالب اوانت هرالد زه عزو ایتدیکی
جرویش یاغنی دایما جکبه سنه طلاله تکده در که بلان
یا کلش شیلر روایت ایتمکده اصلا تصدیق
چکما مکده در

الزباده استعرا به شایان اولان یری بودر که غز نه
مذکور بحرری اسکیز بولندیغی و انکتر غز نه لری کاملا
ساقطت سنید نک کریدجه اولان حقوق صریحه سنی
تصدیق ایتدی کوری حالد لوانت هرالدک بولش اون
یونانلوی سوندریم افکار یله دولت علیه علمینده
بولوب بر طایفه اصل یونان اساتس و قوتلک نشر الیش
و سار ایلش غز نه لری دایما جکبه سنه طلاله تکده در که بلان
یا کلش شیلر روایت ایتمکده اصلا تصدیق
چکما مکده در

حتی لوانت هرالدک جمعه ایرتسی کونی نشر اولان
نسخه سنه کور قادی مشایخه ایتدیغی طوی طوی
ایک یوز ارکک و اوچون اوزر الیش یونان بولندیغی
حالد کنایه بخار به صریحه کور شه مکرزید بک بشیور
نفری و عصا مرموسه دن ارکک قادی در تیوز
یونانی تلف اولمشدر دیو یازور

نعت عقل و فکر ایله کتاز اولنر شویه طور سون
لوانت شو افاده سنی دلیل یله قبول ایتدی چوتکه
غز نه مذکورک تصالب ایتدی ایستیک ایکی یوز
دانه سی بک بشیور نفر عساکر اسلامیه بک قوه
قاهره سنه قتی و قتی تاب آور اوله یوزور ایکی یوز
بک اسر سده ایکی بک اولسون برده مذکور مشایخه
ایک یوز بولندیغی بران ایله مذکورک یله مقابله کم
بولدی قلی و کویا بولک لری ایتمکده ایتمکده ایکی ایما
اولمشدر اشقیای مرموسه نک نسا طایفه سنی
مدت عمر زنده کوروب ایستمد کوری عز و احدی
سایه عتایتوایه حضرت شهر یار یدم شدی مشاهده
ایتمکده اولد قتری کوچیک نیوک جله نک معلومی
و بیکه یونانلورک یله مسلی ایکن غز نه مذکورک
تواریخ سالفه ده دخی و قسوعولیان کیفیاتی روایت
ایتمی غرضکاری و بدخواهق دکلده ندر و عیجا
بوکا اعتماد ایدن مجنونلر وارمیدر

سوراسی دخی بک اغریدر که غز نه مذکور کرید
وقعه سنک بدایتد نبیرواستدیدی کی یازدیغی شیلره
قناعت ایغوب بو مسئله بی توغک افکار غرضکارانه سیله
ایتمه حوادتی دیویازدیغی برنده ارتودافک بک شهر
طرفلریده حیات بات غز غار و قسوعولیه اولدیغی
بیان الیشدر

رسمی و غیر رسمی الثان محررانده لوانتک روایتی مؤید
برخی اولدیغی بولمیشدن بولک دخی لری نشر تحریر اولندیغی
در کاردر

جمعه کونی یارسدن کلان برقطعه تلغرافنامه به نظرا
روسیه و اوستریا دولتلری بیلده بولتیغه جبه
بعض مرتبه برودت حصوله کیش ایسه ده سینی
اکلاشیه مامشد

تجار دن بلجیقالی برکسته خندومنه برخیل سرمایه
ویره رک لاجل التجار بولدمه در سعادته کوندرمش
و کندو سنک بدی یوزیک کیسه دن زیاده نقد
موجودی بولندیغی حالد به طبعی الدن راقیوب
ترید ثروت وینار اسبابی بحریده بولمیشی
تاجر مرموسه کورک اترخستی مؤید کیفیاتی بولمش
اولدیغی روایت اولنور

اعانه مخصوصه دن ولایت حصه سنی اولان بکری
درت بک بو قدر کیسه افجه تلما تحصیل ایلخز سنه
جلیقه به ارسال قنهرق بوددمه ارفه سی الیشدر

مملکت مجلسلر بک بوددمه کاشدی جهته شال
بک حضرت بکری بالذات مجلسه کیدرک ملت مجلسی
اعضای بک نصی و ستودنلن مجلسک دخی بک
ای اعضا بک بالکری طوی قنهری حاضر بولندیغی
حالد مرموسه ایله طرفندن ایراد اولان اطاق رسمیده
بک مجلس و دول ضامن طرفلرندن کندو سنک قبول
تصدیق اولدیغی بولمیشدن و مملکتین اداره سنک
دولت علیه جایه سنند اوله رقی هر درلو تنظیمات
و ترفیاتی مامه بولمیشدن بک ایله بر بولدن بول
هر کسک اصلاحات داخیله ایله مشغول اولدی
و مملکتینک کرک اداره جف و کرک محکمه جده اولان
ایلیشکار بک بمیر لشی و بعد ما بولنرک برصورت
جسته ده جریان ایتمی لزومنی در میان ایدرک
مأمور بندن هر کیم اولورایسه اولسون سوء استعماله
قیام ایلده جک اولورایسه جقده مجازات شدید
اجرا ایلده جکی دخی قویا افاده ایتد کد نصیر
مجلس اعضا سنک انتخاب و تصدیق مامه سنه شیش
اولدیغی افلاق حوادتنددر (طویه)

ماه سابق بکری سکرینی پنجشنبه کونی فاتح جواننده
داود پاشا مجلسه سنده اسه قوسی جاده سننده چیمبار
زقاده عساکر نظامیه شاهانه یوز باشلندن متقاعد
مصطفی اغا نک مسیتر اقامت ایلدی بکی خانه نک
مطبخ بیاسنک قوروی طوشش ایسه ده همان
بشیلوب بر طرفه سیرات ایتمکدن سوندرلش

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Betül SÖĞÜT	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Marmara Üniversitesi
Fakülte	İlahiyat Fakültesi
Bölümü	İlahiyat
Makale ve Bildiriler	
1. Söğüt, Betül. “Şeyhin Dokunuşu: Osmanlı Son Döneminde Hastalık, Kutsallık ve Otorite İlişkisinin Düşümlü Baba Üzerinden İncelenmesi”. ed. Prof. Dr. Mehmet Fırat Baran, Prof. Dr. Seyithan Seydoşoğlu, Prof. Dr. Melekber Sülüşoğlu Durul. 776-784. Adıyaman: İksad Yayınevi, 2024.	